

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

WILHELM DINESEN:

PARIS UNDER COMMUNEN.

PARIS UNDER COMMUNEN

AF

WILHELM DINESEN.

ANDEN OMARBEJDEDE OG FORØGEDE UDGAVE.

MED 166 ILLUSTRATIONER OG 2 KORT.

KJØBENHAVN.

P. G. PHILIPSENS FORLAG.

THIELES BOGTRYKKERI.

1891.

FORORD.

I 1872 udgav jeg PARIS UNDER COMMUNEN med følgende Forord:

Til Læserne!

Denne Bog er skreven til Selverindring. Naar jeg nu offentliggjør den, beder jeg derfor undskylde, dersom min Mening, min Opfattelse og min Person skulde træde oftere og skarpere frem, end det maaske ellers vilde have været Tilfældet. Men netop Bogens oprindelige Hensigt er en Borgen for, at den er et Forsøg paa at være sandhedstro, da det naturligvis ikke kunde falde mig ind, at ville indbilde mig selv Noget, jeg vidste var urigtigt. Naar man ikkedestomindre — som jeg antager — vil beskyldte mig for partisk Fremstilling, saa svarer jeg derpaa: »Det er Dem, mine Damer og Herrer! som, ved kun at have hørt Beretninger om de her omhandlede Begivenheder fra den ene Side og ved stadigt at have hørt dem gjentage, have faaet en urigtig Mening og ansee Den, der er upartisk, for at helde til den modsatte Side.«

Katholm, October 1872.

Naar Bogen nu fremkommer i anden Udgave, er Grunden ikke den, at første Udgave er udsolgt, men derimod den, at jeg ikke er tilfreds med første Udgave.

Efter at jeg havde deltaget i Frankrigs Kamp mod Tydskland som Capitain i General Billots Stab og derefter været Vidne

til Borgerkrigen i Paris, vendte jeg tilbage til Danmark og skrev der denne Bog, som jeg paa Opfordring af nogle Venner besluttede at udgive. Men jeg følte mig slap, kraftesløs, mismodig, jeg mente at trænge til Ro, til stadigt legemligt Arbeide for at faa Sindet i Ligevægt og jeg bestemte mig derfor til at søge udenfor Civilisationen, jeg reiste til Nordamerika og boede i et Par Aar i Urskoven paa et Sted, hvor hvide Mænd ikke før havde slaaet Bo og hvor streifende Indianere kun af og til kom forbi. Der kunde jeg ikke læse Correctur; jeg stod ikke i Forbindelse med Omverdenen; engang f. Ex. gik der over et Fjerdingaar, hvori jeg intet Menneske saae. Inden jeg reiste hjemmefra, paatog en Ven — en Officer — sig velvilligt at besørge Udgivelsen af Bogen efter mit Manuskript; men kort Tid efter fik han Ansættelse i Udlandet og overlod da Hvervet til en Anden, der var saa god at ville forsøge paa at udføre det. Bogen blev ikke ganske saaledes, som jeg kunde ønske den — derfor udgiver jeg den paany, under en lidt ændret Form.

Rungsted i Jan. 1891.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

PARIS UNDER DEN TYDSKE BELEIRING.

	Side
Napoleon III afsættes.....	1.
Republikken proclameres	3.
De nye Mænd	4.
Regjeringen for det nationale Forsvar dannes	5.
Alle Partier slutte sig om den nye Regjering	6.
Det indesluttede Paris bliver den franske Regjerings Sæde.....	7.
En underordnet Provindsregjering dannes i Tours.....	8.
Mislykkede Fredsunderhandlinger.....	9.
Paris' Befæstning.....	11.
Fæstningens Bevæbning	12.
Linie- og Marinetropperne	13.
Mobilgarden	14.
Nationalgarden.....	15.
Krigscompagnier	16.
Nationalgardens Sold	18.
Fricorps	19.
Paris' Gouverneur	22.
General Trochus' Plan.....	23.
General Trochus' Proclamationer	24.
De militaire Ledere	25.
Store Ord.....	26.
Regjeringen smigrer Befolkningen	27.
Regjeringen tager halve Forholdsregler	28.
Paris' Forsyning.....	29.
Uddeling af Fødevarer.....	30.
De Radicale fordrer kraftige Forholdsregler	31.
Den militaire Stilling om Paris i Sept. og Oct. 1870	32.
L'Internationale	33.
De republikanske Comiteer	34.
Den røde Fane	35.

	Side
Misfornøielsen stiger.....	36.
Metz capitulerer.....	38.
Oprøret d. 31. Oct. 1870.....	39.
Brevduer.....	41.
Ballonbreve.....	42.
Parisernes Taalmod.....	43.
Udfald fra Paris.....	44.
Udfaldene mislykkes.....	46.
Regjeringen undskylder sig.....	47.
Bombardementet af Forterne.....	48.
Bombardementet af Paris.....	49.
Provindsregjeringen forlanger Handling.....	50.
Regjeringen presses til at gjøre Udfald.....	51.
Det sidste Udfald d. 19. Jan. 1871.....	52.
Regjeringens Uduelighed.....	53.
Ordensvennerne tabe Modet.....	54.
De røde Clubber.....	55.
Oprørsforsøget d. 22. Jan. 1871.....	62.
Paris capitulerer.....	63.
Regjeringen lefler for Paris.....	64.
Regjeringen prisgiver Provindsarmeerne.....	65.
Vaabenhvilens Betingelser ..	67.
Nationalgarden beholder sine Vaaben.....	69.

PARIS UNDER VAABENHVILEN.

Gambetta træder ud af Regjeringen.....	70.
De politiske Partier.....	72.
De Hvide.....	73.
De Blaa.....	74.
De Røde.....	76.
Valgene til Nationalforsamlingen.....	78.
Thiers udnævnes til Chef for den executive Magt.....	79.
Betaling af Vexler og Husleie.....	80.
Tydskerne besætte Forterne.....	81.
Nationalgarden bemægtiger sig Kanonerne.....	82.
Fredspreliminairernes Bestemmelser.....	84.
Frankrigs successive Rømning af Tydskerne.....	85.
Centralcomiteen.....	86.
Tydskerne rykke ind i Paris.....	88.
Nationalforsamlingen ratificerer Fredspreliminairerne.....	89.
Tydskerne rømme Paris og venstre Seinebred.....	90.
Centralcomiteens Program.....	91.

PARIS UNDER COMMUNEN.

DEN 18. MARTS 1871.

	Side
Nationalgarden bevogter Kanonerne	93.
Regjeringen beslutter at tage Kanonerne	95.
Regjeringstropperne besætte Montmartre	96.
Tropperne negte Lydighed	97.
Centralcomiteen tager Commandoen	99.
Generalerne Lecomte og Thomas skydes	102.
Thiers forlader med Regjeringen Paris	104.

DEN 19.—26. MARTS.

Centralcomiteen optræder som Regjering	110.
Centralcomiteen udskriver Valg til Communen	112.
Centralcomiteen besætter de sydlige Forter	114.
Centralcomiteen holder gode Miner med Tydskerne	115.
Troppestyrken i Versailles	118.
Centralcomiteen angriber ikke Versailles	120.
Forligsforsøg	125.
Admiral Saisset udnævnes af Thiers til Chef for Nationalgarden	127.
Ordensvennerne slutte sig sammen	128.
Manifestationen i Rue de la Paix	129.
Mairerne forsøge at stifte Forlig	132.
Admiral Saisset forlader Paris	135.
Nationalgarden søger forgjæves at faa en Overgeneral	139.
Centralcomiteen fastsætter Valgene til d. 26. Marts	146.
Den militaire Stilling i Slutningen af Marts	148.
Oprørsforsøg i flere store Byer	150.
Regjeringen beroliger Provindsbefolkningen	151.
Spioner	152.
Gendarmen	153.
Politivæsenet	154.
Raoul Rigault	155.
Ordenspoliti	156.
Blanqui	157.
Gustave Flourens	158.
Felix Pyat	160.

26. MARTS — 1. APRIL.

Valgene til Communen	161.
Communens Medlemmer	163.
Bourgeoisiets Magtkrav	167.
De radikales Fordringer	169.

	Side
Den demokratiske Statsstyrelse	170.
Communens officielle Tidende	171.
L'Internationale	174.
Communens proclameres	175.
Communens første Møder	177.
Paris' Postforbindelse under Communen	181.
Communens Pengemidler	182.
Den militaire og politiske Stilling ved Marts Maanedes Udgang	183.

2.—4. APRIL.

Krigsforberedelser	186.
Det første Sammenstød	191.
Communens Decret mod Regjeringens Medlemmer	194.
Communens Decret om Kirkens Gods	195.
Kampen ved Bougival	196.
Kampen ved Châtillon	197.
Forbindelsen mellem Paris og Versailles	203.

5.—30. APRIL.

Cluseret	205.
Forandringer i Communens Krigsstyrelse	206.
Communens Forhold til Tydskerne	209.
Hæren i Versailles	213.
Communens diplomatiske Forbindelser	214.
Communens Forbindelser med Provindserne	215.
De militaire Operationer	217.
Paris bombarderes for anden Gang	221.
Decretet om Gidsler	224.
Præster fængsles	226.
Kirker undersøges	228.
Mæglingsforsøg	230.
Frimurerne	233.
Klubtalere i Kirkerne	236.
Tilstanden i Almindelighed i Paris	238.
Forandring af Gadenavne	241.
Den republikanske Calender	242.
Guillotine brændes	244.
Forfølgelse mod Blade	245.
Rocheforts Blad: Le mot d'ordre	246.
Le Père Duchêne	247.
Barricader	248.
Spræng-Geværkugler	249.
Communens militaire Meddelelser	251.
Arbeidervenlige Bestemmelser	253.

	Side
Vendôme-Søilen	254.
De completerende Valg	256.
Administrationens Fordeling	260.
Pengeafpresninger	261.
Forbindelsen mellem Paris og Versailles	262.
Fremmede i Paris under Communen	265.
Kvinderne i Paris under Communen	267.
Ophidselsen mellem de kæmpende Parter stiger	268.
En Dags Vaabenhvile	270.
Den militaire Stilling ved April Maanedes Udgang	273.
Centralcomiteen og Communen	275.
Versailles-Armeens Angreb paa Fort Issy	277.

30. APRIL — 10. MAI.

Rosset	279.
Velfærdscomiteen	281.
Commandoernes Fordeling	283.
Communens Finantser	284.
Forskjellige af Communens Decreter	289.
Forligsforslag	293.
Communen og Tydskerne	295.
Concerter i Tuilerierne	296.
Les Champs Elysées	298.
Centralcomiteen og Krigsstyrelsen	299.
Barricader i Gaderne	301.
Forandring i Krigsstyrelsen	302.
Velfærdscomiteen omdannes	305.

10.—22. MAI.

Delescluze	307.
Den militaire Stilling	308.
Forsvarsforanstaltninger i Paris	310.
Petroleuser	312.
Thiers' Hus sløifes	314.
Forholdsregler mod Sammensvælgelser	316.
Stridigheder i Communens Raad	317.
Arrestationer	318.
Fangernes Behandling	320.
Gidslerne	321.
Communens Krigsret	322.
Vendôme-Søilen væltes	323.
Sprængning af et Ammunitions-Magasin	326.
Den militaire Stilling	328.

	Side
Forligs-Underhandlinger	329.
Forholdene i Paris i Communens sidste Dage	330.
Versailles-Armeen rykker ind over Voldene	332.

22.—28. MAI.

Armeens Fremrykning i Paris	334.
Planen for Armeens Fremrykning	339.
Communen opfordrer til Gadekamp	343.
Forberedelser til Gadekampen	344.
Communens sidste Møde	346.
Thiers meddeler Nationalforsamlingen Armeens Indrykning	347.
Opraab fra Velfærdscomiteen til Gadekamp	348.
Kampen i Gaderne	349.
Kampen om Montmartre	359.
Nedskydning af Fanger	360.
Centralcomiteen udsteder Opraab	363.
Communens sidste Ordre	364.
Barricader	366.
Liniearmeens fortsatte Fremrykning	367.
Ildebrandene i Paris	368.
Gidslerne	370.
Gidsler skydes	372.
Nedskydning af Fanger	379.
Gadekampe	381.
Nedskydning af Fanger	386.
Communens sidste Barricade	390.
Paris efter Kampen	391.
Transport af Fanger til Versailles	392.
Fangerne	393.
Kampens Ophør	395.
Fangerne i Satory	396.
Paris reiser sig igjen	400.

Rettelse:

S. 243, Lin. 18 f. o.,: 1. Juni 1806, læs 1. Januar 1806.

FORTEGNELSE OVER BILLEDERNE.

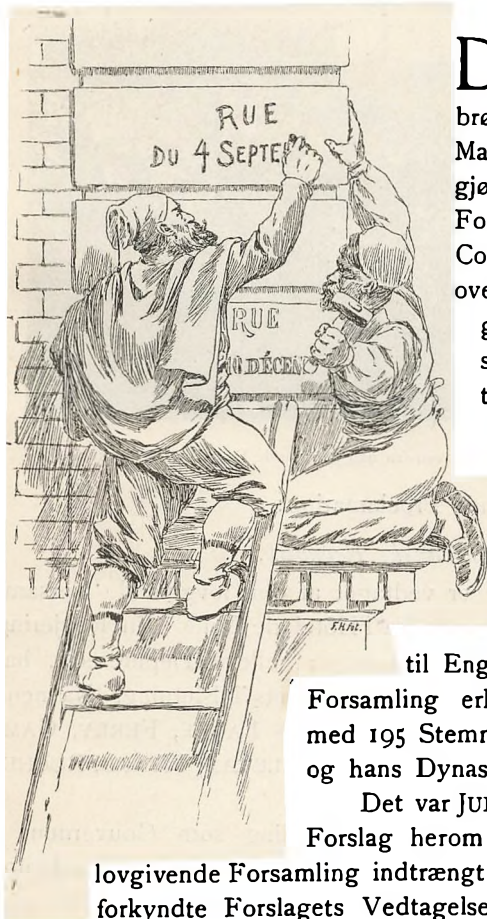
	Side
Gadenavne forandres den 4. Sept. 1870	1.
Jules Favre proklamerer Republikken fra den lovgivende Forsamlings Tribune ..	2.
Rochefort føres i Triumf fra Fængslet til l'Hôtel de Ville	3.
Gambetta reiser fra Paris i Ballon	4.
Jules Favre	7.
Gambetta	7.
Arrestation af Spioner	9.
Optog i Paris efter 4. Septbr.	11.
Et Batteri, foræret til Regjeringen, opstillet foran l'Hôtel de Ville	13.
Mobilgarden paa Forpost. Snefiguren La Résistance af Billedhugger Falguière .	14.
Ernest Picard	15.
De Frivillige indrulleres udenfor Panthéon	16.
Frivillige	17.
Fricorps	19.
Pariser-Soldater	20.
General Truchu	22.
General Trochu holder Revu	23.
Elefanterne i den zoologiske Have skydes	30.
Thiers	36.
L'Hôtel de Ville den 31. Octbr. 1870	39.
Ballonbrev i naturlig Størrelse	42.
Uddeling af Fødevarer	43.
Boulogneskoven under Beleiringen	45.
Beboere af Paris søge under Bombardementet Tilflugt i Kjælderne	49.
Under Bombardementet	50.
Ambulance i Théâtre Français	51.
Carricatur af General Trochu	53.
En Ballon fra Paris over Versailles	55.
En rød Klub	57.
Angreb paa Hôtel-de-Ville 22. Januar	59.
En Nationalgardebataillon rykker paa Forpost	61.
Discussion i en Café under Beleiringen	65.

	Side
Hunde- og Katte-Slagtere	66.
Jules Favre efter en Carricatur fra den Tid	69.
Discussion paa Gaden	70.
Parisere komme til de tyske Forposter og anmode om Brød	73.
Kort over Tydskernes Besættelse af Frankrig 1871	79.
Skibskanoner bringes op paa Montmartre	81.
Forsamling af Radicale ved Juli-Søilen	83.
Kort over Frankrigs Rømning	85.
General Blumenthal ved Rue de Rivoli	88.
Boulevarden den 1.—3. Marts	89.
En preussisk Officer i les Champs Elysées	90.
Paris renses efter Tydskernes Afmarche	92.
Nationalgardere tilbagetage Kanoner fra Tropperne og føre dem til Montmartre	93.
General Vinoy	95.
Artilleriparken paa Montmartre	97.
General Lecomte	101.
General Clément Thomas	101.
Generalerne Lecomte og Clément Thomas skydes	103.
En Barricade bygges	105.
Barricaden paa Place Clichy	108.
Nyhedsbringere	109.
Centralcomiteen i l'Hôtel-de-Ville	111.
Communens Tropper	113.
Commune-Officer	119.
Barricader ved l'Hôtel-de-Ville	123.
Admiral Saissset	127.
Efter Manifestationen i Rue de la Paix	129.
De Federerede bevogte Indgangen til Rue de la Paix	133.
Nationalforsamlingen i Versailles	135.
General Billot	142.
General Cremer	144.
Fra Omegnen af Paris efter Krigen	149.
Raoul Rigault	155.
Gustave Flourens	158.
Felix Pyat	159.
Et Par Gendarmere	160.
Fra Volden	161.
Arnould	163.
Dupont	163.
Pindy	163.
Dereure	165.
Gambon	165.
Lefrançais	165.
Grousset	167.
Vallès	167.

	Side
Delescluze	169.
Vermorel	169.
Assi	171.
Chalain	171.
Communens proclameres	175.
Kanonbaade	183.
Dandsere	185.
Tydskerne paa Forpost	186.
En communistisk Soldat	186.
En Pariser General med Escorte	189.
Communens Tropper kastes	191.
Communens Tropper rykke ud igjennem Porte Maillot	193.
Cluseret	195.
Communens slagne Tropper vende hjem igjennem Porte Maillot	197.
Kampen ved Châtillon	201.
Barricade ved Rue Rivoli	203.
Carricatur af en Commune-Officer	204.
Presning af Soldater paa Gaden	205.
Dombrowski	208.
Barricade paa Place Vendôme	211.
Blenderede Jernbanevogne	212.
de Mac Mahon	214.
Ødelagt Bro i Paris' Omegn	217.
Flygtende Communarder paa Broen ved Asnières	219.
Fremskudt Batteri bombarderer Paris	221.
Carricatur af Thiers	225.
Erkebispens af Paris fængsles	227.
Lig i Kirken St. Laurent	229.
Frimurerne ved Porte Maillot	231.
Klubtalere i en Kirke	237.
Fiskere paa Seinen	240.
Guillotinen brændes	244.
Barricade ved Place de la Concorde	249.
Courbet	256.
Vendômesøilen undermineres	257.
Cournet	259.
Pothier	259.
Vésinier	259.
Millière	261.
Dacosta	261.
Johannard	262.
Nationalgardere flygte over Murene	263.
Indenfor Porte Maillot	269.
Indbyggere fra Neuilly flygte	271.
Kanonbaade i Kamp paa Seinen	273.

	Side
En Placatmand.....	278.
Det Indre af Fort Issy.....	279.
Rossel.....	281.
Communsens Soldater undersøge et Nonnekloster.....	285.
Reisende til Versailles.....	291.
Broen ved St. Denis.....	295.
Concert i Tuilerierne. Md. Bordas optræder.....	297.
Avisdrønge bytte Bladpakker ved Voldene.....	299.
Fort Mont Valérien beskyder Paris.....	307.
Under Bombardementet.....	311.
Thiers' Hus.....	315.
Den røde Fane anbringes paa Operaen.....	323.
Vendômesøilen færdig til at falde.....	324.
Vendômesøilen omstyrtet.....	325.
Explosion i Avenue Rapp.....	327.
Versailles' Tropper trænge ind i Paris.....	332.
Broen ved Asnières efter Krigen.....	334.
Indrykkende Tropper fyre fra Tagene.....	337.
Gadekamp ved en Barricade.....	339.
Gadekamp ved en Barricade.....	347.
Vive la Commune!.....	351.
En Barricade tages.....	354.
En Barricadekamp.....	355.
Communistiske Fanger føres gennem Gaderne.....	357.
Fanger skydes.....	359.
Kamp om Place Vendôme.....	367.
Faldende Huse i Rue Rivoli.....	368.
Æreslegionens Palais brænder.....	369.
Tuileriernes Brand.....	371.
L'Hôtel de Ville brænder.....	373.
Ruinerne fotograferes.....	375.
Gidsler skydes i La Roquette.....	377.
Transport af Fanger.....	379.
Transport af Fanger.....	381.
Den sidste Kamp om Père Lachaise.....	383.
En Petroleuse skydes.....	385.
Fanger skydes.....	387.
Fanger skydes.....	388.
Lig af Fusillerede.....	391.
Jagt paa Federerede i Catacomberne.....	393.
Fanger i Satory.....	395.
Eftersyn af Fangernes Hænder.....	397.
Place de la Concorde efter Krigen.....	398.
Fra Satory.....	399.

PARIS UNDER BELEIRINGEN.

DEN Revolution, som førte til Communen i Paris, brød som bekjendt ud d. 18. Marts 1871. Men for at kunne gjøre sig en Forestilling om Forholdene og om de Midler, Communen kom til at raade over, er det nødvendigt at gaa tilbage i Tiden og i store Træk gennemgaa de tidligere Begivenheder, forsaavidt de fik Indflydelse paa det Efterfølgende.

Keiseren var tagen tilfange ved Sedan, Keiserinden var flygtet fra Paris til England, og den lovgivende Forsamling erklærede d. 4. Sept. 1870 med 195 Stemmer mod 18 NAPOLEON III og hans Dynasti for afsat.

Det var JULES FAVRE, som fremsatte Forslag herom og som under en i den lovgivende Forsamling indtrængt Sværms Hujen og Raaben forkyndte Forslagets Vedtagelse fra Tribunen med Til-

føiende, at Republikken og den nye Regjering vilde blive proclameret fra l'Hôtel de Ville. Herhen begav derfor en Del af den lovgivende Forsamlings Medlemmer sig, fulgt af en Hob civile og militaire Personer, og her dannede den nye Regjering sig af Deputerede fra Paris.

Jules Favre proklamerer Republikken fra den lovgivende Forsamlings Tribune.

Der udstedtes følgende Proclamation:

»Den franske Republik.

Keiserens Afsættelse er vedtaget af den lovgivende Forsamling. Republikken er forkyndt fra l'Hôtel de Ville. En Regjering for det nationale Forsvar, bestaaende af elleve Deputerede, har dannet sig og er bleven godkjendt ved Folkets Tilslutning. Navnene ere: EMMANUEL ARAGO, CRÉMIEUX, JULES FAVRE, FERRY, GAMBETTA, GARNIER-PAGÈS, GLAIS BIZOIN, PELLETAN, PICARD, ROCHEFORT, JULES SIMON.

General TROCHU beholder sin Stilling som Gouverneur i Paris og er tillige bleven udnævnt til Krigsminister istedenfor General PALIKAO.«

Naar man spørger, hvilken Ret disse Mænd havde til at danne en Regjering, maa Svaret ubetinget blive: ingen! Den keiserlige Regjering faldt med Keiseren og kunde ikke oprettholdes; men der var endnu den lovgivende Forsamling, som repræsenterede Landet, kunde have truffet Afgjørelse om dets Skæbne og fordret sig respecteret. Det skete ikke. Nogle Deputerede tiltog sig Magten, under en Pariserbandes Beskyttelse, og fordrede sig anerkjendt af hele Landet, hvad de mærkeligt nok ogsaa bleve.

Rochefort føres i Triumf fra Fængslet til l'Hôtel de Ville.

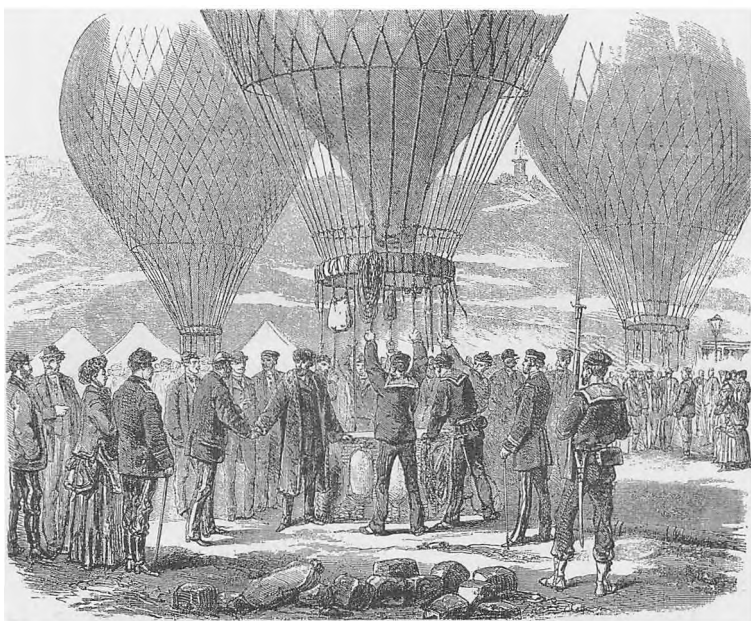
Havde ikke enhver By, enhver Provinds Lov til efter dette Exempel at danne sin Regjering?

Det er værdt at lægge Mærke til, at de selvsamme Mænd, som uden Skin af Ret usurperede Magten d. 4. Sept. 1870, 5 Maaneder efter, d. 4. Febr. 1871, i deres Proclamation sige: »Fremfor Alt ville vi ikke usurpere nogen Ret; Frankrig alene maa tage Bestemmelse om sig selv.«

Deres Fortjeneste søgte de i, at de havde været aabenlyse Modstandere af den keiserlige Regjering, hvis Elendighed den let bevægelige offentlige Mening i Frankrig i Øieblikket var overtydet om; og at de kunde tiltage sig Magten, laa i, at der ingen Magt

var at stille imod dem, at de proclamerede Republikken, hvorved de vandt Paris og en stor Del af Landet, navnlig Byerne, og at de søgte at begrunde deres Handlemaade paa Nødvendighed og Fædrelandskjærlighed ved at kalde sig: *Regjeringen for det nationale Forsvar*.

Det var disse Mænd, eller Størsteparten af dem, hvis næsten i enhver Henseende uduelige Styrelse, foruden til mange andre Ulykker, førte til Revolutionen d. 18. Marts.

Gambetta reiser fra Paris i Ballon.

De hørte ikke Alle til samme Parti. General TROCHU gik — vistnok med Urette — for Orleanist, GAMBETTA og CRÉMIEUX vare bekendte som ivrige Republikanere; ROCHEFORT, som tilfældigvis var kommen med, fordi en Folkestimmel, der havde hentet ham ud af Fængslet, i Triumf førte ham til l'Hôtel de Ville i det Øieblik, den nye Regjering dannede sig her, hørte til de

Røde. Men Crémieux forlod Paris allerede d. 12. Sept.; d. 7. Octbr. fulgte Gambetta efter i Ballon, og Rochefort gik snart ud af Regjeringen. De Tiloversblevne, for Størsteparten Advocater, hørte til Bourgeoisiet, det honnette, dannede, belæste Bourgeoisi, som pukker paa Nationalfølelse og Liberalitet, som altid taler høiest, som anseer sig selv for saa intelligent, at det kan styre Hvad-somhelst, som udmærker sig ved høitravende Floskler, det Intet mener med, og hvis Førere paa de forskjellige Steder gaa under forskjellige Navne: Advocater, Professorer o. s. v., men som overalt ere ens. Med Undtagelse af PICARD vare de kjendte fra 1848 og havde i den senere Tid vundet et Navn ved deres Oppositionstaler, hvilke endog havde ladet de Røde, som ellers ikke havde Noget at takke dem for fra 1848, glemme deres tidligere Optræden, man tog dem for hvad de udgav sig: Frankrigs Frelser. Kun enkelte røde Agitatorer, som Vermorel og Delescluze, reiste sig strax imod dem; men i sin Helhed sluttede endog det radicale Parti sig om denne Regjering af moderate Republikanere, fordi den herskende Tanke var Modstand mod den ydre Fjende, og denne Tanke havde den nye Regjering paataget sig at representere. Man vil faa at se, hvorledes Regjeringen, netop ved ikke at opfylde, hvad man i denne Retning havde ventet af den, tabte alle sine Tilhængere og forøgede det radicale Parti, saaledes at dette til Slutningen blev det herskende.

Frankrig havde lidt uhyre Tab. Hverken Mitrailleuser eller Marseillaisen havde kunnet standse Fjenden; Armeen var fangen eller indesluttet; men det store, stolte Frankrig kunde ikke derfor bøie sig — bøie sig for Preussen! Der maatte ganske anderledes Nederlag, Skuffelser og Ydmygelser til for at overbevise Fransk-mændene om, at de ikke beklædte den store Stilling, de tiltroede sig, at deres Modstandere vare dem overlegne, og at den franske Elan ikke var tilstrækkelig til at stille mod den tyske Udholdenhed og Orden. Den, der i dette Øieblik havde talt til Pariserne om en ydmygende Fred, var ikke bleven hørt, navnlig ikke af de Radicale; Den, der svor aldrig at ville bøie sig, var sikker paa Tilslutning, navnlig fra de Radicale; thi disse havde en absolut

Tro paa, at Republikken, ligesom i 1792, vilde frelse Frankrig, og de vilde ikke, hvorledes det end gik, afstaa Land, hvortil de end ikke ansaa sig berettigede, en Anskuelse, de holdt fast ved med forbavsende Udholdenhed; og da de fleste af dem ikke havde betydelige Eiendele, fik Hensynet til dissers Bevarelse ingen Indflydelse paa deres Fædrelandskjærlighed, — og det er en bekjendt Sag, at de hungrige Ulve slaas bedst.

Bourgeoisiet i Paris var vel ogsaa imod en ydmygende Fred; thi Traditioner, Illusioner, Hævnfølelse havde bragt det franske Blod i Kog, og man kunde ikke bekvemme sig til at se Situationen lige i Øinene; man vilde endnu prøve Krigslykken. Derfor støttede Bourgeoisiet den nye Regjering. Men det ønskede dog ikke at vove Alt. Skulde Forholdene vedblivende gaa Frankrig imod, maatte man bøie sig, opgive Noget for at redde Resten, og fremfor Alt maatte man ikke lade det radicale Parti faa Magten, da dets politiske Ideer vare Bourgeoisiet vel krasse og dets sociale fyldte det med Rædsel; derfor støttede det af al Magt den nye Regjering. Denne kunde saaledes trygt stole paa Bourgeoisiet og vandt samtidigt de Radicale ved at vedkjende sig deres politiske Ideer. Herved kom Regjeringen fra første Færd i en skæv Stilling: den leflede med det radicale Parti.

I de politiske Klubber, som strax efter Keiserdømmets Fald voxede op og som overveiende tilhørte det radicale Parti, taltes der kun om Krig til det Yderste, Krig paa Kniven, Deputation paa Deputation blev sendt til Regjeringens Medlemmer, som vare liberale eller — om man vil — tossede nok til at forhandle med disse »Folkets Udsendte« i timevis, og da der opstod Rygter om, at Regjeringen pleiede Underhandlinger, udstødte Klubberne, hvori allerede nu flere af de senere fra Kommunen bekjendte Mænd, som VERMOREL, DELESCLUZE, FLOURENS optraadte, ligefrem Trusler, hvilke først forstummede, da Regjeringen i en Proclamation af 20. Sept., underskrevet af alle Regjeringens Medlemmer, offentlig erklærede, »ikke at ville afstaa hverken en Tomme af Territoriet eller en Sten af Fæstningerne«.

Med Hensyn til Indkaldelsen af en Nationalforsamling bøiede Regjeringen sig ligeledes for de Radicale. Valget var fastsat til d. 16. Sept.; men de Radicale vilde slet ikke have nogen Nationalforsamling. »Efter modent Overlæg« udsatte Regjeringen Valgene, og det var aabenbart, at der saa Intet blev deraf, idet Paris imidlertid indesluttedes. Det var en Ulykke, at Valgene ikke fandt Sted. En Nationalforsamling havde kunnet optræde med Myndighed, ligeoverfor Udlandet representere Frankrig, og, da den paa Grund af Forholdene ikke kunde samles i Paris, fra Provind-

Jules Favre.

Gambetta.

serne virke uafhængigt, idet Paris da kun var bleven, hvad Omstændighederne krævede: *en Fæstning*.

Det var nemlig en af Regjeringen af 4. Septembers store og ubegribelige Feil, at vælge Paris til *Regjeringens Sæde*; som ægte Parisere have Regjeringens Medlemmer ikke kunnet tænke sig Andet. Det fremgaar tydeligt af alle Decreter, Proclamationer og Handler, at de mente, Frankrigs Skæbne ahang af Paris alene, at det var Paris, der skulde standse Fjenden, Paris, der skulde ødelægge og knuse ham, medens Provindserne kun vare Biting. Saaledes siger f. Ex. *Journal Officiel* for d. 6. Sept.:

»Alle forstaa, at der, hvor Kampen er, bør Magten være. Det er mod Paris, Fjenden rykker frem; paa Paris støtter Fædrelandets Haab sig.« Derfor samlede Regjeringen saa mange Tropper, den formaaede, i Paris, sendte kun et Par af sine Medlemmer til Tours, Provindsregjeringens Sæde, som Regjeringens *Befuldmægtigede*, men blev selv i det indesluttede Paris, hvorfra Frankrig skulde styres. Frankrig er vant til at blive styret fra Paris, derfra udgaaer Alt, der er Alt concentreret, men det er dog et temmeligt stærkt Stykke at ville styre Frankrig pr. Ballon og pr. Brevdue. Heldigvis naaede Gambetta d. 8. Oct. Tours og dannede her en kraftig og virksom, selvstændig Regjering, der staaer i en skærende Mod-sætning til den slappe og ynkelige Regjering, der fandtes i Paris, hvis Chef — General Trochu — selv bagefter har erklæret, at han »kun havde den moralske Magt«! Hvor han havde faaet den fra, oplyser han ikke. Senere, da Paris faldt, skød Regjeringen Skylden over paa Provindserne, der ikke havde undsat Hovedstaden; men nu gjaldt det blot om at svække Provindserne ved at trække Tropper til Paris.

Hvad der var at gjøre, er let at indse: Paris, Fæstningen Paris, burde have havt en uindskrænket Commandant, der kunde benytte Byens uhyre Hjelpekilder i udelukkende militair Retning, og Regjeringen burde være gaaet ud af Paris, for — støttet til en Nationalforsamling — i Provindserne at skabe Hære og staa i stadig Forbindelse med Udlandet. Der var vel Mange, der indsaa det; men det var ikke Øieblikket til at udbrede Splid; man lod den selvtilidsfulde Regjering handle, som den fandt for godt, og der herskede i Slutningen af September den skønneste Enighed i Paris.

Imidlertid havde Begivenhederne udviklet sig med rivende Fart. D. 19. Juli erklæredes Krigen; d. 1. August aabnedes Fjendtlighederne ved Grændsen; midt i Aug. blev BAZAINE med sin Armee indesluttet i Metz, den 2. Sept. capitulerede MAC MAHONS Hær med Keiseren ved Sedan; d. 14. viste Preusserne sig foran Paris,

d. 17. gik de over Seinen ved Villeneuve og allerede d. 20. var Byen fuldstændigt indesluttet, afskaaren fra Omverdenen; kun Luftveien var tildels fri.

Samtidigt med, at man modtog Fjenden, gjordes der et Par Forsøg paa Underhandlinger; THIERS sendtes fra Paris til London og derfra til andre neutrale Hovedstæder for om muligt at skaffe Hjælp fra Venner, hvilket mislykkedes; Udenrigsministeren, Hr.

Arrestation af Spioner.

JULES FAVRE. begav sig til den preussiske Konges Hovedkvarter i Ferrières for at tale om Fredsbetingelser, »snakke med BISMARCK«, som han udtrykte sig i sin alenlange Redegjørelse om denne Expedition. Han kom i Ferrières frem med sin »Tomme« og sin »Sten«, havde ved hvert Ord, Bismarck sagde, »følt sit Hjerte pint« eller »frygtet for at besvime«, havde grædt, sagt til Bismarck, »at han nøiagtigt vilde meddele sin Regjering deres Samtale«, at der var en af Bismarcks Propositioner, »som han sandelig ikke vidste, om han turde sige«, en anden, »som han ikke vilde love

Bismarck at sige var bleven stillet til ham, havde forkastet de gjorte Forslag og var endelig taget bort »meget ulykkelig og dog fuld af Haab«, efter at have viist, at det var en Feiltagelse, naar han — som han selv har sagt — mente at turde tiltro sig nogen Dygtighed som Statsmand. Da han kom tilbage til Paris, fortalte han imidlertid vidt og bredt om sin Sendelse, Løst og Fast, baade mundtligt og skriftligt, privat og offentligt til Enhver, der gad høre derpaa, med Graad og Jammer — og nu var Broen afkastet, Skibene opbrændte, Paris indesluttet. Man maatte stole paa sig selv og slutte sig om Regjeringen, der saa djærvt havde tilbagevist Fjendens overmodige Fordringer, man maatte vise Bismarck, at han tog feil, naar han havde talt om Uenigheden og »La Populace« (Rakket) i Paris, hvilket Udtryk den modige franske Udenrigsminister da ogsaa strax indigneret havde afvist med den Bemærkning, at saadant fandtes slet ikke; derimod fandtes der en intelligent Befolkning.

For at kunne have en Mening om de Stridskræfter, Communen kom til at raade over, er det nødvendigt at se paa de militaire Forhold i Paris efter 4. Sept.

Paris' Befæstning var vedtagen i 1841 efter THIERS' Tilskyndelse og bestod af en næsten cirkelformet Enceinte med 94 Bastioner og 16 detacherede 5- eller 4-sidede Forter med tilhørende Redouter og Flecher, anlagt, som al Fortification i Frankrig inden 1870, efter det bastionaire System. Enceintens Volde vare hverken høie eller stærke, Terrainet foran dem var bebygget og beplantet, Forternes Afstand ikke saa stor, at Byen, efter det nye Skyts' Indførelse, sikkedes mod Bombardement.

Det var kun *Forterne paa venstre Seinebred*, paa Paris' Syd- og Vestside, der kom til at spille en Rolle under Communen, da de paa høire Bred vare besatte af Tydskerne. Ved at gaa fra Øst, hvor Seinen løber ind i Byen, mod Vest, hvor Floden løber ud, træffer man paa Paris' Sydside Forterne Ivry, Bicêtre, Montrouge, Vanves og Issy, omgivne af Landsbyer og Haver og dominerede af de foranliggende Høider ved Vitry, Villejuif, Châtillon og Meudon.

Tæt Vest for Issy løber Seinen ud af Paris og følger Volden i en Bue mod Nord indtil St. Denis. Mellem Volden og Floden ligger her paa høire Bred Byerne Boulogne, Neuilly og Clichy; paa den anden Bred St. Cloud, Courbevoie og Asnières. Ved St. Denis bøier Seinen mod Syd indtil Bougival og danner derved Genne-

Optog i Paris efter 4. Sept.

villiers Halvøen. Paa denne, ligeoverfor Boulogneskoven, ligger Fortet Mont Valérien, det største og betydeligste af Paris' Forter, anlagt paa en aldeles dominerende Høide, det eneste permanente Værk paa Vestsiden; men Fortets høie Beliggenhed i Forbindelse med Floden beskytter her Byen.

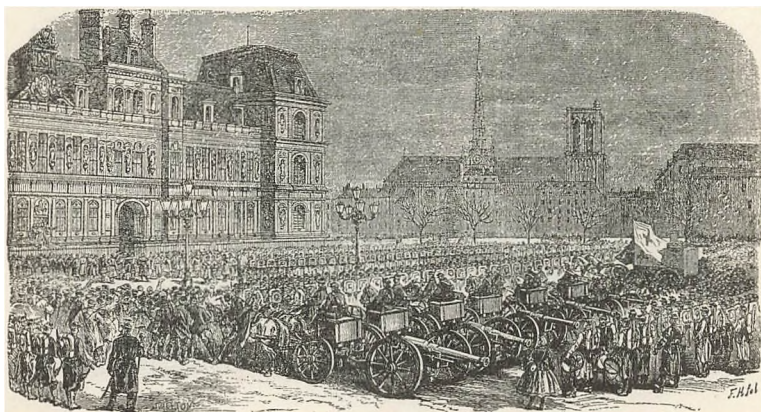
D. 4. Sept. var Paris i maadelig Forsvarsstand; hverken Enceinten eller Forterne vare istand til at modtage Fjenden. Den sidste keiserlige Krigsminister, Greven af Palikao, havde efter de store Nederlag ved Grændsen begyndt at arbeide lidt paa Paris' Fæstningsværker, men uden Energi, mest for at tilfredsstille den offentlige Mening, stolende paa, at de ikke skulde blive benyttede og vis paa, at det ialtfald ikke blev ham, der kom til at benytte dem. I de første Dage efter Keiserdømmets Fald blev der Intet gjort: man var altfor glad ved at have faaet Republikken, til at man strax skulde tænke paa at forsvare den, man morede sig med at løbe i Optog omkring i Gaderne med Faner og Fakler og synge Marseillaisen. Men snart tvang Forholdene den nye Regering til at tage alvorligt fat.

Foruden det *Skyts*, der fandtes i Paris og det, der kom fra Provindserne, lod Regeringen, efter stærkt Pres fra Befolkningens Side, forfærdige en saadan Mængde *Kanoner*, at Communen, som senere arvede det meste, ikke kom til at lide Mangel; og var Paris' Artilleri maaske af ringere Beskaffenhed end Modstandernes i den første Beleiring, var dette ikke Tilfældet i den anden. Da Preusserne viste sig foran Paris, fandtes der til Byens Forsvar over 3000 brugbare Kanoner af forskjelligt Caliber, hvilket var tilstrækkeligt. Men det var Forladekanoner; og Publikum var af den Anskuelse, at kun Bagladekanoner vare tidssvarende, hvilket ingenlunde var Tilfældet. Naturligvis turde Regeringen ikke imødegaa en offentlig Mening, selv om den var feilagtig; men da Regeringen ikke viste tilstrækkelig Energi til at oprette Baglade-Kanonstøberier med Tilbehør, tog Borgerne selv fat, Bladene aabnede Subscriptioner, Pengene strømmede ind i Masse, alene Bladet *Le Siècles* Indsamling (110.000 frs.) var istand til at købe tre fuldt monterede og forspændte Batterier; der blev indrettet Kanonstøberier i Fabrikkerne, Værksteder i Jernbanestationerne og efter en Del Forsøg lykkedes det i kort Tid at skabe *frivillige Batterier*, som saa blev kjørt op foran l'Hôtel de Ville, foræret af »Folket» til Regeringen og tildelt Nationalgarden, som derfor senere mente,

at den havde Lov til at beholde dem, fordi den havde været med til at betale dem.

Det Oplag, der fandtes af *Bagladegeværer*, var utilstrækkeligt til at bevæbne alle Tropper med; man indkøbte, hvad man kunde faa, omdannede gamle Geværer og lod fabrikere nye. Paa Geværer kom Communen heller ikke til at lide Mangel; men en stor Del af dens Tropper vare forsynede med Forladevaaben.

Tropperne til Paris' Forsvar vare af lige saa mangeartet og forskjelligt Stof, som det Materiel, de skulde benytte; de bestod af: Linietropper, Marinesoldater, Mobiler, Nationalgardere og Frivillige.

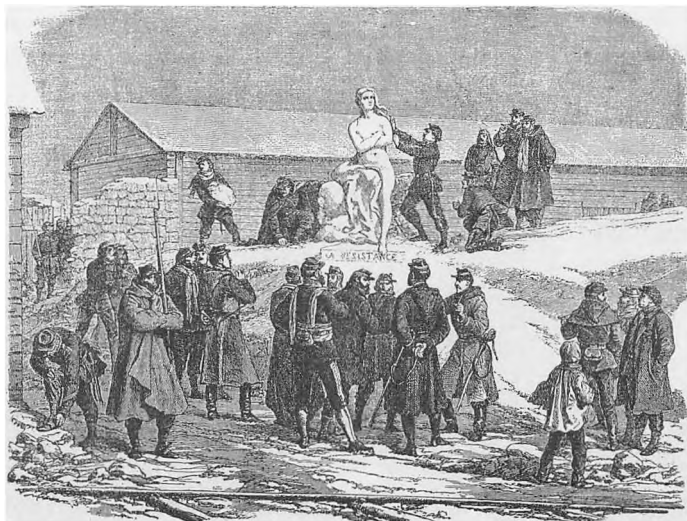
Et Batteri, foræret til Regjeringen, opstillet foran l'Hôtel de Ville.

Til de faa *Linietropper*, der ikke havde deltaget i Feltoget, kom General Vinoy med et Armeecorps, som var undsluppet fra Sedan, fulgt af Flygtninge fra de store Nederlag. Disse Tropper vare demoraliserede, nedslaaede, pjaltede, udmattede, uden Tillid til sig selv eller til deres Førere og medbragte Bevidstheden om Fjendens Overlegenhed, som de udbredte til deres Kammerater.

Marinetropperne, vante til den strenge Disciplin ombord, vare Soldater og ikke Politikere, hvilket de heller ikke i Paris fik Leilighed til at blive (før efter Capitulationen); thi saasnart de ankom, fordeltes de i Forterne og kom kun sjældent »iland«, det vil sige ind i Paris.

De regulære Tropper, Linien og Marinen, der ved Beleiringens Begyndelse fandtes i Paris, beløb sig til henimod 100.000 Mand.

Nationalgarden, som — efter Alderen — deltes i Mobilgarden og den sedentaire Nationalgarde, eksisterede kun paa Papiret inden Krigen, men efter de første store Nederlag skyndte man sig at organisere den, saa godt det lod sig gjøre.

Mobilgardere paa Forpost. Snefiguren *La Résistance* af Billedhugger Falguière.

Paris' Mobilgarde blev sendt til Leiren ved Châlons, men udmærkede sig her mest ved Gadedrengestreger, viste sig fuldstændig ustyrlig og blev derfor ikke optaget i Hæren, men sendt tilbage til Paris.

Regjeringen for det nationale Forsvar gav strax Ordre til, at *Provindsernes Mobilgarde* skulde sendes til Paris. Det var ikke øvede Tropper; for Størstedelen kom de i civile Klæder, uden Vaaben; men det var unge, støtte, haabefulde Mænd, der hurtigt kunde blive gode Soldater; de bleve strax udrustede, bevæbnede med Chassepot-Geværer, indexercerede paa Pladser og Boulevarder og sendte udenfor Paris, ud paa Forpost. Her laa de — med enkelte korte Afbrydelser, naar de bleve afløste

og kom ind i Paris — uvirksomt i et Fjerdingsaar; en sjelden Gang var der Kamp, saa sloges de godt, men som Regel sløse de Døgnet hen i de forladte Huse, lavede Snefigurer til Tidsfordriv, brændte Døre og Indbo for at holde Varmen, drak Kjældernes Vin og blev mere og mere misfornøjede, haabløse og demoraliserede for hver Dag, der gik.

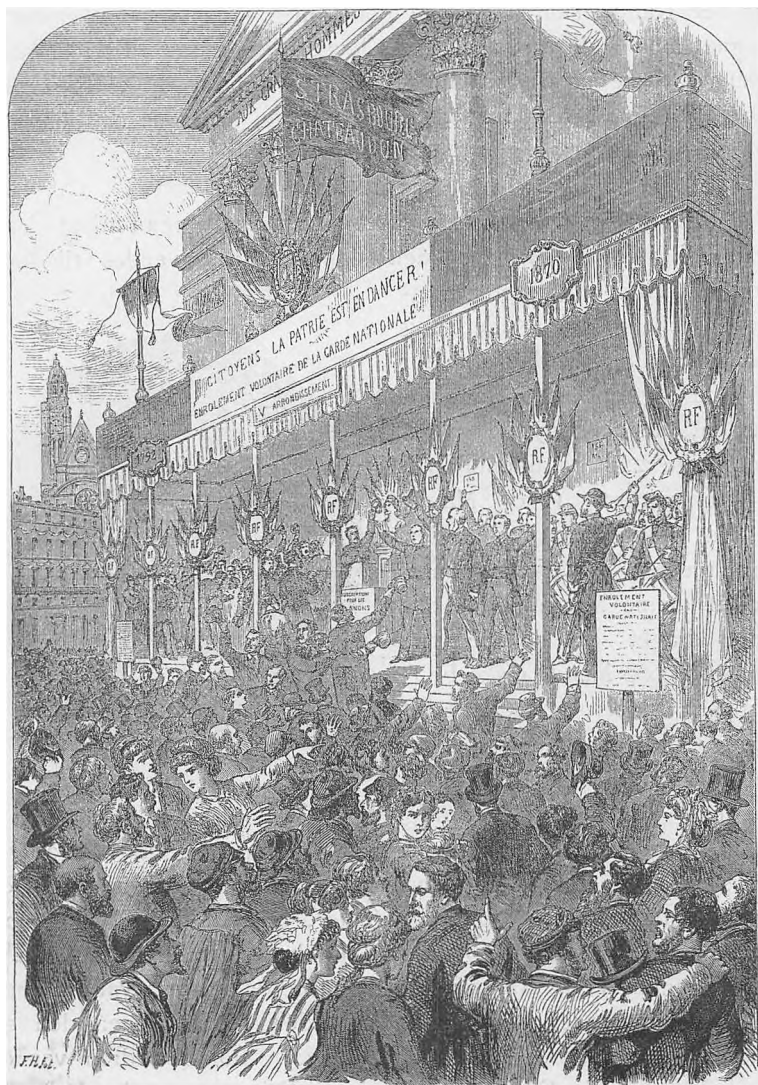
Mobilgarden talte omtrent 100.000 Mand.

Den *sedentaire Nationalgarde* var ikke bestemt til at danne nogen bevægelig Armee, men skulde kun anvendes til localt Forsvar. Efter d. 4. Sept. strømmede Folk af alle Aldere og enhver Stilling til Mairierne for at lade sig optage i Nationalgarden, der i Begyndelsen af Oct. talte 228 Batailloner paa gjennemsnitligt 1200 Mand; senere bragtes Nationalgarden op til mellem 3 og 400.000 Mand. Ud af denne Masse kunde der være draget en Kjærne paa 100—150.000 Mand, raske Felttropper, tildels bestaaende af gamle Soldater, medens Resten anvendtes inde i Byen og paa Voldene. Hertil hørte en kraftig

Ernest Picard.

Mand, som forstod at organisere og vidste at gøre sig adlydt. En saadan fandtes ikke. General Trochu lod det gaa, som det kunde, holdt Revuer og lange Taler, udstedte svulstige Proclamationer, og først den 16. October befalede han, tvungen af Befolkningens Tryk, *Krigscompagnier* oprettet; Ordren var imidlertid temmelig uforstaaelig og sattes kun tildels i Kraft; men den gav Anledning til *de frivillige Indrulleringer*. Ifølge Ordren var det nemlig en frivillig Sag at melde sig til Krigscompagnierne; og nu fandt man paa at efterligne den store Revolution — det holdt man i det Hele taget nok af —, da Nationalforsamlingen i Juli 1792

De Frivillige indrulleres udenfor Panthéon.

erklærede Fædrelandet for at være i Fare og omkring paa offentlige Pladser lod oprette Bureauer, hvor Frivillige kunde melde sig til Tjeneste og sværge at ville dø for Fædrelandet. Det var nu navnlig Mairen i femte Arrondissement, der var virksom; han lod Panthéons Facade indrette til 12 Indrullerings-Bureauer, pyntede med Flag og Vaaben; ovenover stod der:

Borgere! Fædrelandet er i Fare!

og Aarstallene 1792 og 1870; og over det Hele vaiede en uhyre Fane paaskrevet *Strasborg*, hvis heltedige Forsvar i disse Dage

Frivillige.

havde begejstret Pariserne. Hver Gang en Frivillig meldte sig, lød der en Trommehvirvel og Bifaldsraab. Den første Dag meldte der sig 800 Frivillige; men det tog hurtigt af, og de politiske Begivenheder inde i Paris i October Maanedes Slutning lod Bevægelsen dø fuldstændigt hen.

Saa udstedte General Trochu d. 8. Nov. en ny Ordre om Oprettelsen af 4 Krigscompagnier ved hver Bataillon, sammensat foruden af de Frivillige, der havde meldt sig, af Ugifte (der deltes i Ungkarle og Pebersvende) og af Enkemænd uden Børn, som

efter Alderen deltes i to Klasser; men det Hele, baade Organisationen, Udrustningen og Bevæbningen, gik langsomt, tvært og uordentligt og der skete mange Undtagelser fra de løse og uforstaaelige Bestemmelser.

Nationalgarden skulde selv vælge sine *Officerer*; kun de høiere ansattes af Regjeringen. Da det jo ikke var godt at vide, hvem der havde militaire Egenskaber, valgte man de ivrige Republikanere.

Nationalgardens *Sold* var 1 Franc 50 Centimer (c. 110 Øre) om Dagen, eller rettere: enhver Nationalgarder kunde, naar han begjærede det, faa 1 fr. 50 c. Senere tilføiede man noget mere for Familiefædrene; men da det viste sig, at disse drak Pengene op paa Volden, blev der tilstaaet Konerne 75 c. om Dagen, mod at de fremviste deres Ægteskabscontract, og da mange Forbindelser ikke vare velsignede af Mairen, gav dette Anledning til en stor Masse Giftermaal, de saakaldte *mariages à quinze sous*, Ægteskaber til en Rigsort. Her var Gifte og Ugifte, Enkemænd uden Børn og Ungkarle med Børn, gifte og ugifte Familiefædre af forskjellige Klasser, som kunde modtage Løn og kunde lade være — det var ikke til at hitte Rede i, og da der tillige herskede den største Uorden i Intendanturen, gav det Anledning til storartede Underslæb. Senere kom Nationalgardens Sold og Ret til at udnævne Officererne til at spille en stor Rolle.

Endelig var der *Fricorpserne*.

Efter de, forøvrigt mangelfulde, Oplysninger, Ministeriet havde, var der i Paris 30 Fricorps med en Styrke af c. 20.000 Mand. Forholdene egnede sig saa lidt som muligt for Fricorps, men det radicale Parti var for dem, og Regjeringen turde ikke undertrykke dem. Engang tog dog Trochu Mod til sig og svarede en Ansøger, der vilde oprette et Fricorps, at han »havde nok af Revolutionaire og Garibaldiister«, et dumt Svar, da det ingen Nytte var til og fremkaldte et uhyre Skraal.

Hovedegenskaben ved et Fricorps er, eller bør være, Djærvhed, og dets Medlemmer begynde da gjerne med at vise det i deres Optræden og Klædedragt. De ville gaa for Folk, der hverken sky Ild eller Vand, hverken frygte Død eller Helvede, og

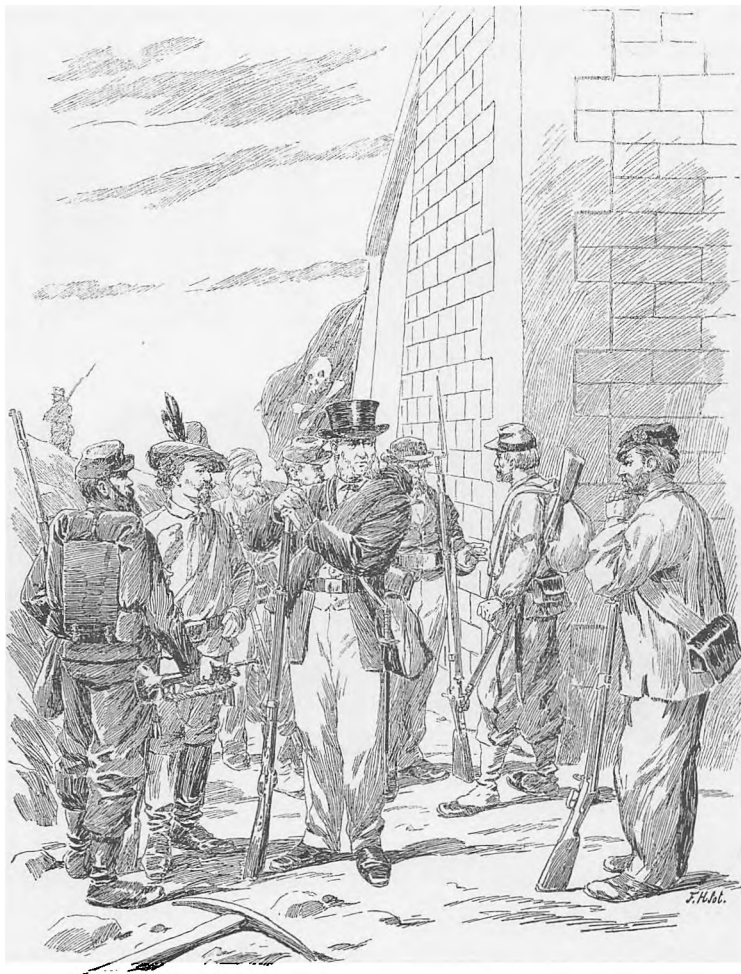
for at deres Medborgere ikke skulle være uvidende om, at de have en saadan Mand for sig, maie de sig — og maaske i Frankrig mere end andensteds — ud paa den frygteligste Maade, sætte Dødningehoveder o. s. v. paa Faner og Hovedbedækninger, gaa med uhyre Støvler, Sporer, hvis de høre til Hestfolket (ogsaa

Fricorps.

undertiden uden at høre dertil), hvis Klirren kan høres i den anden Ende af Gaden, Skjærf, Fjer, ja! jeg har i Paris seet dem, der vare ganske røde fra Top til Taa; de kalde sig: »De Fortabte«, »Hævnerne«, ja! jeg har i Tours seet »de vilde Bjørne fra Ardennerne«, der gik i langhaarede Pelts-Slag. Fricorps oprettes og

rekrutteres i Almindelighed af Folk med en rig Fantasi og med overdrevne Forestillinger om egen Dygtighed, Kritikere, der ville

Pariser-Soldater.

vide Verden, hvorledes man skal føre Krig, Opponenten, der ikke kunne finde sig i den militaire Nivelleren, Rasende, der af en eller

anden Grund ville hævne sig og Fædrelandet ved at slaa en Fjende ihjel, og Lediggængere, der ville more sig. Disciplinen er i Reglen ikke stærkt fremtrædende hos disse Folk, de se ikke saa nøie paa Maaden at føre Krig paa og ere derfor ikke altid behagelige at huse, selv for Venner; overalt søge de Æventyr, og kunne de ikke finde blodige, tage de tiltakke med galante. De Fleste, der melde sig ind i et Fricorps, gjøre det i Troen paa et bevæget Liv med stor Fare og Udsigt til personlig Udmærkelse, og de ere derfor heller ikke bange for at vove Skindet. Men det er ingenlunde heldigt for en Afdeling at have Medlemmer, der ville styrte løs paa Fjenden og vise deres Mod uden at bryde sig om Resten; og da tillige Kuglernes Lyd giver Mange helt andre Tanker og lader dem glemme Løfterne og Skaaltalerne, og Disciplinen ikke binder dem, saa seer man tidt, at Fricorps vige, hvor regulære Tropper vilde have staaet; og som det er med den menige Friskytte, at han mere lader sig lede af sine personlige Anskuelser, end underkaster sig Krigstugtens Baand, saaledes er det med Førerne; de betragte sig som uafhængige, som smaa Feltherrer, der ikke ville modtage Befalinger, og nødes de dertil, beklage de sig bittert over, at man ikke har ladet dem have frie Hænder, i hvilket Fald de vilde have udrettet noget Stort. Der var noget Fricorps-agtigt ved hele den parisiske Armee; derfra stammer de voldsomme Stød fremad, den pludselige Panik, og det altid gjentagne Raab om Forræderi. Ved de fleste Fricorps, jeg har seet, er jeg kommen til at tænke paa en fransk Under-officeer, jeg hørte sige til sin General: »ce n'est pas une guerre, c'est une mascarade« (»Dette er ingen Krig, det er en Mascarade«.)

Der var saaledes i Paris ialt henimod en halv Million Soldater. Hvis det var Meningen, at Paris blot skulde forsvare sig og binde Tropper, for at give Provindserne Tid til at organisere Undsætningshære, var det for mange; var det derimod Meningen, at Paris skulde danne Udgangspunctet for store militaire Operationer, kunde det være rigtigt at samle saa mange Tropper der som muligt. Og dette var Regjeringens Mening; først senere, henimod Beleiringens Slutning, opdagede den, at Provindserne burde undsætte Paris.

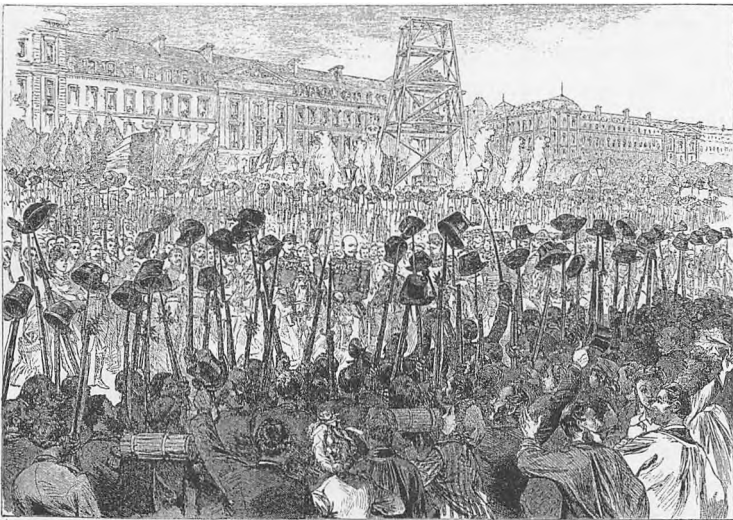
General Trochu.

Af militaire Ledere var der først og fremmest General TROCHU.

Han var 55 Aar, var bleven trukken frem under Keiserdømmet, allerede i 1859 var han Divisionsgeneral, men han faldt senere i Unaade paa Grund af en af ham udgivet Bog, der blottede den franske Hærs svage Sider, og det var først, da de store Nederlag beviste hans Paastands Rigtighed, at netop denne Bog gav Anledning til, at han blev udpeget af den offentlige Me-

ning og af Keiseren gjort til *Gouverneur i Paris*, i hvilken Stilling han vist ikke havde tilsidesat sin Pligt, hvis han d. 4. Sept. havde forsvaret Keiserinden. Det gjorde han imidlertid ikke. Trochu er Bretagner, hvilket efter Franskmandenes Mening er ensbetydende med at være »lun«; han lod den gamle Regjering falde, uden directe at bidrage dertil, men ogsaa uden at hjælpe til at opretholde den, og lod sig af den nye Regjering udnævne til *Præsident for Regjeringen*, idet han beholdt sin Stilling som *Gouverneur*, saaledes at han var eller kunde have været uindskrænket Commandant i Paris og Frankrigs Styrrer, forsaavidt Omstændighederne tillod det. Men han var ikke den høie Stilling, han beklædte, voxen; alle hans Handlinger og Udtalelser vidne om Ubestemthed, Vankelmod, Uklarhed, Frygt for at støde Nogen for Hovedet, Langsomhed og Lunhed; tillige var han snakkesalig og skrivesyg; saa at han passede fortrinligt til de Mænd, hvis Chef han var og som af en radical Taler ikke uvittigt kaldtes: »General-Advocater eller Advocat-Generaler«. For at modstaa det Tryk, der, saasnart det blev klart, at Forsvaret skulde føres defensivt, udøvedes ved voldsomme Angreb paa Regjeringen i Klubber og

Blade og ved tallose Deputationer, bekendtgjorde han, at han havde sin *Plan*, som vilde føre til Paris' Frelse; at han endnu ikke havde forregnet sig med Hensyn til denne Krig, hvad hans Bog gav nogen Sandsynlighed for; at man blot skulde lade ham være i Ro med Hensyn til hvad der skulde gøres, da det var nødvendigt for hans Plans Gjennemførelse; at han naturligvis ikke kunde sige, hvori Planen bestod, men Pariserne kunde berolige sig: han havde deponeret den forseglede Plan hos sin Notar, Hr.

General Trochu holder Revu.

DUCLOU. Denne berømte Plan blev der talt meget om og leet meget ad, og da det senere viste sig, at Trochu ingen Plan havde, eller at det ialtfald var en grumme slet Plan, blev han latterlig.

Han — som Udenrigsministeren Jules Favre — lod ikke nogen Leilighed gaa ubenyttet hen til at skrive og tale — — og der var Leilighed hver Dag. Han holdt Revuer og talte til Tropperne; han holdt Statsraad og talte til Ministrene; han talte til »Folket«, til Deputationer, til Enhver, der gad snakke med ham og høre paa ham. Alle hans Tanker skulde offentliggøres, meddeles

gjennem Bladene og ved Opslag paa Hjørnerne; han skrev Ordre, Decreter, Meddelelser, Proclamationer o. s. v. i massevis til Tropperne, Borgerne, Mairene, Regjeringens Medlemmer, Generalerne, Provindserne og Fjenden; altid var hans Stil opstyltet, svulstig, hans Opraab fyldt med Fraser og indignerede, magtesløse Udbrud eller med ufortjent Smiger, helst isprængt med et lille religiøst Anstrøg.

Jeg skal ud af Bunken tilfældigt tage en Proclamation:

Borgere i Paris!

Soldater af Nationalgarden og Armeen!

Oversvømmelses- og Erobringspolitikken søger at fuldføre sit Værk; den har i Europa indført Magtens Ret og vil paatvinge Frankrig den. Lad Europa taale denne Skændsel, men Frankrig vil kæmpe. Vore Brødre udenfor Paris kalde paa os til den store Kamp.

Efterat saa meget Blod er udgydt, vil Blodet flyde paany. Ansvarer skal falde paa dem, hvis afskyelige Ærgjerrighed kulkaster Retfærdigheden og den moderne Civilisation.

Med Gud fremad for Fædrelandet!

Paris, 28. Nov. 1870.

Paris' Gouverneur
GENERAL TROCHU.

Ifølge General Trochus Placater have Tropperne stedse været »beundringsværdige«; »Æren for Seiren tilkommer dem«; »efter tydske Fangers Udsagn har Fjenden faaet hele Regimenter knust«; »Tusinder af Tappre vente kun paa atter at blive kastede imod Fjenden«; »jeg kan kun rose Troppernes Energi og gode Aand«; »jeg er stolt over at kunne udtale, at Officerer, Under-officerer og Menige have viist en lige udmærket Holdning«; o s. v.

Men disse Tropper stod uvirksomt paa Voldene og blev kun en sjelden Gang sendt ud i aldeles haabløse Fægtninger, der strakte sig over hele Linien.

Ved Nytaarstid, da Parisernes Taalmodighed var ved at briste og det for Enhver var aabenbart, at Capitulationen var forestaaende, udstedte General Trochu følgende Proclamation:

»I dette Øieblik, da Fjenden forøger sine Anstrengelser for at skræmme os, blive Paris' Borgere vildledte ved Bedrageri og Bagvaskelse.

Intet skal lade Vaabnene falde os af Hænderne. Mod, Tillid, Fædrelandskjærlighed.

Paris' Gouverneur capitulerer ikke.«

Det var d. 6. Januar; d. 21. blev Titlen og Functionerne som Gouverneur ophævede, og da der saaledes ingen Gouverneur var, kunde Gouverneuren heller ikke capitulere d. 28. — Dertil hører der ikke saa lidt Lunhed.

General TROCHU var altsaa Regjeringens Chef, Paris' Gouverneur og Øverstbefalende for samtlige Tropper. Under ham blev der afen Del af Tropperne i Paris dannet tre Armeer, der henholdsvis commanderedes af Generalerne CLÉMENT THOMAS, DUCROT og VINOY.

De to sidstnævnte vare undslupne fra Sedan og modtoges naturligvis i Paris med aabne Arme. Men de vare begge kun lidet stemt for Folkeregimente, og de gjorde sig efterhaanden grundigt forhadet af deres Undergivne.

Ved den »supreme Kamp«, som Trochu d. 28. Nov. forberedte Pariserne paa, skulde Ducrots Armee spille Hovedrollen, og Generalen udstedte da en Proclamation til sine Soldater, hvori han opfordrede dem til at kæmpe tappert, pegede paa deres ødelagte Hjem, deres sørgende Søstre, Hustruer og Mødre for derved at opflamme samme Hævn- og Blodtørst, der fyldte ham, og han sluttede med de Ord: »Hvad mig angaaer, saa er min Beslutning fast, derpaa aflægger jeg Ed for Hæren, for hele Nationen: Jeg vender ikke tilbage til Paris uden død eller seirrig; I kunne se mig falde, men I ville ikke se mig vige.«

General Ducrots rykkede over Marnen d. 30. Nov., kastede Fjenden ved Champigny d. 2. Dec., men trak sig tilbage over Marnen d. 3. Dec., og det nytter kun lidt, at Trochu erklærede, at Ducrot havde været beundringsværdig, at Æren for Seiren (!) tilkom ham, eller at General Ducrot i en ny Proclamation udtaler, at han kun havde trukket sig tilbage for ikke at ofre Tusinder

af Tappre og at Kampen kun var ophørt et Øieblik for strax at begynde igjen, — han var og blev latterlig. Naar man senere talte til en Pariser om Ducrot, fik man gjerne til Svar: »Tal ikke ilde om de Døde«, eller han kaldtes: »Ducrot den Velbefindende«. En Mand kan ikke ustraffet føre saadanne store Ord; og det er ikke forunderligt, om Tropperne tabte Tilliden til denne General, som der da overhovedet ikke var nogen General i Paris, der indgød særlig Tillid. Tropperne og Generalerne nærde gjensidigt Mistillid til hinanden.

Af andre fremtrædende Militaire, der senere ville blive nævnte under Communen, fandtes Admiral SAISSET og General LECOMTE; disse to Mænd vare afholdte af deres Tropper, hvorimod Nationalgardens Chef, General CLÉMENT THOMAS, af Klubtalere blev beskyldt for selv at udnævne sine Officerer og for at spille Billard med sin Stab istedenfor at passe sit Commando. Tillige vare hans Undergivne misfornøiede med, at han ikke roste dem, naar de opførte sig uroesværdigt, hvorved de rigtignok kom til at staa for deres Medborgere i et slet Lys.

Det var nemlig Noget, der hørte nøie sammen med 4.-Septembarmændenes hele Væsen, og som man vil gjenfinde overalt, hvor det Parti, hvortil de hørte, har Magten, aldrig at sige Sandheden, hvis den er ubehagelig, aldrig at dadle, ikke at støde Nogen, overhovedet søge at snakke sig saa mange gode Venner til som muligt. Regjeringen synes at have gjort sig det til Rettesnor, ikke at offentliggjøre noget Uheldigt eller Misbilligende, og, naar den modtog ikke rosende Rapporter, enten at forbigaa dem i Tavshed eller at forandre dem; thi ellers er det næsten umuligt at forstaa, at man i alle Regjeringens Meddelelser kun finder fornøielige Efterretninger og smigrende Udtalelser, der i fede Ord rose Tropperne. Efter Affairen ved Châtillon d. 19. September f. Ex., hvor en Del af de franske Tropper flygtede og først standse inde i Paris, hvor de udbredte Bestyrtelse, hedder det vel i Beretningen, at »en Del af høire Fløi har udført den tilbagegaaende Bevægelse med en beklagelsesværdig Hurtighed«, men tillige, at »Artilleriet har udmærket sig ved sin Soliditet og den mobile

Nationalgarde ved sin Ro«. Hvis Regjeringen virkelig troede at have saa gode Tropper, er man berettiget til at spørge, hvorfor den ikke brugte dem paa en ganske anden Maade. De samme Mænd, som nu overøste Tropperne i Paris med Smiger, have senere, da de ikke længere commanderede dem, erklæret, at de ingen Magt have havt over Tropperne, at disse ikke vilde marchere mod Fjenden, at de vare aldeles ubrugelige, og væltet Skylden for det uheldige Udfald over paa dem.

Den Fremgangsmaade, Regjeringen anvendte og som førte og maatte føre til, at den tabte næsten alle sine Tilhængere, bestod i, at den lod, som om den sluttede sig til den herskende Mening uden at gjøre det af Hjerter og gav det Udseende deraf ved store Proclamationer og smaa Handlinger, men forøvrigt lod Alt gaa, som det kunde bedst og greb saa lidt ind som muligt, hvorved den haabede at skyde Ansaret fra sig eller ialtfald skubbe det ud for saa senere at finde Leilighed til at kaste det over paa Andre. — Saaledes have Advocaterne gjort i Frankrig som andensteds.

Da Regjeringen af 4. Sept. stillede sig i Spidsen for det nationale Forsvar, var Paris for den; hvergang den gjorde Noget, ja endog hver Gang den lovede at gjøre Noget, var Paris for den; og det var først, da det blev klart, at dens Handlinger vare Blendværk og dens Løfter Bedrag, at Paris stillede sig imod den.

Den tilsyneladende Enighed, der herskede, da Paris var bleven indesluttet, Fredsforhaabningerne tilintetgjorte og Alle belavede sig paa at modstaa Fjenden, var ikke af lang Varighed. Folk som Jules Favre og Ernest Picard, der under den forrige Regjering havde forlangt alle mulige Friheder, ogsaa Presse- og Forsamlings-Frihed, kunde ikke begynde med at undertrykke disse. Avisskrivere og Klubtalere kunde derfor ugenert føre deres Sprog, hvad de ogsaa i fuldt Maal benyttede sig af. Man har anført det som et Bevis paa Liberalitet fra Regjeringens Side; det turde snarere være et Bevis paa Svaghed. Frihed er en god Ting; men der gives Steder, hvor den ikke er paa sin Plads, og da først og

fremmest i militaire Forhold. I en beleiret Fæstning bør alle Hensyn vige for de militaire; Indbyggerne ere ikke længere Borgere, de ere Soldater, de militaire Love og den militaire Disciplin underkastet, og som der i Geledet ikke kan taaes nogen Opposition, saaledes heller ikke i Byen; skal hele Kraften rettes mod Fjenden, maa der ikke findes Blade og Forsamlinger, der — som i Paris — aabent prædike Oprør mod de bestaaende Myndigheder, og som, idet de med fuldkommen Aabenhjertighed udtale sig om de militaire og civile Tilstande, i høi Grad lette Fjendens Indblik i Forholdene. Communen bar sig i saa Henseende langt fornuftigere ad, idet den i Betragtning af Forholdene undertrykte Alt, hvad der ikke var for den. Men Communen havde ogsaa den store Fordel fremfor Regjeringen af 4. Sept., at den støttede sig paa sit eget Parti og ikke kom i Strid med sig selv ved tillige at ville støtte sig til sine Modstandere. Det er vel ikke godt at sige, hvorvidt det havde været til Gavn eller til Skade for Frankrigs Kamp med Tydskland, hvis Communens Tilhængere havde faaet Magten i Paris d. 4. Sept.; men Et kan man med fuldkommen Vished sige, og det er, at om Paris' Forsvar muligvis var bleven ført endnu mere udygtigt, saa vilde der være bleven udviklet langt større Energi og Kraft, end under den herskende Regjering. Communen havde ikke, det har den viist under langt ugunstigere Forhold, havt nødig at frygte for indre Uroligheder, og den kunde og vilde have sendt sine Tropper ud, uden at være bange for at blive kuldkastet.

I *de radicale Blade*, hvoraf mange kun eksisterede ganske kort Tid, et Par Dage, træffer man allerede nu flere af de under Communen mest bekendte Mænd, som ROCHEFORT, FELIX PYAT, DELESCRUZE, VERMOREL, BLANQUI, og i *de radicale Klubber* f. Ex. LEFRANÇAIS, FLOURENS, BLANQUI, MILLIÈRE, GAILLARD, hvoraf Nogle, som Blanqui, Delescluze og Vermorel vare kjendte fra 1848, medens Andre, som Rochefort og Flourens stamme fra en senere Periode, og atter Andre først dukkede op efter Keiserdømmets Fald. Disse Ledere stillede sig strax mod Regjeringen af 4. Sept., men de havde i Begyndelsen ikke Masserne med sig; det fik de efterhaanden. Det var ikke Klubberne, der

skabte Partierne; de udtalte blot Partiets Mening og gav Folk Leilighed til at lære hverandre at kjende og slutte sig sammen.

De Radicale opstillede som deres Forlangende:

Ingen Afstaaelser; almindelig Væbning;

og da Regjeringen gjorde dette Program til sit, holdt de sig roligt, ja støttede endog Regjeringen. Alle belavede sig paa den frygtelige Kamp, man en af Dagene ventede med Fjenden.

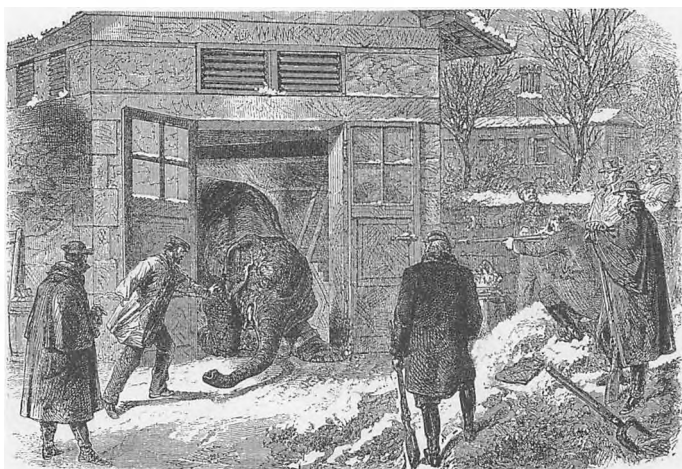
Men Tydskerne angreb ikke Paris; de udførte det militaire Konststykke at afspærre den store By.

Paris var imidlertid bleven *provisianteret*. Den sidste keiserlige Handelsminister havde foretaget store Indkjøb af og gjort uhyre Bestillinger paa Kvæg, Foder, Korn og alle Slags Levnetsmidler; og Omegnens Bønder strømmede — mærkeligt nok — til Paris med deres Eiendele, da Fjenden nærmede sig, saaledes at der ved Beleiringens Begyndelse fandtes 24.000 Stykker Hornkvæg, der stod i lange Rækker paa den ydre Boulevard, og 150.000 Faar, som gik løse i de offentlige Haver; Magasiner, Pakhuse og Kjældere vare stopfulde, Kuloplagerne velforsynede, Skovene om Paris maatte afgive Brændsel, og Haverne i Omegnen, lige ind under de fjendtlige Forposters Rækkeevne, bleve plyndrede. Der var i den korte Tid udvist en rastløs Virksomhed for at forsyne Paris med det Nødvendige til at kunne leve sit eget Liv. Men da Indespærringen først var fuldført, havde det været Regjeringens Sag at lægge Beslag paa alle Livsfornödenheder og uddele daglige Rationer; dette skete ikke. Hvem der havde Penge, led ingen Nød; der var Handel med Fødemidler lige til Beleiringens sidste Dag; men naturligvis steg efterhaanden Priserne. Her er en Liste over Markedspriserne Juleaften:

	Fr. Cnt.		Fr. Cnt.
1 Skæppe Kartofler	25 00.	1 Blomkaalshoved	25 00.
1 Gulerod	50.	1 Pund Flæsk	8 00.
1 Botfelsk Roe	1 00.	1 Pund Skinke	14 00.
1 Rødbede	3 00.	1 Pund Hestepølse	6 00.
1 Celeri	2 00.	1 Æg	2 00.
1 Purre	50.	1 Pund Smør	45 00.

	Fr. Cnt.		Fr. Cnt.
Ost fandtes ikke.		1 Kat	20 00.
1 Kanin	40 00.	1 Pund Hundekjød	3 00.
1 Due	20 00.	1 Rotte	2 00.
1 Høne	60 00.	1 Spurv	1 25.
1 Gaas	150 00.	1 Krage	5 00.
1 Kalkun	160 00.		

Den fattige Befolkning maatte nøies med den Ration Kjød, som fra 16. Oct. dagligt uddeltes fra Mairierne imod autoriserede Kaart, der angav Familiens Størrelse. I Begyndelsen lød Rationen

Elefanterne i den zoologiske Have skydes.

paa 100 Gram Kjød dagligt for hver Sjæl (Børn det Halve) og der uddeltes Oxekjød, senere formindskedes Rationen og blev til Muldyr- og Æselskjød, og til Slutningen lød Rationen paa 33 Gram Hestekjød. Men samtidigt bød de fine Restauranter paa udsøgte Spisesedler, ja endog paa ganske usædvanlige Retter som Lama-, Strudse- og Bjørnekjød, idet Dyrene fra zoologisk Have — Noahs Ark — efterhaanden maatte række Hals. En Slagter i de rige Qvarterer betalte to Elefanter med 27.000 Frs.

For hvor lang Tid, der fandtes Proviant, vidste man ikke, end ikke Regjeringen havde nogen klar Forestilling i saa Hen-

seende. Saaledes bekendtgjorde Handelsministeren d. 8. Sept., at der var tilstrækkelige Livsfornödenheder af alle Slags i Paris for 2 Maaneder; General Trochu siger i en Forsvarstale i Nationalforsamlingen d. 13. Juni 1871, at »man« sagde, Paris kunde umuligt holde sig længere end i 15 Dage, »de mest Haabefulde« gik til 30 Dage, og han ventede paa ingen Maade at kunne overskride 60 Dage; Jules Favre angiver i en Depeche af 24. Nov. til Regjeringen i Tours, at Provianten kunde holde ud indtil 15. Dec.; i en senere Depeche sætter han d. 10. Jan. som Grændsen; Paris capitulerede d. 28. Jan., og Regjeringen erklærede da, at der fandtes Fødemidler for en Uge, medens de Radicale paastod, at Paris kunde holde meget længere ud. Vist er det, at Byen holdt sig længere, end det i Almindelighed ventedes og længere, end Pariserne selv troede. Men der er ingen Grund til at rose Regjeringen herfor; tvertimod! den skuffede netop ved sine urigtige Angivelser Regjeringen i Tours, der maatte sende sine Hære afsted, før det havde været nødvendigt og før de vare tilstrækkeligt organiserede.

For at undgaa den sørgelige Nødvendighed at maatte overgive sig af Mangel paa Fødemidler, var der to Ting at gjøre: spare paa hvad man havde og søge at bryde Jernringen. I begge Henseender forlangte de Radicale kraftig Optræden. De beskyldte Regjeringen for at ødsle med Provianten, for ikke at vide Besked om, hvad der fandtes; de paastod, at der var Opkjøbere, der gjemte store Forraad, men dem turde Regjeringen ikke røre; de fordrede, at der skulde tildeles Enhver sin daglige Ration, »da Paris er en Leir og alle dens Indbyggere Soldater.« Herimod er der Intet at indvende; under extraordinaire Forhold maa der tages extraordinaire Forholdsregler; saaledes havde man baaret sig ad i Genua i 1800; men Genua havde Masséna, Paris Trochu til Commandant. At et saa billigt Forlangende ikke blev taget til Følge, fordi det ikke faldt i de Riges og Velforsynedes Smag, var vel skikket til at sætte ondt Blod. Regjeringen søgte her som overalt at holde gode Miner med Alle, hørte paa de Radicales Forlangender, gav Løfter, requirerede Noget, og tilfredsstillede Ingen.

Med Hensyn til *at bryde Indeslutningen* gik de Radicale ligeledes foran. De forlangte Massereisning, at alle Tropper, der kunde undværes af Fæstningens Besætning, samlet skulde kastes mod Fjenden, der i sin overordentlig udstrakte Stilling — en halv Snes Mil — ikke kunde have en blot tilnærmelsesvis lige Styrke at stille imod. Dette var aabenbart det Rigtigste og det Eneste, der var at gjøre. Den militaire Situation var ikke fortvivlet. Fæstningerne i Øst og da navnlig Metz, hvor den »navnkundige« Bazaine stod med 130.000 Mand af Frankrigs Kjænetropper, holdt sig endnu; Provindserne skabte Hære; Tydskernes Stridskræfter vare delte paa mange Puncter; eet Held for de franske Vaaben kunde føre til en fuldstændig Vending; kun maatte man skynde sig, Tiden ilede. Men Regjeringen var slap. I Ord og Pen var den skrap nok, slog paa Sablen, lovede, ikke at underhandle, henviste til Trochu's Plan, befalede Strasborgs Statue paa Place de la Concorde omstøbt i Bronze med passende Inscriptioner, og Gouverneuren holdt Revuer med Taler og Proclamationer (»Ingen-sinde har nogen General havt et saa storartet Skue under Øie som det, I have givet mig«); men Handlingerne svarede slet ikke til Ordene. D. 14. Sept. viste Tydskerne sig foran Paris, d. 17. gik de over Seinen ved Villeneuve og den første lille Fægtning fandt Sted ved Choisy-le-Roi; d. 19. angreb General Ducrot Fjenden ved Châtillon og Bagneux, men kastedes tilbage; d. 20. — Tydskernes Hurtighed var forbavsende — blev Paris fuldstændigt indesluttet; d. 23. angreb Franskmændene Fjenden ved Vitry og Villejuif og satte sig fast paa Høiderne deromkring; d. 30. kæmpedes der ved Chevilly; i October fandt der kun nogle Smaaskærmydsler Sted, d. 13. ved Châtillon, d. 21. ved Rueil, d. 28. ved Bourget — de vare uden Betydning, Fjenden fortsatte uforstyrret sine Arbejder og klemte Paris inde i en Jernring.

Da Regjeringen saaledes hverken i den ene eller den anden Retning tilfredsstillede de Radicale, mente disse, at det var bedst »at poussere Regjeringen« eller, hvis det ikke hjalp, da »at kaste Regjeringen ud af Vinduet« og *indsætte Communen*.

Communen var nemlig fix og færdig og manglede kun l'Hôtel-de-Ville, Ministerierne og *Journal officiels* Bureau for at træde ud i Livet.

Ordet »Commune« var for Mange en reen Bussemand, hvis blotte Nævnelse forfærdede dem og bragte dem i Harnisk, saa at de ofte, uden at kjende det Allermindste til eller bryde sig det Allermindste om, hvad det betød, udskældte alle Communens Tilhængere for Skurke, Mordere, Brandstiftere o. s. v., idet de gik ud fra, at Communens Tilhængere vare *Communistes*, det vil sige: »Delere.« Men dette passede ikke for Pariser-Communens Vedkommende. Muligvis der kan fremstaa Communer, hvis Tilhængere ere »Communiste;« men hidtil har »Commune« i Frankrig og særligt den i Paris betydet Navnet paa en vis Regjeringsform. Naar man siger, at der i Pariser-Communen fandtes *Communistes*, kan det have sin Rigtighed; men hvis man vil holde paa, at Communens Tilhængere ere *Communistes*, som Republikkens Tilhængere ere Republikanere, saa maa man tilføie, at man ved det Ord, man saaledes har dannet, ikke forstaaer, hvad man hidtil almindeligt har forstaaet ved *Communistes*, nemlig de videstgaaende sociale Reformatorer; thi disse vare kun meget svagt repræsenterede, saavel blandt Pariser-Communens Ledere som blandt dens Opretholdere.

Naar man derimod vil sige, at mange af Pariser-Communens Tilhængere vare Socialister og Medlemmer af Selskabet »*l'Association internationale des travailleurs*«, saa er det rigtigt. Dette Selskab har som bekjendt sin Oprindelse fra Udstillingen i London 1862, og Hensigten med dets Dannelse var at forhindre indbyrdes Concurrence blandt Arbejderne ved Prisnedsættelse for Arbeidet og at støtte Striker, uafhængigt af Nationaliteten. Det dannedes i London 1864 og holdt sit første Møde i Genf 1866, hvor Lovene vedtoges og hvor flere Forslag forkastedes, »fordi de vare communistiske«. At Selskabet imidlertid ikke holdt sig til Understøttelse af strikende Arbeidere, men slog sig paa Politikken, er tilstrækkeligt bekjendt og viste sig ved Møderne i Bryssel 1868 og Basel 1869. At de Mænd, hvis Bestræbelser gik ud paa social Udjevning, først

og fremmest maatte kæmpe for politisk Lighed, er indlysende, og *l'Internationale* maatte derfor i politisk Henseende slutte sig til de Radicale. Hvad der i l'Internationales Program er Frihed, kunne de Radicale tiltræde, men ikke, hvad der er Tvang; hvad der bidrager til personlig Selvstændighed, kunne de billige, men ikke Udjevnings-Bestræbelser for Individualiteterne, f. Ex. at een Mands Dagværk skal være lige saa meget værd som en anden Mands. Selskabets Hovedbestyrelse fandtes i London, men Afdelingerne for de andre Lande vare selvstyrende for deres egne Anliggender, og derfor kunde Overbestyrelsen i London godt misbillige meget af, hvad Afdelingen i Paris gjorde. Ved nogle store Striker i Frankrig i 1867 og ved en Proces mod nogle af Medlemmerne i 1868, som hørende til et ikke autoriseret Selskab, gjorde l'Internationale sig først bemærket, og her fremtraadte flere af de under Communen bekendte Mænd, som ASSI, JOHANNARD, FRANKEL, THEISZ, DUVAL.

Blandt Communens Tilhængere bestod en Minoritet af Socialister, men Majoriteten dreves ikke af sociale Bevæggrunde; de dannede et politisk republikansk Parti, hvori der fandtes forskellige sociale Anskuelser, og de forenedes i Hadet til det regjerende Parti. Med deres Ønsker om politiske Reformers forbandtes sociale, som vel overhovedet store politiske Omvæltninger maa drage sociale efter sig; men det, der dannede Partiet, var Misfornøielse med Regjeringens politiske, ikke med dens sociale Færd; det, der forredes, var politiske og militaire Forholdsregler, ikke sociale Omvæltninger, og det, der endelig bragte Partiet til at drage Sværdet, havde politiske og ikke sociale Grunde.

Strax efter 4. Sept. havde der rundt om i Paris i hvert af de 20 Arrondissementer dannet sig saakaldte *Aarvaagenheds-Comiteer* paa 25—30 Medlemmer, der mente at have samme Ret til at styre Arrondissementet, som Regjeringen til at styre Frankrig. De beskæftigede sig med Nationalgardens Sold, med Provianten, med at vaage over de »Mistænkelige« og med, hvad de ellers fandt for godt. Enhver af disse Comiteer valgte 4—5 Medlemmer

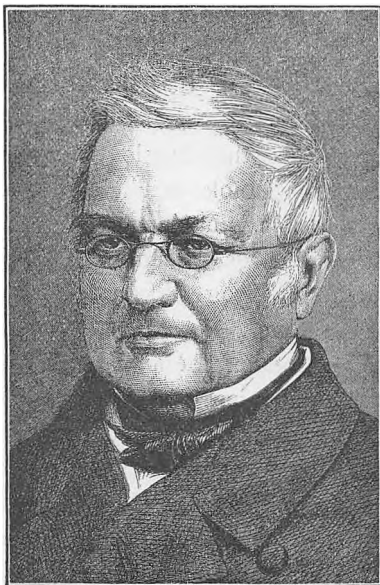
til en samlet *republikansk Centralcomitee* og i nogle Arrondissement, f. Ex. i 17., valgte Aarvaagenhedscomiteen reentud Medlemmer til Communen. Disse Comiteer, som dels vare anerkjendte, dels taalte af Regjeringen, havde ikke stor Magt i de rigere Qvarterer, men des større i Arbeiderqvartererne Vaugirard, Belleville, La Villette, Montmartre osv.; de bestod tildels af Medlemmer af l'Internationale, der havde Sectioner rundt om i Paris, og gav Tonen an i de fleste Klubber. Desuden fandtes der i Paris en stor Mængde Selskaber, baade civile og militaire, baade hemmelige og offentlige, der næsten alle mere eller mindre tilhørte de Radicale.

At disse valgte *Commune* til Feltraab og *den røde Fane* til Felttegn laa mest i, at de vilde adskille sig fra Regjeringen; hvis denne havde været legitimistik, havde de sikkert valgt *Republik* og *Tricoloren*. Det var vistnok et uheldigt Valg, de gjorde: de skræmmede Folk. Thi ligesom Mange ikke kunne taale at høre Communen nævne, er der ogsaa Mange, der blive bange for den røde Fane, og en Klubtaler tog sikkert feil, naar han mente, »at det Røde nu kun gjør Tyre og kalkunske Haner gale i Hovedet«.

Hvorfra den røde Fane oprindelig stammer, vides ikke med Sikkerhed. I Frankrig, hvor man har stor Forkjærlighed for Rødt, paastaa dens Tilhængere, at de gamle Galleres Fane var rød, at det var den nationale Fane fra Henri I til Charles VII og at den derefter var Folkets Fane; i 1789 vedtoges en Lov, hvorefter i Tilfælde af Rolighedsforstyrrelse de municipale Myndigheder skulde vise sig med en rød Fane baaren foran som Tegn paa deres Myndighed; dette skal have givet Anledning til, at der saaes røde Faner den 10. Aug. 1792; fra 1848 har den været det radicale Partis Fane. Dens Modstandere sige, at den bærer »Ildens og Blodets Farver«, dens Forsvarere »Solens og Varmens« og, tilføier VERMESCH, Redacteur af *Père Duchêne*: »Kjærlighedens, Rosernes og Vinens«.

Hvorledes det nu end forholder sig hermed, saa havde den røde Fane allerede i Oct. 1870 samlet en Del Tilhængere, som kun ventede paa en Leilighed for »at feie Regjeringen ud«, og denne Leilighed lod ikke vente paa sig. D. 3. Oct. kom Efterretningen om Toul's og Strasbourgs Fald. Hvis Regjeringen ikke handlede

hurtigt, vilde det snart gaa paa samme Maade med Paris, mente det avancerede Parti; man maatte *poussere* Regjeringen og allerede den 5. var FLOURENS med sine Batailloner fra Belleville, som han selv havde gjort sig til Chef for, ved l'Hôtel-de-Ville for at »udtale sig« med Regjeringen, der var vant til det Slags Underhandlinger. Denne »Udtalelse« faldt tilfældigvis heldigt ud; men allerede d. 7. og 8. var der atter Sammenstimlen ved l'Hôtel-de-Ville under

Thiers.

Raabet »Leve Communen!«, og hvis Regjeringen ikke havde faaet et Par den hengivne Batailloner til Hjælp, var det rimeligvis kommet til Kamp. Følgen var, at Regjeringen erklærede, ikke at ville bøie sig for Demonstrationer, og udsatte de berammede municipale Valg, hvorved det avancerede Parti havde haabet, ganske fredeligt at kunne faa Communen indsat.

D. 7. Oct. var Gambetta reist, den eneste af Regjeringens Medlemmer, der havde nogen Indflydelse paa det radicale Parti.

De militaire Begivenheder indskrænkede sig til Smaatræfninger, som ikke kunde have afgjørende Betydning og som stadigt faldt uheldigt ud. D. 19. Sept. fægtedes der ved Châtillon, d. 22. ved Villejuif, d. 23. ved Drancy, d. 30. ved Chevilly, d. 8. Oct. ved Malmaison og ved Bondy, d. 13. ved Bagneux, d. 21. ved Buzenval, d. 28. Oct. toges Landsbyen Le Bourget, holdtes d. 29. og tabtes d. 30. Generalerne Ducrot og Vinoy vare ikke heldigere end Admiral Saisset, og Gouverneurens hemmelighedsfulde Redningsplan saae man ingen heldbringende Virkninger af. Efterretningerne fra Provindserne vare slette: Fjenden rykkede bestandigt længere ind i Landet. Paa samme Tid kom Thiers, der havde paataget sig at gjøre en Rundreise til de forskjellige Hoffer for at formaa dem til at antage sig Frankrigs Sag, tilbage uden at have kunnet skaffe nogen directe Hjælp, men med Haab om en Vaabenhvile og en Nationalforsamlings Indkaldelse. For det Første var Thiers ikke den Mand, der indgød de Radicale synderlig Tillid, dernæst syntes de ikke om en Vaabenhvile og endnu mindre om en Nationalforsamling.

Der var saaledes Gæringsstof nok; men hvad der fik Luen til at bryde ud, var Efterretningen om Metz' Capitulation, som for Enhver, der havde en Smule Øie og vilde se, betød Frankrigs Dødsstød.

D. 28. Oct. læstes i Felix Pyats Blad *Le Combat* Følgende:
»Bazaines Plan.

En sand, sikker og tilforladelig Kjendsgjerning, som Regjeringen for det nationale Forsvar beholder hos sig som en Stats-Hemmelighed, og som vi til Frankrigs Indignation betegne som Høiforræderi:

Marechal Bazaine har sendt en Oberst til Kongen af Preussens Hovedkvarter for at underhandle om Metz' Overgivelse og om Fred i H. M. Keiser Napoleon III's Navn.

Store Folkemasser løb i Harme og Fortvivlelse til Regjeringen og Felix Pyat for at forlange Oplysninger. Regjeringens Medlemmer svarede, »at de aldeles Intet havde hørt derom«, og samme Dag erklærede *Journal officiel* Efterretningen for fuldstændig usand.

Pyat paastod at have Meddelelsen fra Flourens, der henviste til Rochefort, Medlem af Regjeringen, som sin Kilde. Men Rochefort erklærede Intet at vide.

Saaledes levede man paa det Uvisse i to Dage, indtil man d. 30 Oct. læste i *Journal officiel*:

»Regjeringen har lige modtaget den sørgelige Nyhed om Metz' Capitulation. Marechal Bazaine og hans Armee have maattet overgive sig efter heroiske Anstrengelser, som Mangel paa Levnetsmidler og Ammunition ikke have tilladt dem at fortsætte. De ere Krigsfanger.«

Dette var for meget!

Paris tog nu Revolutionsdragt paa, hvorom Den, der ikke har været Øievidne, vanskeligt kan gjøre sig nogen Forestilling. Der slaaes Rappel i alle Gader og kimes paa alle Klokker; i de rigere Qvarterer holder man sig rolig, men i Arbejderkvartererne styrtede Mænd og Kvinder, Militaire og Civile, Unge og Gamle ud af alle Huse, Nogle med Epauletter og Skjærf, Andre kun halvt paaklædte, bevæbnede med hvad der falder for; man samler sig i Klynger, man taler, gesticulerer, skriger og raaber, indtil En istemmer:

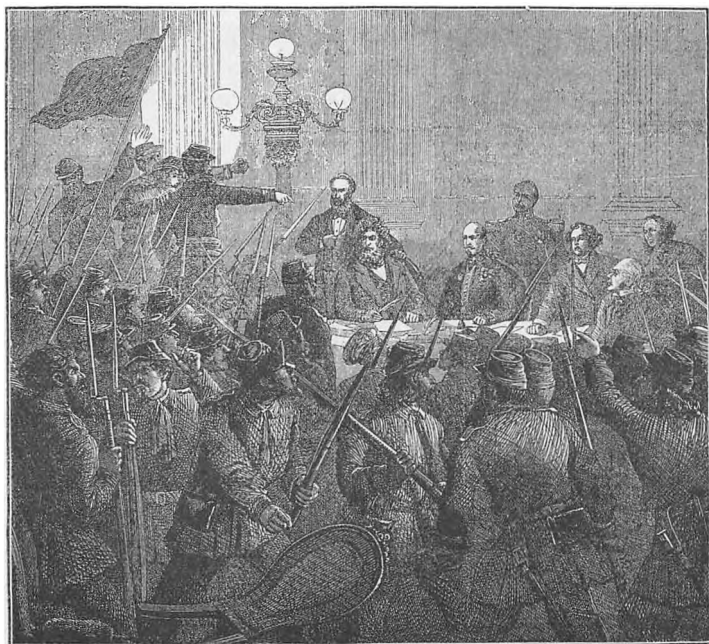
»*Allons enfants de la patrie*«

og nu falde Alle ind:

»*Le jour de gloire est arrivé*«!

den krigerske Marche griber Enhver, man ordner sig i Afdelinger og Geledder — og nu gaaer Touren til l'Hôtel de-Ville. Overalt, hvor Toget kommer frem, træffer det nye Klynger; man hilser paa hverandre ved at svinge med Hatten og raabe: »Leve Communen! Leve Friheden! Leve Republikken! Ned med Forræderne!« og Massen voxer ved hvert Skridt. De militaire Afdelinger modtages med krigerske Tilraab; Civile og Fruentimmer, ofte bevæbnede, trænge sig ind i Geledderne; og ved l'Hôtel-de-Ville seer man pludseligt brogede Optog fra forskellige Sider strømme sammen og snart danne en uhyre Sværm, som egentlig ikke veed, hvad den vil, men som føler sin Kraft og vil anvende den mod, hvad

et Tilfælde eller en Leder, der forstaaer at benytte Øieblikket, vil kaste den. Der skal gode Lunger til for at gjøre sig hørt, og Den, der ikke er sikker paa sig selv og ikke har Aandsnærværelse nok til at benytte enhver indtræffende Tilfældighed, skal vogte sig for at ville styre denne opbragte Hob, hvis Vrede let kan vende sig mod ham selv.

L'Hôtel de Ville d. 31. Oct. 1870.

Regjeringen befandt sig d. 31. Oct. samlet i l'Hôtel de-Ville. Jules Simon, Rochefort, Throchu vilde tale til Mængden; man vilde Intet høre; de havde altfor ofte holdt Taler og givet Løfter, det var man bleven kjed af. »Vi have vrøvlet nok med Trochu«, havde en Klubtaler sagt, da det var bleven foreslaaet at sende en Deputation til Regjeringen. Nu vilde man befale. Da Ministrene

ikke veg for Piben og Skjældsord, løsnede man et Par Skud, hvor-paa Regjeringen trak sig ind i l'Hôtel-de-Ville; men Folkehoben fulgte efter og udbredte sig i alle Salene. Det er de samme Folk, man senere træffer, der her ere Førere: Flourens, Lefrançais, Delescluze, Felix Pyat, Vermorel. Man kastede trykte Lister ud af Vinduerne, hvorefter Communen paa 80 Medlemmer udnævnes inden 24 Timer, Regjeringen for det nationale Forsvar afsættes paa Grund af Forræderi mod Fædrelandet, Massereisning paabydes, Vaabenhvile-Forslagene forkastes og en ny provisorisk Regjering indsættes, bestaaende af: DORIAN, LOUIS BLANC, FELIX PYAT, VICTOR HUGO, BLANQUI, GUSTAVE FLOURENS, DELESCLUZE, LEDRU-ROLLIN, MILLIÈRE, SCHÖLCHER.

Regjeringen af 4. Sept.s Medlemmer havde trukket sig tilbage i en Sal, som snart oversvømmedes; de stode op paa Borde og Stole for at holde Taler, men de haanedes paa enhver Maade, pressedes saa at de væltede mellem hverandre og bleve endelig satte under Bevogtning af Flourens, der opfordrede sine Soldater til at behandle dem høfligt, men skyde dem, hvis de skulde forsøge paa at undslippe.

Saasnart Blanqui fik at vide, at han var valgt til Medlem af en ny Regjering, begav han sig strax til l'Hôtel-de-Ville, og da han ikke fandt de andre Medlemmer, betragtede han sig som Eneregent og udgav Ordre til Høire og Venstre.

Om Aftenen opsloges Placater, hvori Dagens Begivenhed meddeltes og Valgene til Communen fastsattes til næste Dag.

Men Finantsministeren Picard var ikke blandt de Fangne. Det lykkedes ham at undkomme og at samle nogle Regjeringen hengivne Tropper, med hvilke han marcherede mod l'Hôtel-de-Ville, hvor de i den almindelige Forvirring bleve tagne for Tilhængere af de Radicale; de besatte Hotellet, befriede Regjeringen af 4. Sept., og deres Modstandere, som følte sig overraskede, trak bort, uden at der forefaldt videre Uheld.

Regjeringens Medlemmer, som havde ladet sig aftvinge forskjellige Løfter til de Radicale, følte sig ikke bundne herved, med Undtagelse af Rochefort, der indgav sin Demission. Han mærkede,

at han ikke passede blandt de Folk, han var kommen sammen med, og følte sig maaske mere tiltalt af Stillingen som Journalist end som Regjeringsmedlem. Hans Optræden ved denne Leilighed kostede ham for en Del hans Popularitet, som han dog snart gjenvandt ved de voldsomme Angreb, han i sit nye Blad *Le mot d'ordre* rettede mod »Advocaterne«.

Disse følte, at det, den 4. September at være kommen først til l'Hôtel-de-ville, var svage Fødder at staa paa, hvorfor de anvendte det af dem selv saa meget dadlede napoleonske System: et Plébiscite, hvor Spørgsmaalet stillede saaledes:

»De Vælgere, der ville haandhæve Regjeringen for det nationale Forsvar, ville stemme: *Oui*; de, der ere af en modsat Mening: *Non*.«

Resultatet var c. 558,000 Stemmer for, c. 63,000 Stemmer mod Regjeringen, der nu troned i al sin Herlighed, støttet paa Folkevillien, og udstedte selvtilfredse Proclamationer.

Man kan ikke af denne Stemmeafgivning den 3. November drage den Slutning, at saa og saa Mange vare for Regjeringen, saa og saa Mange for Communen. Havde denne seiret den 31. October og raadspurgt Paris, vare Tallene sikkert blevne ganske andre. Men man kan drage den Slutning, at Flertallet af Indbyggerne var mod enhver Forandring under de bestaaende Forhold og havde mere Tillid til Trochus end til Blanquis Plan. Ved Valgene til Mairer og deres Tilforordnede 2 Dage efter faldt Stemmerne næsten udelukkende paa de mest Radicale, f. Ex. Delescluze og Flourens.

Imidlertid gik November og December Maaned for Pariserne med at staa i Queue, fryse og lide Mangel af enhver Art, medens Glæderne kun vare faa og mest bestod i at gaa i Klubberne, se Balloner gaa op og læse de af Brevduerne bragte Beretninger, som det til almindelig Misfornøielse undertiden tog temmelig lang Tid at dechiffere, hvad der ikke kan undre, naar man betænker, at en Due ved en Halefjer bragte 4—5000 micro-photographerede Depecher, og endnu mindre overraske, hvis man kan stole paa en Taler, der erklærede, at der var kommen militaire Efterretninger

med en Due, som ingen Depecher bar, men hvis Fjer vare klippede paa en særegen Maade — »og nu var man ifærd med at dechiffre Duen«. Disse Depecher bragte kun sjældent glædelige Efterretninger; Fjenden rykkede bestandigt længere ind i Landet, den ene By faldt efter den anden, Kredsen om Paris var efterhaanden bleven jernfast — det var til at bringe den Taalmodigste til Fortvivelse og Raseri; og Pariserne ere et nervøst Folkefærd. Legemlig og aandelig Overanstrengelse bragte dem i en feberagtig Tilstand, der Dag for Dag tiltog og som Regjeringen nærede ved Forhaabninger

Ballonbrev i naturlig Størrelse.

og Skuffelser. Denne store og stolte By led uden at knurre over sine Lidelser, forlangte kun at komme i Kast med Fjenden; snart bad og tryglede, snart spottede og truede den Regjeringen, for at denne skulde gjøre Noget, blot vise, at den havde isinde at forsøge paa at frelse Byen for Ydmygelse og Forhaanelse. Man har leet ad de røde Talere og Bladskrivere, naar de erklærede, at Pariserne vilde forsvare hver Sten, hvert Hus, sætte Ild paa alle Hjørner af Byen og begrave sig selv og de forhadte Fjender under dens Ruiner; men man vilde have faaet at se, at det var mere end Spøg og Talemaader, dersom Preusserne havde søgt med væbnet

Haand at trænge ind i Paris. — Havde her været en Mand, hvad kunde han ikke have udrettet! Havde her været en Mand, der havde forstaaet at anvende Parisernes beundringsværdige Mod og Opoffrelse, deres Had og Hævnlyst, deres mageløse Energi og Kraft, en Mand, som havde vidst at indgyde Tillid, at samle Alle og forene dem mod eet Maal, han kunde, han maatte have seiret.

Og Franskmændene ere lette at styre. De følge blindt Den, de tro paa, men de følge ikke Den, de ingen Tro have til.

Uddeling af Fødevarer.

Enhver har Villie. Men ville de Alle Et, ere de netop derfor stærkere end deres Modstandere, hvor Enhver kun vil, fordi En vil.

Pariserne lagde i de lange og kolde Vinterdage den største Opoffrelse og Fædrelandskjærlighed for Dagen. Det er bleven almindeligt, navnlig efter Frankrigs Nederlag, at rette alle mulige Beskyldninger mod Franskmændene og særligt mod de franske Kvinder. Overhovedet er det mærkeligt, saa eensidig man er i sin Betragtningmaade af Pligter og Dyder; det, vi, paa Grund af

vor Character og vore Forhold, anse for Pligt og Dyd, skal være Maalestokken for Alle, og de, som ikke kunne bestaa Proven, fordømmes rask væk. Man burde være lidt mere overbærende for ikke at berettigede til Gjengjæld. — Franskmandene have vel deres Feil, som vi have vore, og der er sikkert Retninger, hvori de danske Kvinder staa høiest; men maaske de dog neppe, som Pariserinderne, havde givet indtil deres Brudering for at købe Kanoner, eller, naar Spisekammeret var tomt, havde staaet i halve, ja hele Dage taalmodigt i Række i Sne til Anklerne for at faa et lille Stykke Brød eller Kjød, uden at klage, uden at trættes og altid de Første til at opfordre Mændene til Kamp og til Udholdenhed i en Strid, som de ikke saae Enden paa.

November Maaned benyttedes af den tyske Beleiringshær til at forstærke dens Stilling ved fortificatoriske Arbejder, og fra Paris blev der ikke gjort noget Forsøg paa at bryde Indeslutningen før med Maanedens Udgang. Der foretoges da samtidig Udfald mod alle fire Verdenshjørner, medens Hovedstødet rettedes af General Ducrot mod Øst over Vincennes mod Fjendens Stilling ved Villiers og Champigny; men efter tre Dages Kamp maatte Generalen — slagen og velbefindende — vende tilbage til Paris. Byens Indbyggere vare dog mere end nogensinde fast besluttede paa at kæmpe, og de tiljublede General Trochu Bifald, da han i et Svar paa en Skrivelse fra General Moltke, der opfordrede ham til at sende en Officer gennem de tyske Linier, for at overbevise sig om, at Loire-Armeen virkelig var slaaet, blandt Andet siger:

»Denne Efterretning forandrer Intet i vore Beslutninger og Pligter. Et eneste Ord omfatter dem: At kæmpe!«

Men det var som sædvanligt kun Talemaader; Handlingerne fulgte ikke derpaa. General Trochu var en forsigtig, ængstelig Militair, der ikke var skikkaet til at føre raske Stød, hvorimod hans Ro, Sindighed og militaire Kundskaber lod ham gribe de rette Forholdsregler for at sikre sig mod Fjendens Angreb. Han følte, at han ikke kunde gaa ind paa de Fordringer om Udfald, som snart Alle, baade Ven og Fjende, rettede til ham, men han følte ogsaa, at han ikke kunde modstaa dem, og valgte det Sletteste:

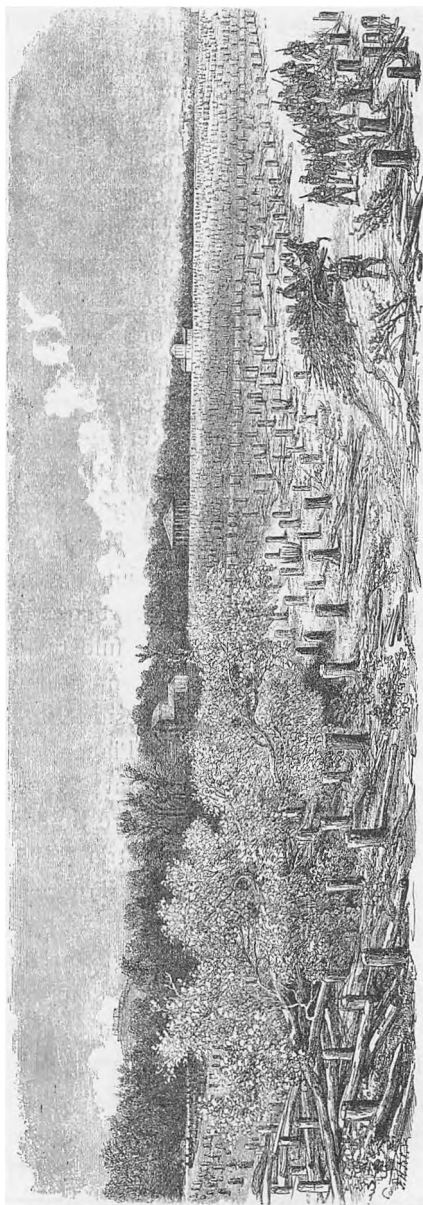
at gjøre Udfald, som ikke førtes med tilstrækkelig Kraft for at kunne bringe noget Udbytte.

Man vil i det Følgende lægge Mærke til, at Beretningerne om Operationerne mere have Udseende af en Procurators Indlæg i en Sag end en Generals Proclamationer.

Den 20. December bekendtgjorde hans Stabschef, at »Gouverneuren havde sat sig i Spidsen for Tropperne, hvoraf over 100 af Nationalgardens Batailloner vare udenfor Paris, og at der næste Dag vilde begynde Krigsoperationer af Betydning«.

Den 21. hed det: »Angrebet er imorges begyndt paa en stor Udstrækning fra Mont Valérien til Nogent og fortsættes med gunstige Chancer for os paa alle Puncter. 100 preussiske Fanger fra Bourget ere førte til St. Denis. Gouverneuren er i Spidsen for Tropperne.«

Da Mont Valérien ligger lige Vest, Nogent lige Øst

Boulogneskoven under Belæringen.

for Paris, kunde altsaa »fra Mont Valérien til Nogent« betyde hele Byens Omkreds. Det var ikke Smaaangreb paa hele Linien, man havde haabet, men da Chancerne vare gode og der bragtes Fanger ind fra Bourget, som allerede engang havde været Gjenstand for Parisernes Bekymring, maatte man ikke være misfornøiet, men vente yderligere Oplysninger, som samme Dag meldte, at General Vinoy havde besat et Par Puncter paa denne Side af de preussiske Linier, at Admiral de la Ronciere, som havde angrebet Bourget, maatte trække sig tilbage, at General Ducrot havde rettet et Artilleriangreb mod de preussiske Batterier bag Bourget, men ligeledes var bleven tvungen til Tilbagegang, og at endelig en Taage havde virket meget generende. — Man seer, at her er Motiver til en hæderlig Retraite baade paa Valpladsen og i Beretningerne.

Den 22. sige Bekjendtgjørelserne: »Kampen igaar er kun Begyndelsen til en Række Operationer. Den har ikke havt, den kunde ikke have endelige Resultater, men den har viist vore Troppers udmærkede Holdning og vort nye Artilleris Overlegenhed, som overalt har bragt Fjendens fuldstændigt til Tavshed. Dersom vi ikke havde havt Veirliget imod os, er der ingen Tvivl om, at Bourget var bleven i vor Besiddelse. — Gouverneuren har forenet Corpscheferne for at aftale Planer.«

Den 23. hedder det, at »Nætterne efter Angrebet den 21. have været for strænge for vore Soldater; men den stærkeste Kulde har ikke standset vore Anstrengelser«. Forøvrigt tales der kun om udførte Arbejder, Tab og Troppernes gode Holdning. Ligeledes den 24.

Da det nu var tydeligt, at de betydelige Krigsoperationer med Gouverneuren i Spidsen, som begyndte med heldige Chancer, 100 Fanger, overlegent Artilleri og som kun afbrødes paa Grund af Taage for at danne Begyndelsen til en Række Angreb, som Gouverneuren aftalte med Corpscheferne — vare endte, fandt Regjeringen det nødvendigt at udtale sig.

Dette Actstykke af 26. December er i mere end een Henseende mærkeligt; man finder deri Følgende:

»Troppeconcentrationerne den 20. og 21. havde, enskjøndt tildels udførte ad Jernbanen, været trættende for vore Tropper. Det var begyndt at fryse. En iskold Vind blæste hele Dagen. Besættelsen af Bourget, tildels udført om Morgen, stødte paa et uventet Krigsuheld og kunde ikke finde Sted, og Tropperne, som bleve trukne tilbage til de ubeskyttede Løbegrave, led stærkt af Kulden.

Den næste Dag anvendtes til Arbeider, der vare nødvendige for Fortsættelsen af Operationerne.

Det havde været ønskeligt, om den følgende Dag havde kunnet være en Hviledag; men Fjenden havde gjort betydelige Concentrationer, som syntes at tyde paa offensive Hensigter, der kunde tilbyde os Leilighed til et Hovedslag. Dette Haab realiseredes ikke. Tropperne havde endnu en streng, kold Dag i deres Stillinger. Fra dette Øieblik kan deres Sundhedstilstand betragtedes som mislig, og selv ikke Arbeiderne, som maatte standses paa Grund af, at Jorden var frossen, kunde forhindre, at Nogle frøs ihjel. Sikkert var Fjenden i sine Stillinger underkastet de samme Forhold. Men hans Soldater ere Mænd fra Norden; vore, som ere fra Lande, hvor Climaet er tempereret eller varmt, vare mere følsomme for Virkningerne, og deres Sundhed fordrer særegne Skaansler i et Vinterfelttog. Under disse Omstændigheder var det mere nødvendigt at give Tropperne Hvile og Pleie end at fortsætte Operationerne, hvor smerteligt det end var at afbryde dem. At forlænge Modstanden indtil den yderste Grændse for det Mulige for at give Frankrig Tid og Midler til at reise og organisere sig, har været Maalet for alle Parisernes Opoffrelser; at danne en Armee i Paris og at søge ved energiske Kampe at trænge gennem Fjendens befæstede Linier, og i hvert Fald at binde omkring sig betydelige Styrker, har været Maalet for alle Armeens Anstrengelser. Den offentlige Mening vil støtte Fortsættelsen deraf, og Paris opfylder sin Pligt mod Frankrig«.

Er det ikke som et Indlæg i en Sag? Man skubber Ansvaret fra sig: Veiret, Fjenden, Provindserne, Tropperne bære Skylden. De franske Soldater have ellers ikke tidligere og heller ikke paa

andre Steder i Felttoget 1870—71 viist sig saa svage overfor Kulden. Selv om Vinteren var usædvanlig streng, var det jo dog deres eget Clima, de befandt sig i, og den allerstørste Part, som var fra selve Byen Paris, kunde da ikke føle Savnet af »disse Lande, hvor Climaet er tempereret eller varmt«. Naar man ikke vidste bedre, skulde man antage, at Tropperne kun bestod af Indfødte fra Alger og Cochinchina, navnlig naar de sammenlignes med de tyske Soldater, der kaldes Mænd fra Norden. Men vare de franske Tropper saa ømskindede, at de ikke kunde taale at være to Dage udenfor Qvarter, saa var det bedre, strax at opgive det Hæle og slutte Fred. At anlægge Arbejder for at støtte Operationer, som ikke kunde finde Sted, netop fordi Arbejderne udmattede Tropperne, saa at de vare uskikkede til Operationerne, var vel egnet til at trætte og kjede Soldater.

Proclamationen er tillige temmelig spag i Forhold til tidligere Udtalelser og aabner Udsigten til de sørgeligste Muligheder.

Bombardementet af Forterne begyndte den 27. December, af selve Byen Paris den 5. Januar, og fortsattes indtil Vaabenhvilen. Ilden rettedes hovedsagelig fra Høiderne ved Sèvres, Meudon, Clamart, Châtillon, Bagneux og Fontenay mod Forterne Issy og Vanves, Enceinten bagved og de Dele af Paris, der ligge paa venstre Seinebred. Tydskernes Hovedangreb rettedes mod samme Punct som senere Versailles': le Point-du-Jour. Projectilerne spredtes over de bombarderede Qvarterer: paa Sydsiden fandtes ikke en Kirke, ikke et Hospital, som ikke blev truffet; men skjøndt der kastedes 15000 Granater ind i Byen, dræbtes og saaredes der ikke 1000 Civile. Beboerne havde tildels søgt Tilflugt i Kjælderne eller vare flyttede til andre ikke beskyudte Dele af Byen, og den moralske Virkning paa Forsvaret var uden Betydning.

Atter pressede Befolkningen paa, at der maatte, der skulde gjøres Noget; atter tog Regjeringen sin Tilflugt til Pennen, og Trochu udstedte den omtalte Proclamation, hvori han siger, at

Intet skal lade Vaabnene falde Paris af Hænderne og at Gouverneuren ikke overgiver sig.

Og som Regjeringen skuffede Paris, saaledes skuffede den Regjeringen i Bordeaux, til hvilken Trochu den 10. Januar skriver, efter at have omtalt, at han ikke vil gjøre noget Hovedudfald uden efter Aftale med Provindserne:

»Jeg bliver dog ikke mindre fast i min Beslutning om Modstand til det Yderste, idet jeg forbeholder Fortvivlelses-Handlingen til det passende Øieblik.«

Beboere af Paris søge under Bombardementet Tilflugt i Kjælderne.

Denne Fortvivlelses-Handling fandt Sted den 19. Januar.

Fra Bordeaux var der sendt Depeche paa Depeche for at opfordre til Handling; den 16. Januar skrev Gambetta blandt Andet:

»I se dagligt den for Frankrig og Republikken frygtelige Catastrophe nærme sig.

I have ladet det gunstige Øieblik for en seirrig Gjennem- brydning gaa forbi og, med de reneste Hensigter, ville I falde

som de Mænd, der faldt ved Metz og Sedan. Dersom I gjøre Udfald idag, imorgen, iovermorgen, ville I endnu kunne seire.

Det er aabenbart, at Armeen i Paris ikke blot kan betragtes som defensiv; den maa danne en ydre Operationsarmee, skikket til at rykke i Marken, og derved forhøie de Kræfter, som udenfor kunne stilles mod Fjenden. Provindsarmeerne have en dobbelt Opgave: at rykke mod Paris som angribende og at bortdrage fra Paris og binde betydelige fjendtlige Masser, for at svække Indeslutningshæren; men i hvert Fald er det endelige Held kun muligt paa den Betingelse, at Paris træder ud af sin vedblivende Uvirksomhed.

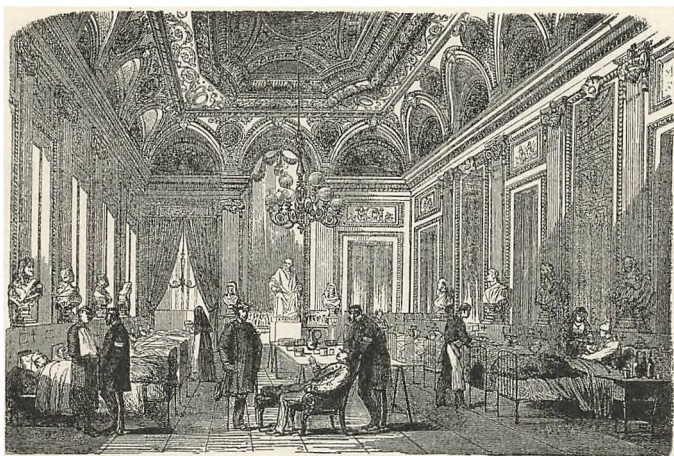
Under Bombardementet.

Provindsarmeerne kæmpe bestandigt, med vexlende Held, men alle i Eders Interesse, thi den enes Uheld og den andens Held ere Eder lige gavnlige, eftersom det drager Fjendens bedste Tropper langt fra Paris. Imidlertid er Tiden kostbar, det se vi tydeligt af Eders Depecher. Hvad vente I paa?

Jeg har sagt Eder min Mening; jeg har fremstillet, hvad Situationen forlanger, jeg har ladet Eder kjende den almindelige Mening, som eenstemmig reiser sig for en øieblikkelig Kraftanstrengelse. At vente længer, under hvad Paaskud det end skeer,

vilde være en fordærvelig Handling for Landet og for Republikken, hvortil jeg ikke engang umiddelbart vil slutte mig. I have den nødvendige Magt og Ret til at befale. Benyt den! Ellers ville I forstaa, at det er min Pligt at gjøre Frankrig bekjendt med Eders saa characteristiske Depecher om Situationen og den militaire Ledelse i Hovedstaden.

Hvis jeg altsaa ikke inden den 23. Januar har modtaget en Depeche, som melder os et Udfald med den Hensigt ikke at gaa tilbage og udført med alle Eders Midler, lader jeg Frankrig kjende hele Sandheden.»

Ambulance i Théâtre Français.

Presset fra Befolkningens Side tiltog med Bombardementet; allerede i Beleiringens Begyndelse havde GUSTAVE MAROTEAU, en af de voldsomste Radicale, skrevet:

»Tag Eder iagt, Preussere!

Nu ville vi kæmpe Folk mod Folk, den phrygiske Hue mod Kronen, Hane mod Ørn.

Og I, mine Herrer af Regjeringen! gjør Eders Feil gode igjen. Vær energiske indtil Voldsomhed. Bort med Mirabeau! Leve Marat!

Dersom I nøle, tage vi os selv tilrette. Alle Borgerne have Vaaben.«

Saadanne truende Udraab bleve nu Dag for Dag almindeligere.

Trochu lod endelig til at give efter og udstedte den 19. Januar en Proclamation, hvori han meddeler, at et almindeligt Udfald vil finde Sted og slutter: »— vi ville lide og dø, hvis det saa skal være, men vi ville seire.«

Gouverneuren satte sig i Spidsen for Udfaldet, som denne Gang rettedes fra Gennevilliers-Halvøen mod Fjendens Stilling mellem St. Cloud og Bougival og som navnlig udførtes af Nationalgarden. Men dennes Mod kunde ikke bøde paa Chefens Udygtighed. Beretningerne, som fra Morgenens Begyndelse lød paa, at »Alt indtil nu gik godt« og at man havde besat Montretout og Buzanval, forandrede snart Tone, talte om en Taage, der forhindrede Udsigten, »man sloges i Mørke«, om Aftenen hed det, at »Gouverneuren endnu ikke havde kunnet underrette Regjeringen om Dagens endelige Resultat«, hvad der i og for sig var tilstrækkeligt betegnende, og endelig meddeelte General Trochu:

»Vor Kamp, lykkelig begyndt, har ikke havt det Udfald, vi kunde haabe.«

Det var forbi, fuldstændigt forbi; det hjalp ikke, at Trochu og Generalerne skrev alenlange Proclamationer og Rapporter med Fremhævelser og Beklagelser, og hvad enten Udfaldet den 19. var Fortvivlelses-Kampen eller Midlet til at berolige General Trochus Samvittighed, saa var der Ingen, der tvivlede om, at nu var Forsvaret endt fra Regjeringens Side.

Carricatur af General Trochu.

I General Trochus og hans Ministres smaa Handler og store Ord findes — forekommer det mig — berettiget Stof til de Radicales voldsomme Angreb. Regjeringen havde ingen anden Ret til at bestaa, end at den havde paataget sig at forsvare Fædrelandet mod Fjenden. Viste den Energi og Dygtighed i denne Retning, nuvel! saa havde den gjort sig fortjent og kunde gjøre Regning paa almindelig Sympathi; viste den Slaphed og Uduelighed, saa kunde den ikke vente Understøttelse, og fandtes der Mænd, som man mente bedre istand til at bekæmpe Fjenden, saa var det en patriotisk Gjerning at sætte dem istedenfor Mændene af 4. September, der ikke kunde beklage sig over, at der skete dem Uret. Naar disse Mænd senere til Forsvar for deres Handlemaade have anført, at de ingen Magt havde i Paris, saa fælde de her ved den haardeste Dom over sig selv. Thi havde de ingen Magt, kunde de heller ikke føre det Hverv, de havde paataget sig, lykkeligt tilende, og for alle deres bedragerske Løfter og Udsagn kunde de da end ikke søge et ringe Forsvar i, at de selv haabede og troede paa dem. »Foruden den ydre Fjende havde vi den indre«, det er det Forsvar, disse Mænd bagefter have ført; men det er intet Forsvar, det er et Angreb, en voldsom Beskyldning. Der var to Ting at gjøre: enten kue al Modstand, som Gambetta gjorde det i Provindserne, eller overgive Magten til den kraftigere Modstander; ved Løfter og falske Fremstillinger at beholde en Magt, som paagrund af den indre Fjendes Modstand var utilstrækkelig til at anvendes mod den ydre, var maaske en Fortjeneste mod sit eget Parti, men det var Forræderi mod Fædrelandet.

Mangelen paa alle Slags Livsfor nødenheder gjorde sig bestandigt mere gjældende, navnlig blandt den fattigere Befolkning, og dog var det netop denne fattige Befolkning, der ved sin Opoffrelse, sit Taalmod og sin Fædrelandskjærlighed altid stod høiest og glemte sine Lidelser for kun at tænke paa Kampen mod Fjenden.

Men en Del af Ordensvennerne (Ordensvenner siden 5. September) havde faaet Nok af Krigen, Nok af Lidelser, nu vilde de slutte Fred. Muligvis var det det Fornuftigste, sikkert for dem det Fordelagtigste — men det var ikke det Hæderligste; thi de havde ved deres store Løfter og fede Ord den 4. September paa tvunget Frankrig Krigens Fortsættelse, og Frankrig kunde vel fordre af dem, at de ikke skyede noget Forsøg, det koste hvad det vilde, for at indfri deres Tilsagn, hvis de ikke vilde gjælde for Bedragere. Men de paatog sig at slutte Fred, som de havde paataget sig at føre Krig, for hele Frankrig; og som de havde gjort det umuligt for Frankrig at slutte Fred den 4. September 1870, saaledes gjorde de det umuligt for Frankrig at fortsætte Krigen den 28. Januar 1871.

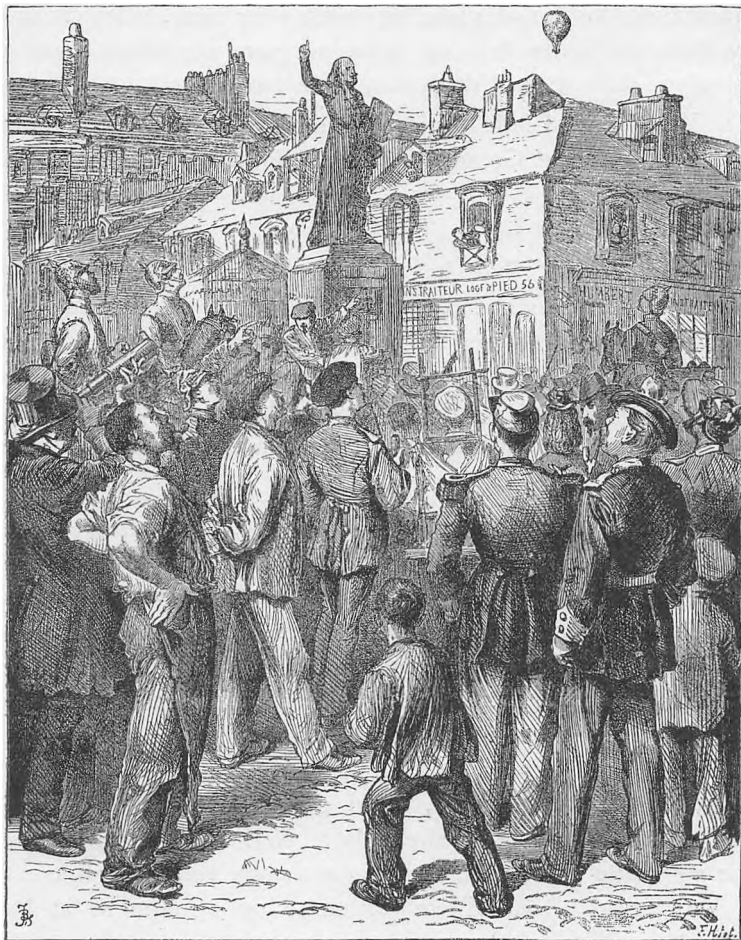
Det var de Røde, de Fattige, »Communisterne«, der vilde have Krigen fortsat, der endnu følte Kraft til Modstand, der hellere vilde miste Alt, end falde med Skam, hellere vilde se deres skønne By ødelagt, end i Fjendens Vold. Det var uklogt, det var maaske vanvittigt, men man maa respectere det.

Man har sagt, at de Radicale kun vilde have Magten for at gennemføre deres sociale Ideer, at det, de stræbte efter, var at plukke de Besiddende, at de brød sig Lidet om, hvad Udfald Krigen fik, ja! at de endog gjerne havde aabnet Portene for Preusserne, med hvem Trochu har sagt, de stod i Forbindelse, naar de derved kunde vinde Magten.

Det er Løgn.

De radicale Talere og de radicale Blade angreb Regjeringen, fordi den ikke tog kraftige Forholdsregler nok mod Fjenden; de angreb Bourgeoisiet, fordi det ikke i fuldt Maal vilde yde sin Del til Stadens Forsvar; de vilde indsætte Communen, fordi de mente den bedre skikket til at modstaa Fjenden, og de talte kun om sociale Reformer, forsaavidt disse kunde bidrage til Fædrelandets Befrielse. Der var sikkert Mænd iblandt dem og Førere, der fra Begyndelsen af havde angrebet Regjeringen og kun gjort det for selv at sætte sig paa dens Plads; men for den store Mængde gjælder det, at det var Fædrelandets Vel, der laa

den paa Sinde, og vilde en Klubtaler gjøre sig hørt, skulde han anslaa fædrelandske Streng.

En Ballon fra Paris over Versailles.

Klubberne vare ofte yderst voldsomme, der blev sagt meget Vrøvl og mange Dumheder i dem; men Fædrelandskjærligheden

og Hadet til den ydre Fjende skinner altid igjennem. For Mange vare de en Kilde til Morskab, og Ordensvennernes Blade gjengav paa en vittig og onskabsfuld Maade en stor Mængde af disse Sammenkomster for at gjøre sig lystig over dem, uden at se det Alvorlige og Sande deri og uden at gjøre sig klart, hvad den Stemning, de vare et Udtryk for, vilde føre til.

Men jeg skal lade nogle af Talerne selv faa Ordet, og man vil se, at de føre Grunde for deres Fordringer, deres Tale er ikke meningsløs:

»Dersom Regjeringen«, raabte en Taler, »tiltrods for sin gode Villie og sit Mod, ikke kan frelse os, saa maa vi betro Paris' Forsvar til mere duelige og kraftige Hænder; vi maa indstifte en Magt, der ikke tøver med at lade Enhver marchere mod Fjenden, der indfører Requisitions- og Rations-Systemet og søger Levnetsmidler, hvor de findes, for at vi kunne kæmpe til det Sidste; thi Regjeringen er vel ikke forrædersk, men den er grundigt og radicalt uduelig. —«

»— Ulykkeligvis bliver det Dag for Dag klarere«, sagde en anden »at Regjeringen ikke alvorligt vil søge at bryde Fjendens Linier, men kun tænker paa at slutte Fred. Hvad har Trochus Plan, der er deponeret hos en Notar som et Testamente, bragt os? Vi ere indesluttede stærkere end nogensinde, og Levnetsmidlerne formindskes dagligt. Man lokker os bestandigt med Forhaabninger, som aldrig realiseres. Man afbryder Operationerne paa Grund af Kulden. Vore Fædre have taalt Kulden i Preussen og i Rusland; ere vi da saa vanslægtede, at vi give os for Kulden, naar det gjælder om at redde Fædrelandet? Nei! Men Regjeringen vil pine og trætte og demoralisere os saalænge ved sin Uvirksomhed og Vrøvlagtighed, at vi ere for matte og opslidte til at kunne modsætte os Capitulationen. —«

»— Det kan ikke længer nytte at skubbe til Mændene i l'Hôtel-de-Ville, man maa skubbe dem bort. Vi have endnu Levnetsmidler for lang Tid, men man maa vide at finde dem hos Opkjøberne, hos Præsterne, der ikke bryde sig om Fædrelandet,

naar de blot kunne pleie deres Mave i Kakkelovnskrogen, og hos det rige Bourgeoisie, som er traadt i Stedet for den gamle Adel, der da ialtfald ikke manglede Mod. —«

En rød Klub.

»— Borgere! ville I udleveres til Preusserne? Hvis ikke, saa vælg Communen, der vil vide at skaffe Mad og Soldater. Regjeringen kan ikke frelse Paris, det er tydeligt. Hvis Legitimisterne eller

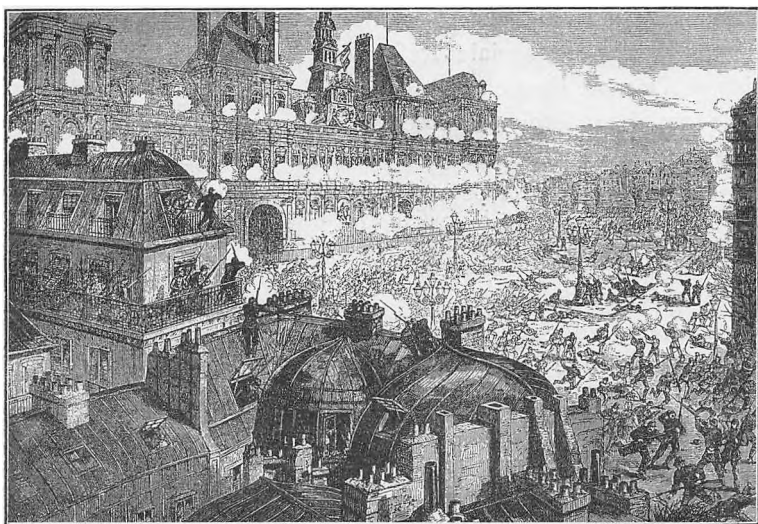
Bonapartisterne kunde frelse Paris, saa vilde vi slutte os til dem. Men Folket alene kan frelse Byen ved at vælge Communen. —«

»— Trochu troer ikke at kunne holde Paris; han vil lade 30,000 Mand dræbe for at frelse sin Samvittighed, og saa capitulerer han. Man gjør hvad man kan for at føre os til Capitulationen. De Rige og Velforsynede leve i Overdaadighed, men hvad skulle vi Andre gjøre med vore 30 Sous, naar en Skæppe Kartøfler koster 30 fr. og en Celeri 2 fr.; saalænge Opkjøberne have Noget at sælge, ville de føre Krig til det Yderste; men er det forbi, tale de om at capitulere. Trochu har erklæret, at han ikke vil capitulere; men vi vide, hvad det vil sige. Vi maa have Communen og det strax, ellers ere vi fortabte. —«

»-- Dersom Regjeringen har gjort Noget for at forsvare os, er det fordi den er bleven pousseret dertil; den er bleven pousseret til at bevæbne Befolkningen, pousseret til at befæste Byen, pousseret til at støbe Kanoner, pousseret til Alt. Den siger, at vi vrøvle i Klubberne. Men hvad gjør Regjeringen andet end vrøvle? Den vrøvler i *Journal officiel*, den vrøvler i Proclamationerne, den vrøvler i Talerne, den vrøvler altid og overalt istedenfor at handle. Den beskylder os for at alarmere Befolkningen. Men alarmerer den ikke Befolkningen ved hver Dag at skuffe os med Forhaabninger, som aldrig opfyldes? ved at drive Spot med vor Godtroenhed? og ved at enervere os med sine Løgne? Situationen er næsten fortvivlet. Men vi maa vælge Communen. —«

»— Situationen er næsten fortvivlet; og hvorfor? Fordi Regjeringen efter sine Forgængeres skæbnsvangre Exempel bestandigt har skjult Sandheden for os; fordi den har næret os med Illusioner; fordi den har søgt at skjule Fjendens Styrke. Fjenden er os overlegen i Disciplin og militaire Kundskaber. Man har villet fortælle os, at vi kunde overvinde ham ved vort Mod. Det er Indbildning, Løgn. Fjenden er ligesaa modig som vi, og istedenfor at nedsætte ham, skulde vi hellere have seet at erhverve, hvad vi manglede for at være hans Ligemand og overvinde ham. I December kunde vi endnu have frelst os; vi havde 600,000 Mand og Levnetsmidler. Nu (16. Jan., Club Favié, Belleville) er Alt forbi.

Vi mangle Tid og snart mangle vi Alt. Hvem taler endnu om at indsætte Communen? Det vilde være taabeligt at paalægge den Ansvar i den Situation, vi ere i. Communens Tid er forbi. Have I Tid til at indsætte en Regjering og ordne Modstanden? — Nei! Det er for sent. Men hvis er Skylden? Er det Folkets? Nei! Folket er blevet narret og benyttet som altid. Det er Bourgeoisiet; Bourgeoisiet, som har Kundskaber, Rigdom, Magt;

Angreb paa Hôtel-de-Ville 22. Januar.

paa det falder Ansvar for Paris' Ulykke. Men denne Ulykke vil blive større, end det troer. Det indbilder sig, at det har været tilstrækkeligt at gøre en tilsyneladende Modstand, at gaa paa Volden og foretage Reconnaissancer, hvor man ingen Preussere ser, og hvorfra man kommer tilbage og siger: »Vi have været beundringsværdige!« Den troer, denne egenkjiærlige og indbildske Klasse, at det er tilstrækkeligt til at dække Ansvar ligeoverfor Folket og Historien. Men Nei! Vi tillade det ikke. Paris er den

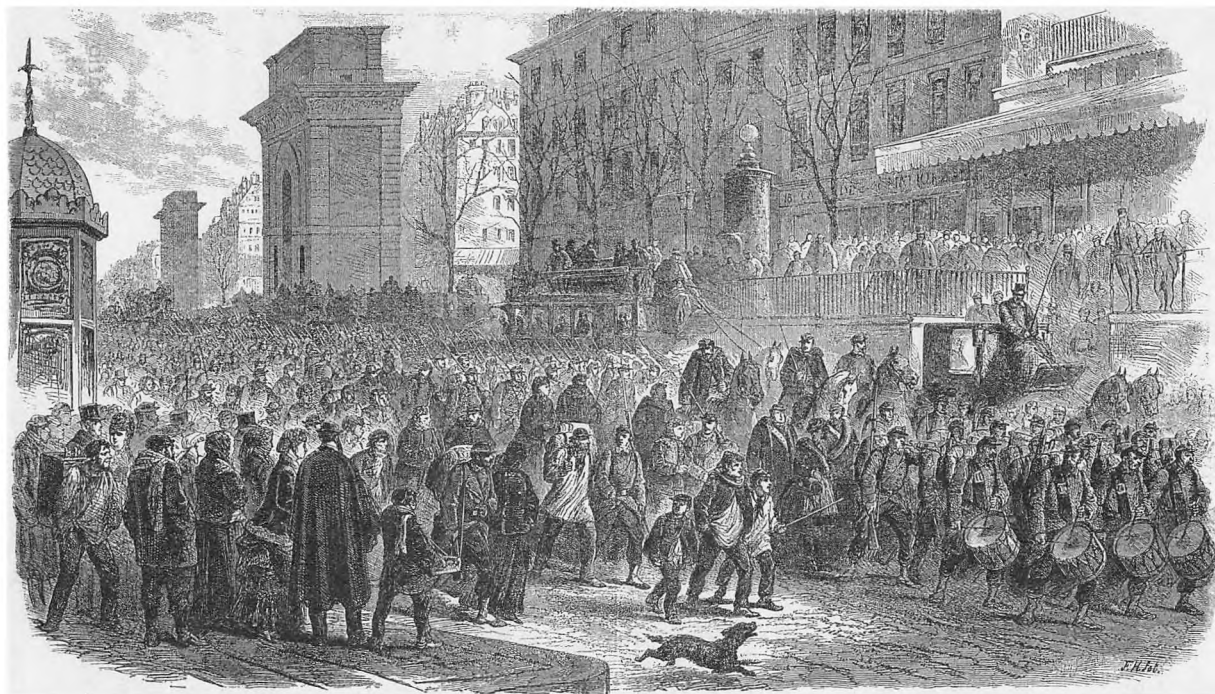
civiliserede Verdens Hovedstad, dens Fald maa være dens Rygte værdigt. Paris maa vide at dø. —

»— Vi beklage os nu over, at vi ere oversvømmede og plyndrede af Preusserne, og med Rette; vi søge at gjøre det af med dem og det gjøre vi vel i; men vi maa ikke glemme, at hvad man nu gjør mod os, det have vi gjort mod Andre. Vi ere gaaede til Krim, China, Rom, Mexico og have angrebet Folk, som kun forlangte at leve i Fred med os. —

Man vil se, at de Radicale vilde have Regjeringen afsat og Communen i dens Sted, ikke — eller ialtfald hovedsagelig ikke — for at gennemføre sociale Reformer, men for at byde Fjenden Spidsen. De satte Fædrelandet høiest. De, der støttede Regjeringen, gjorde det ikke, fordi de ventede sig Noget af den. »Regjeringen havde fuldstændigt mistet al Tillid; den blev kun ved Magten, fordi det var umuligt for os at finde en ny«, siger en af Bourgeoisiets mest begavede Skribenter. Men dens Fald maatte overgive Magten i de Radicales Hænder — og det vilde Bourgeoisiet ikke. Saa hellere underhandle.

Dette gjælder om de Fremtrædende, de Styrende. For den store Masse, baade Rige og Fattige, baade Arbeidere og Arbeidsgivere, baade Røde og Moderate var Fædrelandet Hovedsagen, og Forbittrelsen havde maaske dog styrtet Regjeringen, dersom ikke et Hovedpunkt kom til: det var for sent. Rigtignok paastod de Radicale, at naar den røde Fane vaiede fra l'Hôtel-de-Ville og Stormklokkerne kimede, saa vilde der flyde Levnetsmidler i Magasinerne, og de havde maaske ikke ganske Uret; men de voldsomste Midler kunde dog kun føre til nogle Dages Frist, der ikke kunde frelse Paris — og man fik det sørgelige Syn at se, at en stolt, tapper, ædel Nation — Pariserne danne en Nation — sønderknust, fortvivlet, med bøiet Hoved modtog de Betingelser, en overmodig Fjende foreskrev en foragtet Regjering.

Endnu et Forsøg gjorde de Radicale paa at tilrive sig Magten. Det skete den 22. Januar, 2 Dage efterat det uheldige Udfald at Kampen udenfor Paris var blevet bekjendt, og Dagen efterat Gouverneuren havde opgivet sin Titel og sine Forretninger, som

En Nationalgardebataillon rykker paa Forpost.

overtoges af General VINOY, der meldte sig som Armeens Chef i en Proclamation, hvori han siger:

»Efter en Beleiring paa fire Maaneder ere vi naaede til det kritiske Øieblik.

I det Indre rører Uordens-Partiet sig, men med alle gode Borgeres Hjælp vil jeg opretholde Ordenen og være Soldat til det Sidste.«

Natten til den 22. Januar havde en Del Nationalgardere fra Belleville med Fængselsgouverneurens Samtykke befriet Gustave Flourens fra Mazas, hvor han var indsat for Delagtighed i Begivenhederne den 31. October, og bragt ham i Triumf til deres Mairie, hvor han ifølge Valget den 5. November var Mairens Tilforordnede. Herfra udgik Bevægelsen mod l'Hôtel-de-Ville. Ved Middagstid forlangte flere Batailloner, under SAPIAS Commando, Regjeringen afsat og Communen indstiftet. Men der var taget Forholdsregler og l'Hôtel-de-Ville besat af Mobiler fra Bretagne. Efter nogen Parlamenteren faldt der Skud fra begge Sider; Regjeringens Tropper fyrede fra Vinduerne, deres Modstandere besatte Pladsen og de nærmeste Huse, hvor de holdt sig en Timestid og derpaa dels spredtes, dels bleve fangne. Den næste Dag herskede der fuldstændig Ro i Paris.

Flourens, Blanqui, Felix Pyat dømtes til Døden *par contumace*, nogle Blade bleve undertrykte og Klubberne lukkede, fordi de havde bidraget til et Uvæsen, som, »hvis det gjentages, vil kaste en Plet paa Forsvaret, der hidtil har været ulasteligt.«

Saalænge som muligt lod Regjeringen Paris' pinte og spændte Befolkning leve i Uvished om Sagernes rigtige Sammenhæng. Endelig kom det den 26. Januar: Regjeringen underhandlede. Men for at denne Efterretning dog ikke skulde være altfor bedsk, skyndte Regjeringen sig at tilføie:

»Vaabenhvilens Hensigt er Indkaldelsen af en Nationalforsamling; under Vaabenhvilen vil den tyske Hær besætte Forterne, men ikke rykke indenfor Enceinten; vi beholde vor National-

garde uberørt ligesom en Division af Armeen, og ingen af vore Soldater ville blive førte ud af Landet,«

og den 28. fortsættes i en Proclamation, underskreven af alle Regjeringens Medlemmer:

»Tropperne skulle blive i Paris, midt iblandt os, Officererne skulle beholde deres Vaaben, og Regjeringen vil vise, at den ikke kunde fortsætte Modstanden, der opgives med frelst Ære, uden at dømme 2 Millioner Mænd, Kvinder og Børn til en sikker Død.«

Dette Løfte indfries Dagen efter i et Forsvarskrift, hvori Regjeringen udtaler, at Paris har holdt ud længere end man kunde vente, saalænge det havde Haab om Hjælp og Fødemidler; derpaa fremsættes en hel Del Tal og en meget lang Udvikling, som ender med, at der endnu findes Levnetsmidler for »omtrent en Uge«, hvis man vil tage Alting med og hvis man vil slagte de 33,000 Heste, der endnu findes, og de 3000 Køer, som ere bestemte til at forsyne »de Syge og Nyfødte med Mælk.« »Men vi behøve ikke at ty til disse Yderligheder, netop fordi Regeringen for det nationale Forsvar har besluttet sig til at underhandle« — og saaledes videre.

Endskjøndt det lyder temmelig flot om en Regjeringsact, saa troer jeg ikke, der kan indvendes Noget imod at betegne denne Proclamation, som ikke faa af 4. September-Regjeringens mange og lange Udgydelser og Attester for egen Dygtighed, med en af de radicale Taleres Udtryk: »noget Vrøvl«, og den bedste Forklaring, jeg har hørt, er den, at Regjeringens Medlemmer henimod Slutningen af Beleiringen vare mere eller mindre sindsforvirrede eller — siden Talen er om Statsmænd — overvældede af Situationen. Denne Anskuelse bestyrkes ogsaa, naar man seer paa Vaabenhvilen, der sluttedes mellem BISMARCK og JULES FAVRE i Versailles den 28. Januar; thi ellers er det ikke godt at forstaa, hvorledes Jules Favre kunde paatage sig at bestemme Demarcationslinien for Armeerne i Provindserne og undtage fra Vaabenhvilen de Departementer, hvori Østarmeen opererede, eftersom han slet ikke kjendte og ikke kunde kjende Provindsarmeernes Stilling, ja ikke

engang vidste, at nogle af dem existerede, f. Ex. GARIBALDIS; og man bliver yderligere overbevist om Jules Favres Sindstilstand, naar man seer, at han i sit Telegram til Bordeaux glemmer at omtale Østdepartementernes Undtagelse fra Vaabenhvilen, hvad der havde Østarmeens Ødelæggelse til Følge.

Man vil indvende, at Situationen fordrede, at Vaabenstilstanden blev sluttet og at man maatte tage de Betingelser, der bødes. Dette kan være ganske rigtigt for Paris' Vedkommende; men Regjeringen kunde paa ingen Maade være berettiget til at slutte Fred for Frankrig; Regjeringen i Bordeaux behøvede ikke at anerkjende en saadan Overenskomst; thi i det Øieblik, Paris capitulerede, havde Regjeringen der ikke længer nogen Magt i Provindserne, og det følger af sig selv, at man ikke kan indgaa Forpligtelser for Den, man ingen Magt har over. Ikke engang Napoleon, der som Statens anerkjendte Overhoved havde havt langt større Ret dertil, forsøgte ved Capitulationen i Sedan at træffe Afgjørelser for Frankrig. Regjeringen kunde have valgt en Commandant, der kunde capitulere for eller overgive Fæstningen Paris. Men Jules Favre vilde endnu engang vise, at han havde Statsmandsdygtighed, og han begik ved Underhandlingerne i Versailles et Overgreb, et Misgreb, en for Landet saa ulykkelig Handling, at man skulde tro det umuligt, at han derefter kunde have siddet paa en Ministerbænk.

Det behøver næppe at nævnes, at den Overenskomst, Jules Favre sluttede, var stik imod de Tilsagn, Regjeringen havde gjort Provinds-Regjeringen i Bordeaux; thi man er vant til, at Regjeringen ikke lægger Betydning i og hurtigt glemmer sine Ord, der ere beregnede paa og affattede efter, hvem de henvendes til. Den 9. Januar skriver Jules Favre til Gambetta:

»Hvad der end skeer, vil Frankrig ikke give sig, og hvilken end vor Skæbne bliver, slutte vi os til dets Modstand.

Jeg har den Overbevisning, at Frankrig ikke vil nedlægge Vaabnene, før Republikkens Sag har seiret.«

og Trochu tilføier:

»Jeg er af samme Mening, som De (Gambetta), at naar Paris

falder under Hungerens Tryk, bør Frankrig kun saameget mere energisk fortsætte den Kamp paa Liv og Død, som det saa hæderligt har begyndt med Tydsklands Fyrster.»

Lad være, at det kun er Talemaader for at opflamme Provindserne; men man skulde ikke vente, at de Folk, der skrev

Discussion i en Café under Beleiringen.

dette, kunde paatage sig at afvæbne Frankrig. Advocaterne lagde Frankrig trælunden for Tydsklands Fødder, medens de kun opretholdt een Magt, den fremtidige Communes. Demarcationslinien, som Bismarck havde foreskrevet, gav Preusserne uden Sværds slag de Stillinger, de endnu ikke havde taget, og kastede baade Loire- og Nordarmeen tilbage.

Det var umuligt for Regjeringen i Bordeaux at undlade at anerkjende Vaabenhvilen og at erklære den for kun bindende, saavidt den angik Paris; thi Østarmeen var tabt og ødelagt ved Jules Favre. Efter de mislykkede Angreb paa de preussiske

Hunde og Katte Slagtere.

Stillinger foran Belfort, havde Østarmeen trukket sig gennem Besançon og var, tiltrods for sin Udmattelse og tiltrods for den Modløshed, dens Chef, General BOURBAKIS Selvmordsforsøg udbredte, netop ifærd med at søge at undkomme langs Schweiz' Grændse, da den modtog Efterretning fra Bordeaux om Vaabenhvilen; og nu standsede den sine Marcher, medens Preusserne vedblev at trække Tropper til sig og at skyde dem frem, saaledes,

at da Efterretningen endelig kom, at Vaabenhvilen ikke gjaldt den, var den fuldstændig omringet og maatte kaste sig ind i Schweiz. Skylden var ikke Gambettas; thi Jules Favre havde den 28. Januar telegrapheret fra Versailles:

»Vi undertegne idag en Tractat med Grev Bismarck. En Vaabenstilstand paa 21 Dage er sluttet. En Nationalforsamling bliver sammenkaldt til den 15. Februar i Bordeaux. Gjør denne Nyhed bekjendt for hele Frankrig; lad Vaabenhvilen udføre og sammenkald Vælgerne til den 8. Februar. Et af Regjeringens Medlemmer reiser til Bordeaux.«

Man vil se, at denne mærkelige Depeche ikke med et Ord omtaler, at »de militaire Operationer i Departementerne Doubs, Jura og Côte-d'Or (hvor i Østarmeen og Garibaldi's Armee befandt sig), ligesom Beleiringen af Belfort, fortsættes uafhængigt af Vaabenhvilen.«

Tractaten, som var bestemmende for hele Frankrig, taler mest om Paris; Provindserne tog Hr. Jules Favre intet Hensyn til.

Artikel I. fastslaaer en Vaabenhvile mellem Tydskland og Frankrig fra 28. Jan. til 19. Febr. og fastsætter en Demarcationslinie saavel for Hærene som for Flaaderne. Undtagne herfra ere Departementerne Doubs, Jura og Côte-d'Or, saavelsom Belfort.

- II. Vaabenhvilen har til Hensigt at tillade Regjeringen for det nationale Forsvar at sammenkalde en frit valgt Forsamling, som skal udtale sig om det Spørgsmaal: om Krigen bør fortsættes eller paa hvilke Betingelser Freden bør sluttes. Forsamlingen forener sig i Bordeaux.
- III. Paris' Forter med deres Krigsmateriel overleveres til de tydske Tropper.
- IV. Saalænge Vaabenhvilen varer, rykke de tydske Tropper ikke ind i Paris.
- V. Enceinten skal desarmeres.
- VI. Tropperne (Linien, Mobilerne og Marinesoldaterne) ere Krigsfanger, med Undtagelse af 12,000 Mand; de udlevere Vaabnene

- og blive i det Indre af Byen. Hvis Freden ikke sluttet, blive de alle Krigsfanger. Officererne beholde deres Vaaben.
- VII. Nationalgarden beholder sine Vaaben; Paris' Bevogtning og Ordenens Opretholdelse overdrages til den. Fricorpsene ophæves.
- VIII. De tyske Tropper lette Paris' Forsyning og
- IX. Forbindelser.
- X. Tilladelse er nødvendig for at forlade Byen.
- XI. Paris betaler 200 Millioner Frs. i Krigscontributioner.
- XII. De offentlige Eiendomme blive urørte.
- XIII. Intet Krigsmateriel maa indføres i Paris.
- XIV. Krigsfangerne udvexles.
- XV. Postforbindelsen gjenoprettes mellem Paris og Provindserne.

De Betingelser, hvorpaa Paris capitulerede, er der Intet at sige til: Seirherren foreskrev dem, og det kan vist ikke engang tillægges Jules Favres Dygtighed, at Fjenden ikke besatte Byen; det laa simpelthen i, at han stod sig bedre ved at lade være; han vilde ikke offere Folk paa at tage den, hvilket han var bleven nødt til; han vilde ikke i det Øieblik, han kunde dictere Freden, ødelægge Paris, og var veltilfreds med den Klemme, han havde paa Frankrig, ved fra Forterne at beherske Paris.

Der er for Paris' Vedkommende kun een Paragraph, man i høieste Grad maa forundre sig over og som bragte Følger for Frankrig, der næsten vare ligesaa skæbnesvangre som Krigserklæringen 1870 — og det er den eneste, Jules Favre stod for. Det er Artikel VII: »Nationalgarden beholder sine Vaaben; Paris' Bevogtning og Ordenens Opretholdelse er overdraget til den.«

Det Sidste er formodentlig en Vittighed af Bismarck.

Og som om man aldrig skulde blive færdig med Ordsqualder, sagde Jules Favre:

»Jeg svarer for Nationalgarden.«

Man kan synes, at det var en patriotisk Handling af Jules Favre at bevare disse Vaaben; men det havde tvertimod været en patriotisk Handling at faa dem udleveret. Fortsattes Krigen, kunde de kun anvendes fra Paris mod Tydskerne, hvad der havde

medført Paris' Ødelæggelse. Sluttedes Freden, kunde de meget let blive anvendte til en Borgerkrig.

Jules Favre kjendte Gjæringen i Paris; han havde seet Bevægelserne den 31. October og 22. Januar, som kun vare blevne undertrykte af Linien og Mobilerne, der fra nu af ikke længer eksisterede.

Men Jules Favre offrede sit Lands Sikkerhed for et Øiebliks Popularitet.

Maatte Magten ingensinde oftere falde i Hænderne paa »Advocaterne« i Frankrig; maatte andre Lande tage Lære heraf — det er det eneste Gode, jeg kan se i »Regjeringen for det nationale Forsvars« Virksomhed i Paris.

Jules Favre efter en Carricatur fra den Tid.

PARIS UNDER VAABENHVILEN.

VALGENE til den Forsamling, der skulde tage Bestemmelse om Frankrigs fremtidige Skæbne, fastsattes til den 8. Februar; men Gambetta forbød Valg af de officielle Candidater og høiere Embedsmænd fra Keiserrigets Tid, et Overgreb af ham, som ikke kunde faa nogen væsentlig Indflydelse paa Valgene og mest maa betragtes som et Principspørgsmaal. Regjeringen i Paris annullerede Gambettas Ordre; Gambetta fastholdt sin Beslutning; nogle Blade optog Befalingerne fra Paris, andre fra Bordeaux; Spaltningen var fuldstændig, Spændingen paa sit Høieste. Gambetta, som næsten havde hersket uindskrænket, skabt Provindsernes Modstand og viist

sig Republikken hengiven ved alle Leiligheder, paa samme Tid, som han var traadt strengt op mod radicale Oppositions-Forsøg, f. Ex. i Lyon, kunde gjøre Regning paa Troppernes Understøttelse og paa de større Byers Sympathi.

Men den store Masse i Frankrig var for Fred, og den militaire Situation var ved Vaabenhvilen i den Grad bleven yderligere forværret, at endog GAMBETTA ikke længer troede paa Muligheden af Krigens Fortsættelse, og han vilde ikke paatage sig Ansvar for en Borgerkrig. Han bøiede sig, og han gjorde det paa en hæderlig Maade, idet han 6. Februar udstedte følgende Circulaire til Prefecterne:

»Min Samvittighed gjør mig det til Pligt at opgive mine Fonctioner som Medlem af Regjeringen, med hvilken jeg ikke længere har fælleds Ideer og Forhaabninger. Jeg har den Ære at underrette Dem om, at jeg endnu idag indgiver min Demission, idet jeg takker Dem for den patriotiske og oprigtige Bistand, jeg altid har fundet hos Dem. Jeg tillader mig at sige Dem, at min velovertænkte Mening er, at paa Grund af Tidens Knaphed og de store Interesser, det gjælder, vil De gjøre Republikken en væsentlig Tjeneste ved at skride til Valgene den 8. Februar, idet De forbeholder Dem senere at tage de Beslutninger, De maatte finde passende. Modtag Forsikringen om mine broderlige Følelser.

LEON GAMBETTA.*

Regjeringen kunde nu i Glæde over denne Seir (ak! den eneste, den har vundet) over den ubøielige Gambetta, med Ro begive sig til Bordeaux, for at Frankrig kunde nyde Godt af de Talenter, som Paris saa skammeligt miskjendte. Men inden Regjeringen forlod Paris, udstedte den en Proclamation, der i falsk Fremstilling og Foragt for egne Ord og Handlinger overgaar Alt, hvad der hidtil er anført. Det er et Forsvarsskrift af 14. Febr., hvori Regjeringen, efterat have omtalt, hvorfor Paris var nødt til at overgive sig, fortsætter:

»— Vi have altsaa bøiet os for en skæbnsvanger Nødvendighed. Vi have afsluttet en Vaabenhvile for at indkalde en

Nationalforsamling, dengang Armeerne, som kunde komme os til Hjælp, vare kastede langt fra os. En eneste holdt sig endnu, det troede (!) vi i det Mindste. Preusserne havde forlangt Belforts Overgivelse. Vi have afslaaet (!) det og netop derfor, for at beskytte den, have vi for nogle Dage ladet dens Hjelpearmee beholde Friheden til at handle. [Jules Favre har altsaa troet at begaa en diplomatisk Finhed, da Østdepartementerne undtoges fra Vaabenhilen]. Men, hvad vi ikke vidste: det var for sent. Delt [Østarmeen var ikke delt] af de tydske Hære, kunde Bourbaki tiltrods for sin Heroisme ikke modstaa, og efter den Handling, han begik i ædel Fortvivlelse [et mislykket Selvmordsforsøg!] vare hans Tropper nødt til at passere den schweitziske Grændse.

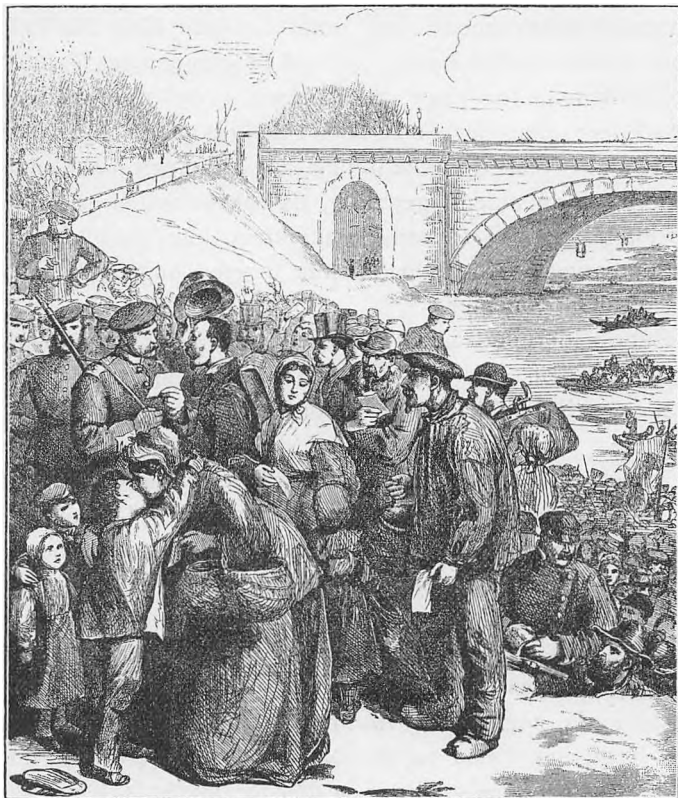
Conventionen af 28. Januar har saaledes ikke skadet nogen Interesse (!), og Paris alene er bleven offret (!). Paris beklager sig ikke, men takker de tapre Mænd, som langt fra det have kæmpet for at komme det til Hjælp. Paris anklager ikke engang ham, som nu er saa uretfærdig og saa forvoven, Krigsministeren [Gambetta], som har standset General CHANZY, der vilde marchere til Paris' Hjælp, og givet ham Ordre til at trække sig tilbage bag La Mayenne.*

Dette er ligefrem Usandhed. Sandheden er, at General Chanzy, som den 28. December havde begyndt en Fremrykning, den 2. Januar skrev til Bordeaux, at han saasnart som muligt vilde forsøge en angribende Bevægelse mod Paris; at Regjeringen i Bordeaux den 5. Januar, for at correspondere med andre Bevægelser og for at oppebie to nye Corps' Indgriben, fastsatte den 14. som den Dag, Fremrykningen kunde begynde, men allerede den 6. underrettede Generalen om, at »dersom han troede at kunne rykke tidligere frem, havde Regjeringen Intet derimod at indvende«. Naar Generalen maatte trække sig bag La Mayenne, var det ikke, fordi Regjeringen gav ham Ordre dertil, men fordi han blev slaaet den 10.—12. Januar ved Le Mans af Tydskerne, som havde trukket Tropper fra Paris, begrundet paa Trochus Uvirksomhed.

Svaret paa denne Retfærdiggjørelse, som paa Regjeringens hele Færd, gav Paris ved Valgene. Krigens Fortsættelse eller

Fredens Alslutning, »*guerre à outrance ou paix à tout prix*,« det var Spørgsmaalet. Herom fremsatte Valg-Candidaterne deres Mening, og herefter afgave Vælgerne deres Stemme. Dernæst kom Candidaternes politiske Mening i Betragtning.

Der findes mange politiske Partier i Frankrig: Legitimister, Orleanister, Bonapartister, moderate Republikanere, avancerede

Parisere komme til de tyske Forposter og anmode om Hjad.

Republikanere, Radicale med tilhørende Nuancer. Man kan ogsaa, i dette Tilfælde maaske bedre, dele Partierne i tre store Grupper, hvoraf enhver har en af Farverne i Frankrigs Fane til Feltegn: Hvide, Blaa og Røde.

De Hvide bestaa af Legitimister og Clericale, de, der »Intet have lært og Intet glemt« siden 1789; de holde paa Kongedømmet af Guds Naade og paa Pavemagten; de repræsenteres i Almindelighed af Efterkommere af den gamle Adel, hvorved de faa en vis Anseelse, dels fordi man i Frankrig, tiltrods for alle Nivellerings-Bestræbelser, har stor Respect for og sætter stor Pris paa de velklingende gamle Navne, dels fordi den gamle Adel endnu har Ry for sin Tapperhed og Fædrelandskjærlighed, hvad man i denne Krig fik Leilighed til at se og kan overbevise sig om ved at gjenngaa Tabslisterne. Deres Indflydelse er ringe eller ingen i de store Handels- og Industri-Byer; men der er Egne i Frankrig, hvor de næsten ere eneraadende. Naar de ikke kunne faa den legitime Konge, saa er Regjeringsformen dem ligegyldig, da enhver anden er uberettiget, og de foretrække vel næsten Republikken, fordi den lettest slaaer over i det arvelige Monarchi. Er der ingen Konge af Guds Naade, ere de altid Opponenten.

Det er derimod ikke Tilfældet med *de Blaa*, »Venner af Orden« kalde de sig, som indbefatte: Orleanister, Bonapartister og moderate Republikanere. De bryde sig ikke Stort om, hvem der regjerer, naar det blot ikke er de Hvide eller de Røde, thi begge Dele er for dem Uorden. Naturligvis er der Enkelte iblandt dem, som for enhver Pris ville have Orleanerne eller Bonaparterne, og dem kalder man da enragerede Orleanister og Bonapartister, en Benævnelse, man ikke bruger om Legitimisterne eller de Radicale, fordi det følger af sig selv, at de ere enragerede; men de allerfleste Blaa ere kun af en eller anden Grund mest stemte for en bestemt Regjering, medens de forresten støtte enhver anden Regjering, der holder sig nogenlunde til Middelveien, og derfor vil enhver saadan Regjering opnaa en stor Majoritet, f. Ex. ved et Plébiscite, da alle Ordensvennerne stemme paa den, for ikke at faa Omvæltninger, Uorden. Man har sagt, at det var de voldsomme Partier, der gjorde Frankrigs Ulykke; at de Moderate vare Frankrigs Kraft, de egentlige Patrioter, som indordnede deres personlige Mening under Fædrelandets Vel, hvorfor de ogsaa kalde sig »Frankrigs Parti«. Men det er et Spørgsmaal, om de ikke netop ere Frankrigs

Ulykke, idet det er dem, der gjøre Omvæltninger mulige. Lykkes det nemlig et dristigt Parti at rokke den bestaaende Regjering, saa er det ikke Ordensvennerne, der støtte eller opretholde den; de tage den nye Regjering for gode Varer for at undgaa yderligere Uorden, hvorimod de ved at støtte et bestemt Parti vilde gjøre al Uorden umulig, og man tager neppe Feil, naar man tilskriver denne Slaphed og Mangel paa politisk Overbevisning Skylden for alle franske Revolutioners Held i dette Aarhundrede; og det er denne Slaphed, der gav Revolutionen Seiren den 18. Marts.

Af deres Modstandere blive de Blaa betragtede som frygtsomme, og ikke uden Grund; thi det er naturligt, at de ikke ville offre Stort for en Regjering, som hovedsagelig kun har deres Bifald, fordi den lader dem leve i Ro, og ikke ifølge deres Overbevisning. Derimod tillægge de Røde og de Hvide gjerne hinanden Mod, hvor stort deres gjensidige Had forresten er, begrundet i, at de begge kæmpe for en Idee. Thi lige saa overbeviste, som Legitimisterne ere om den legitime Konges himmelske Adkomster, ligesaa sikre ere de Røde paa Republikkens Berettigelse, som endog er hævet over den almindelige Afstemning. Det vilde nemlig være et saadant Indgreb i den personlige Frihed at paatvinge Nogen en Konge, at ikke engang den største Majoritet kunde være berettiget dertil overfor en nok saa lille Minoritet. »Saalænge der er 2 Republikanere i Frankrig, er Republikken i sin Ret« sagde en Dag en radical Taler. Man maa indrømme Republikanerne, at de ved denne Opdagelse have gjort ethvert Middel umuligt for deres Modstandere — undtagen Magten.

De Rødes Feltraab er ganske kort: Republikken. Som den staaer over den almindelige Stemmeret, saaledes staaer den over Frankrig; og skulde de forskjellige Partier udtrykke deres Mening, vilde de Hvide raabe: »Leve Kongen!« de Blaa: »Leve Frankrig!« og de Røde: »Leve Republikken!«

Men blandt *de Røde* findes der atter flere Nuancer; Nogle holde paa den udelelige Republik, Andre foretrække den sociale og demokratiske, og endelig har den universelle Republik sine Tilhængere. De første, Jakobinernes Efterfølgere, ville have en

kraftig og mægtig Regjering, der repræsenterer hele Landet og styrer det med en absolut Magt; de Næste ville med Republikken forbinde sociale Reformer i demokratisk Retning, hvorimod de se mindre paa, om Republikken er en mægtig Stat; og de universelle Republikanere søge Styrken paa anden Maade, hvilket de betegne ved til Republikkens Valgsprog: *Egalité, Liberté* at føie *Fraternité*. De anse det for en Unaturlighed og en Taabelighed, at Folkeslagene, som allerede Naturen har tilstrækkelig delt, søge yderligere at forøge denne Adskillelse; man skal tvertimod søge at ophæve Adskillelsen. Der er intet lille, begrændset Stykke Jord, hvor jeg er hjemme og udenfor hvilket jeg er en Fremmed; hele Verden er mit Fædreland, alle Mennesker mine Landsmænd; jeg har overalt samme Ret, min Ret som Menneske. Hæderen og Overmagten kommer til at bestaa i Arbejdsdygtigheden og Intelligentsen og ikke i den physiske Styrke; thi Krigen bliver en Umulighed, idet man ophæver dens Aarsag; den almindelige moralske Bevidsthed er tilstrækkeligt til at forhindre Overgreb. Der er Intet til Hinder for, at de enkelte Stammer kunne slutte sig nøiere sammen, men de skulle ikke udskille sig, de skulle føle sig som et Led af det Hele, og saaledes indbefatter Internationalitetsideen Nationalitetsideen i sig. Derimod kan der ikke taaes Herskere, ikke alene fordi det strider mod Ideerne om Lighed og Broderskab, men ogsaa fordi en enkelt Mand, naar han paa et Sted har Magten, let kan faa isinde at anvende den mod sine Medmennesker, der vanskeligt kunne modstaa ham, da Internationalitetsideen neppe giver Samfundet de Midler til Styrkeudvikling, som et absolut Regimente. Derfor er det nødvendigt, at Ideen gaaer igjennem overalt, at Republikken bliver universel; de, der ikke ville med, skulle tvinges; fordi de ellers ere en Fare, en Trusel. Verden deles i Samfund, *Communer*, større eller mindre, som man paa hvert Sted finder for godt; men overalt er den størst mulige personlige Frihed og ethvert Menneskes Ligeberettigelse den ledende Tanke; man fordrer sig selv anerkjendt, fordi man anerkjender Andre. — »Vi kunne ikke slaa Preussen«, sagde en Dag *en Rød*

til mig; »men vi ville ødelægge det preussiske Regimente ved vore Ideer.«

Det er i de store Byer og i Industridistricterne, at de røde Førere søge deres Tropper, og foruden deres Tilhængere af Overbevisning, kunne de gjøre Regning paa Lediggængerne og paa alle de Personer, for hvem Optøier ere Løier. For at friste de Eiendomsløse, lokke de dem ved Udsigten til paa nemmeste Maade at blive besiddende, nemlig ved at tage Andres Gods. De Ubesiddendes Stilling er mange Steder overordentlig slet, og saalænge et Land kan føde sine Indbyggere, kan man vel ikke kalde Arbeidernes Fordringer uberettigede, naar de kun forlange det Nødvendige til Livets Ophold.

Er der i de Rødes Forlangenheder noget Berettiget, Noget, der maa og skal gennemføres, og modsætte deres Modstandere sig dette, slaa deres billige og ubillige Fordringer sammen og støde Alt tilbage som Forsøg paa Røveri og Vold, saa udsætte de sig for, at Arbeiderne slaa sig sammen, skrue deres Fordringer op til de urimeligste og i Følelsen af den Styrke, deres Antal giver dem, ikke længere foreslaa, men forlange, ikke længere ansøge, men byde, ikke længere blive borte fra Arbeidsstederne, men møde med Bøssen paa Nakken.

Legitimisterne og de Røde ere Yderpartier, hvorimod de Blaa danne et Mellemparti uden bestemt Farve, sammensat, som et parisisk Vittighedsblad udtrykte sig, af Republikanere med orleanistiske Tilboieligheder, Orleanister med bonapartistiske Sympathier og Fusionister, det vil sige Lidt af Alt.

Allerede ved Valgene til Mairer i November havde Paris viist, i hvilken Retning, det vilde gaa. Nu tog det røde Parti atter Ordet og høiere end nogensinde. Regjeringens Handlemaade under Beleiringen og den skændige Vaabenhvile, hvis hele Betydning nu blev klar ved Efterretningerne fra Provindserne, havde opirret Alle mod Trochus Ministerium, selv de, som ellers ikke vare for de Radicale, sluttede sig til dem og stemte med dem som en

Protest mod Regjeringen. I de forberedende Forsamlinger til Valgene førtes det heftigste Sprog; Mænd som Rochefort, Blanqui, Felix Pyat vare de eneste Candidater, man vilde høre Tale om, og man forlangte, at Candidaterne skulde forpligte sig til at sætte Regjeringen under Tiltale for Forræderi mod Fædrelandet og til at fordre Krigens Fortsættelse, uden at tage Hensyn til Paris, hvis der var Betingelser om Landafstaaelse i Fredsforslagene. Man sluttede sig nøie sammen om de Candidater, som *den republikanske Centralcomite*, der bestod af Delegerede fra de 20 Arrondissemeters Aarvaagenhedscomiteer, l'Internationale og flere Foreninger af Nationalgarden, havde foreslaaet og som alle vare røde Republikanere. Candidaterne maatte love at forsvare Republikken mod alle Angreb og, selv om de derved skulde frembringe Borgerkrig, haandhæve den og hellere føre Krig baade mod de inden- og udenlandske Monarchister, end opgive den.

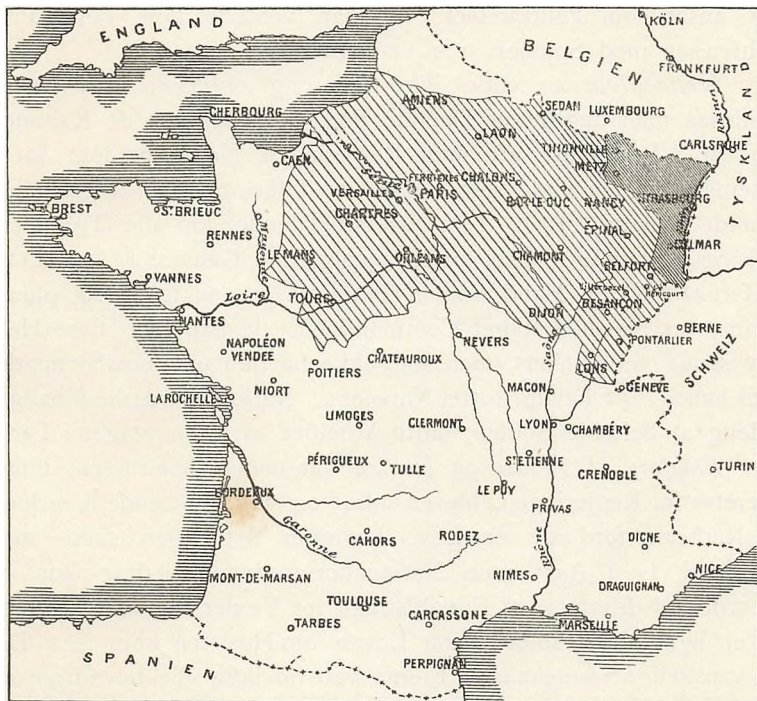
De liberale Republikanere kunde ikke i den nervøse, ophidsede Stemning, hvori Paris befandt sig, slaa igjennem; de Radicale seirede ved Valgene, og Paris sendte til Forsamlingen i Bordeaux, foruden THIERS, SAISSET og JULES FAVRE, den eneste af Regjeringens Medlemmer, der valgtes, formodentlig som Tak for hans Forberedelser til Revolutionen, næsten udelukkende røde eller ialtfald meget ivrige Republikanere, hvoraf de bekendteste ere: LOUIS BLANC, VICTOR HUGO, GARIBALDI, GAMBETTA, DELESCLUZE, ROCHEFORT, SCHOELCHER, FELIX PYAT, LOCKROY, RANC, LANGLOIS, CLEMENCEAU, FLOQUET, COURNET, TOLAIN, MILLIÈRE og LEDRU-ROLLIN, der alle kom til at spille en fremtrædende Rolle under de følgende Begivenheder.

I Provindserne var der derimod, naar enkelte store Byer, der havde fulgt Exemplet fra Paris, undtoges, bleven stemt i fredelig og monarchisk Retning.

Heri ligger Grunden til den paafølgende Borgerkrig.

Saasnart Nationalforsamlingen traadte sammen, viste den sin Uvillie mod Paris og mod Byens Representanter. Garibaldi, der havde deltaget i Krigen og var bleven valgt til Deputeret, blev paa en lidet passende haanlig Maade bortviist som Fremmed,

Victor Hugo tog heraf Anledning til at forlade Forsamlingen, og Flere fulgte hans Exempel. Vel erklærede Nationalforsamlingen Keiseren og hans Hus for afsat og udnævnte THIERS til *Chef for den franske Republiks executive Magt*, men vilde desuagtet, tiltrøds for gjentagne Opfordringer, ikke proclamere Republikken; og at Thiers

Frankrig 1871.

Den mørkest skraverede Del angiver de afstaaede Provindser. Den lyse Skravering angiver Udstrækningen af Tydskernes Besættelse af Landet.

i sit Ministerium optog JULES FAVRE, ERNEST PICARD og JULES SIMON bidrog sikkert ikke til at dæmpe Bevægelsen i Paris.

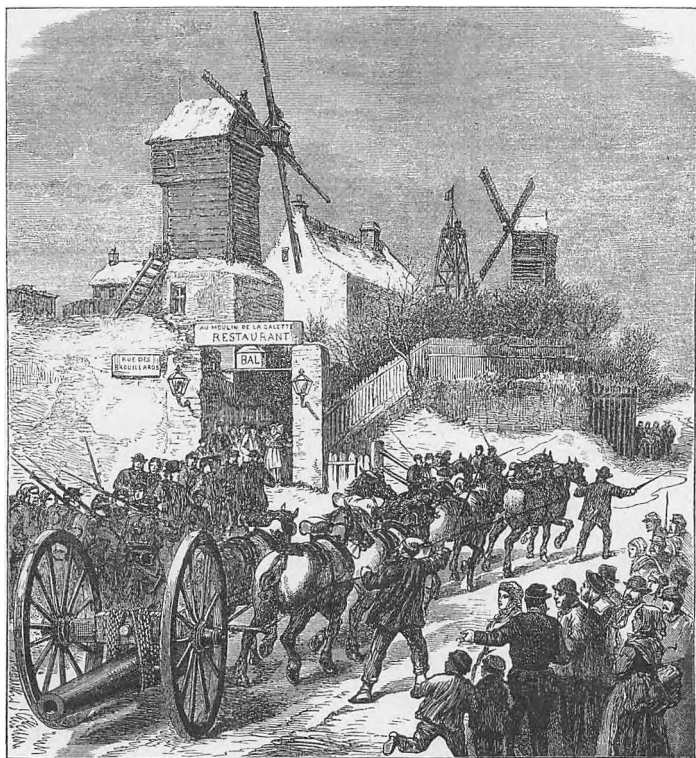
De Spørgsmaal, der specielt vedkom Paris og hvorum Striden navnlig kom til at dreie sig, var: De municipale Friheder, Nationalgarden, Husleien og Vexelfristen.

Ved *de municipale Friheder* forstod Paris Ret til at vælge Mairer i de 20 Arrondissementer og et Communalraad, der skulde varetage Byens locale, civile Styrelse, derunder Politivæsenet. I denne Henseende havde Paris været stedmoderligt behandlet under Keiserdømmet og kunde neppe vente Indrømmelser fra den nye Regjering. General VALENTIN, som var i høi Grad forhadet i Paris, blev ansat som Politiprefect, og man ventede hele det gamle Politivæsen med Spioneri o. s. v. gjenindført.

Nationalgarden vilde ikke lade sig ophæve, men herom imødesaa man dagligt et Decret; den vilde beholde de Kanoner, den var i Besiddelse af, men Regjeringen forlangte dem sat i Arsenalerne; den vilde selv vælge sine Officerer, men Regjeringen beholdt General VINOY som Øverstbefalende for alle Tropper i Paris og udnævnte til Chef for Nationalgarden General D'AURELLES DE PALADINES, en Mand, som af Gambetta paa en temmelig plump Maade var bleven frtaget Commandoen, da han efter flere Held blev slaadet ved Orléans, men som ikke havde Parisernes Sympathi, fordi han i 1851 havde støttet Napoleon. Nationalgarderne forlangte endelig at beholde Solden, indtil Arbeidet var gjenoptaget i Paris.

Betaling af Vexler og Husleie var under Beleiringen, ifølge Decreter fra Regjeringen, bleven udsat og skulde nu endelig ordnes. De Radicale fordrede en Lov, hvorefter Betalingen skete med Afdrag i 1—2 Aar; men Nationalforsamlingen vedtog kun en ubetydelig Udsættelse af Forfaldstiden for Vexler, og man ventede sig et lignende Resultat, naar Loven om Husleien kom for. Det var vanskelige Spørgsmaal. Eierne vare jo ikke alle hovedrige og kunde vel daarligt undvære Leien; men paa den anden Side var der Mange, der paa Grund af Forholdene ikke havde haft deres beregnede Fortjeneste og som med den bedste Villie ikke kunde betale; Betalingen af Husleien var bleven udsat for to Qvartaler, og det var vel ubilligt at forlange af Leierne, at de nu skulde betale paa engang for hele den forløbne Tid; thi hvorfra skulde de tage Pengene, som Dyrtiden under Beleiringen havde fortæret? De Røde stillede sig afgjort paa Leiernes, de Blaa paa Eiernes Side.

D. 29. Jan. besatte Tydskerne Forterne om Paris, udbedrede den Skade, Beskydningen havde foraarsaget, saa godt det i Hast lod sig gjøre og armerede Forterne, som derefter paa første Vink kunde knuse Byen under deres Ild.

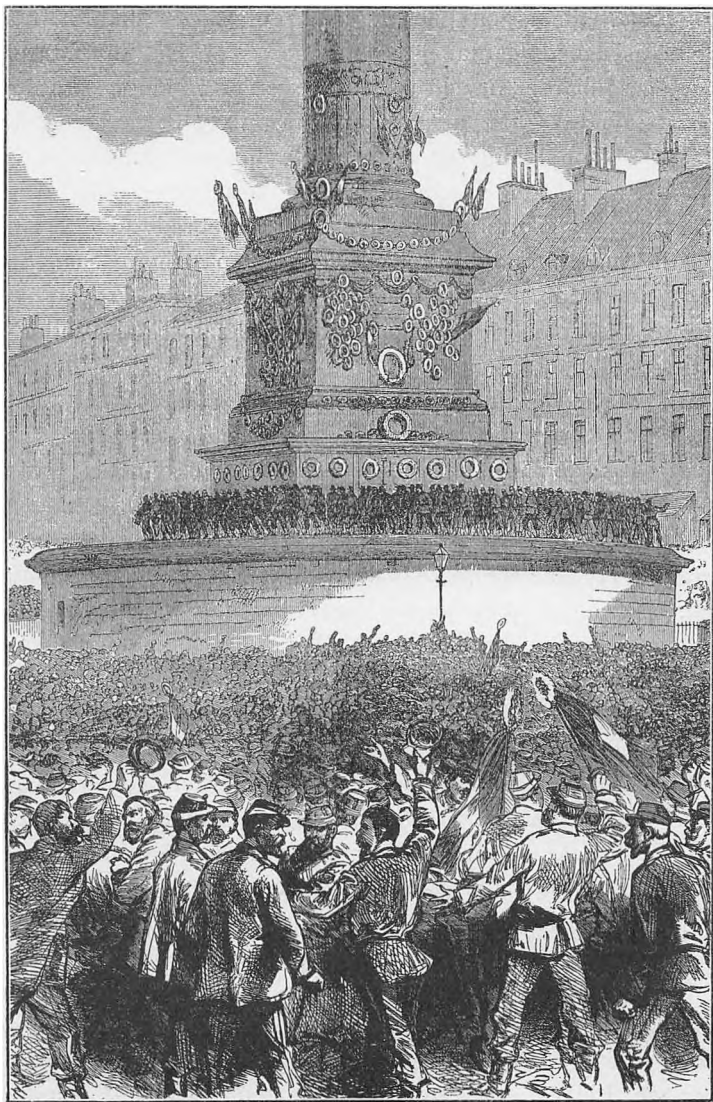

Skibskanoner bringes op paa Montmartre.

Ifølge Vaabenhvilens Bestemmelser skulde Tydskerne have Forternes og den regulære Armees Vaaben udleverede og de forefandt ogsaa i Forterne eller modtog en stor Del Krigsmateriel, deriblandt c. 1300 Stykker Defensions-Skyts, c. 600 Feltpjecer,

c. 170,000 Geværer, foruden en Masse Lavetter, Granater og Patroner; men der var endnu store Forraad tilbage, og Pariserne mente, at hvad de kunde drage ind i Byen, var reddet, Tydskerne kunde da tage, hvad de fandt. Det Hele gik i Skyndingen meget uordentligt til, paa hvert Sted paa forskjellig Maade: nogle Afdelinger brød deres Vaaben sønder, andre forærede deres til Nationalgarden (som skulde beholde Vaabnene), og baade Bevæbnede og Ubevæbnede, Civile og Militaire, Mænd, Kvinder og Børn slæbte efter Ordre og uden Ordre, med Iver og stort Besvær, alt det Skyts, de kunde overkomme, ind i Byen. Tydskerne gjorde ingen Indvendinger, dels vel fordi de i denne Krig havde faaet og nu yderligere fik flere Vaaben, end de brød sig om — de fik Vanskeligheder nok med at skaffe deres eget og det erobrede Skyts bort, da de ikke kunde føre det gennem Paris — dels maaske ogsaa, fordi de med hemmelig Glæde anede, hvortil disse Vaaben vilde blive benyttede; og endelig kunde de forlange dem, naar de fandt for godt. Kanonbaadene bleve lagte op i Seinen. Skytset blev først opstillet tilfældigt omkring i Paris, tildels uden Bevogtning; men ved Tydskernes Indrykning i Byen udbredte det Rygte sig, at Regjeringen vilde udlevere Kanonerne, Nationalgarden bemægtigede sig dem og samlede dem i store Parker, navnlig paa Butte Montmartre, hvor der fandtes over 100 Pjecer, bevogtede dem og paastod at være berettiget til at beholde dem, for det Første, fordi en Del af dem vare anskaffede af eller forærede til Nationalgarden, dernæst fordi Nationalgarden havde reddet dem fra at falde i Fjendens Vold. Man seer allerede deraf, at Nationalgarden ikke handlede efter øieblikkelig Indskydelse, men efter Styrelse, efter Plan.

Vaabenhvilen, som efter Bestemmelsen skulde udløbe d. 19. Febr., blev forlænget; og efterat Nationalforsamlingen, som d. 12. Februar traadte sammen i Bordeaux, d. 19. havde valgt THIERS til *Chef for den executive Magt*, reiste det nye Statsoverhoved endnu samme Dag til Paris med sin Udenrigsminister, Hr. JULES FAVRE, for at paaskynde Fredsunderhandlingerne, der førtes med det tyske Hovedkvarter i Versailles.

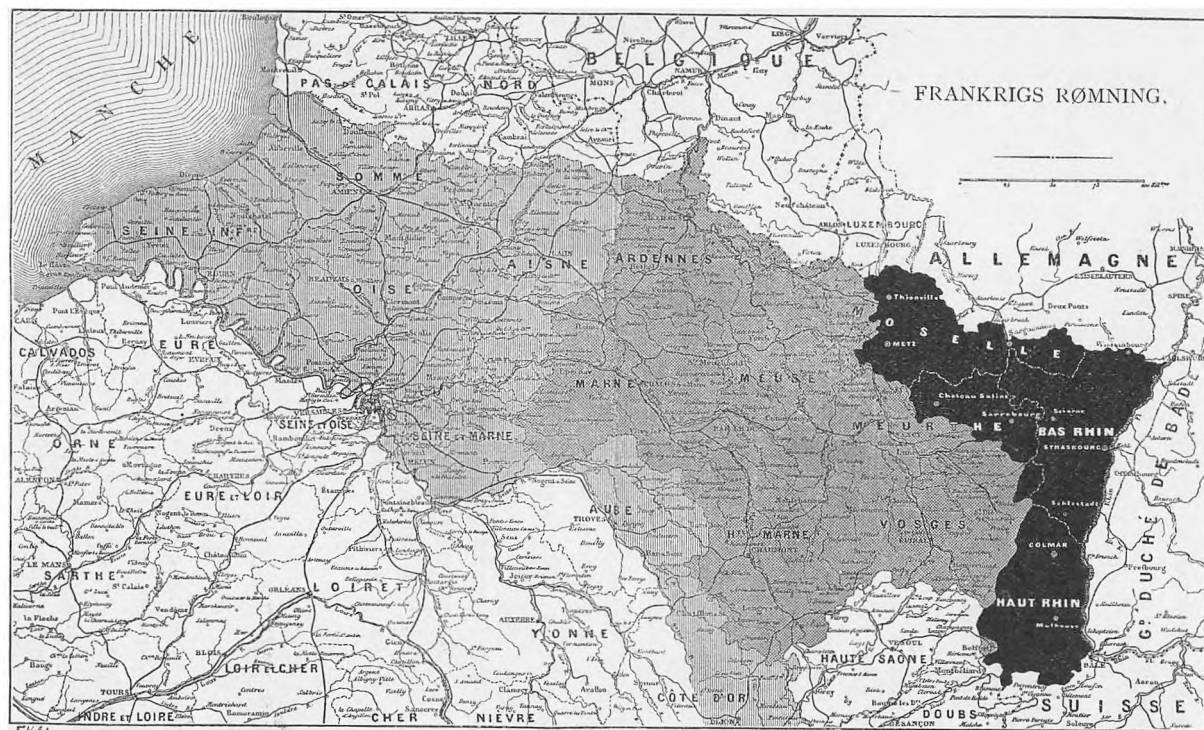
Forsamling af Radicale ved Juli-Seilen.

Ifølge *Fredspreliminairerne*, som undertegnedes d. 26. Febr. af Bismarck, Thiers og Jules Favre i Versailles, skulde Frankrig afstaa Elsas, med Undtagelse af Belfort, en Del af Lothringen, og betale 5 Milliarder til den tydske Keiser. Rømningen af Frankrig skulde begynde efter at Nationalforsamlingen havde ratificeret Tractaten. Uopholdeligt efter denne Ratification skulde de tydske Tropper, som ifølge Tractaten skulde besætte en Del af Paris, forlade Byen og Forterne paa venstre Seinebred, og Tydskerne skulde da snarest muligt trække sig over paa høire Seinebred i Flodens hele Løb. Samtidigt skulde de franske Tropper rykke bag Loire, og holde sig der indtil den endelige Freds Vedtagelse, med Undtagelse af Garnisonen i Paris, der ikke maatte overskride 40,000 M. Efter den første halve Milliards Betaling og den endelige Freds Vedtagelse, skulde Forterne om Paris paa Seinens høire Side, ligesom de Paris nærmest liggende Departementer rømmes, og Resten af Landet efterhaanden, som Pengene blev betalt.

Vaabenhvilen blev yderligere forlænget; men dens Art. III, hvorefter den tydske Hær ikke maatte rykke ind i Paris, blev forandret derhen, at den Del af Paris, som ligger imellem Seinen, Enceinten, Rue St. Honoré og Tuillerieshaven, d. r. Marts skulde besættes af tydske Tropper, høiest 30,000 Mand, der ogsaa, uden Gevær, maatte bese Louvre og Invalidhotellet. Denne sidste Bestemmelse om Invalidhotellet opgaves efter Overenskomst.

Regjeringen udsprede det Rygte, at ved at indvilge i denne midlertidige Besættelse af Paris, havde Underhandlerne reddet Belfort for Frankrig; men det er vel rimeligst at antage, at da Tydskerne endelig vilde have den Glæde at kunne sige, at de havde været i Paris, har Thiers udfundet den sindrige Tanke med Belfort for at faa Paris til at finde sig i sin Skæbne.

D. 26 Febr. opslug Ernest Picard, d. 27. Thiers en Proclamation til Paris' Indbyggere, hvori de opfordredes til at forholde sig roligt og ikke foretage Noget imod Tydskerne, da det vilde have de frygteligste Følger, og samtidigt udstedte General Vinoy en Dagsbefaling til Tropperne og navnlig til Nationalgarden i samme Aand.

F. 14. 16.

Rommes efter den endelige
Fredstractats Vedtagelse.

Rommes efter Betaling
af 2 Milliarder.

Den afstaaede Del.

Ifølge Fredspreliminairerne trak Tydskerne sig over paa høire Seinebred.

Men imidlertid havde der i Paris dannet sig en Magt, som snart skulde byde baade Thiers og Vinoy Spidsen og som ved denne Leilighed første Gang viste sin Indflydelse.

Som omtalt havde *l'Internationale*, Aarvaagenhedscomiteerne og nogle Foreninger af Nationalgarden sluttet sig om den fælleds republikanske Centralcomites Candidater til Valgene. Efter at disse havde fundet Sted, var det imidlertid et andet Spørgsmaal: den physiske Styrke, der gjorde sig gjældende, og man lagde hele Kraften i de militaire Comiteer, som da af de andre bleve støttede efter Evne. Der vistes Enighed og Bestemthed, og de Forholdsregler, som toges, gennemførtes med Kraft og Energi.

Skulde heri ikke ligge et Forsvar for de Radicales Fordringer under Beleiringen?

Fra nogle Comiteer udgik der til en Del Batailloner Indbydelse til for hvert Compagni at vælge Delegerede til et Møde, paa hvilket Situationen kunde blive drøftet; de Valgte dannede d. 15. Febr. en provisorisk Comite, der for hvert Arrondissement udvalgte et Medlem, som skulde søge at faa de radicale Comiteer, og de Batailloner, der ikke vare repræsenterede, til at slutte sig til Foreningen, saaledes at et nyt Møde kunde omfatte en Delegeret fra hver radical Comite og fra hvert Compagni i hele Nationalgarden. Dette nye Møde fandt Sted d. 24. Febr. og paa det dannedes *Comité Central*, som snart skulde indvikle Frankrig i den forfærdeligste Borgerkrig og sætte Verden i Forbavselse.

Forsamlingen vedtog:

»Nationalgarden protesterer gennem sin Centralcomite mod ethvert Forsøg paa Afvæbning og erklærer, at den om fornødent vil sætte sig derimod med Vaabenmagt.«

Mødet sluttedes med et stort Optog til Bastille-Pladsen, hvor de Tilstedeværende lagde Evighedsblomster ved Foden af Søilen, til Minde om Aarsdagen for Revolutionen i 1848, og aflagde Løfte om at holde fast paa Republikken. Stemningen var ubeskrivelig ophidset. De Deputerede bleve bemyndigede til at raadspørge de militaire Afdelinger om, hvorledes de vilde stille sig overfor en

Indrykning af de tyske Tropper; og Svaret lød ubetinget paa Modstand.

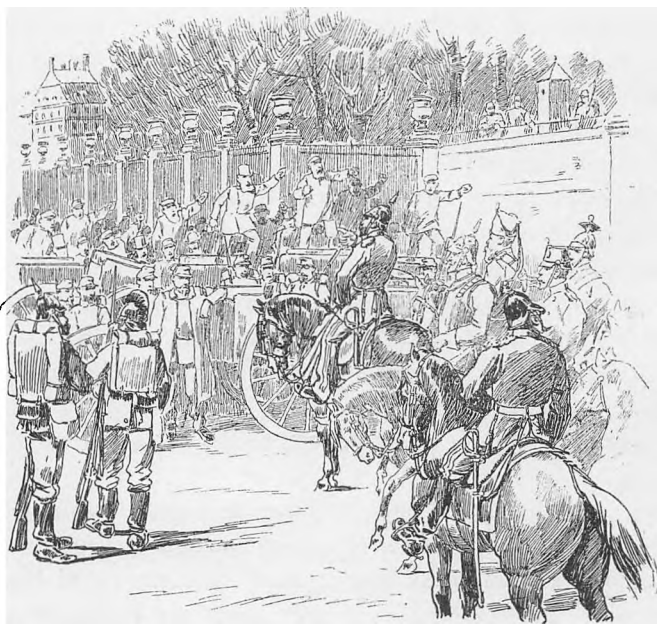
Men Centralcomiteen var af en anden Mening. De Medlemmer af *l'Internationale*, som fandtes i den, fik flere af dette Selskabs Bestyrelse optaget, og da Tydskernes Indmarche officielt annonceredes, udstedte Centralcomiteen et Opraab, som klæbedes paa Gadehjørnerne og indrykkedes i Bladene, hvori Comiteen paalagde Nationalgarden ikke at modsætte sig Indmarchen, da det kun kunde have skadelige og ingen gavnlige Følger. Heri maa man give Centralcomiteen Ret. Den kunde anføre samme Grund til ikke at møde Tydskerne med Vaabenmagt, som Nationalforsamlingen til at slutte Fred: »Bøiede sig for Omstændigheder, hvortil den ikke er Ophavsmand«.

Opraabet blev hørt og bidrog maaske fuldt saa meget som Regjeringens Proclamationer til at forhindre fjendtlige Skridt mod Tydskerne. Centralcomiteen havde viist sin Magt; men paa samme Tid, som dens Opslag beroligede Pariserne, fyldte det Provindserne med Skræk, idet flere af de underskrevne Navne, f. Ex. ASSI, den bekjendte Fører for Strikerne i Creuzot, tilstrækkeligt oplyste om Foreningens sande Character.

Overalt imødesaa man Begivenhederne i Paris med største Spænding.

Jeg var dengang, efter at have deltaget i Østarmeens anstrengende Felttog og efter gennem mange Æventyr at være undsluppen fra schweitzisk Fangenskab, ankommen til Bordeaux, og jeg blev der Vidne til, at Interessen for Forhandlingerne i Nationalforsamlingen, hvor Spørgsmaalet om Krig eller Fred skulde afgøres, næsten stilledes i Skygge af Begjærligheden efter Meddelelser fra Paris; saa ængstelig var man for, at Hovedstadens bekjendte Pirrelighed og Opfarenhed skulde løbe af med den, og saa bekymret var man for den store By, til hvilken Enhver, der har levet i den, føler sig knyttet med Liv og Sjæl.

Efter at den tydske Keiser d. 1. Marts om Morgenen var ankommen fra Versailles for at holde Parade over det 30,000 Mand stærke Corps, der skulde rykke ind i Paris, marcherede dette med flyvende Faner og under Klangen af Pariser-Indtogsmarchen fra 1814 ad den brede Avenue de la Grande Armée, op under den vældige Triumf-Bue og ad Les Champs Elysées over Place

General Blumenthal ved Rue de Rivoli.

de la Concorde lige til Indgangen af Rue de Rivoli. Paris havde taget Sørgedragt paa: de store Statuer paa Place de la Concorde bar Slør for Ansigtet, og sorte Flag stak ud af Vinduerne; Forretningslocaler og Cafeer vare lukkede, Gaderne øde, Vinduerne blændede, Indbyggerne skjulte sig hjemme; kun i de besatte Qvarterer havde Sværme af Nysgjerrige samlet sig om de forhadte Seirherrer.

Men samme Dag, som Tydskerne rykkede ind i Paris, ratificerede Nationalforsamlingen med 546 Stemmer imod 107 de af Thiers forelagte Fredspreliminairer, som allerede d. 2. Marts bleve udvexlede; uopholdeligt derefter skulde de tyske Tropper trække sig ud af Paris, hvis Beboere saaledes slap med i to Dage at udholde Synet af Fjenden i deres By. D. 3. Marts om Morgenens rykkede Tydskerne ud; Byen blev »renset«; Ernest Picard udstedte en Proclamation, hvori han takkede Befolkningen for dens Holdning, som havde været hævet »over enhver Roes«.

Boulevarden d. 1—3 Marts.

Fra d. 4. til den 7. Marts blev Mont Valérien og Forterne paa venstre Seinebred: Issy, Vanves, Montrouge, Bicêtre og Ivry rømmet af Tydskerne og besat af de franske Tropper; d. 19. Marts skulde Versailles overleveres til den franske Regjering, men da denne ønskede snarest muligt at kunne flytte Nationalforsamlingen dertil, indvilgede Tydskerne i at rømme Byen d. 12.; det tyske Hovedkvarter flyttedes d. 7. til Ferrières, og d. 20. Marts vare de tyske Tropper i Paris' Nærhed trukne over paa høire Seinebred. D. 10. vedtog Nationalforsamlingen med 461 Stemmer mod 104 at flytte fra Bordeaux til Versailles, hvor det næste Møde bestemtes til d. 20.

Godkjendelsen af en Tractat, der afstod to af Frankrigs skjønneste Provindser, den Stædighed, hvormed Thiers holdt paa Ministrene fra Beleiringen, det, at han paa Forhaand underskrev Freden, idet han opløste de Stridskræfter, der endnu fandtes i Provindserne, hvorved al videre Modstand blev umulig, og hans Anbefaling af Versailles istedenfor Paris til Nationalforsamlingens Sæde, opirrede om muligt yderligere Pariserne.

En preussisk Officer i les Champs Elysées.

Stridspuncterne vare mange og store, Overenskomst var ikke længere mulig: skulde Paris bøies, maatte det ske med Magt. Men paa samme Tid, som Regjeringen tog Forholdsregler, som om den fuldstændigt var Herre i Paris, lod den de virkelige Forhold, der truede dens Magt og de Bestræbelser, der gjordes for at styrte den, ude af Betragtning.

Naar de franske Tropper skulde holde sig bag Loire indtil den endelige Fredsslutning, og Regjeringen kun kunde raade over

40,000 Mand til Paris' og Forternes Besættelse, var det bedst foreløbig at undgaa Conflicter med Nationalgarden, der i numerisk Henseende var saa langt overlegen; men Regjeringen opførte sig, som om Paris var dens mest underdanige By og erklærede endog senere, ikke at kjende Noget til Centralcomiteens Bestaaen. Det er ikke let at fatte, hvorledes Regjeringen kunde være uvidende om Forhold, som Enhver, der fulgte Begivenhederne, kjendte og hvorom man kunde læse i Bladene og paa Gadehjørnerne. Det var dels Overmod, dels Slaphed og Ligegyldighed, vel ikke af Thiers, som havde Nok at tage Vare i Bordeaux, Versailles og Paris og som, tiltrods for sin fremrykkede Alder, ikke sparede sig, men fra hans Underordnedes Side i Paris.

Centralcomiteen, der som sagt først traadte frem for Offentligheden ved Tydskernes Indrykken i Paris, slog sig senere sammen med en anden Comite, der samtidigt fremstod: *Comité fédéral républicain*, bestaaende af Officerer; disse to forenede Comiteer dannede: *La Fédération républicaine de la Garde Nationale*, af hvis fire Afdelinger den ene kaldtes *Centralcomiteen*; denne bestod af tre Delegerede fra hvert Arrondissement, valgte uden Hensyn til militair Grad, og af en Batillonschef for hver Legion, og den var særligt bemyndiget til at vaage over Hævdelsen af de Bestemmelser, som de Delegerede havde vedtaget, og hvis væsentligste Poster vare:

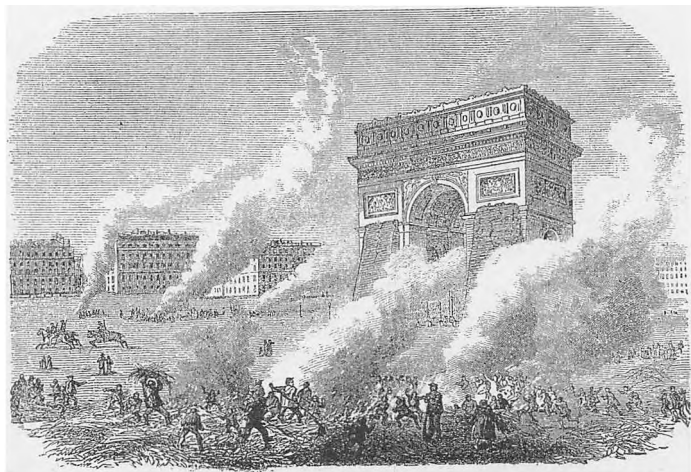
- 1. Republikken staaer over den almindelige Stemmeret;
2. Nationalgarden udnævner og afsætter alle sine Officerer;
3. Ethvert Angreb paa Republikken, saavel som ethvert Forsøg paa at afvæbne Nationalgarden, mødes med Vaabenmagt.«

Det var ikke alle Nationalgardens Batailloner, der havde sluttet sig til Centralcomiteen, men de fleste: 215 af 266.

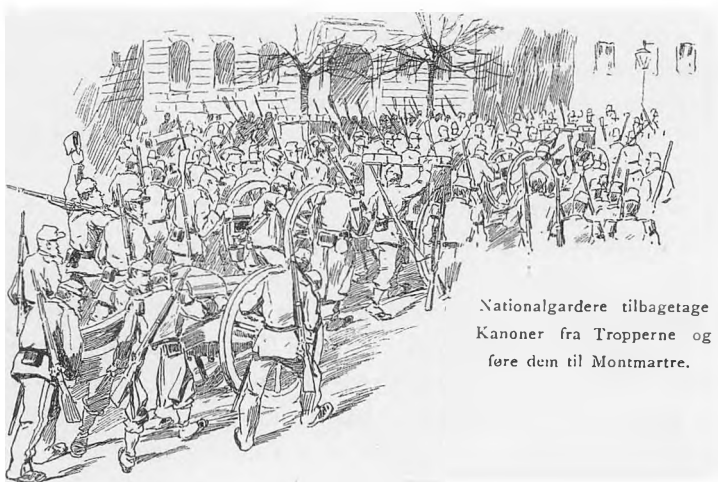
Paa et Møde d. 13. Marts valgtes GARIBALDI til Overgeneral.

De Kanoner, der var trukne ind i Paris og samlede paa flere Puncter, deriblandt paa *Butte Montmartre*, satte Nationalgarden

Vagt ved, opkastede Forskandsninger om dem, rettede dem mod Byen, og da Magtspørgsmaalet begyndte at dreie sig om dem, blev der for Arrondissementet Montmartre udnævnt en Undercomite, der tog Ophold paa Toppen af Høien, i Rue des Rosiers Nr. 6.

Paris renses efter Tydskernes Afmarche.

Nationalgardere tilbagetage
Kanoner fra Tropperne og
føre dem til Montmartre.

PARIS UNDER COMMUNEN.

DEN 18. MARTS 1871.

OPRØRET.

DA Regjeringen saae, at det kunde have lange Udsigter med at faa de paa Butte Montmartre og andre Steder opstillede Kanoner, hvis den skulde vente, til Nationalgarden udleverede dem eller blev kjed af at bevogte dem, besluttede den at tage dem, at anvende Magt, hvortil den var i sin gode Ret.

Seet fra et upartisk Standpunct kan man vel ikke hævde, at de Radicale begik nogen Forbrydelse ved at angribe Regjeringen for det nationale Forsvar, der kun skyldte sig selv Magten, eller at Blanqui er mere strafværdig for sin Opræden d. 31. Oct. end Jules Favre for sin d. 4. Spt. — uden forsaavidt som Jules Favre vandt og Blanqui tabte. Men Nationalforsamlingen var Frankrigs lovligt valgte Representation, og Thiers var Regjeringens lovlige Chef, hvis Bestemmelser Paris maatte finde sig i, enten de nu behagede eller mishagede; og hvormeget man end kan anføre mod Regjeringens Opræden, hvormange undskyldende Omstændigheder,

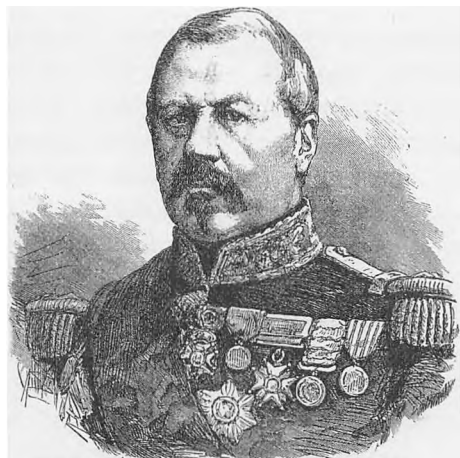
man end vil fremføre for Paris, saa bliver dog Revolutionen af 18. Marts en lovløs, strafbar og — Tydskerne stod endnu i Forterne mod Øst — en upatriotisk Handling.

Regjeringen begik imidlertid en utilgivelig Feil: den oversaa, at den ikke havde Magt til at kvæle Bevægelsen; og naar den dog vilde optræde befallende, istedenfor at vente indtil Forholdene havde udviklet sig til dens Fordel, hvilket efter al Sandsynlighed maatte ske, kan man gjerne sige, at Regjeringen ogsaa begik en upatriotisk Handling d. 18. Marts, idet den hidførte Borgerkrigen.

Den militaire Situation var i høi Grad betænkelig. Nationalgarden, som talte et Par Hundrede Tusinde Mand, der vare blevne uddannede under Beleiringen, havde ikke blot — ifølge Vaabenhvilens Bestemmelser — beholdt sine Vaaben, men havde desuden bemægtiget sig en stor Del Kanoner, som skulde have været udleveret til Tydskerne og sat dem i befæstede Parker; og hertil havde Linietropperne, som skulde afvæbnes, ikke blot ingen Indvendinger gjort, men været medvirkende; Nationalgarden var i sin Helhed fjendtligt stemt mod Thiers' Regjering, der betragtedes som en Fortsættelse af Regjeringen af 4. Sept.; ganske vist var der Batailloner, og da navnlig i de rige Qvarterer: 1., 2., 7., 8. og 9. Arrondissement, omkring Børsen, Operaen, Tuilliererne og Les Champs Elysées, som ikke lystrede *Centralcomiteen*, men disse Batailloner vare i høi Grad desorganiserede, fordi Enhver, der havde Raad dertil, forlod Paris for at trække lidt frisk Luft efter den lange ufrivillige Indespærring, og de Tilbageblevne manglede Commando, vare glade ved at være slupne ud af Troien og havde som *Blaa* og *Ordensvenner* aldeles ingen Lyst til at begynde Kiv med de organiserede, stridbare og dertil meget talrigere *Røde*; Linietropperne fra Beleiringstiden havde siden Capitulationen drevet om i Byen, løse og ledige, og vare blevne gode Venner med Nationalgarden; Mobilerne fra Provindserne vare hjemsendte, og de faa Tropper, Regjeringen havde hidkaldt, navnlig fra Loirearmeen, vare ingenlunde stemt for Kamp med Pariserne efter at være bleven slaæde af Tydskerne. General VINOY, der havde afløst General TROCHU i de sidste Dage af Beleiringen, beholdt Com-

mandoen over samtlige Tropper i Paris; under ham commandedede General LECOMTE en Afdeling Linietropper, medens Nationalgarden istedenfor General CLÉMENT THOMAS havde faaet General D'AURELLES DE PALADINES til Chef. Alle disse Generaler vare meget slet anskrevne hos de Radicale.

At det under disse Omstændigheder havde været fornuftigt at lade Nationalgarden beholde Kanonerne paa Montmartre, indtil Regjeringen havde faaet de den hengivne Nationalgardebatailloner reorganiseret, Forterne paalideligt besat og — med Tydskernes Tilladelse eller ved at fremskynde Fredsslutningen — trukket friske

General Vinoy.

Tropper til Paris, er indlysende. Men Regjeringen var bestemt paa at bryde Modstanden, og da General d'Aurelles, efter at have raadført sig med nogle høitstaaende Nationalgardeofficerer, ikke turde tilraade at benytte Nationalgardebatailloner, blev det besluttet, at Kanonerne paa Montmartre d. 18. Marts af Linietropper skulde fratages Nationalgarden.

D. 17. Marts udstedte THIERS en Proclamation til Paris' Beboere, for »endnu engang at henvende sig til dem, til deres

sunde Sands og til deres Patriotisme«. Han udvikler heri, hvorledes Ordenen i visse Qvarterer bliver forstyrret af Ildesindede efter Befaling af en hemmelig Comite, der sætter sig op mod den lovlige Regjering og giver sig ud for at ville forsvare Byen mod Tydskerne, der ikke mere ere indenfor Murene, medens den i Virkeligheden retter Kanonerne mod Byen; han udtaler, at Regjeringen allerede kunde have taget disse Kanoner og straffet de Skyldige, men han »har villet give de Bedragne Tid til at skille sig fra Bedragerne«; nu er imidlertid Tiden kommen, da Regjeringen i Alles Interesse har besluttet at handle, de Skyldige ville blive ramte af Retfærdigheden og Kanonerne satte i Arsenalerne, hvortil alle gode Borgeres Bistand søges.

Denne Proclamation var for vor hurtige Tid temmelig udtværet, fuld af Gjentagelser, mindede om Trochus lange og kjedelige Udgydelser, viste Ukjendskab med Forholdene, den fordømte vel de oprørske Foretagender og raadede de gode Borgere til at skille sig fra de slette, men den befalede dem ikke at slutte sig om Regjeringen; og Thiers gjorde vistnok vel i, uden at oppebie dens Virkning, strax at skride til Gjennemførelsen af sin Trusel om Anvendelse af Magt; og endnu inden Proclamationen var bleven bekjendt i Paris, vare Ordrene udgivne til, om Natten mellem d. 17 og 18. Marts at bemægtige sig de meget omstridte Kanoner.

Kl. 3 om Morgenen dirigeredes forskjellige Afdelinger fra Caserner og Barakker, som fra Beleiringens Tid fandtes paa de ydre Boulevarder, mod Nationalgardens Artilleriparker. En Colonne, under General LECOMTES Anførsel, bestaaende af et Linieregiment, en Chasseurbataillon, nogle Gendarmere og 2 Kanoner, besteg Butte Montmartre uden at møde Modstand, cernerede Høien, parlementerede med Nationalgardens Poster, indesluttede, efter at nogle Skud vare faldne, Vagten og Souscomiteen i Rue des Rosiers og var saaledes Herre over Høien og Kanonerne. Men for at føre disse Kanoner tilbage til Arsenalerne, som Thiers havde sagt i sin Proclamation, var det nødvendigt at have Forspand. Herpaa havde Generalerne ikke tænkt; kun en meget ringe Del blev kjørt bort, Resten maatte Linietropperne bevogte paa Pladsen.

Det gik langsomt, man var naaet hen paa Formiddagen, og imidlertid havde Forholdene forandret sig. Troppernes Ankomst, Skuddene, Kanonerne Raslen havde vækket Montmartre; Stormklokkerne kimed, Trommen gik, Gaderne fyldtes af Larm og Skrig, »Til Vaaben!« lød det fra Hus til Hus; Nationalgarderne mødte bevæbnede, dannede Afdelinger, og snart havde der om dem som Kjærne samlet sig en rasende Hob, Mænd, Kvinder og Børn, der stormede op mod Høien og forlangte at beholde Kanonerne.

Artilleriparken paa Montmartre.

De første Skildvagter af Linien, som Hoben stødte paa, trak sig tilbage. Posterne ved Kanonerne forlod disse, der faldt nogle Skud fra begge Sider, og General LECOMTE befalede sine Soldater at give Ild; men Linien og Nationalgarden, Militaire og Civile, Mænd og Kvinder vare blandede mellem hverandre, mange Kolber bleve rakte iveiret som Tegn paa, at de Vedkommende nægtede at skyde, Folkehoben raabte: »Skyd ikke! Leve Linien og

Nationalgarden!« — og Generalens Ordre blev ikke fulgt. Kun enkelte Skud faldt; Størsteparten af Tropperne kastede Geværerne fra sig, forlod Kanonerne og trak bort i Smaahobe eller forholdt sig som passive Tilskuere eller sluttede sig til Nationalgarden; og nu blev Souscomiteen i Rue des Rosiers befriet, medens General Lecomte og nogle af hans Officerer, forladt af deres Tropper, bleve klemmt inde af en blodtørstig Hob, som de — mærkeligt nok — uden Modstand lod sig tage tilfange af. De førtes til Château-Rouge, et offentligt Dandseetablisement paa Montmartre. Da var Kl. 10¹/₂.

Nationalgarden var nu atter Herre paa Montmartre, satte Kanonerne paa deres tidligere Plads og ladede dem, medens en Folkestimmel, hvori en stor Mængde Fruentimmer, indhentede de bortførte Kanoner i en meget steil og smal Gade, hvor Transporten kun kunde foregaa yderst langsomt, tvang Artilleristerne til at spænde fra og trak saa Kanonerne i Triumf tilbage paa La Butte Montmartre.

Regjeringstroppernes Angreb varsaaledes fuldstændigt strandet: Nationalgarden havde ikke blot hævdet sin Stilling, den havde erobret de af Linien medbragte Kanoner, afvæbnet Angribernes Tropper eller gjort dem til Allierede og havde fanget den Øverstbefalende.

Og som det gik paa Butte Montmartre, saaledes gik det overalt: Tropperne veg tilbage for Nationalgarden og Folkehoben, enkelte Skud faldt hist og her, men det endte med, at Tropperne fraterniserede med Nationalgarden, afleverede Vaabnene og fortrak.

Regjeringen, som var saa sikker paa sin Seir, at endog General d'Aurelles de Paladines forud havde affattet en Beretning, som opsloges paa nogle Mure i Paris og hvori der siges, at »Kanonerne fra Montmartre ere i Regjeringens Besiddelse«, følte sig i høi Grad skuffet og tabte aldeles Hovedet, da General Vinoy, der om Formiddagen personligt paa Boulevard Clichy ved Montmartre havde overværet Nederlaget, kom tilbage og erklærede, at man ikke kunde stole paa Tropperne og at han havde givet Ordre til Retraite.

Indtil Middagstid herskede der Ro i den Del af Paris, hvori Regjeringen havde sit Sæde: Egnen om Place Vendôme og Ministerierne; man spadserede paa Boulevarden, som om Intet var paafærde, morede sig over den Masse Placater, som Regjering, Mairer, Deputerede, Comiteer o. s. v. lod opslaa, og det var med en vis Skadefryd, at man hørte om de mislykkede Angreb paa Paris' Nationalgarde.

Men i de ydre Qvarterer: Montmartre, Buttes Chaumont, Ménilmontant, Les Gobelins, Luxembourg, Vaugirard herskede der den voldsomste Bevægelse. Nationalgarden havde modstaaet og tilbagevist Regjeringen, men denne kunde samle friske Tropper, forstærke dem med Nationalgardebatailloner fra de rige Qvarterer og forsøge nye Angreb. Man forberedte sig paa Modstand og eventuelt paa at gaa angrebsvis tilværks, Trommen lød. Geværerne knaldede, den røde Fane saaes nu og da, og »Leve Communen!« afvexlede med »Leve Republikken!«

De revolutionnaire Comiteer i de forskjellige Arrondissementer samlede Tropperne og handlede, som de fandt for godt, under Overledelse af Medlemmer af Centralcomiteen, der dog d. 18. Marts ikke ganske havde Styrelsen i sin Haand: Revolutionen kom den uventet; men efterhaanden samledes Comiteen tildels, i et Hus i Gaden Basfroi tæt ved Mairiet i 11. Arrondissement (Popincourt), og udgav sine Ordre. Til Centralcomiteen sluttede sig den tidligere Søofficer LULLIER, en begavet og energisk Mand, der dog maaske ikke altid var fuldt tilregnelig. Efter hans omsigtsfulde og uforsagte Anvisninger gjorde de oprørske Afdelinger store Fremskridt, omringede Prinds Eugènes Caserne paa Place du Château-d'Eau, afvæbnede det derværende Linieregiment og indespærrede Soldaterne, der sad i Vinduerne og morede sig over den store Folkestimmel nedenunder. Derpaa rykkede Nationalgarden imod l'Hôtel-de-Ville, Paris' Brændpunkt og alle Revolutioners Attraa; det var efter General Vinoys Ordre allerede bleven forladt af Regjeringens Tilhængere inden Middag, Nationalgarden tøvede ikke med at

besætte det, Centralcomiteen begav sig derhen, og snart vaiede den røde Fane over det, som over Julisøilen, og viste, at den universelle Republik var Herre i Frankrigs Hovedstad.

THIERS, som var kommen ilende til Paris fra Versailles, fandt ingen Støtte nogensteds, Modløsheden tiltog, og i Commandantskabet, som endnu residerede paa Place Vendôme, var man ganske raadvild.

Jeg traf om Eftermiddagen en Officer af mit Bekjendskab, som var ansat ved Commandantskabet og som bad mig vente, medens han hentede sine Ordre. Da han kom tilbage, sagde han, at man havde meddelt ham, at der ingen Ordre var, men at han kunde gjøre, hvad han havde Lyst til — — og da han havde Lyst til at tage paa Landet og besøge sin Familie, pakkede han sin Kuffert, satte sig paa Jernbanen og reiste paa Landet til sin Familie.

Under disse fortvivlede Omstændigheder sluttede nogle Deputerede og Mairer sig sammen og opfordrede Regjeringen til at afløse General VINOY med Oberst LANGLOIS og til at udstede Løfte om Republikkens Befæstelse og Nationalgardens Opretholdelse. Under Presset heraf og af Efterretningerne om Oprørets Fremskridt, udstedte Thiers og alle Ministrene følgende Proclamation:

»Til Paris' Nationalgarde.

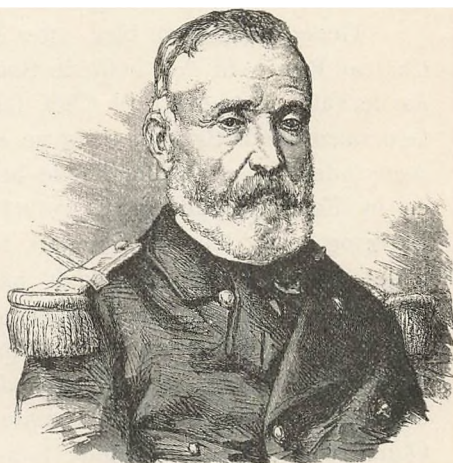
Man udbreder det taabelige Rygte, at Regjeringen forbereder et Statscoup. Republikkens Regjering har intet andet Maal end Republikkens Velfærd. De Forholdsregler, Regjeringen har taget, vare uundgaelige til Ordenens Opretholdelse. Regjeringen har villet og vil undertrykke en oprørske Comite, hvis Medlemmer, næsten alle ukjendte af Befolkningen, kun representere de communistiske Doctriner. Paris vil blive lagt øde og Frankrig i Graven, hvis ikke Nationalgarden og Armeen i Forening forsvare Frankrig og Republikken.«

Da dette Opraab ikke gjorde større Virkning end de forrige eller et lignende, der samtidigt opsloges fra General d'Aurelles og

Indenrigsminister Picard, besluttede Regjeringen at trække de endnu tro Tropper over paa venstre Seinebred for senere at tage dem med til Versailles, rømme Paris og ved en skammelig Flugt slutte det skæbnesvangre, umodne, uoverlagte og slet forberedte Foretagende, som efter General d'Aurelles' Udsagn var sat i Værk paa Forlangende af »Advocaterne«, det vil sige Jules Favre og Ernest Picard, hvis Uduelighed saaledes atter fik Leilighed til at glimre i den klareste Belysning.

General Leconte.

General Clément Thomas.

Men inden Thiers forlod Paris, forsøgte han endnu disse smaa Eftergivenheder, som aldrig føre til Noget, hvad man skulde have ventet, Thiers vidste, da han kunde læse sig det til i sin egen Historie. Langlois blev udnævnt til Chef for Nationalgarden; men Centralcomiteen, som han satte sig i Forbindelse med, erklærede, ikke at ville anerkjende ham, og han afslog da Valget og fulgte Regjeringen til Versailles.

Mod Place Vendôme, det af Linien længst holdte Punkt paa høire Seinebred, rykkede om Eftermiddagen en Afdeling paa et Par Tusinde Mand af Nationalgardebataillonerne fra Montmartre;

de vovede dog ikke at angribe Linien og toge deres Tilflugt til det Middel, der gjorde Udslaget den 18. Marts: Kolben iveiret! Linietropperne her vilde imidlertid ikke følge Exemplet; men de fik Ordre til at trække sig bort, Vendômepladsen blev forladt af Linien og besat af Nationalgarden.

Paa samme Tid blev Butte Montmartre Skueplads for en blodig Begivenhed, som vel ikke havde afgjørende Indflydelse paa Dagens Skæbne, thi den største og vigtigste Del af Paris var allerede i Oprørenes Vold, men som umuliggjorde al Overenskomst og ethvert Udjævningsforsøg.

General LECOMTE blev, efter et foreløbigt »Forhør«, bragt fra Château Rouge til den befriede Souscomite i Rue des Rosiers, der havde valgt BERGERET til Chef, fulgt af en Sværm, der forlangte Generalen skudt og som nedsatte en »Krigsret« til at dømme ham; men inden denne endnu havde begyndt sin Virksomhed, bragte en ny Folkehob General CLÉMENT THOMAS did under Raab og Skrig og Beskyldning for Spioneri, fordi han var bleven gjenkjendt i det Øieblik, han civilklædt havde betragtet en Barricade i Montmartre, der var under Bygning; som gammel Revolutionnaire havde han maaske ment ikke at behøve at frygte revolutionnaire Bevægelser. De to Generaler stilledes for »Domstolen«; men ikke engang de mest Exalterede vilde paatage sig Ansvar for en Domfældelse; man forhandlede, forhørte, foreslog at føre Generalerne til Mairiet eller til Centralcomiteen, søgte paa enhver Maade at vinde Tid, for at en Tilfældighed kunde blive det Afgjørende, indtil den blodtørstige Hob udenfor, opirret ved Synet af flere Lig, der endnu laa her fra om Morgen, sprængte Dørene, trængte ind i det Værelse, hvori Domstolen og Generalerne befandt sig, slæbte disse udenfor i en lille Have, der hørte til Huset, stillede dem op ad en Mur, og nogle af General Lecomtes egne Soldater, nogle Mobiler og nogle Nationalgardere skød dem her, omtrent Klokken 4 om Eftermiddagen, efter Folkehobens Opfordring og Tilraab og under dens Glædesyttringer. Man mente at have gjort en Heltegjerning, ret at have befæstet Republikken, der foretoges Indsamlinger til dem, der havde udført Executionen, og Drengene solgte de Kugler,

der vare gaaede igjennem »Forræderne Lecomte og Clément Thomas«. Ligene bleve nogen Tid liggende paa Stedet, førtes senere ind i Huset, og skaffedes om Aftenen ved Mairens Hjælp bort.

General Lecomte var en anseet Militair, der havde tjent sig op gjennem alle Officersgraderne; General Clément Thomas var en tidligere Cavaleriunderofficer, som i 1848 havde blandet sig i revolutionaire Bevægelser, var gaaet af og havde slaaet sig paa Politikken; han blev da valgt til Deputeret og i Paris af National-

Generalerne Lecomte og Clément Thomas skydes.

garden til Oberst og senere til General; ved Napoleon III.s Thronbestigelse blev han landsforvist og kom ikke tilbage til Frankrig før efter 4. Sept. 1890, da han fik sin Generalstitel bekræftet.

Voldshandlingen paa Butte Montmartre vilde Ingen vedkjende sig, hvilket Parti han end tilhørte. Regjeringen paastod, at Generalerne vare blevne myrdede »under Centralcomiteens Øine«; Centralcomiteen erklærede, Intetsomhelst at have dermed at gjøre, eftersom den ikke engang havde været vidende om det Skete før

længe bagefter; de militaire Myndigheder kastede Skylden paa Mairen, Dr. CLÉMENCEAU, Medlem af Nationalforsamlingen, og paa hans Tilforordnede, den socialistiske Skomager DEREURE, der et Par Dage efter blev et ivrigt Medlem af Communen; men disse Borgere retfærdiggjorde sig og paastod, at det ikke havde været dem muligt at komme fra Mairiet til Rue des Rosiers; Souscomiteen, som havde været paa Gjærningsstedet, »protesterede energisk mod Beskyldningen for at skulle have dannet en Krigsret og dømt Generalerne«, o. s. v., o. s. v., saa at Enhver synes at have gjort det Mulige for at frelse Generalerne, Mange endog med egen Livsfare, og det bliver uforstaaeligt, hvorledes der overhovedet har kunnet tilføies dem nogen Overlast. Sagen er simpelthen den, at de, paa hvem Ansaret kunde falde, ikke vilde paatage sig det; de bidrog ikke til, men de søgte heller ikke ved Anvendelsen af deres Myndighed med tilstrækkelig Kraft at forhindre, at de, paa hvem Ansaret ikke kunde falde, pustede til de slette Lidenskaber og forledte exalterede Mennesker til skammelige Ugjerninger. Desværre fik man senere at se, at det ikke alene var »Uordenens Venner«, der kunde begaa raa og umenneskelige Handlinger.

Thiers, som var bestemt paa at forlade Paris, gav Troppe Ordre til ikke at modsætte sig Oprørerne, men følge Øvrighedene til Versailles, og Nationalgarden lagde ingen Hindringer iveien for denne frivillige Flugt; thi den manglede tilstrækkelig Ledelse og var selv saa forbavset over sit Held, at den mente at have gjort Nok ved at opkaste sig til Herre i Paris, var glad ved at se sin Magt befæstet ved Regjeringens og Linietroppernes Fjernelse, og istedenfor at forhindre fremtidige Angreb ved at tilbageholde og afvæbne Regjeringens Tilhængere, søgte den at hævde det Vundne ved Barricaders Opførelse.

At opføre Barricader er i Paris en fuldstændig Mani og — en Fornøjelse. Er der det Allermindste iveien, flux en Barricade; er man misfornøiet med en eller anden Befaling, vil man Regjeringen tillivs, truer Fjenden med at rykke ind i Byen — Barricader.

Saaledes har det været fra gammel Tid og saaledes er det den Dag idag.

Saasnart Tydskerne nærmede sig, blev der dannet en Barricade-commission, i hvilken ROCHEFORT præsiderede; da Tydskerne ikke kom ind i Paris, bleve Barricaderne jevnede; men efter Vaabenhvilen dukkede de op igjen, og d. 18. Marts blev Byen overfyldt med Barricader.

Hvor en saadan kommer til at ligge, er som oftest en fuldstændig Tilfældighed og afhænger af, hvor Den, der faaer Ideen, i Øieblikket befinder sig; dog blive naturligvis mange

En Barricade bygges.

anlagte, hvor de kunne gjøre den bedste Virkning, og Pariserne tro, at de ere store Mestre i Anlæget af Barricader og paastaa med Rette, at det er en Specialitet for Paris. Saasnart en Barricade er begyndt, bryde Nogle Sten op, Andre bringe dem paa Plads, og har det Hastværk, føres Træer, Porte, Bænke til, de Forbikjørende standses, deres Vogne stikkes med ind og Fodgængerne tvinges til at hjælpe med. Under Communens Herredømme maatte man altid til de Barricader, der opførtes, bringe en Sten for at passere, ikke saameget for Hjælpens Skyld, som for at vise sit Sindelag.

D. 18. Marts om Aftenen gik jeg fra Place de la Bastille til Paris' Centrum ad nogle Sidegader. Pludseligt spærrede en Nationalgarder mig Veien: »Citoyen, votre pavé.« Uden videre at ændse, hvad han sagde, vilde jeg fortsætte min Vei ved at gaa udenom ham, da han traadte et Skridt tilbage, fældede Gevær og i en saa bydende Tone gjentog: »Borger! en Sten!« at jeg tiltrods for det sølede Føre hurtigst muligt tog en stor Brosten og lagde den paa Barricaden. Siden har jeg lagt mange Sten paa Barricader, men aldrig mere end een paa hver: det var et Slags Bompeng.

Det er altid uheldigt for en Regjering at annoncere et Foretagende, den ikke kan gennemføre. Naar det skeer paa en overmodig Maade og Udfaldet bliver en complet Skandale, er det grumme flovt; og naar Regjeringen, som det skete d. 18. Marts, uden at have lidt noget aldeles afgjørende Nederlag, uden at have forsøgt til det Sidste at haandhæve sin Myndighed, uden at oppebie Fjendens Angreb, forlader sin Post, trækker af med Pik og Pak, saa bliver den let latterlig og har ikke Grund til at beklage sig, om selv dens Tilhængeres Forhaanelse og Beskyldning for Feighed og Slaphed følger den.

Regjeringens Stilling i Paris d. 18. Marts efter det mislykkede Angreb paa Montmartre var ugunstig: dens Myndighed havde lidt et føleligt Knæk og nogle Troppers beviste Utroskab kunde lade formode endnu større Nederlag. Men havde den end ikke kunnet gennemføre sin Beslutning; havde den end mistet nogle Tropper ved Frafald, saa vare disse Tab dog ikke saa betydelige, at de berettigede til Flugt. Den allerstørste Del af de regulære Tropper vare endnu paa Regjeringens Side. Hvis Regjeringen havde samlet alle disse om sig, skudt de Overløbere, den kunde faa fat paa og truet Enhver, der vovede at angribe den eller kny imod den, med Død og Fordærvelse, saa havde den beholdt Magten i en stor Del af Paris; thi Regjeringen havde ikke lutter upaalidelige Tropper, Centralcomiteen lutter kamplystne; Nationalgarden var ligesaa utilbøielig til at angribe Tropperne, som disse

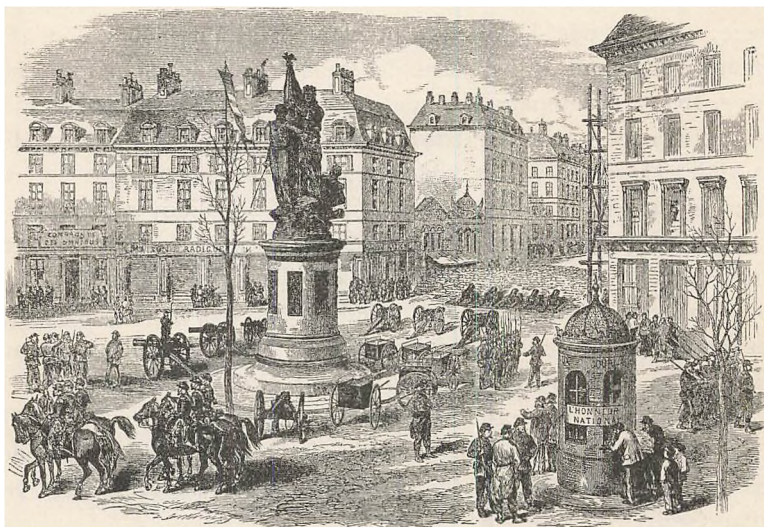
Nationalgarden; denne holdt paa, hvad den havde; men Alt, hvad den gjorde sig til Herre over, erobrede den, fordi Regjeringen opgav og ikke forsvarede det; mødte den Modstand, gik den afveien; det saae man paa Place Vendôme, det saae man, da Tropperne uforstyrret marcherede gennem Oprørerne til Versailles, og det saae man allertydeligst, da selv Ordensvennerne i en hel Uge kunde holde Centralcomiteens Batailloner borte fra deres Qvarterer.

Men gjøre sig til Herre over hele Paris kunde Regjeringen i Øieblikket ikke. Vilde den ad Indrømmelsernes Vei skaffe Ro tilveie, maatte den høitideligt proclamere Republikken som den definitive Statsform, give Paris de samme Friheder som Frankrigs øvrige Byer, opretholde Nationalgarden, og Thiers maatte skille sig ved Mænd som Jules Favre, Ernest Picard og Vinoy. Men det vilde Thiers ikke, det vilde Nationalforsamlingen ikke, og det vilde de Herrer Jules Favre, Ernest Picard og Vinoy slet ikke.

Thiers indlagde sig ingen Ære ved Flugten fra Paris; endnu mindre ved Byens Indtagelse; og naar Thiers' Tilhængere i høie Toner have lovprist ham som »Territoriets Befrier« og Oprørets Undertvinger, er det vel tvivlsomt, om Historien vil godkjende denne Dom. At Territoriet kun blev befriet ved Afstaaelsen af to skjønne Provindser og Betaling af fem Milliarder, er der Intet at sige til: Frankrig maatte tage de Betingelser, Tydskerne bød; men Paris, som kunde have været skaaet, blev halvt ødelagt ved Indtagelsen.

Det var et Sammentræf af uheldige Omstændigheder, der hidførte dette sørgelige Resultat. Thiers var en gammel Mand, paa hvem hele Ansaret og et uhyre Arbeide i Øieblikket hvilede; han skulde samtidigt klare Statsskibet gennem de mange Skær, som Tydskerne, den af Partilidenskab splittede Nationalforsamling og Paris frembød; han var slet betjent: han kjendte ikke Forholdene i Paris, han undervurderede Centralcomiteens Magt, inden han fik den at føle, og derpaa overvurderede han den; han var stædig: han havde lige, efter utallige Kampe og Besværligheder, baade i Bordeaux med Nationalforsamlingen og i Versailles med Tydskerne,

faaet Nationalforsamlingen flyttet fra Bordeaux til Versailles, og nu vilde han paa ingen Maade vige tilbage, thi FRANKRIG var repræsenteret i Versailles, og derfor skulde Paris bøie sig for Versailles. Det var dette Synspunkt, der bevirkede, at han opgav Paris, helt og holdent, endog de faste Punkter, der ikke bleve angrebne, endog Forterne, der ikke vare truede, Altsammen for at samle Tropperne om Frankrigs Residentsstad. Hvis ikke Regjeringens Sæde netop i de Dage var bleven flyttet, havde der

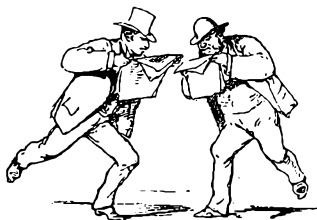
Barricaden paa Place Clichy.

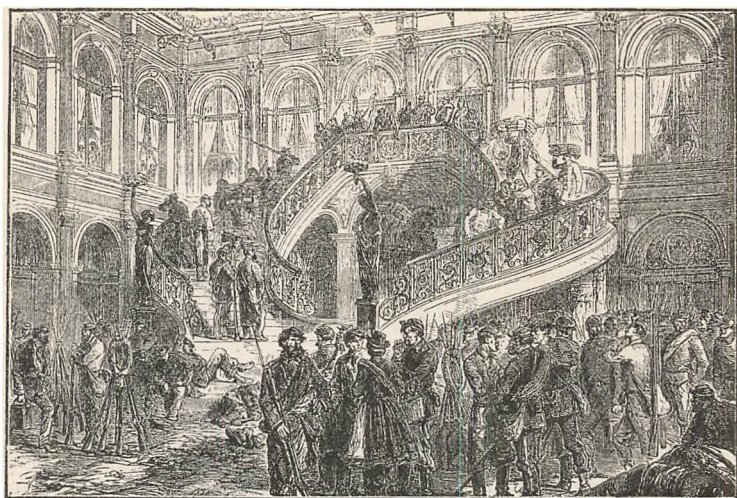
ikke været Noget at beskytte i Versailles (Tydskernes Afmarche herfra var efter indtrængende Anmodning af Thiers bleven fremskyndet), og Paris vilde da neppe være bleven forladt, de af Tydskerne rømmede Forter, ligesom en stor og vigtig Del af Byen vilde være forbleven i Regjeringens Magt og vilde have kunnet holde sig, indtil Forstærkning var indtruffen. Da Thiers d. 18. Marts fra Versailles kom til Paris og saa, at hans Generaler til Gjennemførelse af det Hverv, han havde betroet dem, anvendte

upaalidelige Tropper, glemte Bespænding til Kanonerne og løb vild i Gaderne, var han ikke Mand for at bringe Orden i Forvirringen, men han følte sig stærk nok til at hævde sin Myndighed fra Versailles; han kunde taale det midlertidige Tab af Hovedstaden og ansaae maaske endog en grundig Tugtelse for et nødvendigt Onde. Har han noget Øieblik tænkt paa at flytte Regjeringssædet tilbage til Bordeaux for at give sin General i Paris frie Hænder, saa har han vel i næste Øieblik opgivet denne Tanke, fordi han manglede den rette Mand.

Den 18. Marts var en af Paris' store Mærkedage, maaske den mest skæbnsvangre af alle; men det var ikke nogen blodig Dag; den Dag sparede man Blod, for senere at lade det flyde i Strømme; den Dag agtede man de Menneskeliv, man senere offrede for Løier. Paris kunde neppe samle 30 Lig. Derimod foregik der en Del Arrestationer, blandt Andre blev General CHANZY, Loire-Armeens bekjendte Chef, fængslet ved sin Ankomst fra Tours og sat i Forvaring.

Byens fine Del blev temmelig uberørt af den hele Bevægelse; i Paris lader man sig ikke forstyrre, fordi man slaaes ved Siden af. Man spadserede, flanerede, gik i Theatre og paa Cafeer. med mindre man foretrak, hvad Pariserne kalde »Klubber under aaben Himmel«: Grupper paa Gaden om et Par Høirøstede, der forhandle Dagens Spørgsmaal, fulgte af Tilhørernes levende Interesse, indtil de, i Almindelighed paa Grund af Uenighed, skilles og give Plads for Andre.

Centralcomiteen i l'Hôtel-de-Ville.

19—26. MARTS.

CENTRALCOMITEEN.

DA Pariserne vaagnede næste Morgen, vare de i Uvished om, hvem der egentlig var deres Herre. Overalt paa Pladser og ved offentlige Bygninger traf man Poster og Afdelinger af Nationalgarden; men om de hørte til »de Gode« eller »de Slemme«, om det var »Ordenens« eller »Uordenens«, »Comiteens« eller »Assembleens«, det var ikke godt at vide. Læste man Placaterne, som der var en Uendelighed af, blev man lige klog, eftersom de i Almindelighed ikke vare daterede; og man løb desuden Fare for at blive ganske ør af alle de Beskyldninger, Opfordringer, Retsfærdiggjørelser, Løfter, Forhaabninger o. s. v., der rettedes til og fra Regjering, Borgere, Comite, Nationalgarde, Republik, Ministre, Generaler, Admiraler, Mairer, Linietropper, Deputerede, Provindser o. s. v. Spurgte man sig frem, beroede Svaret paa, hvilken Del af Paris,

man befandt sig i, og hvem man spurgte. Og tog man endelig sin Tilflugt til Regjeringens Organ, hvoraf man dog kunde gjøre sig grundet Haab om at faa at vide, hvilken Regjering man befandt sig under, blev det først rent galt. Avisdrengene udraabte *Journal officiel* paa Gader og Stræder; men der var to Exemplarer, som i Udseende og Dagsangivelse vare ens, men hvis Indhold i forbavsende Grad afveg fra hinanden; og hvilket Exemplar, man fik, var en Tilfældighed, Ja! man kunde endog købe dem begge to i samme Aviskiosk.

I den ene Udgave læser man, at Regjeringen for at undgaa Sammenstød havde været taalmodig og haabet, at de Mænd, der traadte op mod Loven, skulde vende tilbage til deres Pligt; det var ikke skeet; Gaarsdagens Begivenheder fortælles; Ordenens Venner dadles, fordi de, behørigt sammenkaldte, ikke have givet Møde; Regjeringen erklærer at ville grundlægge Republikken, erindrer om, at den er udgaaet af den almindelige Afstemning og slutter: »De Mænd, som ville kuldkaſte Republikken, ere Uordenens Mænd, Mordere, som ikke frygte for at udsaa Forfærdelse og Død i en By, der kun kan frelses ved Ro, Arbeide og Agtelse for Loven; de ere Fjendens eller Despotismens Redskaber; deres Forbrydelse, haabe vi, vil ægge Paris' Befolknings retfærdige Harme, som vil tildele dem den Straf, de fortjene«.

Den anden *Journal officiel* er ulige interessantere. Allerede Overskriften over Proclamationerne:

DEN FRANSKE REPUBLIK.

Frihed — Lighed — Broderskab

betegner det Parti, der har faaet Magten. Det er *Centralcomiteen*, der tager Ordet og den nævner stolt sine 25—35 Medlemmer (Tallet vexler under de forskjellige Opraab), hvoraf de bekendteste ere: ARNAUD, ASSI, BILLIORAY, BABICK, JOURDE, LULLIER, VIARD, BLANCHET, BERGERET, LISBONNE, DUPONT, RANVIER, VARLIN, GÉRESME, BRUNEL, DUVAL, EUDES, ARNOLD, DU BISSON.

Centralcomiteen henvender sig baade til *Folket*, til *Borgerne i Paris* og til *Nationalgarden*, den meddeler Republikanernes

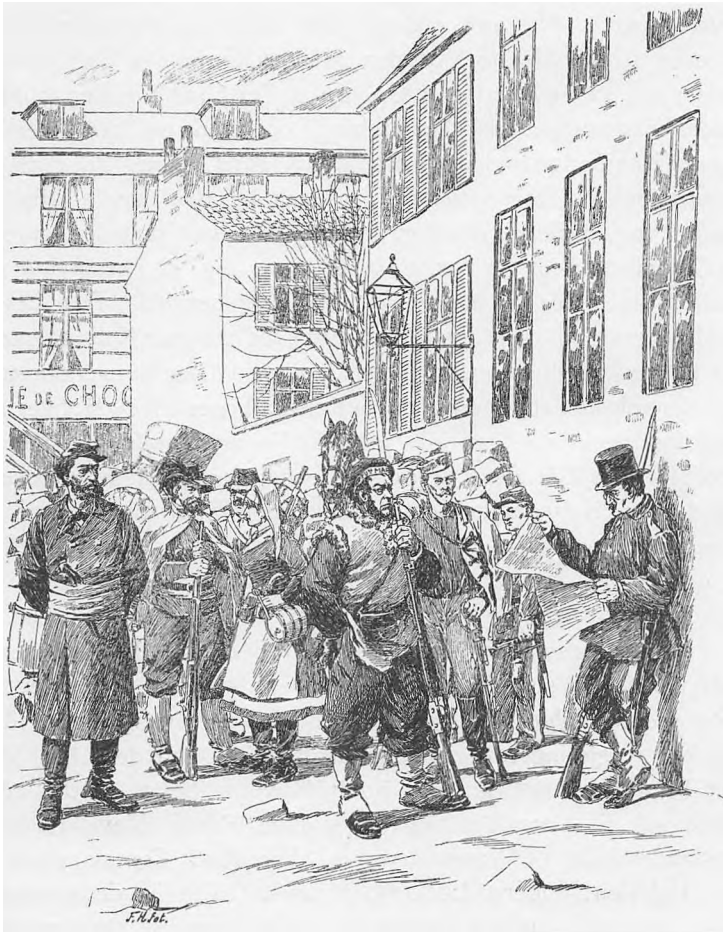
Triumf, takket være Brødrene i Armeen, erklærer Beleiringstilstanden for hævet, sammenkalder de Stemmeberettigede til d. 22. Marts for at vælge Communen, tilgiver dem, der bagtale den og imødegaaer Bagvaskelserne; den har ikke skjult sig: man kan læse dens offentlige Bekjendtgjørelser med Navnene under og »dersom disse Navne ere ukjendte, have de ikke skyet Ansvarret — og det er stort«; den har ikke usurperet Magten: 215 Batailloner have valgt den; den har ikke fremkaldet Borgerkrigen, den har befalet: »Angrib ikke! Forsvar Eder først, naar det er uundgaeligt nødvendigt«; den har ingen Del havt i Executionerne; den har foragtet Propaganda, »man kan blive bekjendt for godt Kjøb: nogle hule Fraser eller lidt Feighed er tilstrækkeligt, det har den nærmeste Fortid viist«; den har ved Hjælp af Borgernes ædle Mod og beundringsværdige Koldblodighed bortjaget den Regjering, der forraadt Byen. Men den vil ikke indtage de Bortjagedes Plads, den giver Fuldmagten tilbage til Folket, derfor stævner den strax til communale Valg, i det Haab, at Borgerne ville give Comiteen den eneste Belønning, den ønsker: at se den virkelige Republik grundlagt, og Comiteen bliver kun i l'Hôtel-de-Ville i Folkets Navn, indtil det er skeet.

Disse Opraab, som foruden at staa i den officielle Tidende, opsluges paa alle Gadehjørner, vare beundringsværdigt afpassede efter Situationen. De ere korte, en Hoveddyd for enhver Proclamation, særligt i dette Øieblik, hvor Pariserne i et halvt Aar vare blevne stoppede med alenlange Udgydelser; der er Kraft i dem, der tales ikke om de store Ting, Comiteen vil udføre — og allerede herved ledes Tanken hen paa Jules Favre, Trochu og Ducrot —, der siges kort og godt, hvad den har gjort og det siges rentud: jaget Regjeringen bort; »den Regjering, der har forraadt Byen«, hvorved alle Lidenskaber fra Beleiringen og Capitulationen vækkes.

Den, der har skrevet Proclamationerne, har kjendt Pariserne, forstaaet at samle Meget i faa Ord og han har spidset sin Pen, før han brugte den.

Den nye Regjerings Hovedopgave bestod i at indgyde sine Fjender Frygt, vinde sine Venner og trække de Vankelmodige

over paa sin Side. Hertil udfordredes to Ting: Kraft og Duelighed. Centralcomiteen viste sig at være i Besiddelse af begge Dele.

Communes Tropper.

At vide sig i Hænderne paa duelige Folk, om de end ere mindre hæderlige, er vel ikke beroligende for Samvittigheden, men i alle andre Henseender er det mere beroligende og det er i alt Fald behageligere end at ledes af grundhæderlige Folk, der

ere uduelige. Sagen kan i sig selv være nok saa god; aldrig at se Andet end Feil og Dumheder, altid at se Kræfterne slet anvendt med Følelsen af, at det ikke vil blive bedre — det er til at fortvivle over. Nu var sikkert den langt overveiende Del af Pariserne af den Mening, at den lovlige Regjerings Sag ikke var aldeles god, allerede af den Grund, at Paris var for Republikken, Nationalforsamlingen for Monarchiet; og man tør nok sige om Thiers' Regjering i dens Forhold til Paris, som tidligere om Regjeringen for det nationale Forsvar, at den havde viist sig grundigt og radicalt uduelig. Øieblikket var saaledes gunstigt for Centralcomiteen til at retfærdiggjøre sig og besmykke sin Handlemaade. Men den lod sig ikke nøie hermed. Den besatte alle Ministerier og offentlige Eiendomme, bevæbnede Nationalgarden med hurtigskydende Geværer, som fandtes i Casernerne, oprettede atter de opløste Fricorps og dannede Batailloner af de Mobiler, der endnu fandtes i Paris, gav alle politiske Forbrydere fri, lod allerede d. 19. Marts en Del af de Barricader jævne, der spærrede Færdselen, sørgede for Nationalgardens regelmæssige Sold og Forpleining, opfordrede Provindserne og specielt de store Byer til at efterligne Paris' Exempel for at naa det store Maal: den demokratiske Republiks fuldstændige Seir, og gav Pressen en lille Advarsel.

Hvad Forholdene udenfor selve Byen angik, saa sendte Centralcomiteen sine Tropper ud for at besætte Forterne, der af Preusserne ifølge Fredspreliminairerne vare overleverede til de Franske. Regjeringen — toujours maladroit — havde d. 18. Marts givet Brigaden DAUDEL, der holdt Forterne besat, Ordre til at trække sig til Versailles, og de sydlige Forter bleve da uden Modstand besat af Nationalgarden, hvorimod Commandanten i Mont Valérien, Oberst LOCHNER, ingen Ordre havde modtaget, vistnok ved en — maaske beregnet — Forglemmelse; han nægtede at overlevere Fortet og erklærede kun at ville vige for Magten; Nationalgarden trak sig tilbage, og da Centralcomiteen om Eftermiddagen d. 20. sendte en betydelig Styrke ud for at tage Fortet, havde dets Commandant henvendt sig til Versailles, hvor man nu havde indseet Nødvendigheden af at holde Fortet, og hvorfra der

samme Dag blev sendt Forstærkning. Nationalgarden trak sig da atter tilbage.

Ligeoverfor Tydskerne erklærede Centralcomiteen, at den var fast bestemt paa at respectere Fredspreliminaierne.

Alle de Beskyldninger, der i den Anledning rettedes mod de Radicale, fordi disse holdt gode Miner med Tydskerne og ikke strax erklærede den Krig paa Liv og Død, de saa tidt havde talt om, turde savne al Berettigelse, og maa betragtes som et slet skjult Ønske om at se Centralcomiteen ødelagt ved Tydsernes Hjælp, efterat det havde viist sig, at Regjeringen ikke var istand dertil. Hvis Centralcomiteen havde erklæret Tydskerne Krig, havde den ikke været, hvad den i Øieblikket var: det dygtige og energiske Organ for et politisk Parti; men en Flok gale Mennesker. Comiteen kunde anføre Lincolns Ord, at »man ikke kan føre to Krige paa eengang«, eller Nationalforsamlingens, at »den maatte bøie sig for Omstændigheder, den ikke havde hidført«; og man kan endelig ikke med Rette paastaa, at de Radicale nogensinde havde forlangt eller tænkt sig Muligheden af den Krig, som de nu til deres Modstanderes Ærgrelse ikke vilde indvikle sig i. De havde været imod Vaabenhvilen, dengang der i Byen og Forterne fandtes 500,000 Soldater; de havde senere forlangt Krigen fortsat af Frankrig uden Hensyn til Paris; da der havde været Tale om at møde Tydsernes Besættelse af en Del af Paris med Vaabenmagt, havde Centralcomiteen netop udvirket, at der ingen Modstand ydedes; der havde aldrig været tænkt paa, uden Frankrigs Hjælp, endsige i Krig med Frankrig, at fortsætte Krigen efter Vaabenhvilen ved at angribe Tydskerne i Forterne, hvilket kun kunde have Paris' Ødelæggelse til Følge.

Da Comiteens Modstandere saae, at den ikke, tiltrods for alle Opfordringer, vilde angribe Tydskerne, udsprede de det Rygte, at disse vilde angribe Paris, og anførte, at Tydskerne kun ved at opretholde Ordenen i Frankrig kunde være sikre paa deres Tilgodehavende; men da Tydskerne havde mere end tilstrækkelig Sikkerhed i de occupiede Provindser, kunde det være dem ligegyldigt, om Frankrig betalte de 5 Milliarder eller tøvede dermed,

saalænge det ikke var stærkt nok til at støtte en Negtelse med Vaabenmagt, og det bedste Middel til at undgaa, at Frankrig blev stærkt nok hertil, var at lade det slide sig selv op. Der var derfor al Grund til at vente, at Tydskerne, som det ogsaa viste sig, efter Evne skulde støtte Bevægelsen i Paris, uden dog formeget at faa Udseende deraf. Men Muligheden for en fjendtlig Optræden var der, og da den fandt flere Støttestykker, var Byen i den største Spænding. Allerede d. 17. Marts havde et Regjeringsorgan i Berlin i Anledning af, at en tysk Jøde var bleven kastet ud af Børsen i Paris, truet med Besættelse, »da den franske Regjering synes at have de bedste Hensigter, men ikke at være tilstrækkelig stærk til at beskytte Tydskerne«; de franske Blade, som stod Regjeringen i Versailles nær, holdt stadigt Tydskerne frem for Paris' Øine, meldte om store tyske Troppeconcentrationer i Omegnen, og endelig bragte Jules Favre Parisernes Angst til Høidepunktet ved d. 22. Marts i Nationalforsamlingen at meddele, at de Forudfølelser, han havde haft af, at Tydskerne vilde betragte Paris som en fjendtlig By, desværre kun vare altfor rigtige og at han lige havde modtaget følgende Meddelelse fra den commanderende tyske General:

»Rouen, 21. Marts, 12 T. 20 M.

Jeg har herved den Ære at underrette Deres Excellence om, at overfor de Begivenheder, der ere foregaaede i Paris, kunne vi blive tvungne til at tage militaire Forholdsregler og behandle Paris som en fjendtlig By, hvad der vilde medføre Aabning af Ilden fra de Forter, vi holde besat.

General FABRICE«.

Jules Favre svarede øieblikkeligt, at han skulde rette sig efter Tydskerne Forlangender og sikre Fredspreliminærernes Udførelse; Oprøret havde været en Overraskelse, men Provindserne vare enige om at fordømme det, og, tilføiede han: »hvis Regjeringen ikke allerede imorgen undertrykker Mytteriet i l'Hôtel de-Ville, er det for at undgaa Blodsudgydelse; men i hvert Fald skal Deres Excellence inden faa Dage blive beroliget«.

Denne Begivenhed blev d. 22. Marts bekjendt i Paris, og da der samtidigt begyndte en voldsom Kanonade fra de tydske Linier i Anledning af Keiserens Fødselsdag, troede Pariserne, at Krigen var i fuld Gang og ventede hvert Øieblik at se Pikkelhuerne trænge ind i deres By.

Det var derfor en stor Beroligelse, da den parisiske *Journal officiel* med en vis Skadefryd offentliggjorde Følgende:

»Centralcomiteen har fra det preussiske Hovedkvarter modtaget følgende Depeche:

»Compiègne d. 21. Marts 1871.

Til den actuelle Commandant i Paris.

Undertegnede tager sig herved den Frihed at underrette Dem om, at de tydske Tropper, som holde Nord- og Østforterne med Omliggende besat, have faaet Ordre til at iagttage en venkabelig og passiv Holdning, saalænge de Begivenheder, for hvilke det Indre af Paris er Skueplads, ikke antage en fjendtlig Character overfor de tydske Tropper eller sætte dem i Fare. I modsat Fald vil Paris blive behandlet som en fjendtlig By.

General v. SCHLOTHEIM.«

Centralcomiteens Delegerede for de udenlandske Forretninger har svaret, at da den Revolution, der er fuldført i Paris af Centralcomiteen, har en udelukkende municipal Character, er den i ingen Henseende fjendtlig mod de tydske Armeer. Vi have ikke Bemyndigelse til at drøfte de af Nationalforsamlingen i Bordeaux vedtagne Fredspreliminairer«.

Tydskerne directe Hjælp til at underkue Oprøret vilde og kunde Regjeringen ikke paakalde; det havde været dens egen Dødsdom. Derimod søgte den at formaa de tydske Tropper til at tillade, at Forbindelseslinierne bleve afskaarne for saaledes at udhungre Byen; herpaa vilde dog Tydskerne ikke indlade sig; men de gav, da de gjerne vilde give det Udseende af, at de gjorde Deres til at kvæle Oprøret, senere Gendarmer Lov til at besætte nogle Jernbanestationer, f. Ex. den i St. Denis, og Enhver, der ad denne Vei vilde ind i Paris, var da hele Dagen Gjenstand

for smaalig Undersøgelse efter Levnetsmidler; men om Aftenen Kl. 9 maatte Gendarmene rømme Stationerne, der besattes af Tydskerne — og nu gik det lystigt hele Natten med Proviant-Trains ind i Byen.

Saalænge det lod sig gjøre, holdt Tydskerne Liv i Communen og først, da denne ikke kunde mere, hjalp de den franske Regjering's Tropper til at faa slaaet saa mange af Communens Tilhængere ihjel som muligt ved at spærre Udgangene

Medens Centralcomiteen udviklede en overordentlig Iver og Virksomhed i Paris, laa man ikke paa den lade Side i Versailles.

Da Thiers d. 18. Marts om Eftermiddagen Kl. 5 forlod Paris, gav han skriftlig Ordre til, at alle Embedsmænd og alle Tropper, ogsaa de i Forterne, skulde begive sig dertil. Der var da i Versailles kun 3000 Mand. Troppestyrken i Paris lader sig kun ubestemt og tilnærmelsesvis angive, da man aldeles ikke forud kunde vide, hvormange Mand, der vilde møde, naar der kaldtes til Gevær eller paa hvilken Side, Afdelingerne ville stille sig. Regjeringen regnede d. 18. Marts at have en Snes Tusinde Mand bevæbnede Linietropper; men en Del af disse gik som bekjendt over til Fjenden eller vilde ialfald ikke angribe, og naar Regjeringen dertil regnede paa Understøttelse af de den hengivne Nationalgarde-Batailloner, viste det sig at være et forfængeligt Haab: da Trommen gik i de rige Qvarterer d. 18. Marts og Opfordringer, Bønner og Trusler strømmede ned over Ordensvennerne for at faa dem til at forsvare Regjeringen og Byen, mødte der kun en saa lille Klat, at General Vinoy anslag den til 1000 Mand og Thiers til 600.

Heller ikke Centralcomiteen havde nogen tydelig Forestilling om sine Troppers Antal. Nominelt talte Nationalgarden c. 300,000 M.; men ikke alle Afdelinger lystrede Centralcomiteen og i mange af de Afdelinger, der havde sluttet sig til den, mødte Mandskabet sparsomt. D. 18. Marts havde Centralcomiteen vistnok en activ Styrke af en Halvhundrede Tusinde Mand og selve Krigs-Styrken naaede aldrig Hundrede Tusinde.

Regjeringen i Versailles samlede øieblikkeligt Tropper fra Provindserne og lod danne Afdelinger af de hjemvendte Fanger fra

Commune-Officer.

Tydskland: hvis Pariserne ikke hurtigst muligt knuste Regjeringen i Versailles eller skaffede Hjælp udefra, var Stridens Udgang ikke tvivlsom.

D. 19. Marts udstedte Thiers følgende Proclamation, som var dateret fra Versailles, men som han lod udgaa fra Mairiet i Rouen, formodentlig fordi han var sikker paa, at her, under de preussiske Bajonnetter, dannedes der hverken Centralcomite eller Commune:

»Hele Regjeringen er samlet i Versailles; Hæren, 40,000 M. stærk, har concentreret sig her i god Orden under General Vinoys Commando. Alle civile og militaire Autoriteter have kun at følge de Ordre, der udgaa fra den lovlige Forsamling i Versailles. De Deputerede anmodes om at paaskynde deres Ankomst, for at Alle kunne være tilstede ved Mødet d. 20. Marts«.

Det er en klar og bestemt Ordre, og det er beklageligt, at Thiers tillod, at den blev efterfulgt af saa mange falske og urigtige Efterretninger, der i ingen Henseende staa tilbage for Communens og som have givet Anledning til, at man udenfor Paris, hvor man kun fik den ene Parts Beretninger, havde en vrang Forestilling om Tilstanden i Byen. Saavel Regjeringen i Versailles som Communen søgte i urigtig Fremstilling at efterligne Regjeringen for det nationale Forsvar.

Ligeoverfor Centralcomiteen var den Tillidsfuldhed, Thiers i sin Proclamation lægger for Dagen, vel anvendt; hans Angivelse af Armeens Styrke til 40,000 M., der d. 19. Marts var en Overdrivelse, bidrog maaske væsentligt til, at Centralcomiteen begik en Feil, der kostede den, Communen og en forfærdelig Masse af dens Tilhængere Livet.

Hvis Centralcomiteen d. 18., efter sit uventede Held, hurtigt havde besat alle Udgange fra Byen og var gaaet angrebsvis frem, havde den kunnet haabe at tage hele Regjeringen tilfange, fordi denne var modløs. Hvis Centralcomiteen d. 19., da Regjeringen var flygtet, havde samlet 50,000 ivrige, veludrustede Tropper og sendt dem mod Versailles, havde den efter al Sandsynlighed fordrevet Regjeringen. D. 20., d. 21. kunde det endnu have været udført; men Regjeringen trak bestandigt Tropper til sig, og da

Communen gjorde Forsøget d. 3. April, var det for sent, og dens Skæbne var afgjort.

Der var mange Grunde til, at Centralcomiteen begik denne store Feil.

Først og fremmest var Centralcomiteen ikke i Krig med Regjeringen i Versailles. Det lyder besynderligt, men det var ikke desto mindre Tilfældet. Regjeringen havde angrebet Nationalgarden og var bleven slaaet tilbage; Regjeringen havde rømmet sine Stillinger, Nationalgarden havde besat dem; Regjeringen havde opgivet sin Myndighed i Paris, Centralcomiteen havde overtaget den. Herved blev det. Pariserne havde viist, at de ikke taalte Indgreb i, hvad de kaldte deres Rettigheder, men de vare endnu ikke tilsinds at benegte Regjeringens Ret til at bestaa. Hvis Thiers vilde indrømme de Fordringer, Paris stillede, saa var der ikke Noget til Hinder for, at han kunde regjere baade over Frankrig og over Paris; hvis han ikke vilde det, saa ønskede Paris hverken at have Noget med ham eller med Frankrig at gjøre, men vilde constituere sig som *fri By*. Maalet for Bevægelsen var ikke at kuldkaste Frankrigs Regjering og sætte sig paa dens Plads, Maalet gjaldt udelukkende Paris; man udstedte vel Opfordringer til Provindserne om Efterligning for at have Venner at støtte sig til; men hver Commune kunde opstille sine Krav. I samme Aandedræt, som Centralcomiteen siger, at »fra d. 18. Marts at regne har Paris ikke anden Regjering end Folkets: det er den bedste«, erklærer den, at »Paris paa ingen Maade har til Hensigt at skille sig fra Frankrig, langt fra!«, udtaler atter og atter, at Paris vil være en fri By i et frit Land; Paris vil ikke udstede Befalinger til Provindserne, men vil heller ikke bøie sig for deres Afstemning; Paris vil ikke tvinge Nogen ind i Republikken, men er tilfreds med selv at have den; »vi ville Alle Fred og Venskab«; men vil Nogen søge at kuldkaste den hellige Republik, vil Paris ikke sky Borgerkrigen.

For Centralcomiteen var det af Vigtighed ikke at faa Ord for Overgreb, men give det Udseende af, at den holdt sig strengt til sin Opgave: at forsvare Paris' Rettigheder uden at angribe

Andres, hvorved den kunde haabe at trække alle Batailloner over til sig og saa lidt som muligt støde de Tvivlraadige.

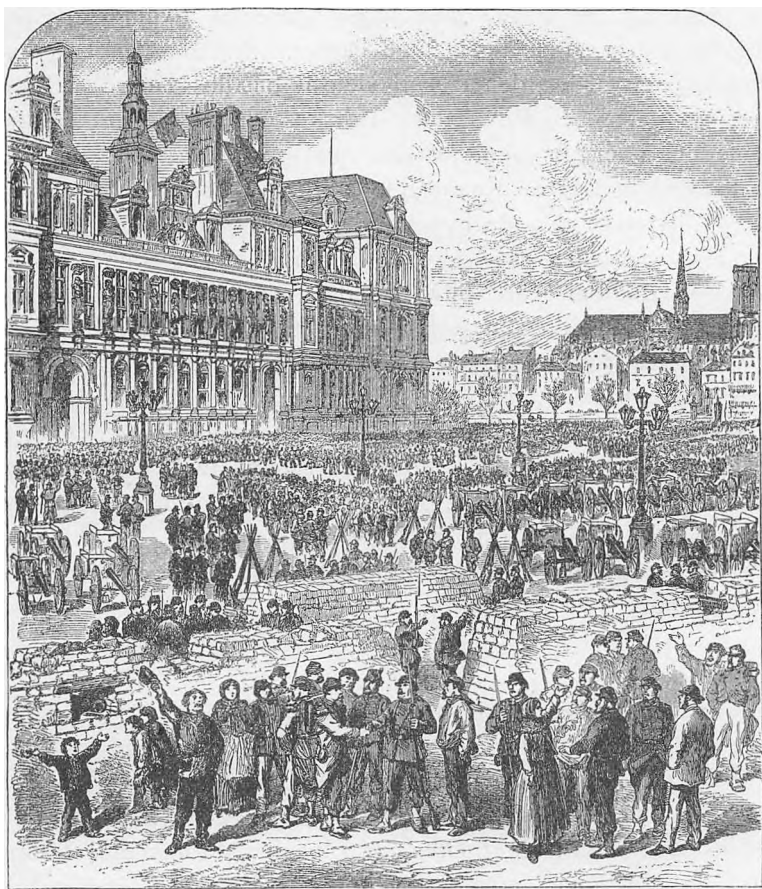
Der var nemlig en stor Mængde Tvivlraadige, som med største Spænding fulgte Bestræbelserne for at hidføre en Forsoning. Paris' Mairer, dets Deputerede og mange selvkaldte Borgere opfordrede til Besindighed og forfattede Grundlag for Overenskomst, som de forelagde for Thiers og Centralcomiteen, uden at erholde bestemte Svar, men paa de opnaaede Smaaløfter og tilsyneladende Indrømmelser byggedes der store Forhaabninger, som det vilde være en farlig Sag for Comiteen at bryde. Det maatte blive *Communens* Sag at afgjøre, hvorvidt Krigen mod Versailles skulde begynde.

Tillige havde Comiteen Nok at tage Vare i Paris med at organisere sine Stridskræfter og sin Administration; og endelig fandtes der store Qvarterer, der endnu ikke tilhørte Comiteen og hvorfra den kunde frygte Angreb, dersom den sendte sine bedste Tropper mod Versailles.

Der var saaledes Grunde nok, der afholdt Comiteen fra at angribe. Men den burde have indseet, at Kløften var for dyb til at kunne udfyldes med nogle Smaaindrømmelser, at det ene Parti var monarchisksindet, det andet bestod af de videstgaaende Republikanere; at her ingen Overenskomst var mulig, at de ikke begge kunde have Magten, at et af dem maatte falde; og, da Situationen i Øieblikket var saa gunstig for Comiteen som vel muligt, medens den med hver Dag blev ugunstigere, idet dens Modstandere forstærkede sig i langt høiere Grad end den selv kunde, burde den uopholdeligt have angrebet, med Magt brudt al Modstand i Paris og derpaa strax vendt sig mod Versailles. Comiteen vilde vove sit Liv; men seirede den, var det reddet; ventede den, forhaledes den kun sin Tilintetgjørelse.

D. 19. Marts var en Søndag, og da det tillige var udmærket smukt Veir, var den for Alle, der ikke tog directe Del i Parti-stridighederne, en Festdag. En Masse Nysgjerrige samledes om l'Hôtel-de-Ville for muligvis at fange et Glimt af de nye Herrer, betragte den røde Fane, bese alle de Barricader og Kanoner og

Nationalgardere og Soldater og Garibaldister, her vare samlede. Man kravlede op paa Butte Montmartre for personligt at tage de mærkværdige Kanoner i Øiesyn og undersøge Stedet for Generalernes

Barricader ved l'Hôtel-de-Ville.

Execution. Nationalgarden holdt Vagt, viste med stor Forekommenhed og ikke mindre Stolthed Alt frem og gav detaillerede og interessante Fremstillinger af Gaardsdagens Begivenheder. Man

købte Flyveskrifter og nye radicale Blade, Illustrationer eller andre Minder om Folkets Seir; man kunde faa Geværer for Spotpris, ja nogle af Ordenens Venner købte endog to Kanoner for 60 Frs. af et Par Nationalgardere.

Hist og her kunde man blive Vidne til Rivninger mellem Nationalgardere af de forskellige Partier. Saaledes fandt der om Aftenen paa Boulevarden i Nærheden af Bastille-Pladsen en Kamp Sted, der varede en halv Times Tid, kostede tre Mennesker Livet og endnu flere Lemmerne, indtil man opdagede — at det Hele var en Feiltagelse: de Kæmpende hørte til samme Parti.

Tidt havde dog de hyppige Sammenstød en mere fornøielig Udgang. Saaledes saae jeg d. 18. en Afdeling Linie-Artilleri paa den ydre Boulevard blive standset af et Compagni Nationalgardere, der spændte Kanonerne fra og trak af med dem. Chefen for Artilleriet forestillede da Chefen for Nationalgarden, at han vilde blive ulykkelig, hvis han kom tilbage uden de ham betroede Kanoner og sikkert vilde faa sin Afsked. Nationalgarde-Officeren henvendte sig til sine Folk, og med samme Iver, som disse før havde spændt Kanonerne fra, spændte de dem nu for, og Artilleriet kjørte videre under gjensidig Glæde.

Have Pariserne end et uroligt Hoved, have de ialtfald et godt Hjerte.

Striden mellem Paris og Versailles udviklede sig langsomt; hvert Øieblik syntes der at være en Mulighed for dens Bilæggelse.

D. 20. Marts opnaaede nogle af Mairerne, der optraadte som Mæglere, at Comiteen endog lovede at overlade dem l'Hôtel-de-Ville, medens den selv vilde trække sig tilbage til Commandantskabet paa Place Vendôme; men da de kom for at tage l'Hôtel-de-Ville i Besiddelse, erklærede Comiteen, at den havde raadspurgt Sous-comiteerne, som havde sat sig imod Overenskomsten, ja endog truet med at anvende Vold, og den var derfor nødsaget til at blive.

Fredsæglerne henvendte sig da i Versailles, hvor de i Nationalforsamlingen fremlagde forskellige Lovforslag — som dog ingen

Udsigter havde til at gaa igjennem — tjenende til at berolige Paris, saasom Byens Ret til at vælge et Municipalraad paa 80 Medlemmer, der skulde udnævne Mairerne, Nationalgardens Ret til at vælge alle sine Officerer, Lempelser i Leien og Vexelfristen, o. s. v.

Samtidigt begyndte Ordensvennerne i Paris at organisere sig militært; Mairiet i 2. Arrondissement og den tætvedliggende Børs blev deres Hovedkvarter; Proclamationer til Ordensvennerne og Protester mod hvad der var forefaldet bedækkede Murene; næsten alle Blade, der ikke fuldt ud tilhørte de Røde, erklærede de til d. 22. fastsatte Valg til Communen for ulovlige.

Men Comitens *Journal officiel* kaldte Bladenes Protest, som den offentliggjorde, at Attentat paa Folkets Souverainitet og tilføiede, at »Comiteen vilde respectere Pressens Frihed, det vil sige den Ret, alle Borgere have til at drøfte, kritisere og laste dens Handlinger; men den fordrer det souveraine Folks Representanter respecterede og taaler ikke længere, at man ustraffet angriber dem ved at opfordre til Ulydighed med deres Befalinger. En streng Undertrykkelse vil blive Følgen af saadanne Angrebs Fortsættelse«. Comiteen fastholdt Bestemmelsen om Valgene, men udsatte Valgdagen til d. 23., og idet den fremstillede Valgenes Betydning, opfordrede den til at stemme paa »bekjendte, Sagen hengivne, intelligente, redelige og modige Socialister, hvorved ikke alene Hovedstadens og Republikkens, men hele Frankrigs Velfærd vilde være sikkert«. Derpaa omtaler Comiteen Nationalforsamlingen, der »ved sin reactionnaire Aand, sin Kortsynethed, sin ensidige, bondeagtige Character, sin Intolerance mod de berømteste og mest opoffrende Borgere [o: Garibaldi og Victor Hugo] har viist, at den ikke er Begivenhederne voxen og at den ikke er istand til at tage og udføre de energiske Beslutninger, der ere nødvendige til Fædrelandets Frelse,« hvorfor Comiteen raader den til »at skynde sig at fuldende det sørgelige Hverv, der er den betroet: at afgjøre Spørgsmaalet om Krig eller Fred og derpaa forsvinde snarest muligt.« Som Modsætning fremhæver Comiteen sine egne Medlemmer som de uinteresserede, fattige Mænd, der, tilskyndede

af en inderlig Kjærlighed til det Rette, en Hengivenhed uden Grændser for Republikken og Frankrig, i Besiddelse af et aldrig svigtende Mod, have besluttet at redde det oversvømmede Fædreland og den truede Frihed; man maa forbavses over at se, at denne hæderlige og demokratiske Opførsel, der kun fortjener Roes og Beundring, af en uredelig og skamløs Presse gjøres til Gjenstand for Bagvaskelse og Haan.

Disse hæderlige Fattige fik imidlertid et ganske andet Skudsmaal af Nationalforsamlingen, der ogsaa fandt Øieblikket gunstigt til i en Proclamation til Folket og Armeen at holde en lille Lovtale over sig selv; den stempler Comiteens Mænd som »Forbrydere, Afsindige, der ikke alene have bragt Uorden og Ulykke over Paris, men Vanære».

Til Bilæggelse af Striden ad fredelig Vei foretoges der fra Thiers' Side kun faa Skridt. At Louis Philippes mangeaarige Minister nu i sit 74. Aar skulde have faaet republikanske Sympathier, er der ingen Grund til at antage; han holdt sikkert kun paa Republikken, fordi han var dens Chef og for at undgaa yderligere Omvæltninger; han brød sig ikke om at faa Republikken høitideligt proclameret som den fastslaaede Regjeringsform, hvilket maaske heller ikke havde været muligt med den monarchiske Majoritet i Nationalforsamlingen; men det vilde i høi Grad have svækket Centralcomiteens Magt i det republikanske Paris, om Thiers havde gjort Forsøg i denne Retning. Han havde taget sin Beslutning: at vige, for at erobre Paris; den Beslutning holdt han stædigt ved, han snarere undgik Forligsforsøg end opmuntrede til dem, og den eneste Støtte, han gav Ordensvennerne, var at udnævne en Overgeneral for Nationalgarden. Det var et vanskeligt og utaknemligt Hverv.

Midt i Februar havde Nationalgardens daværende Chef, General CLÉMENT THOMAS, indgivet sin Afskedsbegjæring, fordi han følte ingen Magt at have, og han blev midlertidigt afløst af General VINOY, der tillige var Chef for Liniearmeen i Paris. Men denne Mand var saa ilde lidt, at det ansaaes for en Nødvendighed at

finde en anden Chef for Nationalgarden, og Thiers troede at have gjort et udmærket Valg i General D'AURELLES DE PALADINES. Da det d. 18. Marts viste sig, at General d' Aurelles ikke havde nogen Myndighed over Nationalgarden, lyttede Thiers til de Fredsmægleres Raad, der ønskede General Vinoy afløst som Overgeneral af General BILLOT, General d' Aurelles af Oberst LANGLOIS; men General Billot var i Bordeaux og, da Linietropperne samme Dag trak af, var Spørgsmaalet om en Overgeneral bortfaldet; Oberst Langlois blev forkastet af Centralcomiteen og negtede saa at overtage Commandoen.

Admiral Saisset.

D. 19. Marts udnævnte da Thiers fra Versailles Admiral SAISSET til Chef for Nationalgarden. Dette Valg var for saavidt heldigt, som Admiralen under Beleiringen havde vundet et Navn for Uforsagthed, gjort sig yndet af sine Undergivne, og, efter hvad man fortalte, sat sig imod Capitulationen; under Bombardementet havde han mistet sin eneste Søn, der blev skudt i et af Forterne; efter Vaabenhvilen var han med et stort Stemmeantal (c. 150,000 Stemmer) valgt til Deputeret for Paris. Det var muligt, at han kunde faa nogen Indflydelse paa Centralcomiteens Tropper; hvis ikke, maatte han søge sin Støtte blandt »Ordenens Venner«, et mere end uhyggeligt Fodfæste. Admiralen henvendte sig imidlertid

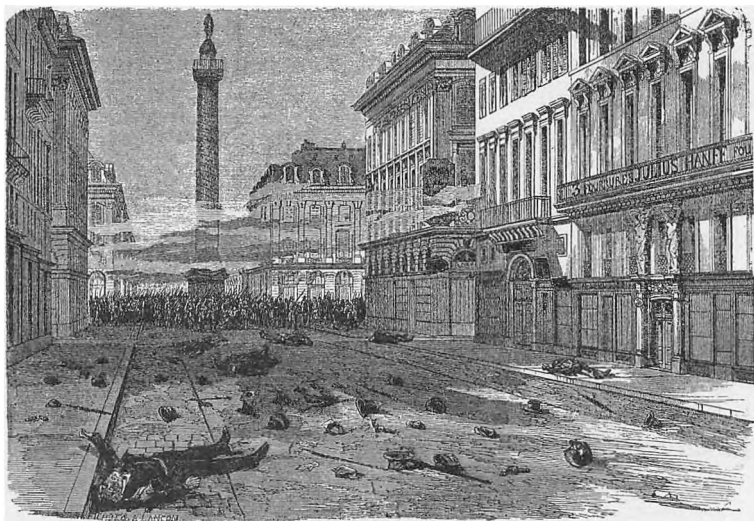
ikke, som hans Forgænger, til Centralcomiteen, men derimod til Fredsmæglerne, der indbefattede de fleste af Paris' Mairer, som havde sluttet sig sammen i 2. Arrondissements Mairie, og han blev vel modtagen.

Dette satte lidt Mod i Ordensvennerne. De mange Opfordringer, der rettedes til dem, den Haan, hvormed de behandledes, endog af deres egne Blade, den Frygt, Regjeringens Flugt havde indgydt dem, i Forbindelse med den overdrevne Betydning, de tillagde sig selv, fordi Comiteen ikke hidtil var traadt op imod dem, drev dem endelig ud af deres Sløvhedstilstand: de begyndte at handle, med al mulig Forsigtighed, ganske smaat. Grand Hôtel blev besat af Ordensvennernes Batailloner, og dette ellers saa prægtige og gæstfri Hus var tillukket; det gjenlød af slæbende Sabler; Indgangene vare bevogtede, Skildvagter marcherede op og ned paa Fortovet og vilde man gaa forbi om Aftenen, blev man ved et vældigt: »Au large!» mindet om de urolige Tider, man levede i; naar Centralcomiteens Batailloner paa Veien til eller fra den nærliggende Vendôme-Plads passerede forbi, afgaves der gjensidigt Honneur — det saae Altsammen meget disciplineret ud. Men kom man indenfor, tabte det krigerske Præg sig; der kom Estafetter nok fra alle Kanter, men de bragte ingen tilforladelige Efterretninger, hvorpaa der kunde bygges Nogetsomhelst, ingen Ordre fra Regjeringen, ialtfald ingen, der lod sig udføre, Commandoen manglede, Raadvildheden herskede.

Da Ordensvennerne ikke kunde finde. paa Andet, saa fandt de paa at foretage *en Manifestation*.

Hvad Hensigten med denne Demonstration egentlig var, stod vistnok temmeligt uklart endog for Størsteparten af Deltagerne; ialtfald har da jeg, som i de Dage jevnligt kom i Grand Hôtel og havde mange Venner der, ikke kunnet faa nogen fyldestgørende Forklaring. At gjøre Comiteens Tilhængere opmærksom paa, at Ordensvennerne nærede andre Anskuelser end de, var ganske overflødig; at en Hob Borgere uden Vaaben skulde haabe at imponere og bøie de Mænd, som ikke havde frygtet for at træde op mod Frankrigs Regjering, støttet paa Vaabenmagt, er næsten

latterligt; muligvis skulde det være et Offer, Ordensvennerne bragte deres Samvittighed, fordi de ikke havde lyttet til Regjeringens Raab om Hjælp, eller maaske det blot var en Morskab for at man kunde faa Leilighed til at vise sin Raskhed — vist er det, at det er en besynderlig Maade at søge Fred og Overenskomst

Efter Manifestationen i Rue de la Paix

bragt tilveie paa: at udfordre sin Modstander paa samme Tid, som man siger til ham: »Du kan ikke gjøre mig Noget, det vilde være skammeligt, da jeg er ubevæbnet«.

D. 21. udgik Manifestationen fra Grand Hôtel. »Folk steg ud af Vognene, og Damerne viftede med Lommetørklæder fra Vinduer og Balconer«, stod der at læse i Bladene i Versailles. Det har jeg ikke seet; derimod har jeg seet, at en stor Sværm, der uafadelig raabte: »Ned med Comitéen!« bar en Fane med Indskrift: *Venner af Orden* omkring i Gaderne uden at blive fortrædiget, end ikke af Comitæens Tropper paa Place Vendôme.

Da denne Spaghed fra Comiteens Side sandsynligvis er kommen Ordensvennerne uventet og har forekommet dem opmuntrende, besluttede de at fortsætte Manifestationen næste Dag.

Fra Operapladsen, paa hvilken Grand Hôtel ligger, fører en lige, bred og kort Gade: *Rue de la Paix* til Vendômepladsen. Kl. 1 begyndte Ordensvennerne at samles om deres Faner, og snart var Operapladsen fuld af Folk. Man holdt Taler, der uddeltes blaa Sløifer — Ordensvennernes Kjendetegn — og da Begejstringen var paa sit Høidepunkt, kom flere Officerer, deriblandt Admiral Saisset, ud af Grand Hôtel og satte sig i Spidsen for et Optog, der ad Rue de la Paix bevægede sig mod Place Vendôme. Da Toget var naaet herhenimod, blev det standset af en Afdeling Nationalgardere, udsendt fra Commandantskabet paa Vendômepladsen, hvor BERGERET den Dag havde Commandoen. Ordenens Venner mente imidlertid at have lært ham Taktikken af, de gik tæt ind paa Livet af *de Federerede*, som Comiteens Tilhængere fra nu af kaldte sig, raabte: »Ned med Comiteen! Ned med Morderne!« men tilføiede: »Skyd ikke! Kolben iveiret!« greb fat i Geværerne, de Bagerste pressede de Foranværende frem, ind paa Soldaterne, som fældede Gevær. Saa slog Nationalgarden en Trommehvirvel, nogle Skud faldt, flere fulgte efter, Døde og Saarede laa paa Pladsen, Manifestationens Deltagere spredtes i vild Flugt i Sidegaderne.

Overbevist om, at ubevæbnede Demonstrationer mod Bevæbnede have betydelig Udsigt til at falde saaledes ud, var jeg som Tilskuer bleven paa Operapladsen og jeg gik, saasnart Kuglerne peb og Ruderne klirrede, ind i Cafeen under Grand Hôtel, hvor jeg blev indtil Skydningen var forbi, og jeg kan saaledes ikke have nogen personlig Mening om »hvem der skød først«, et Spørgsmaal, der opkastedes med mange Bevisførelser fra begge Sider.

Comiteen lod foretage en Undersøgelse og kom til det Resultat, at Manifestationens Deltagere, efter at have udfordret og i høj Grad tirret Nationalgarden, affyrede nogle Revolverskud, hvorved endog et af Centralcomiteens Medlemmer rantes i Laaret; at

Bergeret først »efterat 10 Opfordringer til Mængden om at skilles ad vare blevne besvarede med Raab og Skældsord« og efterat flere Nationalgardere vare faldne, lod afgive Ild, som han strax lod standse; at Nationalgarderne opsamlede en Masse Vaaben: Revolvere, Kaardestokke, Dolke o. s. v.

Efter de Blaas Erklæringer havde derimod Optoget fredeligt, uden Vaaben, begivet sig mod Place Vendôme, men var blevet overfaldet af Nationalgarden, og naar der mellem den Sned Offre, der bedækkede Valpladsen, fandtes flere Federerede, gjorde de gjældende, at Nationalgarderne maatte have skudt hverandre indbyrdes, en Antagelse, der dog neppe holder Stik, thi Situationen var ganske klar: Manifestationen kom i samlet Masse og modtoges af Nationalgarden i sluttet Geled over hele Gadens Bredde.

Det sørgelige Resultat, som mærkeligt nok kom de Fleste uventet, opvakte Harmen. Deltagerne i Manifestationen spredtes med Løfte om, strax at samles bevæbnede.

Da jeg gik ud af Grand Hôtel, mødte jeg en Bekjendt, der fnyste af Vrede og raabte: »Har De seet, hvorledes vi ere blevne behandlede?«

»Nei heldigvis«, svarede jeg; »jeg har kun hørt det«.

»Vil De deltage i en ny Manifestation, der dennegang ikke skal være uden Vaaben, saa kom med mig. Jeg har to Geværer, og De skal faa det ene«.

Vi fulgtes da ad et Stykke Vei; men derpaa bemærkede han, at disse Broder-Stridigheder igunden ikke vedkom mig, jeg burde holde mig udenfor dem og han tilføiede, at det ene af hans Geværer var gammelt — ja vel ikke engang kunde bruges. Jeg forlod ham saa, og kort Tid efter mødte jeg ham paa Boulevarden med en Ven, men uden Gevær. Ved nøiere Undersøgelse — eller Eftertanke — har han vel fundet, at begge Geværerne vare ubrugelige, og det er formodentlig gaaet de andre Ordensvenner paa samme Maade; ialtfald mødte der da slet Ingen til den væbnede Manifestation.

Begivenheden i Rue de la Paix satte Paris i en forfærdelig Bestyrtelse.

Jeg har været Vidne til, at ganske anderledes Ulykker ere overgaaede denne store By, at man kun aandede Ild og Blod; men det er den eneste Gang, at jeg har seet Paris, grebet af en panisk Skræk, fuldstændigt tabe Ligevægten.

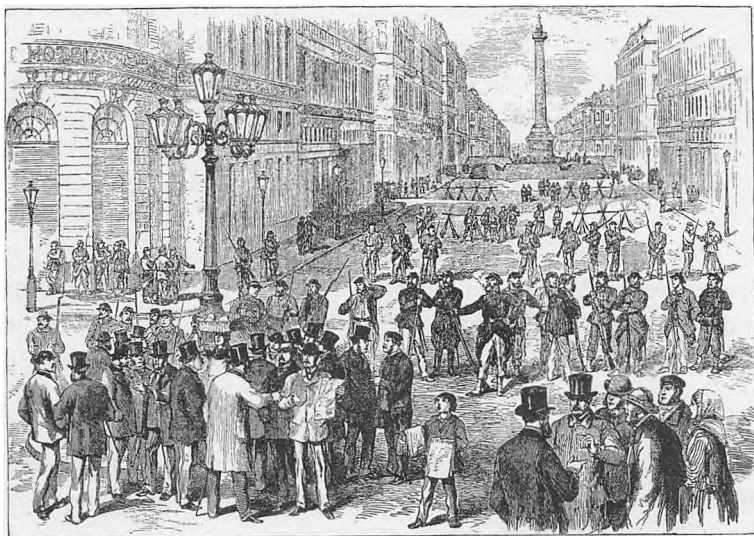
Saasnart Geværilden var ophørt, antog vel Boulevarden atter sit sædvanlige Præg; men, da de Federerede en Timestid efter rykkede frem fra Place Vendôme for at besætte Indgangene til Rue de la Paix, flygtede alle Spadserende med Raab og høie Skrig ind i Husene, Portene lukkedes, Jerndøre og Jernskodder, som findes for alle Butikker, sloges ned: man kunde tro sig i en uddød By. Henad Aften kom Folk ud igjen for at samle sig i discuterende Klynger; men alle Forretninger hvilede, Butikkerne vare mørke, de glimrende Udstillinger forsvundne, Cafeerne alene vovede at holde den lille Jerndør paa Klem for saa hurtigt som muligt at kunne forvandles til Fæstninger. Paris var nervøs. Et Skrig, en Dør, der blev slaaet i med Voldsomhed, var tilstrækkeligt til at splitte Grupperne, en marcherende Afdeling nok til at rydde Gaden.

Kun Bladskrigerne lod sig ikke afskrække: »I Sou, Rappel, som lige er udkommen — I Sou! Den store Manifestation paa Place Vendôme — I Sou! — Tyve Mennesker dræbte — I Sou! — I Sou Rappel!«

Den næste Dag var Paris beroliget; men det var nu ikke alene Paris og Versailles, der stod paa fjendtlig Fod: i selve Paris vare de to Partier stødt sammen og belavede sig paa Kamp, med Hovedkvartererne tæt ved hinanden: Place Vendôme og Grand Hôtel.

De Blaa opfordrede »alle gode Borgere«, »alle hæderlige Mænd« til at slutte sig sammen og handle; i 1. 2. og 9. Arrondissement besatte de regjeringsstro Batailloner Mairierne; en Del Mairer samlede sig om deres Collega i 2. Arrondissement, Hr. TIRARD, og »udnævnte« provisorisk, i Henhold til den Magt, der var dem tilstaaet« (hvorfra de havde faaet denne Magt, nævne de ikke):

»Admiral SAISSET til Commandant for Nationalgarden;
 Oberst LANGLOIS til Stabschef;
 Oberst SCHOELCHER til Commandant for Artilleriet.«

De Federerede bevogte Indgangen til Rue de la Paix

Admiral Saisset, der saaledes havde faaet sin Udnævnelse af Frankrigs Chef bekræftet af nogle af Paris' Mairer, skyndte sig at udstede en Proclamation, der kunde have haft vigtige Følger og maaske forhindret Borgerkrigen, hvis den ikke havde været usand:

»DEN FRANSKE REPUBLIK

Frihed — Lighed — Broderskab.

Kjære Medborgere!

Jeg iler med at meddele Eder, at Paris' Deputerede, i Overensstemmelse med dets udvalgte Mairer, af Nationalforsamlingens Regjering have opnaaet:

I. Den fuldstændige Anerkjendelse af Eders municipale Friheder.

II. Valg af alle Nationalgardens Officerer, indbefattet Overgeneralen.

III. Et Lovforslag om Leien, gunstigt for Leierne indtil Leien af 1200 Frs.

Indtil I have stadfæstet min Udnævnelse eller afløst mig, bliver jeg paa min Hæderspost for at vaage over Udførelsen af de Forsoningslove, som vi have været saa lykkelige at opnaa, og saaledes bidrage til Republikkens Befæstelse.

Paris 23. Marts 1871.

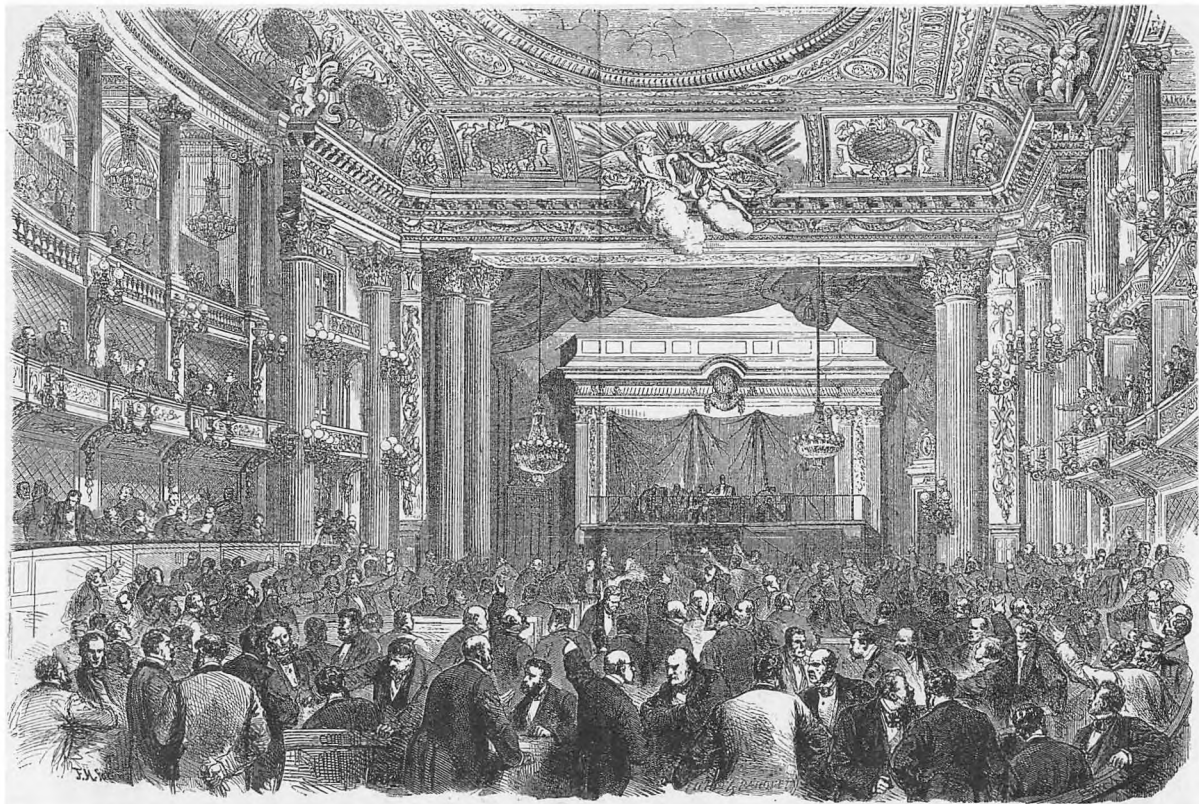
SAISSET.

Viceadmiral.

Det var alle de Radicales Fordringer, besvarede paa en saa fyldestgørende Maade, at Centralcomiteen i det almindelige Omdømme blandt dens Tilhængere upaatvivleligt vilde have mistet ethvert Skin af Ret til at træde op imod Regjeringen — hvis disse Fordringer i Virkeligheden vare blevne vedtagne.

Dette var imidlertid saa langt fra Tilfældet.

D. 20. Marts havde CLÉMENCEAU, Maire for 18. Arrondissement, støttet af flere andre Deputerede fra Paris, for Nationalforsamlingen i Versailles fremlagt Forslag om, at Paris saa snart som muligt skulde udnævne et Municipalraad paa 80 Medlemmer; LOCKROY et andet om, at Nationalgarden skulde udnævne sine Underofficerer, Lieutenanter og Capitainer, disse Bataillonscheferne, osv. opad; MILLIÈRE et om i tre Maaneder at udvide den Vexelfrist, der var fastsat ved Lov af 10. Marts, vedtaget i Bordeaux, hvorefter alle Vexler, som vare forfaldne i Beleiringstiden, skulde med paa-løbende Renter betales inden d. 12. Juli. Men disse Forslag bleve ikke antagne, hvorimod Nationalforsamlingen tydeligere end nogensinde lagde sin ringe Sympathi for Republikken for Dagen ved at negte at sætte: *Leve Republiken!* over Proclamationerne og ved at afbryde de Talere, der foreslog at befæste den. De Folk, der traadte voldsomst op mod de Federerede og kaldte dem »en Haandfuld Oprørere«. »Urostiftere, man ikke kunde underhandle med«, »Mordere, der satte sig op mod den lovlige Magt«, vare

Nationalforsamlingen i Versailles.

naturligvis de Samme, der ingen Ret havde dertil, de, der selv havde usurperet Magten: D'Hr. Jules Favre, Ernest Picard og Trochu.

D. 23. begav en Del af Paris Mairer sig til Versailles for at fremlægge de Betingelser, der efter deres Mening kunde forhindre Borgerkrigen, og de traadte, iført deres røde Skjærf, netop ind i Nationalforsamlingen, da denne havde vedtaget et Lovforslag, der kaldte Provindserne til Vaaben mod Paris. Deres Indtræden vakte overordentlig Bevægelse; de Deputerede løb omkring og skreg i Munden paa hverandre, Mødet hævedes, og Mairerne, der følte sig overbeviste om, at det ikke kunde nytte at fremsætte Forligsforslag i Versailles, rejste hjem for paa egen Haand at knytte Underhandlinger med Centralcomiteen.

Admiral Saisset havde saaledes ingen Berettigelse havt til at give Pariserne det Haab om Stridens Bilæggelse, han vakte ved sin Proclamation. Hvad Admiralen erklærede for vedtagne *Love*, var kun *Forslag*, som han og Mairerne havde opsat og for hvilke Thiers havde lovet ham sin Støtte; men da Admiralsens utidige Afsløringer bleve bekjendte, kunde Thiers ikke holde dette Løfte, af Hensyn til det monarchisksindede og mod Mægling fjendtligt-stemte Høire i Nationalforsamlingen, idet der existerede en Aftale, kaldet: *Pagten i Bordeaux*, om foreløbig ikke at røre ved Forfatningsspørgsmaalet, altsaa heller ikke tale om Republikkens Befæstelse. Admiralen har aabenbart — maaske stærkt paavirket af Begivenhederne i Rue de la Paix — i alt for høj Grad troet paa, hvad han haabede, ellers er det ubegribeligt, at han har kunnet udtale sig, som han gjorde; thi han maatte vide, at det rette Sammenhæng ikke længe kunde forblive skjult, og at han og hans Sag kun kunde tabe og hans Modstandere vinde ved skuffede Forhaabninger; han har troet, at Alt gik efter Ønske; han vovede sig langt videre, end han havde Ret til, og derved gik denne hæderlige og almindeligt agtede Mand samme Vei som hans Forgængere: han blev latterlig, og ved samme Middel: store Ord.

Allerede d. 21. Marts havde Admiralen været meget rask paa det i Nationalforsamlingen og udraabt: »Lad os kalde Provindserne

til Hjælp og marchere mod Paris.« Nu udstedte han følgende Proclamation:

»Viceadmiral Saisset til sine Medborgere!

Udnævnt til Chef for Paris' Nationalgarde og i Overensstemmelse med Mairene, der ere valgte ved almindelig Afstemning, tiltræder jeg idag mine Forretninger. Jeg har ingen anden Adkomst til den Ære at commandere Eder, mine kjære Medborgere! end den at have deltaget i Eders tappre Modstand, idet jeg efter bedste Evne og til sidste Time forsvarede de Forter og Stillinger, der vare mig underlagte.

Idet jeg støtter mig til de Chefer, der ere valgte af Eders Bestyrelse, haaber jeg ad Overbevisningens Vei og ved fornuftige Raad at kunne opnaa almindeligt Forlig paa Grundlag af Republikken, men jeg er fast besluttet paa at ofre mit Liv, hvis det er nødvendigt, for at forsvare Ordenen, Agtelsen for Person og Eiendom, som min eneste Søn har givet sit for Fædrelandets Forsvar.

Slut Eder om mig, giv mig Eders Tillid, og Republikken er frelst. Mit Valgsprog er Sømændenes: Ære og Fædreland!

Paris, d. 23. Marts.

SAISSET.

Viceadmiral, Medlem af Nationalforsamlingen.
Chef for Nationalgarden.«

Tilrods for de mange og bittere Erfaringer, Pariserne havde gjort om slige Udtalelsers Betydning, fæstede man dog Tillid til denne Mands Ord; han var ikke »Advocat«, ikke »Capitulard«, men en Mand, der havde viist sit Mod, været imod Vaabenhvilen, en Sømand — og Sømændene vare de eneste af Paris' Forsvarere, for hvem den offentlige Mening havde bevaret Agtelse. Man undrede sig derfor over, ikke at se nogen Virksomhed udfoldet fra Grand Hôtel, og Overraskelsen blev fuldstændig, da Admirals første Livstegn efter at have overtaget Commandoen, var at udstede følgende Ordre:

»Jeg har den Ære at underrette D'Hr. Corpschefer, Officerer, Underofficerer og Nationalgardere om, at jeg bemyndiger dem til at vende tilbage til Deres Hjem fra Løverdagen (d. 25.) at regne.

SAISSET «

ledsaget af følgende Oplysning:

»Admiralen er reist til Versailles, hvor han vil indgive sin Demission som Nationalgardens Chef efter Opfordring af Mairerne.

CLÉMENT.

Adjudant hos Admiralen. «

Hermed var Ordensvennernes Modstand brudt: de nedlagde selv Vaabnene, og Comiteen fik Eneherrredømmet i Byen, idet samtidigt den sidste Rest af den regulære Armee, et Infanteriregiment, der den 18. holdt Slottet Luxembourg besat og ved en Forglemmelse ikke havde modtaget nogen Ordre, marcherede af, uden at blive forulempet af Nationalgarden; da det ankom til Versailles, blev det af Thiers modtaget paa en høitidelig Maade.

Regjeringen havde ikke havt Lykken med sig i Valg af Overgeneral for Paris' Nationalgarde: den gamle Revolutionsmand Clément Thomas, den kongeligsindede General Vinoy, den fra Provindskampene kjendte General d'Aurelles de Paladines, Republikaneren Hr. eller Borger eller Oberst Langlois, Admiral Saisset, der Alle i kort Tid afløste hverandre, havde været lige uheldige.

Nu var det Centralcomiteens Sag at skaffe Overgeneralen.

D. 21. Marts læstes i *Journal officiel* for Paris:

»Den commanderende General for Nationalgarden har idag udnævnt General RAOUL DU BISSON til Chef for Generalstaben.

DU BISSON.

Souschef for Generalstaben. «

Man skulde heraf slutte, at der var en commanderende General for Nationalgarden; men den, du Bisson sigter til, er Lullier, der d. 13. Marts af Centralcomiteen var bleven udnævnt

til Oberst i Artilleriet, d. 19. til General, men ikke til Overgeneral. Disse to Mænd gav hinanden Udnævnelser.

Greve RAOUL DU BISSON havde i sin Ungdom tjent i op-rørske Armeer i Spanien, havde taget Del i Urolighederne i Paris i 1848, giftede sig senere Rigdom til i Italien og var ved Frants II's Hof, da dennes Trone begyndte at vakle; senere reiste han omkring i Afrika og Asien, indtil han i 1870 vendte tilbage til Paris, hvor han sluttede sig til det radicale Parti. Under Beleiringen og Vaabenhvilen deltog han med Iver i de revolutionnaire Bevægelser og Centralcomiteens Dannelse. D. 18. sluttede han sig til Lullier.

CHARLES LULLIER, som tidligere havde været Søofficer, var i October 1870 af Gambettas Regjering sendt med Ordre til Flaaden i Østersøen, da man helst var fri for ham i Tours. Efter Vaabenhvilens Afslutning var jeg oftere sammen med ham i Bordeaux i Selskab med Rochefort, Garibaldi, Victor Hugo, Raoul Rigault og flere radicale Republikanere. Kort før Revolutionens Udbrud kom han til Paris, og sin Deltagelse i Begivenhederne d. 18. Marts har han selv — dog muligvis med lidt stærke Farver — skildret i et Brev til Rochefort, efter at han var bleven sat fast af Centralcomiteen.

Brevet, som offentliggjordes i *Le mot d'ordre*, lyder saaledes:

»Conciergeriet, d. 28. Marts 1871.

Nationalgardere! Borgere!

Jeg greb Roret midt i Stormen. Saalænge Uveiret rasede, uddelte jeg koldsindigt Befalinger, uden at bryde mig om, hvad Besætningen sagde dertil.

Nu er Skibet kommet i Havn; jeg, Capitainen, gjør Rede for min Styrelse.

Den 18. Marts, da jeg lige var kommen til Paris, lod Centralcomiteen mig eftersøge overalt og gav mig Fuldmagt til, saa hurtigt som muligt og ved alle Midler, jeg maatte finde passende, at sikre Besiddelsen af Paris. Hele Nationalgardens disponible Styrke var ved to Ordre, som jeg endnu er i Besiddelse af,

underlagt min umiddelbare Commando. Gaaende ud fra Comiteens Sæde med kun 12 Nationalgardere og 3 Ordonnantser, samlede jeg paa min Vei alle de spredte Batailloner; jeg mistede 2 af mine Ordonnantser, der dræbtes ved min Side; jeg saa mit Liv truet 20 Gange; men jeg gjorde mig efterhaanden i Nattens Løb til Herre over l'Hôtel-de-Ville, Place de Paris og Tuilerierne, som jeg strax lod besætte og hvor jeg efterlod en militaire Commandant. Udnævnt den næste Dag af Comiteen til Chef for Nationalgarden, lod jeg samme og paafølgende Dage Ministerierne og Portene besætte. L'Hôtel-de-Ville, den nye Regjerings Sæde, blev ved min personlige Omsorg forandret til en forskandset Leir og forsynet med Artilleri, dens 3 underjordiske Gange bleve besatte og Adgangene bevogtede. De 7 strategiske Punkter paa høire Bred og de 4 paa venstre bleve ligeledes beskyttede mod enhver Overraskelse. Jeg ordnede Forsyningen og lod uddele 60,000 Rationer udmærkede Levnetsmidler (Brød, Vin, engelsk Concerves). I 5 Dage har jeg ialt sovet 7½ Time; nydt 3 Maaltider, tilbragt 28 Timer tilhest og afsendt i alle Retninger omtrent 2500 militaire Ordre.

Den 24. Kl. 1 om Morgenen, brudt, udmattet, saa at jeg neppe kunde holde mig opreist, sagde jeg til Comiteens Medlemmer: »Borgere! Vi ere Herrer i Paris, hvad det Militaire angaaer; jeg svarer for Situationen med mit Hoved; men lad os handle med yderste Forsigtighed, hvad Politikken angaaer«, og for fjerde Gang forlangte jeg General Chanzys Løsladelse. Den næste Dag blev jeg kaldet for Comiteen, som fra dette Øieblik ikke mere havde Brug for mig, og uden videre Formalitet, under Paaskud af, at jeg havde Forbindelser med Versailles, fordi jeg havde udleveret et Pas til Borger Glais-Bizoin, blev jeg arresteret tilligemed min Stabschef og min Souschef.

Jeg nedværdiger mig ikke til at forsvare mig. Min Character udsætter mig ikke for Mistanke. Ligeoverfor en usigelig Forhaanelse udstøder jeg et eneste Raab, en Paakaldelse af dem, hvis Sag jeg altid, med Fare for mit Liv, har forsvaret: Borgere i Paris! Jeg appellerer til Eders Samvittighed! Borgere! Jeg appellerer til Eders Retfærdighed!«

Borger Lullier blev dog ikke ret længe i Fængsel; allerede den 4. April kunde han tilskrive Rochefort følgende Brev:

»Min kjære Rochefort!

De veed, for hvilke nederdrægtige Rænker jeg har været Offer. Arresteret uden Grund af Centralcomiteen i det Øieblik, da Paris har saa stor Trang til energiske Mænd og erfarne Militaire, er jeg bleven bevogtet paa det Strengeste. Ikke destomindre har jeg, fulgt af min Secretair, fundet Leilighed til roligt at overskride Dørtærskelen, hvor jeg altid blev bevogtet af Tilstedeværende; det lykkedes mig at passere to Fængselsgaarde, der bevogtedes af et Dusin Fangevogtere, at lade aabne 3 laasede Døre og at faa alle Skildvagter til at presentere Gevær for mig. I dette Øieblik følge 200 determinerede Mænd mig som Escorte og jeg har tre gode ladte Revolvere i min Lomme. Jeg har altfor længe været saa troskyldig at reise uden Vaaben og uden Venner; nu er jeg aldeles bestemt paa at knuse Hjernen paa den Første, der har isinde at arrestere mig. Jeg skjuler mig ikke; jeg bevæger mig frit og aabenlyst paa Boulevarden.

CHARLES LULLIER.*

Centralcomiteen tog imidlertid intet Hensyn til denne Handlingernes Mand.

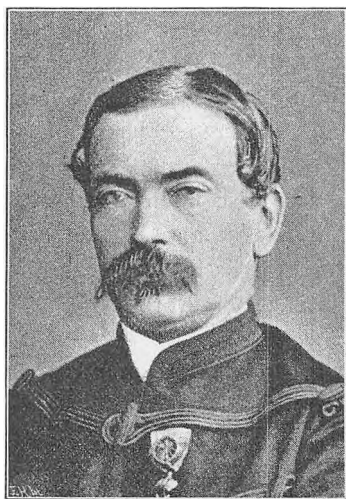
At sige, at Nationalgarden ingen Chef havde, er i grunden urigtigt; GARIBALDI var, som omtalt, paa et Møde d. 13. Marts bleven kaaret til dens Chef, men han var fraværende og svarede den 28. Marts fra Caprera paa Comiteens Henvendelse:

»Borgere!

Tak for den Ære, I have viist mig ved at udnævne mig til Chef for Nationalgarden i Paris, som jeg elsker og som jeg vilde være særdeles stolt af at dele Hæder og Fare med. Jeg skylder Eder imidlertid at gjøre opmærksom paa:

En Commandant for Nationalgarden i Paris, en Commandant for Armeen i Paris og en bestyrende Comite, det er 3 Myndigheder,

som ikke kunne taales i Frankrigs nuværende Situation. Despotismen har den Fordel over os, at Magten er concentreret, og det er en saadan Concentration, I maa stille mod Eders Fjende. — Vælg en hæderlig Borger, og dem mangle I ikke: Victor Hugo, Louis Blanc, Felix Pyat, Edgar Quinet eller en Anden af det radicale Democrati. Generalerne Cremer og Billot, som, efter hvad jeg seer, have Eders Tillid, kunne regnes med. Men husk, at en eneste Mand maa have hele Magten.«

General Billot.

Garibaldi kunde de Federerede altsaa ikke faa til Overgeneral; men han havde henvist til to Generaler: Billot og Cremer. Disse to Generaler, hvem jeg har havt den Ære at staa nær, havde skabt sig et Navn i Provindskrigene og henhørte til det lille Antal Chefer, næsten alle tilhørende det republikanske Parti, som i Krigen 1870—71 have haandhævet den franske Officersstands Ry.

General BILLOT, som i Metz var Oberst af Generalstaben, flygtede ved denne Fæstnings Capitulation, og fik ved sin Ankomst til

Tours den imidlertidige Commando over 18. Corps, der indlemmedes i Loirearmeen. I denne Stilling lagde han saamegen Fasthed og Talent for Dagen, at han udnævntes til Corpsets definitive Chef; han udmærkede sig den 28. Novbr. i Kampen ved Beaune-la-Rolande, og 18. Corps blev ved et Decret erklæret for at have gjort sig vel fortjent af Fædrelandet. Efter Loirearmeens Retraite blev 18. Corps indlemmet i Østarmeen, der commanderedes af General Bourbaki. Her hævdede Billot sit Ry i Slaget ved Villersexel og ved Angrebet paa Preussernes Stilling foran Belfort, ligesom ogsaa ved Retraiten til Besançon. I det Krigsraad, der her holdtes af Bourbaki, hans Stabschef og Corpscheferne, var General Billot den Eneste, der stemte for at marchere mod Auxonne og bryde sig en Vei ind i Frankrig, medens det bestemtes at gaa til Pontarlier ved den schweiziske Grændse. Da Armeen gik ind i Schweiz, dækkede 18. Corps Retraiten, og det skyldes Generalens militaire Blik, personlige Mod, Handlekraft og Magt over sine Tropper, at han standsede Fjenden i den blodige Fægtning ved La Cluse mellem les Forts de Joux og, som han sagde, »ikke lod sin Ære ligge paa Grændsen«, men frelste en stor Del af Armeen fra preussisk Fangenskab, ja endog kunde tage 100 Fanger med ind i Schweiz. Han frelste sig fra Fangenskab og fik i Bordeaux atter Commando; men, da Krigen var endt, helligede han sig til sine Forretninger som Deputeret. Han tilhørte Venstre, det udpræget republikanske Parti, stemte mod Fredsslutningen og for Forsamlingens Forflyttelse til Paris. Dagen efterat Garibaldi's Brev blev offentliggjort, sagde han i Nationalforsamlingen: »Jeg har læst i et Blad, at jeg er bleven foreslaaet til Chef for Oprørerne og at jeg skal have deres Tillid. Jeg kan kun sige, at de ikke have min.« Senere er General Billot bleven livsvarig Senator og har været Krigsminister.

General CREMER avancerede, da han var undsluppen fra Metz, fra Capitain til General, og fik i Slutningen af November Commandoen over en selvstændig Brigade, der senere forøgedes til en Division. Det var en ung, smuk Mand, uforsagt, med stor Energie, altid rolig, i Besiddelse af militært Blik og bekjendt for

sine radicale Anskuelser. Dels selvstændig, dels i Forbindelse med Garibaldi udfoldede han stor Virksomhed, udmærkede sig ved sin Djærvhed og sine gode Dispositioner i flere Træfninger omkring Nuits og Beaune, hvor han holdt Fjenden Stangen, skjøndt han i længere Tid intet Artilleri havde. Da Østarmeen rykkede frem, blev han indlemmet i den og underlagt General Billot, deltog i Kampen foran Belfort, hvor han i Spidsen for nogle Regimenter stormede Landsbyen Chénibier; og da Hovedarmeen gik ind i Schweiz, lykkedes det Cremer at undkomme med en Del af sin

General Cremer.

Division langs Grænsen. Ved Revolutionens Udbrud kom han til Paris, hvor Centralcomiteen tilbød ham Commandoen; men Cremer vilde ikke svare strax, og Comiteen tog da andre Forholdsregler. Imidlertid blev han i Paris, hvor man i flere Dage saa ham i Uniform paa Gaden, skjøndt Regjeringen under Straf stevnede ham til Versailles. Da han endelig forlod Paris, skød han sin Udeblivelse ind under sine Bestræbelser for at opnaa General Chanzys Losladelse; men hans Optræden misbilgedes af Regjeringen og han tog sin Afsked. Et Par Aar efter døde han.

Det var ikke Udnævnelser til Overgeneral for Paris' Nationalgarde, det skortede paa:

Med Regjeringsudnævnelse havde der i to Dage været tre, nemlig General d'AURELLES, Oberst LANGLOIS og Admiral SAISSET; Mairerne havde udnævnt Admiral SAISSET; et Folkemøde i Vauxhall havde kaaret GARIBALDI; en Forsamling af Nationalgardere havde d. 5. Marts valgt DARRAS, HENRI og DUVAL til Generaler, uden at det var bleven bestemt, hvem der havde den øverste Commando; Comiteer og Klubber og Møder udnævnte hvem de fandt for godt; LULLIER og DU BISSON udnævnte hinanden; FLOURENS udnævnte sig selv.

Saaledes kunde det ikke vedblive: Centralcomiteen var nødt til at søge de militaire Chefer blandt sine egne Medlemmer og tøvede ikke.

Den 24. Marts blev den militaire Magt, dog kun indtil Communen kunde foretage Valg, betroet til BRUNEL, EUDES og DUVAL med Titel af Generaler og lige Rang.

Disse Generaler havde den Fortjeneste strax at klare Situationen, at bryde alle Underhandlinger, at fjerne den Uvished, man levede i, at bringe Orden i det Chaos, Ingen længer kunde finde Rede i, at dele Partierne og stille dem skarpt overfor hinanden.

I en Proclamation, de samme Dag udstedte til Pariserne, sagde de: »Alt det, som ikke er med os, er imod os«.

Den Tale er ikke tvetydig, den levner ingen Tvivl; det er den bestemtteste, tydeligste, mest udtømmende Krigserklæring, der vel nogensinde er udstedt. Det er et skæbnesvangert Ord, udtalt i rette Øieblik for at have skæbnesvangre Følger. Selv de, der nære stik modsatte Anskuelser, maa fatte en vis Agtelse for de Mænd, der tør udtale sig saaledes og lade Handlingerne svare til Ordene; thi det maa man lade Centralcomiteen, at den forstod. Det var store Ord; men det var ikke tomt Mundsveir, ikke vilde Slag i Luften, ikke opstyltede Skræmme-Fraser og Ordbulder.

Virkningerne saaes ogsaa strax: Ordensvennerne løb fra hverandre; Saisset glemte sit Valgsprog og reiste; de sidste Rester af Paris faldt uden Blodsudgydelse i de Federeredes Hænder; kun

Mairerne ydede endnu nogen Modstand mod Comiteen, idet de forsamlede sig i Mairiet for 2. Arrondissement for at modarbejde Valgene til Communen. Comiteen lod et Par Batailloner og noget Artilleri opdeployere foran Mairiet, som var bevogtet af de ordensvenlige Batailloner, og sendte derpaa Delegerede til de forsamlede Mairer, som ansaae det for deres Pligt at give efter, og Forsoningen sluttedes paa Grundlag af Valgenes Fastsettelse til den 30. Marts. Glæden var stor; Ordenens og Uordenens Mænd omfavnede hverandre under Raabet: »Leve Republiken!«

Men Centralcomiteen var ikke tilfreds med dette Arrangement mellem Mairerne og dens Delegerede; den underhandlede ikke længer, den befalede; og neppe vare Ordenens Venner som Følge af Overenskomsten spredte eller »hjemsendte«, for Comiteen fastsatte Valgene til den 26., udstedte Bekjendtgørelser om, at »da den ikke havde kunnet opnaa fuldstændig Enighed med Mairerne, saa den sig nødsaget til at skride til Valgene uden deres Hjælp«, den »havde aabnet Armene for sine Modstandere, men disse vedbleve med visse fjendtlige Forholdsregler, saasom Transport om Natten af Mitrailleuser til 2. Arrondissements Mairie« osv., hvorfor den maatte fastholde sin engang tagne Beslutning.

Under disse Forhold, ikke understøttet af Regjeringen, uden Haab om forsonende Lovforslag fra Nationalforsamlingen, forladt af Ordensvennerne, troede Mairerne ikke længer at kunne modstaa den enemægtige Comite, og rettede sig ogsaa i dette Punkt efter den.

Følgende Overenskomst blev sluttet, og strax bekjendtgjort:

»DEN FRANSKE REPUBLIK.

Frihed — Lighed — Broderskab.

De Deputerede fra Paris, de udnævnte Mairer og deres Tilfornede, gjenindsatte i deres Mairier, og Medlemmerne af Centralcomiteen sammenkalde Vælgerne til imorgen i den Overbevisning, at det for at undgaa Borgerkrig og Blodsudgydelse i Paris og for at styrke Republikken er nødvendigt at skride til udmiddelbare

Valg. Afstemningen vil blive aabnet Kl. 8 Morgen og sluttet Kl. 12 Aften.

Paris' Indbyggere ville forstaa, at under de nuværende Omstændigheder bør Alle tage Del i Afstemningen, for at denne kan have det alvorlige Præg, som alene kan sikre Freden i Staden.«

I denne Strid om Valgene til Kommunen seirede saaledes Comiteen paa en eclatant Maade; ikke alene slog den sin Modstander, men fik ham til at alliere sig med den. Ved at Deputerede, Mairer og en stor Del Blade opfordrede til disse Valg, fik de et lovligt Udseende, de uden denne Understøttelse vilde have savnet, og der skabtes en Magt, som Versailles enten maatte anerkjende eller bekæmpe, men ikke længer kunde betragte som en »Haandfuld Oprørere«; udsattes maaske Borgerkrigen og Blodsudgydelsen nogle Dage, var det kun for at styrke Partierne til en endnu skrækkeligere Kamp.

Overenskomsten havde til Følge, at General CHANZY, hvem Comiteen havde holdt fangen siden den 18. Marts, blev sat paa fri Fod. En Mængde Mænd tilskrev sig Æren herfor: Saisset, Cremer, Lullier, Mairerne, men uden Grund; de have Alle bestræbt sig for at faa Generalen fri, men hans Løsladelse fandt Sted ifølge Overenskomsten.

I Versailles foreslog de radicale Medlemmer, at Nationalforsamlingen skulde erklære, at »Paris' Mairer havde handlet som gode Borgere«. Nationalforsamlingen kunde lade sig slaa af Kommunen, men at den skulde styrke den, bidrage Sit til dens Skabelse og anerkjende den inden dens Fødsel, det turde dog være et vel stærkt Forlangende, der naturligvis ogsaa forkastedes.

Centralcomiteen, som efter eget Sigende kun vilde sørge for Magtens Befæstelse og give midlertidige Bestemmelser, indtil det frentidige Raad kunde træffe endelige Afgjørelser, fastsatte Valgenes Antal til 90, opfordrede Alle, selv Modstandere, til at stemme, fastsatte $\frac{1}{8}$ af de indskrevne Vælgere som tilstrækkelig Majoritet, modsatte sig Uddelelsen af trykte Lister og fremsatte, »hvad den ventede af Vælgerne, hvis dens Raad kunde have nogen Vægt«:

»Borgere! Tab ikke af Syne, at de Mænd, som bedst ville tjene Eder, ere de, I vælge af Eders Midte, de, der leve som I, lide af de samme Onder. Vær ligesaa mistænksomme overfor de Ærgjerrige som overfor Parvenerne; de ville kun forfølge deres egen Fordel og ende altid med at tro sig uundværlige; som Stortalerne ville de, uskikkede til at handle, offere Alt for en Tale, en oratorisk Virkning, et vittigt Ord. Søg Mænd med en fast Overbevisning, Mænd af Folket, modige, virksomme, oprigtige og hæderlige. Vælg fortrinsvis dem, som ikke hige efter Eders Stemme; den virkelige Fortjeneste er beskeden og det er Vælgerens Sag at finde sine Mænd og ikke dissers at fremstille sig. Vi ere overbeviste om, at, naar I følge disse Raad, ville I endelig indsætte en virkelig folkelig Representation, finde Befuldmægtigede, der aldrig betragte sig som Eders Herrer«.

Efterhaanden som Kampens Øieblik nærmede sig, da ikke Fornuftgrunde, Inødekommene, Indrømmelser skulde bilægge Striden, men Sværdet afgjøre Trætten, lagde den militaire Situation stærkt Beslag paa Opmærksomhed.

Paris raadete over store Masser til sit Forsvar, men Styrken stod ikke i Forhold til Antallet. Dets Armee bestod af uensartede, usammenhængende Kræfter, uden Fasthed og uden krigskyndige og krigsvante Førere. Der var en Grændse for, hvad Paris kunde yde; derefter kunde dets Hære vel voxe i Dygtighed, men ikke i Antal, hvorimod Versailles — med Preussernes Tilladelse — kunde drage saa mange Tropper til sig, det skulde være; rigtignok ikke krigslystne, men gamle, øvede Soldater; rigtignok — det havde desværre viist sig — ikke commanderede af krigskyndige Felt herrer, men af Førere, der i militair Dygtighed alligevel stod langt over deres Modstandere.

Krigen maatte føres fra begge Sider med middelmaadige Tropper; derfor frembyde de militaire Operationer i og for sig kun ringe Interesse, hvorimod den Energi og Kraft der, i Al-

mindelighed uden Hensyn til Krigskonstens Fordringer, lagdes for Dagen, tildrog sig Alles Opmærksomhed.

Efterat have gjort sig til Herre i Paris den 18. Marts, besatte Comiteen hurtigt de sydlige Forter og armerede dem, men uden at foretage Arbejder til at udbedre den forfaldne Tilstand, hvori de preussiske Granater havde bragt Forterne, og som Preusserne kun lidet havde raadet Bod paa i de Dage, da Forterne vare i deres Vold. Men Mont Valérien blev i Versailles' Magt; og den Gisning, at det skulde forholde sig passivt og udenfor Kampen, var aldeles vild og meningsløs. — »Mont Valérien, det er Paris«, havde de franske Underhandlere svaret, da Bismarck fordrede

Fra Omegnen af Paris efter Krigen.

det som Grundlag for en Vaabenhvile; under Beleiringen havde det viist sin Betydning, og derfra kunde nu Versailles ikke alene beherske og nedskyde Paris, men tillige beskytte sine Troppers Nærmelse og deres Angreb paa Enceinten, ved at holde Fjenden under en stadig Ild, som han kun kunde besvare fra lavere liggende Batterier. Havde de Federerede besat Mont Valérien, vilde de derfra i høieste Grad have besværliggjort Versailles' Angreb, dækket hele den vestlige Front og havt en fortrinlig Basis for Angrebsoperationer mod Versailles, og hvis man skal regne efter den Tid,

Versailles med Mont Valérien var om at tage Paris, vilde det uden Mont Valérien have havt mange Maaneder behov.

Saaledes som Sagerne stod: Paris med sin Nationalgarde og de sydlige Forter; Versailles stærkt nok til at modstaa et Angreb, med Mont Valérien og stadigt forøgede Tropper, kunde det endelige Resultat ikke være tvivlsomt — med mindre der indtraf andre Omstændigheder, der kunde styrke Paris og svække Versailles. Efterat Preusserne havde viist, at de kunde lades ude af Betragtning, var den eneste Mulighed Understøttelse fra Provindserne.

Comiteens Opfordring til de store Byer den 19. Marts var ikke bleven ubesvaret. I Lyon, Marseille, Toulouse og endnu flere Byer efterlignede det radicale Parti med afvejlende Held Paris' Exempel og søgte at styrte Regjeringen; men denne kunde paa samme Tid offentliggjøre Tilslutning fra den overveiende Del af Frankrig, og paa de Steder, hvor Ordenen var bleven forstyrret, blev den gjenoprettet med Vaabenmagt. Under hele Communes Tid gjordes der af og til, hist og her, smaa Forsøg mod Regjeringen, til hvilke Communen klamrede sig som den Skibbrudne til et Halmstraa. Men disse Forsøg vare uden Kraft, og da det viste sig, at Paris ikke kunde vente nogen Hjælp fra Provindserne, var Kampen haabløs, kun vedligeholdt af Lidenskaberne og fuldført til det Sidste med en beundringsværdig Energi, som Fortvivlelsen avlede.

Regjeringen fremstillede i sine Meddelelser til Provindserne Forholdene i Paris som gunstige; »de gode Borgere kunne berolige sig«; men de gode Borgere kunde da tillige undre sig over, at Regjeringen havde forladt Paris og de maatte yderligere undre sig, da Thiers

den 22. meldte: »de hæderlige Folk have gjort en meget betegnende Manifestation«;

den 23.: »Ordenspartiet har grebet Vaabnene og besat Byens vigtigste Qvarterer«;

den 24.: »Ordenspartiet holder fortrinsvis Paris' Østside besat og staaer derfra i stadig Forbindelse med Versailles«;

den 25.: »Ordenspartiet holder Uordenspartiet i Tømme, og Mairerne have hidført en vis Ro«;

og saa endelig den 26.: »En Overenskomst, som Regjeringen er bleven fremmed for, er sluttet mellem den formentlige Commune og Mairerne for at stævne til Valg; de finde sandsynligvis Sted idag, uden Frihed og derfor uden moralsk Autoritet. Landet vil ikke tage nogetsomhelst Hensyn hertil. Ordenen skal blive gjenoprettet i Paris som andensteds«.

Det er en høist mærkværdig Maade, Regjeringen omtaler Valgene paa i dette Circulaire, som begynder med de Ord: »Intet Nyt i Situationen«.

Det er Communen, Communen i Paris 1871, der er Tale om!

Saasnart Paris var kommen sig lidt efter Forskrækkelsen fra Rue de la Paix, fik den hurtigt igjen sit gode Humeur. Pariserne have det lykkeligste Temperament. Om det ligger i den gode Mad, eller den klare Vin eller den rene Luft, veed jeg ikke, men det er umuligt at være gnaven i Paris. De brede Boulevarder med Asphalten og Platantræerne, de flotte Kjøretøier, de glimrende Butikker, den forekommende og behagelige Maade, man overalt modtages paa, den Masse Mennesker, altid høflige og altid glade, man møder, og Pariserinderne! maaske ere de ikke Skønheder, men nette, nydelige, elegante, gracieuse, klædte med en Smag, der er kunstnerisk, straalende af Liv og Lystighed — man maa være spleensottig Englænder for ikke at være glad midt i Glædens Hjem. Der er kun een By, og det er Paris, — Paris og den øvrige Verden. Paris er Alles og byder, hvad Enhver især søger. Man kan søge hvad man vil, man træffer det i Paris — undtagen Ensomhed. Enhver føler sig hjemme i Paris, det er ikke en fremmed By, hvor man aflægger Besøg og forundrer sig over dens særegne Character og Skikke; det er Centrum for den Civilisation, man er Medlem og Med-Bærer af. Derfor vender Paris sit glade Ansigt mod hver den, der gjæster det; derfor strømme dagligt Folk fra alle Nationer og fra alle Egne til det; derfor modtages

Enhver som en gammel Bekjendt og bliver ved sin Afreise glemt, som om han aldrig havde været der.

Der er i Paris gjerne et eller andet Spørgsmaal, der specielt interesserer eller morer hele Samfundet, og det behandles og udebatteres da overalt, i Cafeerne som paa offentlig Gade.

Under Beleiringen var det Spioner, der var den fixe Idee. Man saa Spioner overalt og under enhver Skikkelse; det var ikke blot Politiet, men alle Paris' Indbyggere, der nøie betragtede de Forbigaaende for at se, om der ikke skulde være noget Mistænkeligt at opdage. Viste en simpel Mand sig i Besiddelse af Guldstykker eller tilbød en Handlende sine Varer under den gængse Pris — saa var han Spion; saa En sig sky om eller betragtede Kortene over Paris' Befæstning eller talte med tydsk Accent, kunde han være sikker paa at blive arresteret, og hvis han ikke var saa heldig at blive ført til nærmeste Politistation, stod han Fare for at blive skudt paa Stedet. Det var ikke blot paa Gaden, at man var udsat; et Lys i et Vindue, et flagrende Klæde vidnede om aftalte Tegn med Fjenden; ja et Blad fortalte, at man en Dag opdagede et rødt og grønt Signal fra et Hus ved Volden; man cernerede det, stormede Værelset og fandt — en rød og grøn Pappegøje, der sad i sit Bur og slog med Vingerne.

Under Communen var den specielle Morskab for Pariserne, det vil sige for de Federerede og deres Venner, at opdage Gendarmen og Politibetjente. I Begyndelsen, da de gik i Uniform, var der ligefrem Jagt paa dem.

Det Første jeg saa af Bevægelsen den 18. Marts, var en Gendarm, der troskyldigt kom ridende opad Boulevarden og pludseligt blev omringet af en Flok Mennesker, mest Fruentimmer, der standsede hans Hest og trak ham i Benene for at faa ham af; men han gav Hesten et Par Sporer, den slog bag ud, og i den almindelige Forskrækkelse reddede han sig i fuld Galop.

D. 18. fangede Nationalgarden en Del, alene paa Butte Montmartre en 60 Stykker, som holdtes fangne i nogen Tid, indtil Comiteen en skøn Dag blev overvældet af Ædelmodighedsfølelse, førte alle Gendarmen og Politibetjente udenfor Byen og lod dem

her gaa med den Besked, at hvis de kom igjen, vil de blive skudte. De skyndte sig naturligvis til Versailles.

Det var galt nok, at Gendarmene vare de Eneste, der den 18. Marts vilde skyde paa Folket; men senere bleve de værre. Hvis man kan tro Comiteen, skyede de ikke de lumpneste Midler. Ikke nok med, at en Mængde Gavtyve ved Gendarmernes Hjælp bleve slupne ind i Paris, for at en hel Del begaaede Misgjerninger kunde give Stof til Beskyldninger mod Comiteen, hvorfor denne overalt maatte opslaa: »Mort aux voleurs«, men Gendarmene sneg sig ind i Nationalgardens Rækker for at fremkalde Utroskab mod Comiteen og faa Folk til at gaa over til Fjenden i det kritiske Øieblik, eller de gik forklædte omkring i Byen for at udsaa Misfornøielse og udsprede falske Rygter, eller klædte sig ud som Nationalgardere og skød paa Preusserne, for at disse skulde anfælde Paris, hvorfor Comiteen erklærede, strax at ville lade dem skyde, der indlod sig paa Sligt. Der var stor Glæde, naar Folket kunde fange en af disse Tyranniets Haandlangere, som strax under Escorte blev afleveret til nærmeste Vagt. Heldigvis kom de fleste af disse »Gendarmen« snart fri igjen; men undertiden fik man fat i en ægte, der da blev sat under Laas og Lukke.

Politiprefecturet burde efter de Radicales Mening undertrykkes. Det blev det og blev til — *Ex-Politiprefecturet*, der allerede den 20. Marts fik sin midlertidige Commandant, den senere saa bekjendte DUVAL, og kort efter en civil Delegeret, den ikke mindre bekjendte RAOUL RIGAULT, der snart lod Pariserne mærke, at Politiprefecturet ikke havde tabt i Magt ved at faa et Ex foran.

Raoul Rigault var en ung Studerende, der tidligere havde lagt ualmindeligt Talent for Politivæsen for Dagen; saaledes skal han allerede som Dreng i Skolen have organiseret en fast Stok af sine Kammerater, der ved at følge Politibetjentene og sætte sig i Forbindelse med Forbryderne fik mange Ting at vide og bragte Melding til Raoul Rigault, som ved sit skarpe Blik af de forskellige Oplysninger uddrog det rette Sammenhæng, saaledes

at han ofte vidste bedre Besked end selve Politimesteren; men han beholdt sin Visdom for sig selv; det var kun en Fornøjelse, en Kraftprøve, en Øvelse for Fremtiden. Saasnt han var bleven Student, gjorde han sig bemærket ved sine radicale Anskuelser. Da Blanqui d. 31. Oct. mente at være Statens Chef, blev Raoul Rigault, som efter 4. Sept. havde ansat sig selv i Politiets Tjeneste, udnævnt til Politimester, men fik ikke Tid til at tiltræde sin Post. Nu var han Situationens Mand.

Communens Politiprefectur eller Ex-Politiprefectur kom under Raoul Rigaults Ledelse til at spille en stor og sørgelig Rolle. Ganske vist manglede han ikke Dygtighed, og det skyldes muligvis ham, at Forbrydernes Virksomhed i Paris (her tales ikke om de officielle Forbrydelser) tiltrods for den gunstige Leilighed, da hele den gamle Embedsstand var flygtet og mange Huse stod tomme, ikke tog Overhaand; tvertimod. Men han var en voldsom, ondskabsfuld, blodtørstig Character, og Ansaret for Alt, hvad han forbrød, falder paa Central-Comiteen og Communen, der ikke turde indskrænke hans Virksomhed, fordi han erklærede, at hans Forholdsregler kun gjaldt Forræderne og Republikkens Fjender. Han gjorde Sit til at sætte Paris tilbage til de værste Dage fra den første Revolution; men da hans Handlinger mest holdtes hemmeligt, vil de fleste af hans Bestemmelser ikke findes omtalt i *Journal officiel*. Han søgte at opspore sine og Republikkens Fjender paa enhver Maade, opfordrede *Aarvaagenhedscomiteerne* og Nationalgarderne til ved Breve at underrette Politiet om alt Mistænkeligt, ja han oprettede endog Comptoirer, der skulde »modtage Angivelser mod de Borgere, der vare mistænkte for at staa i Forbindelse med den lumske og forræderske Regjering i Versailles eller sammensvorne med den nedrige Reaction«. Enhver, som Rigault fandt mistænkelig, blev indespærret; hvem der efter hans Mening blev overbevist om Forræderi, blev skudt, hvem han ikke kunde faa fat paa, dømt til Døden. Heldigvis blev Antallet af de overbeviste Forrædere kun ringe, og de Dødsdømte vare i Sikkerhed i Kanonskuds Afstand fra Paris, hvoraf de ogsaa i fuldt Maal benyttede sig og *franc-filerede*, som Pariserne sagde, til Versailles

eller, hvis de heller ikke her følte sig sikre, til Udlandet. Disses Antal var i Virkeligheden stort; men vistnok har man ogsaa herom gjort sig overdrevne Forestillinger udenfor Paris, idet nemlig Mange, mod hvem der aldrig var rettet nogen Anklage, reiste bort og fortalte, at de »vare dødsdømte af Communen« — det var *chic*.

Raoul Rigault var Medlem af den Krigsret, Centralcomiteen dannede; men her, hvor han ikke eneraadigt kunde gennemføre sine Ønsker, følte han sig ikke tilpas. Krigsretten fældede kun Dødsdom over tre Mand, der beskyldtes for d. 18. Marts at have skudt paa Folket.

Raoul Rigault.

I sine aabenlyse Handlinger viste Rigault sig ikke grum. Hans første Decret gjaldt Undertrykkelsen af Hazardspil, da »det førte til alle Laster, endog til Forbrydelse, og da det var umoralsk og stridende mod enhver Retfærdighedsfølelse, at Mænd, uden Uleilighed, ved et eneste Tærningkast kunde bortødsle den Smule Velvære, som Lønnen skulde bringe i Familierne«. Til at være Moralprædikant var maaske nok Raoul Rigault, der holdt af at føre et lystigt Liv, ikke særdeles skikket; men i Realiteten har han vel Ret, og der er da i alt Fald ingen Anledning til at bebreide Communen, at den ikke fulgte det Exempel, der gives af

adskillige dydzirede Regjeringer, som forbyde Hazardspil for selv at holde Spillebanker og Lotterier.

Rigault bekendtgjorde, at Enhver, der ikke medførte militaire Sager, frit kunde passere ud og ind; men fastsatte samtidigt, at »da Udstedelsen af Passeersedler fordrer særegen Paapassenhed, ville saadanne kun blive udleverede fra Politiprefecturet«. Senere blev der holdt streng Control med, at enhver vaabenfør Mand kun med Tilladelse kunde forlade Byen.

Mod mig personligt viste Hr. Rigault, som jeg kjendte fra Bordeaux, sig meget forekommende ved strax, da jeg henvendte mig til ham, at give mit Pas Paategning om, at jeg bestandigt uhindret kunde passere, og jeg, der havde mange Venner baade i Paris og i Versailles, benyttede mig under hele Communens Tid jevnligt heraf.

Ordenspoliti kjendtes neppe i Communens Tid: det var Nationalgarden, der overholdt Gadeordenen, og den skilte sig i det Hele upaaklageligt derfra, skjøndt Forholdene, f. Ex. ved de mange Afspærringer, tidt vare vanskelige. Man maatte i de Dage, hvor der fandt Kamp Sted inde i Byen, lægge sin Sten paa Barricaderne under Bygning, hvis man vilde forbi, og jeg har hørt mange Klager fremført derover, jeg har kjendt Mange, der vægrede sig derved, som Modstandere af Communen. Disse Ubøielige maatte saa enten vende om eller gaa en Omvei; men de led forøvrigt ingen Overlast.

I det Hele taget var Nationalgarden som Ordensvogter særdeles forekommende: den lod Folk samle sig i Grupper, saa meget de havde Lyst til og opfordrede dem ikke — hvad Politiet ellers ofte har for Vane — med Skjældord og Puf til at *passere Gaden*. I disse Grupper behandledes Dagens Begivenheder og den offentlige Stemme talte. Saalænge Ordensvennerne vare understøttede af de Deputerede, Mairerne, Bladene og Admiral Saisset, var Stemningen stærkt delt, mange Talere raadede til og forudsagde de mest determinerede Handlinger fra Ordensvennernes Side, og man skulde tro, at *de Blaa* ikke vare villige til at opgive

hverken en Tomme af deres Arrondissementer eller en Sten af deres Brolægning; men efter at deres Førere havde sluttet Overenskomst med Comiteen eller rettere: havde antaget alle dens Fordringer, i det Haab derved at kunne indvirke paa de Valg, de dog ikke kunde forhindre, forandredes Tonen, og man talte kun om, hvem man skulde stemme paa.

En Mand, man maa undres over endnu ikke at have seet fremtræde, er BLANQUI. Blanqui, der efter sine Venners Sigende har conspireret i 60 Aar; Blanqui, de Radicales Mand fra Beleiringen, han, der skulde frelse Republikken; Blanqui, som baade ved Ordet i Klubben *Fædrelandet i Fare* og ved Pennen i Bladet *Fædrelandet i Fare* og ved d. 31. Oct. at gjøre sig til Førsteminister havde virket for Fædrelandet i Fare — hvor var Blanqui?

Fangen af »les ruraux«, Bønderne i Versailles!

Blanqui havde udgivet en Proclamation, hvori han omtaler, at han er dømt til Døden og tilføier meget betegnende: »Man dør ikke altid af slige Domme; ofte gaaer man større og renere ud af disse Prøvelser«.

Allerede i 1827 tog han Del i en Emeute og blev saaret; 1830 var han igjen paafærde og blev kastet i Fængsel, hvorfra en almindelig Amnesti friede ham i 1837; 1839 fremkaldte han nye Uroligheder og blev 1840 dømt til Døden; paa Forbøn af hans Søster forandredes Dommen af Kongen til livsvarigt Fængsel, og 1848 var Blanqui med til at proclamere Louis-Philippes Afsættelse; han angreb nu den provisoriske Regjering, sattes atter i Fængsel og kom først løs ved en Amnesti i 1859, men maatte allerede i 1861 vende tilbaget i Fængselet for at have opfordret til Oprør; d. 4. Sept. 1870 var Borger Blanqui ved l'Hôtel-de-Ville og proclamerede Napoleons Afsættelse; d. 31. Oct. 1870 proclamerede han fra l'Hôtel-de-Ville »Regjeringen for det nationale Forsvars« Afsættelse; d. 9. Marts 1871 blev han dømt til Døden par contumace, flygtede med sin Søster til en Ven i Departementet Lot i det sydlige Frankrig, men blev her midt i Marts tagen af Gendarmen, sat fast, og Grunden til, at han ikke kom løs, maa søges i, at

han var syg, da han formodentlig ellers, som en af hans Tilhængere sagde, »nok skulde være sluppen fra de Sbirrer, der bevogtede ham«.

De Radicale savnede ham i høi Grad. »Havde vi bare Blanqui«, »hvis Blanqui var her« osv. vare staaende Udtryk; der gjordes flere Forsøg paa at faa ham, f. Ex. ved at tilbyde Erkebispens af Paris til Udvexling; men Alt forgæves; han blev i Fængsel og dømtes senere til livsvarigt Fangenskab, som han dog kom ud af.

Gustave Flourens.

De to Mænd, der samtidigt bleve dømt til Døden i Anledning af det mislykkede Revolutionsforsøg d. 22. Jan., i hvilket Blanqui forresten ikke havde nogen directe Del, Felix Pyat og Gustave Flourens, vare nu Øieblikkets Mænd.

GUSTAVE FLOURENS var Damernes Afgud; alle sværmede mere eller mindre for ham. Ung, begavet, i Besiddelse af en stor Formue, en skarp og klar Forstand og betydelig Fremstillings-evne, havde han tidligt gjort sig bekendt som Videnskabsmand ved Taler og Udgivelsen af værdifulde Skrifter. Flourens' Ærgjerrighed saae sig ikke tilfredsstillet af Regjeringen, hvilket vel var den egentlige Aarsag til, at han stillede sig imod den og med

Liv og Sjæl kastede sig i Armene paa det mest radicale Frihedsparti. Da Opstanden paa Creta udbrød, reiste Flourens hertil, tog activ Del i den og levede i Bjergene for at undgaa Tyrkernes Forfølgelse, idet der var sat en Pris paa hans Hoved. Denne æventyrlige Reise i Forbindelse med nogle Dueller, hvori han engang blev haardt saaret, en Fængselsstraf paa 3 Maaneder for Fornærmelser mod Keiseren, og hans galante, ridderlige, vindende Væsen fuldendte hans Berømmelse. Efter 4. Sept. valgtes han til Chef for nogle Batailloner i Belleville, hvis simple Befolkning han havde

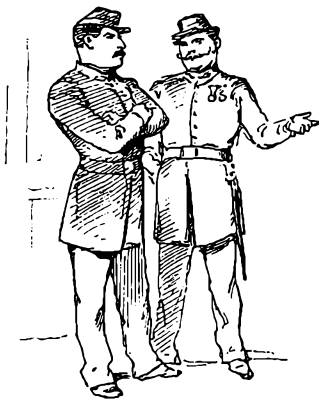
Felix Pyat.

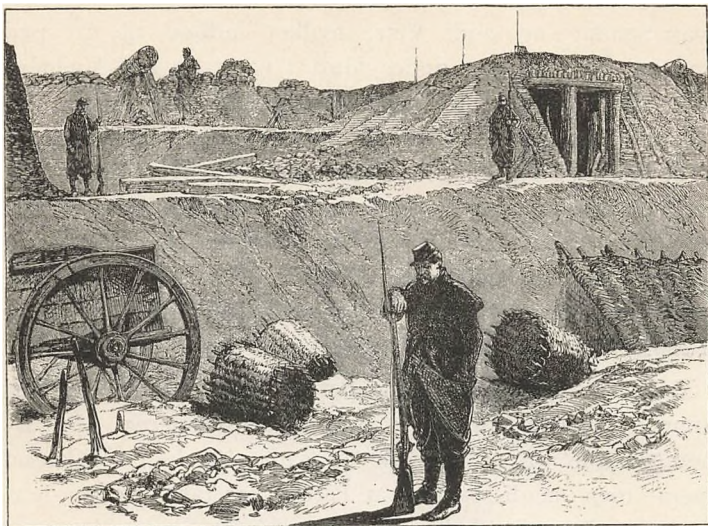
sluttet sig til og var afholdt af, da han anvendte sin Rigdom til at stifte Godt her; han kaldte sig fra nu af *Voldmajor*, en underlig Forfængelighed, da Nationalgarden ingen Majorer havde. D. 5. Nov. valgtes han til Tilforordnet ved Bellevilles Mairie, men kunde ikke tiltræde sin Post, da Regjeringen satte ham fast; d. 22. Jan. blev han udfriet af Fængselet, men maatte holde sig skjult, indtil han d. 18. Marts traadte frem og rettede et Opraab til Belleville, hvori han opfordrer Paris til ikke at taale anden Armee end Nationalgarden og raader Vælgerne til at stemme paa prøvede Radicale, for at den demokratiske, sociale og universelle Republik kan seire.

Flourens har været i Besiddelse af store Egenskaber; thi ikke blot hans Venner forgudede ham, men endog hans politiske Fjender agtede ham som en ærekyr, brav, opoffrende, intelligent

Mand, der kunde være bleven en Stolthed for Videnskaben og en Pryd for sin Stand, og han er sikkert den Eneste, hvis Død i denne af Lidenskaber og Blod ophidsede Tid bragte Sorg baade i Paris og i Versailles.

Blanqui var en gammel Conspirator; Gustave Flourens var en ung Soldat og Videnskabsmand, lige rask med Ord og Sværd; FELIX PYAT var en Bladskriver. Han skrev under Keiserdømmet, han skrev under Beleiringen, som under Communen, altid voldsomt, lidenskabeligt, opfordrede til at benytte ethvert Middel for at opnaa de videstgaaende Fordringer; men naar Øieblikket kom, da den Sød, han havde udsaaet, skulde høstes, var Felix Pyat ikke med, og endog hans eget Parti beskyldte ham for Feighed.

26. MARTS — 1. APRIL.

COMMUNEN.

IFØLGE Centralcomiteens Bestemmelser fandt Valgene til Communen Sted d. 26. Marts i de samme Localer, som benyttedes ved Valget til Nationalforsamlingen d. 8. Februar og imod Fremvisning af de til dette Valg udstedte Valgtegn. I hvert Arrondissement fandtes der en af Centralcomiteen udnævnt Valgcomite. Af c. 482,000 Vælgere skulde der vælges 90 Medlemmer, nemlig 1 for hver 20,000 Indbyggere.

Knap Halvdelen af de indskrevne Vælgere deltog i Stemmegivningen, men efter Omstændighederne var dette Antal dog i og for sig betydeligt. Man maa lægge Mærke til, at Mange betragtede disse Valg som ubetinget ulovlige, og lod sig under ingen Omstændigheder forlede til at tage Del i dem; der laa kun et Døgn imellem Mairernes Overenskomst med Centralcomiteen og Valgene;

det var Søndag og godt Veir, hvilket indbød til at spadserere fremfor at stemme; der findes altid i Paris en Del Vælgere, — og deres Antal voxede under de foreliggende Betingelser betydeligt — der kun anse Valg som en Spas; de ere lige glade, hvem de falde paa og de afgive Stemmesedler, hvorpaa der f. Ex. staaer: »Kongen af Siam«, »Greven af Monte Christo«; eller flere Vælgere drive Spas i Fælledsskab; saaledes var der f. Ex. ved denne Leilighed en Candidat, der hed *Coquerel*, og en Vælger stemte da paa *Coquerel*, den næste paa *Coquorico*, den følgende paa *Coquerelico* og den sidste i Selskabet paa *Coquerelicoco*.

Mairerne, som havde haabet at kunne faa Indflydelse i Communen, havde forregnet sig: Ordensvennerne afholdt sig gjennemgaaende fra at stemme og satte ialt kun 16 Candidater igjennem; men da disse saae, at Partiet var tabt, indgav de deres Demission. Flere Dobbeltvalg havde fundet Sted; Nogle af de Valgte indgav snart efter deres Demission; Enkelte mødte ikke; derved reduceredes Antallet af de Mænd, der ifølge Valget d. 26. Marts modtog Sæde i Communens Raad, til 62.

Disse vare:

DEMAY, 48 Aar, Billedskærer, blev Medlem af Undervisnings-commissionen.

ARNAUD, 38 Aar, Fabrikant, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser og senere Medlem af Velfærds-comiteen.

PINDY, 30 Aar, Snedker, blev Medlem af den militaire Commission.

DUPONT, 40 Aar, Kurvemager, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider.

ARNOULD, Arthur, 37 Aar, Journalist, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser.

LEFRANÇAIS, 47 Aar, Journalist, blev Medlem af den executive Commission.

CLÉMENCE, 33 Aar, Bogbinder, blev Medlem af Justits-Commissionen.

GÉRARDIN, 32 Aar, Decorateur, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed, af Commissionen for de ydre Forbindelser, af Velfærdscomiteen.

AMOUROUX, 28 Aar, Hattemagersvend, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser.

RÉGÈRE, 55 Aar, Dyrslæge, blev Medlem af Finants-Commissionen.

JOURDE, 28 Aar, Regnskabsfører og medicinsk Studerende, blev Medlem af Finants-Commissionen og Delegeret ved Finantserne.

Arnould.

Dupont.

Pindy.

TRIDON, 30 Aar, Advocat, blev Medlem af den executive Commission og af Krigscommissionen.

BLANCHET, ogsaa kaldet PANILLE, Commis, blev Medlem af Justits-Commissionen.

LEDROY, 53 Aar, Photograph, blev Medlem af den militaire Commission.

BESLAY, 76 Aar, Rentier, blev Medlem af Finants-Commissionen, Delegeret ved Frankrigs Bank.

PARISEL, 30 Aar, Læge, blev Medlem af Commissionen for Arbejde, Industri og Handel.

URBAIN, 35 Aar, Lærer, blev Medlem af Undervisnings-Commissionen.

BRUNEL, 41 Aar, Journalist, Officer af Nationalgarden.

RAOUL RIGAULT, 25 Aar, Studerende, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed, Delegeret ved Politiprefecturet, Communens Procureur.

VAILLANT, Civilingenieur, blev Medlem af den executive Commission, Delegeret ved Undervisningsvæsenet.

ALLIX, 53 Aar, Opfinder.

GAMBON, 51 Aar, Jurist, blev Medlem af Justits-Commissionen og Medlem af Velfærdscommissionen.

FELIX PYAT, 57 Aar, Forfatter, blev Medlem af den executive Commission, af Finantscommissionen, af Velfærdscomiteen.

FORTUNÉ, 49 Aar, Læderarbejder, blev Medlem af Commissionen for Levnetsmidler.

CHAMPY, 26 Aar, Guldsmed, blev Medlem af Commissionen for Levnetsmidler.

BABICK, 51 Aar, Pomade-Fabrikant, blev Medlem af Justits-Commissionen, af Commissionen for de offentlige Institutioner.

MORTIER, 28 Aar, Architect, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Institutioner.

DELESCLUZE, 62 Aar, Journalist, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser, af den executive Commission, af Krigscommissionen, af Velfærdscomiteen, Delegeret ved Krigsvæsenet.

ASSI, 30 Aar, Jernstøber, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

PROTOT, 32 Aar, Advocat, blev Medlem af Justits-Commissionen, af den executive Commission, Delegeret ved Justitsvæsenet.

EUDES, 28 Aar, Commis, Officer af Nationalgarden, blev Medlem af den executive Commission, af den militaire Commission, Delegeret ved Krigsvæsenet, Medlem af Velfærdscomiteen.

AVRIAL, 31 Aar, Mekaniker, blev Medlem af den executive Commission og af Krigscommissionen.

VERDURE, 46 Aar, Regnskabsfører, blev Medlem af Commissionen for Undervisningen.

VARLIN, Bogbinder, blev Medlem af Finantscommissionen.

GERESME, 43 Aar, Snedker, Delegeret ved Justitsvæsenet, blev Medlem af den militaire Commission.

THEISZ, 31 Aar, Gravør, blev Delegeret ved Postvæsenet.

MEILLET, 33 Aar, Jurist, blev Medlem af Justits-Commissionen, af Commissionen for de udenrigske Forbindelser, af Velfærdscomiteen, Delegeret ved General Wroblewskis Armee.

DUVAL, 41 Aar, Jernstøber, Officer af Nationalgarden, blev Medlem af den militaire Commission.

CHARDON, 32 Aar, Kobbersmed, Officer af Nationalgarden, blev Medlem af den militaire Commission og af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

Dereure.

Gambon.

Lefrançais.

FRANKEL, 27 Aar, Guldsmed, østerrigsk Undersaat, blev Medlem af Commissionen for Arbejde og Handel og af den executive Commission.

BILLIORAY, 31 Aar, Maler, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbejder, Medlem af Finants-Commissionen, Medlem af Velfærdscomiteen.

MARTELET, 28 Aar, Maler, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Institutioner.

DECAMP, 35 Aar, Kobbersmed.

CLÉMENT, Jean Victor, 47 Aar, Farver, blev Medlem af Finants-Commissionen.

JULES VALLÈS, 39 Aar, Journalist, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser.

LANGVIN, 28 Aar, Metalarbejder, blev Medlem af Justits-commissionen.

CLÉMENT, Jean-Baptiste, 34 Aar, Skribent, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Institutioner.

GÉRARDIN, Charles, 30 Aar, Commis, blev Medlem af Commissionen for Arbejde og Handel.

CHALIN, 26 Aar, Metalarbejder, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

MALON, 30 Aar, Commis, blev Medlem af Commissionen for Arbejde og Handel.

BLANQUI, 66 Aar, var ikke i Paris og blev sat fast af Regeringen.

DEREURE, 33 Aar, Skomager, blev Medlem af Justitscommissionen, og Delegeret ved Dombrowskis Armee.

FERRÉ, 27 Aar, Regnskabsfører, blev Delegeret ved Sikkerhedsvæsenet.

VERMOREL, 30 Aar, Journalist, blev Medlem af Justits-Commissionen, af den executive Commission og af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

PASCHAL GROUSSET, 27 Aar, Journalist, blev Medlem af den executive Commission og Delegeret ved de udenrigske Forbindelser.

OUDET, deltog kun lidet i Communens Møder.

PUGET, 43 Aar, blev Medlem af Commissionen for Arbejde.

MIOT, 62 Aar, blev Medlem af Commissionen for Undervisningen.

OSTYN, 38 Aar, Handelsmægler, blev Medlem af Commissionen for Levnetsmidler.

FLOURENS, 32 Aar, Officer af Nationalgarden, Rentier, Forfatter, blev Medlem af den militaire Commission.

BERGERET, 41 Aar, Commis, Officer af Nationalgarden, blev Medlem af den militaire Commission.

RANVIER, 43 Aar, Lak-Fabrikant, blev Medlem af den militaire Commission og Medlem af Velfærdscomiteen.

Disse Mænd tilhørte dels det radicale, dels det socialistiske Parti. Der fandtes blandt dem omtrent en Snes Medlemmer af

Centralcomiteen, lige saa mange af l'Internationale, de bekjendteste Førere fra d. 31. Oct. og 22. Jan., Klubtalere fra Beleiringen og røde Skribenter, hvis Berømmelse gik tilbage til 1848, sammen med »Ukjendte fra igaar, hvis Navne snart ville lyde over hele Verden, fattige Folk, simple Arbeidere«.

Nederlaget var fuldstændigt for Bourgeoisiet. Derfor reiste der sig strax, endnu inden Communen havde viist, hvad den vilde, et Skrig imod den af Bourgeoisiet over hele Verden, og da næsten alle Blade og de værste Skraalhalse hørte til Bourgeoisiet, var det et universelt Raab, der overdøvede enhver Modforestilling. Det

Grousset.

Vallès.

var ikke den krænkede Ret, det lovløse Oprør, der fremkaldte det: Bourgeoisiet havde ikke før taget det saa nøie med et Oprør; det var et Angstskrig, fordi Bourgeoisiet saae Magten glide ud af sine Hænder.

Hvorpaa støtter Bourgeoisiet denne Fordring paa Magt?

Bourgeoisiet, som troer at have Monopol paa Frihedsideer og Intelligents, har i det sidste Aarhundrede i de fleste Stater tilrevet sig Magten.

Ifølge hvilken Ret?

Bourgeoisiet har fra første Færd klart udtalt sin anmassende Fordring: »Hvad bør den tredie Stand være?« — »Alt!«

Naar den tredie Stand skal være Alt, saa blive de andre Intet. Den tredie Stand er Bourgeoisiet.

Nu er det rigtigt, at den tredie Stand ikke er exclusiv som de to første, den vilde endog gjerne optage Adel og Geistlighed i sig, da de stod over den, og den giver Medlemmer af de lavere Stænder Adgang, hvis de kunne hæve sig op til den; men endskjøndt den tredie Stand ikke har skarpe Grændser, danner den dog en Stand for sig, hvad den selv anerkjender, og denne Stand skal være Alt! — Enhver veed, hvad der forstaaes ved Bourgeoisiet: Penge, Stilling, en vis Dannelse — maaske rettere Belæsthed — ere de Fordringer, der stilles for at have den Ære at høre dertil. Bourgeoisiet, den tredie Stand, de Liberale, de Blaa, det er Altsammen Et, og at de ere Venner af den Orden, de selv have lavet, er saare naturligt. Dette Parti beraaber sig paa Frihed og Lighed; men Friheden har bestaaet i, at Magten alene tilhørte det; Ligheden i Afskaffelse af de Rettigheder, der trykkede det. Hvor Bourgeoisiet har kuld kastet de to første Stænders Magt, har det sat sig selv paa deres Plads, taget alle Embeder og hele Statsstyrelsen i sin Haand; og have de andre Stænder havt nogen Indflydelse, har det kun været ved at slutte sig til Bourgeoisiet. Det har ikke taget lempeligt paa Adel og Geistlighed, hverken skaanet Liv eller Eiendom; men nu, da Turen kunde komme til det, tales der i helt andre Toner. Hvad der før var Frihed, er nu Anarchi; hvad der før var beklagelig Nødvendighed, er nu Mord og Skurkestreger. Men naturligvis — der er Forskjel paa, hvad man gjør ved Andre, og hvad man vil, Andre skulle gjøre ved En, og der maa forskjellig Maalestok til.

Havde Bourgeoisiet ophævet de første Stænders Rettigheder, for at udslette Standsforskjellen og stille Alle lige, kunde det vel beraabe sig paa Retfærdighedsfølelse; men det var ikke Hensigten. Det vilde kun selv have Magten for at benytte den efter sit Ønske og til sin Fordel, og Frihedsprincipperne gaa ikke længere, end at de sikkre det Styrelsen. Almindelig Stemmeret, siger Bourgeoisiet, det er Frihed, og det er vort Værk. Men Stemmeretten lader Bourgeoisiet gjerne standse netop der, hvor den kan blive

det farlig og paaberaaber sig, at Resten af Befolkningen er afhængig og kan ikke have nogen selvstændig Mening. Hvem er uafhængig?

Længe har den fjerde Stand været tosset nok til at betragte Bourgeoisiet som Vaabenbroder og støtte det, skjøndt det ikke har bragt den større Fordele end Enevælde, Præstevælde eller Adelskab. Endelig bliver den kjed af det og vil selv tage Del i Styrelsen, og hertil turde den dog vel være berettiget. Men naar den fjerde Stand vil optræde som Stand, kue de andre og leve paa deres Bekostning, saa begaaer den samme Overgreb som de

Delescluze.

Vernorel.

andre Stænder før den have begaaet, og den maa da vente at finde Modstand, ikke alene hos de Stænder, den angriber, men hos Enhver, der sætter Alle lige, som henhørende til Samfundet. Den fjerde Stand er som den tredie og som den anden og den første kun Led af Samfundet, lige stillede i hvad der angaaer det Fælleds.

Efter de Radicales Mening er den radicaleste Maade, hvorpaa man kan lade Enhver faa en Brøkdal af Styrelsen, Valg, hvori Alle deltage, der have naaet en vis Alder. (Alderen til at være valgbar og valgberettiget er de fleste Steder sat over Værnepligtsalderen; man skulde dog synes, at naar en Mand skal vove sit Liv for en Sag, maa han være »stor nok« til at kunne have en

Mening om den.) Men den almindelige Afstemning har, mene de, ikke Stort at betyde, naar de, der vælges, faa Hals og Haand over Vælgerne, og der øverst befinder sig en uafsættelig Styrelse, der besætter alle Embeder, uden at spørge Nogen til Raads. Man kan da ligesaa godt have et absolut Regimente, hvor man har den Fordel, kun at skulle rette sig efter een Herre, der da ikke skifter hvert Øieblik. At Regjeringen siger til Vælgerne: »Det ville vi, Regjeringen; men da vi ere valgte af Eder, Vælgere, er det igrunden Eder, der ville det«, er kun en spidsfindig Snak, der ikke engang bedrager, naar Regjeringen er uafsættelig. Idet Enevoldsmagten, hvor al Styrelse ligger i een Haand, er styrtet, er Magten ingenlunde formindsket ved at fordeles mellem Undersaatterne; den er bleven staaende, kun med den Forandring, at den sidder paa mange Hænder; men den er der i samme Udstrækning. Vindingen i demokratisk Retning er ikke stor. I et Samfund, der styredes efter demokratiske Grundsætninger, maatte Beboerne ved almindelig Afstemning kunne indsætte og afsætte deres Embedsmænd, og man maatte være sikkret mod, at de valgte Lovgivere lavede Love, der vare Flertallet imod. Dette kan ske ved at sprede og ved at indskrænke den lovgivende Magt; sprede den, saaledes at der er een Magt for det Locale, det Stedlige, en anden kun for det Almindelige i streng Forstand, hvorved den enkelte Del vilde undgaa at lide under Sammenslutning med Meningsforskjellige; indskrænke den ved at lade Valgcandidaterne forpligte sig til bestemt Afstemning om forud opgivne Spørgsmaal (le mandat impératif) og tillige ved i mange Henseender at udvide den personlige Frihed, saaledes at Lovgivningsmagtens Myndighed i det Tilfælde bortfalder, f. Ex. i Alt, hvad der angaaer Religionen.

I sin Helhed var Communen valgt uden noget Program; den kunde handle og tiltage sig saa megen Magt, som den fandt for godt, slutte Overenskomster med de andre Byer og Departementerne om de Baand, der skulde slutte dem sammen til et nationalt Hele, osv.; men den fik snart andre Ting at tage Vare: Omstændighederne tvang den til i alle Henseender at optræde med dictatorisk Myndighed.

Efter Valgene hvilede Paris sig i nogle Dage ovenpaa Anstrengelsen og Spændingen. Gaderne, som vare befriede for Barricader, og de offentlige Haver, som den galante Comite havde skyndt sig at aabne, vrimlede af Folk, ligesom Jernbanen til Versailles blev stærkt søgt; men det Interessante, man ventede at finde her, fandt man i Almindelighed ikke, og selv Communens erklærede Fjender foretrak dog Paris under Communen for Versailles under Nationalforsamlingen.

Det var et politisk Pusterum, der kun udfyldtes af nogle pikante smaa Artikler i *L'Officiel*. Comiteen havde overdraget Udgivelsen af dette Blad til en Delegeret, Borger LONGUET, der

Assi.

Chalain.

hidtil havde skrevet i Bladene i Quartier Latin. Som Redacteur af *L'Officiel* var han selvstændig. Centralcomiteen, enkelte af dens Medlemmer, Delegerede ved de offentlige Institutioner, Mairer og Radicale, der fik en eller anden Idee, som de mente burde offentliggøres, sendte ham Proclamationer og Artikler, som han da valgte imellem efter Skjøn og Behag. Derfor vil man ogsaa forgjæves søge mange af de officielle Decreter i Communens officielle Tidende.

Den Artikkel, hvorved Bladet i Øieblikket tiltrak sig Parisernes Opmærksomhed, var skreven af en af Redacteurs Venner, men han fandt, »at den paa en tilfredsstillende Maade besvarede et af Øieblikkets Spørgsmaal«. Den begynder saaledes: »Man forsikkrer os, men Nyheden er ikke officiel, at Hertugen af Aumale skal være i Versailles. Hvis dette er Tilfældet, er det fordi Hertugen,

fra Bordeaux til Versailles, ikke har truffet en Borger. Det er af saadanne Kjendsgjerninger, at man seer, hvormeget den moralske og borgerlige Dyd er sunken. I de antikke Republikker var det en Lov at myrde Tyrannerne; her kalder en indbildt Moral denne Retfærdigheds- og Nødvendigheds Handling for Mord« — og efterat have omtalt, at Prindser paagrund af deres Opdragelse altid blive de Samme og at man ikke kan stole paa deres Ære, slutter Artiklen: »Samfundet har kun een Pligt mod Prindserne: Døden. Der behøves kun eet Bevis: Identiteten. Orleanserne ere i Frankrig, Bonaparterne ville komme tilbage: Maatte de gode Borgere tænke derover.«

Denne ligefremme Opfordring til at rydde Prindserne afveien, indrykket i *Journal officiel*, maatte vække stor Opsigt, og selv om den anbefalede Fremgangsmaade skulde have været en Borgerpligt i de Gamles Republikker, er den dog neppe ganske stemmende med de moderne Principper. Paa den anden Side kan man ikke negte, at om end et regjerende Fyrstehus maatte være en Lykke for et Land, er et fortrængt altid en national Ulykke —, saa at, hvis alle Frankrigs kongelige og keiserlige Prætendenter paa en skikkelig Maade kunde dø, var der vist ingen Anledning til derfor at beklage Landet. Fortrængte Fyrster have kun een Tanke, eet Maal: at vende tilbage til Magten. Alle Prætendenter kunne ikke komme tilbage paa een Gang; er den ene paa Tronen, ere de andre landsforviste og conspirere og svække Landet og ere ved Haanden ved første Leilighed som »Frelser«. En stærk Republik kunde lade dem ude af Syne som Prindser og betragte dem som andre Borgere; men Frankrig har gjort sørgelige Erfaringer med Hensyn til sine detroniserede Fyrsters Valg af Midler og deres Ordholdenhed. Jeg skal saaledes blot bringe i Erindring, at den 20. Decbr. 1848 blev Borger CHARLES LOUIS NAPOLEON BONAPARTE af Nationalforsamlingen proclameret til Præsident fra samme Dag til 2. Søndag i Mai 1852 og aflagde følgende Ed:

»I Guds Nærværelse, ligeoverfor det franske Folk, repræsenteret af Nationalforsamlingen, sværger jeg at forblive tro mod den

demokratiske, ene og udelelige Republik og at opfylde alle de Pligter, som Constitutionen paalægger mig«.

Forsamlingens Præsident, ARMAND MARRAST, sagde derpaa:

»Vi tage Gud og Mennesker til Vidne paa den Ed, der nu blev aflagt«

og Republikkens Præsident, NAPOLEON BONAPARTE, tilføiede af egen Drift:

»Den Ed, jeg har aflagt, vil bestemme min fremtidige Handlemaade. Min Pligt er afstukken. Jeg vil opfylde den som en Mand af Ære. Jeg vil se Fædrelandets Fjende i Enhver, der ad ulovlig Vei vil forsøge at forandre, hvad hele Frankrig har grundlagt.«

Den 2. December 1851 udstedtes følgende Proclamation:

»I det franske Folks Navn befaler Republikkens Præsident: Nationalforsamlingen er opløst. Beleiringstilstanden er erklæret.

LOUIS NAPOLEON BONAPARTE.«

Centralcomiteen fralagde sig Delagtighed i *L'Officiels* Artikkel paa følgende morsomme Maade:

»Det er tydeligt, at da denne Artikel er undertegnet — hvad der ellers ikke finder Sted i *Journal officiel* — fremstiller den kun en individuel Mening, en Mening, der forøvrigt godt lader sig forsvare og som ikke alene har hele Oldtidens Autoritet for sig, men tillige Samtidiges, som Montesquieu, Milton, Sir Philip Francis, den formodede Forfatter af »Lettres de Junius«, uden at tale om Theologerne, der understøtte den fra et catholsk Standpunkt.«

L'Internationale syntes at blive lidt forskrækket over Udfaldet af den Bevægelse, som dette Selskab saa væsentligt havde bidraget til at fremkalde, og baade nu og senere have Medlemmer af *l'Internationale* paa forskellige Steder fralagt Foreningen Forbindelse med og Delagtighed i Communen i Paris.

Dette er urigtigt.

Vil *L'Internationale* ikke vedkjende sig Communen (naturligvis ikke alle dens Handlinger, men Bevægelsen), saa vil den ikke

være sig selv bekjendt og tør ikke staa til Ansvar for Følgerne af sine egne Lærdomme. *L'Internationale* har ikke alene, baade qva Forening og Medlemmerne personligt, opfordret og bidraget til Revolutionen, meget betydeligt medhjulpet til Centralcomiteens og flere andre revolutionaire Comiteers Dannelse, men ogsaa afgivet mange Medlemmer til disse og Communen, som Selskabet baade directe og indirecte støttede, og mange af Communens Love stod i god Samklang med *L'Internationales* Lære, af hvilken de vare Afføddninger. Netop Selskabets Sammenhold og Tilværelse fra tidligere Tid bidrog under Beleiringen og Vaabenhvilen væsenligt til at sætte de forskjellige Comiteer i Forbindelse. Nu blev Afdelingen i London lidt forskrækket og sendte gennem Stormesteren, KARL MARX, Brødrene i Paris en Skrivelse, dateret den 28. Februar, hvori den misbilliger Pariser-Medlemmernes Optræden, som »det er beklageligt at maatte tilstaa ikke stemmer med Selskabets smukke, værdige og lovende Opgave«, og opfordrer de franske Medlemmer til at efterligne de tyske Brødre, der som de ere satte udenfor Loven, men ikke søge deres Styrke i Oprør.

Afdelingen i Paris holdt Natten til den 23. Marts et Møde, hvori den rettede alle de bekjendte Angreb mod Regjeringen og vedtog en Proclamation, hvori det blandt Andet hedder:

»Arbeidere!

Den communale Revolution bekræfter vore Principper. Ville I tøve med at give den Eders Bifald! Vi have krævet Arbeidernes Emancipation, og de communale Valg ere Garantien herfor.

Arbeidere!

Vi have stridt og lidt for vore Lighedsprincipper; vi ville da ikke vige tilbage, naar vi kunne hjælpe til at lægge den første Sten til den sociale Bygning. D. 26. vil Folket stemme for Communen«.

Saasnart Afstemningen var kjendt, blev Communen proclameret fra l'Hôtel-de-Ville.

Paa en Estrade, omgivet af røde Flag og prydet med Republikkens Buste, der bar et rødt Skjærf, sad Centralcomiteens

Medlemmer, og bag dem stod de Nyvalgte med røde Skjærf, Tegnet paa deres Værdighed. Henri IV's Statue var skjult af røde Flag. Artilleriet var opstillet langs Seinen. Bataillonerne, hvoraf

Communen proclameres.

nogle havde ombyttet den trefarvede Fane med den røde, strømmede til fra alle Kanter, med Musik i Spidsen. Efter *l'Officiels* Opfattelse havde Bataillonerne fra Belleville, Montmartre og La Villette et strengt, krigersk Udseende. Stenbroen skjalv under deres taktfaste

Skridt. I Rækkerne marcherede, med straalende Øie og glad Smil, Soldater af alle Vaaben: Infanterister, Zouaver, Artillerister.«

ASSI oplæste Navnene paa de Valgte og raabte derpaa:

»I Folkets Navn! Paris' Commune er oprettet!«

En Artillerisalve forkyndte denne Begivenhed for Paris.

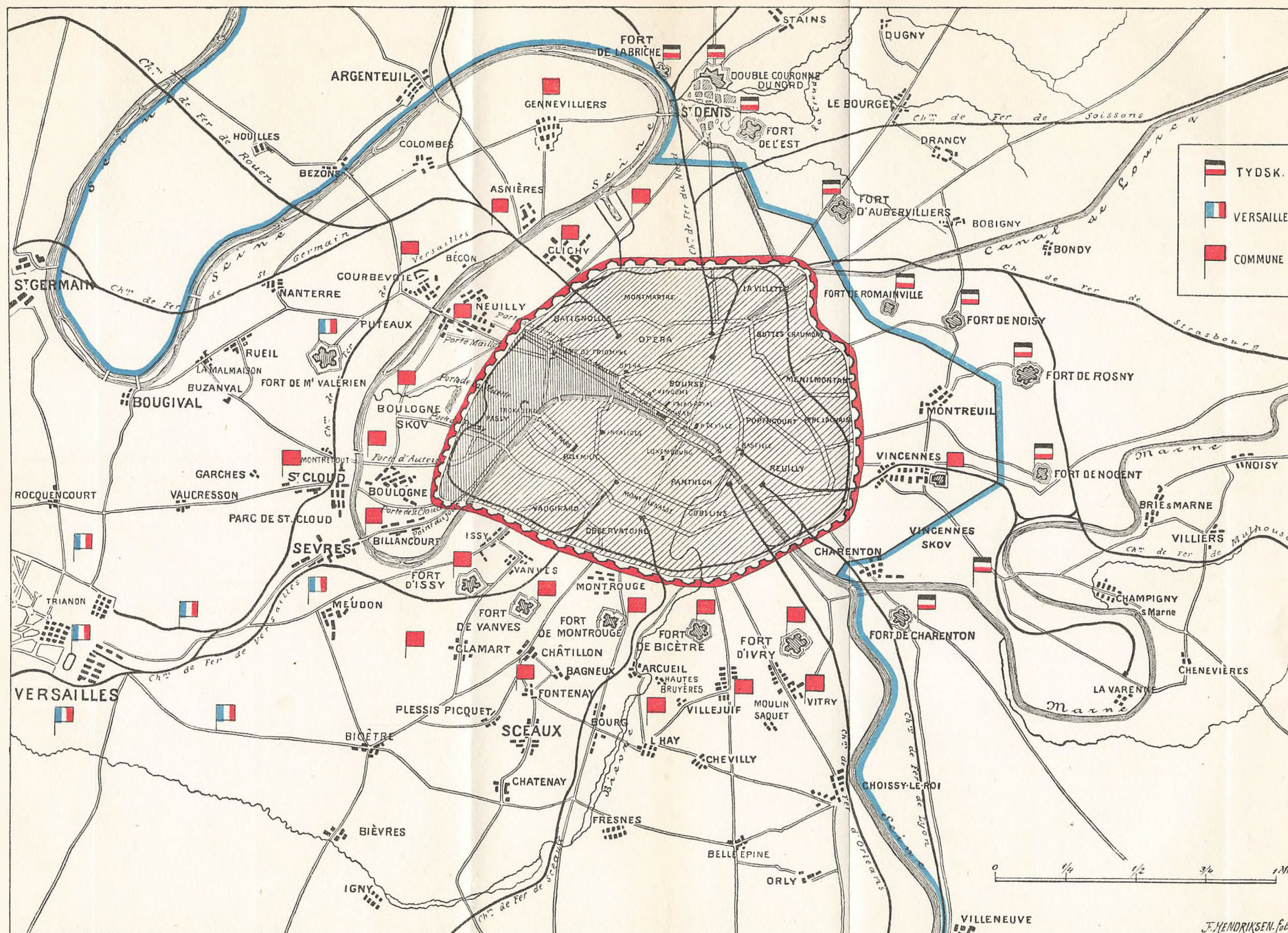
Festen fik nu et saa gemytligt Præg som muligt. Pladsen overfyldtes af Militaire og Civile, der blandede sig mellem hverandre; man raabte »Leve Republikken!« »Leve Communen!«, svingede med Hatten, holdt Taler, skød med Kanoner, sang Marseillaisen, slog paa Tromme, viftede med røde Faner, spillede National- og Dandse-Melodier, man kan gjerne sige nationale Dandse-melodier, saa det var en Øiets Lyst og Ørets Fryd. Der var ingen videre Orden i det; Enhver kunde gjøre og lade, som han fandt for godt; men derfor kunde vel denne Ceremoni være lige saa god som og var sikkert morsommere, end længe forberedte Processioner, der ere mislykkede, hvis en Kammerraad gaaer paa høire Side af en Justitsraad. Det var et af disse Øieblikke, hvor Pariserne helt og holdent overgive sig til Glæden — og saa ere de uimodstaaeligt elskværdige. Det var vel Politikken, der havde bragt dem sammen; men det smukke Veir, Musikken og de mange glade Ansigter lod dem snart glemme den; man gav Communen og Nationalforsamlingen og Stridigheder en god Dag og tænkte kun paa at more sig; man lyttede til Melodien i Musikken og overhørte, at det var Krigssignaler; Kanontordenen var kun Glædesskud — man glemte Ligene fra Montmartre og saae ikke den tændte Lunte.

Communen constituerede sig strax. Borger BESLAY holdt som den Ældste Invielsestalen, hvori han siger, at Forholdene have forandret sig siden den store Revolution. »Republikken i 1793 var en Soldat, som, for at kunne stride udadtil som indadtil, havde nødtigt at centralisere alle Fædrelandets Kræfter i sin Haand. Republikken i 1871 er en Arbejder, som i Særdeleshed har Friheden behov for at kunne grundlægge Freden. Fred og Arbeide, det er vor Fremtid!« Communen skulde befatte sig med det Locale, Regjeringen med det Nationale, og han opfordrede Communen til ikke at overskride dette Program.

I sit første Møde erklærede Communen, at »Nationalgarden og Centralcomiteen have gjort sig vel fortjente af Fædrelandet og Republikken«, hvormed den begyndte denne lange Række af Decreter, den i de to følgende Maaneder udstedte, og som jeg efterhaanden skal omtale.

Man kunde vente, at Centralcomiteen nu, da dens Maal var naaet, vilde afstaa Magten til Communen, hvad den atter og atter havde lovet at ville gjøre; men man vil faa at se, at det ingenlunde blev Tilfældet. Den udstedte en Proclamation, skreven af Assi, der var Medlem baade af Comiteen og af Communen, hvori den takker Pariserne for deres Bistand, anbefaler dem at slutte sig fast om Communen, da de saa sikkert ville naa Maalet: den universelle Republik, og erklærer at have afgivet Magten for at trække sig tilbage til den Myndighed, der tilkom den som Centralcomite for Nationalgarden, hvilken Myndighed bestod i at beskæftige sig med Alt, hvad der vedrørte Nationalgarden, og at vogte over Republikkens Opretholdelse. Det er temmeligt ubestemte Begreber, som kunde udstrækkes betydeligt, og Centralcomiteen gav ofte sin Mening tilkjende, ogsaa i Spørgsmaal, der strengt taget neppe angik Republikkens Befæstelse, saa at man undertiden ikke vidste, om det var den eller Communen, der regjerede. Den lod sine Bestemmelser indrykke i *l'Officiel*, og den Enighed, der i Begyndelsen herskede, varede ikke længe. Da Communen den 29. Marts bestemte, at alle Batailloner skulde vælge de manglende Officerer til Centralcomiteen, gav denne vel »sit fulde Samtykke til de Decreter, Communen havde udstedt«, men fortsatte, i Forbindelse med en Comite for Artilleriet, Styrelsen af Nationalgarden.

Den 29. Marts begyndte Communen sin Virksomhed med en Henvendelse til Paris; den omtaler, hvorledes den Regjering, »der vilde indsætte en Konge« og som nu truer med Borgerkrig og Preussernes Hjælp, er kastet ud; lover at gjenoprette, hvad der er bleven forstyrret og forudsiger Love om Leien, Vexelfristen og Nationalgardens Reorganisation.

STILLINGEN DEN 1. APRIL 1871.

Den blaa Streg betegner den tyske Demarcationslinie. Paa Paris' Østside, mod Tydskerne, var Enceinten den franske Demarcationslinie; dog skulde Slottet Vincennes holdes besat af et Compagni. Den mørkt skraverede Del af Paris var besat af Tydskerne fra 1.—3. Marts.

Derpaa valgte Communen Delegerede til de forskjellige Commissioner, der delte hele Magten imellem sig; det er ikke godt at se, hvad Communen har tænkt sig at overlade til Regjeringen, der skulde beskæftige sig med »det Nationale«, og den overskred saaledes strax de Grændser, dens Aldersformand havde anbefalet. Communens første Skridt: Fortjenstdecretet til Centralcomiteen, den lidenskabelige Henvendelse til Paris og Overtagelsen af hele Magten, vare altsaa saa fjendtlige som muligt mod Nationalforsamlingen og viste, at selv om denne — par impossible — vilde nedværdige sig til at betragte Communen som Ligemand, var der ingen Overenskomst mulig.

Der dannedes 10 Commissioner. Senere blev en Delegeret sat til at styre hver af Commissionerne. Man har sagt, at enten man kalder Administrationens Hoveder Delegerede eller Ministre, kommer ud paa Et. Det forekommer mig ikke. Ministrene ere valgte af Statsoverhovedet, og kunne vel ofte fortrænges, men ikke afsættes af Representationen; de Delegerede ere valgte af Representationen og kunne tilbagekaldes af denne.

De 10 Commissioner vare :

1. Den executive Commission;
2. Den militaire Commission;
3. Finants-Commissionen;
4. Justits-Commissionen;
5. Commissionen for Levnetsmidler;
6. Commissionen for Arbeide, Industri og Handel;
7. Commissionen for den offentlige Sikkerhed;
8. Commissionen for de offentlige Institutioner;
9. Commissionen for de udenrigske Forbindelser;
10. Commissionen for Undervisningen.

Commissionerne og Communen, hvis Møder ikke vare offentlige, satte sig strax i Virksomhed.

Communen decreterede:

»Eftersom Communen er den eneste Magt, skulle alle Embedsmænd betragte Ordre eller Meddelelser fra Versailles som ugyldige og ville i modsat Fald blive afsatte.

Det tilkommer kun de communale Myndigheder at benytte hvide Placater.

Udskrivningen er ophævet. Ingen militair Styrke kan skabes eller indføres i Paris. Alle vaabenføre Borgere ere Medlemmer af Nationalgarden.*

Med Hensyn til de Regler, der skulde lægges til Grund for Valgenes Godkjendelse, var — som sagt — $\frac{1}{8}$ af de indskrevne Vælgere fastsat; men da det, paagrund af Forholdene, var umuligt at bedømme, hvormange af de Indskrevne, der vare i Paris, besluttede Communen at godkjende alle Valgene, og fik derved sex Medlemmer, som ikke havde naaet det fastsatte Tal, deriblandt Brunel, en slet General, Raoul Rigault, en blodtørstig Politimester og Allix, en gal Mand. Det er ganske forunderligt at sætte en Regel op for strax at bryde den, naar man kan opstille, hvilken Regel man vil. Centralcomiteen havde troet at give Valgene et mere legalt Præg ved at benytte Valglovene for 1849; Communen opstillede samme Love, men tog intet Hensyn til dem ved de Suppleringsvalg, den kort efter maatte fastsætte, paagrund af Dobbeltvalg og Demissioner.

Communens første Handlinger havde som sagt viist, at den ikke vilde holde sig indenfor visse Grændser. Den foregreb Bemærkninger herom ved at erklære:

»Mange tro, i Communens første Handlinger at se den gaa udenfor den municipale Myndighed. Det har den gjort. Men det vilde være en besynderlig og endog barnagtig Indbildning at tro, at Revolutionen af 18. Marts blot havde til Maal at skaffe Paris et valgt Communeraad, underlagt en stærkt centraliseret Nationalmagts despotiske Formynderskab.

Det er, som man allerede fra den første Dag har sagt, for at skabe og sikkre Uafhængighed for alle Communer i Frankrig og tillige for alle Cantoner, Departementer eller Provindser, der ved en national Pagt ere bundne sammen, og for at frelse Republikken, at Mændene af 18. Marts have kæmpet og seiret.*

Communen gjorde herved Comiteens Generalers Ord til sine: »Alt det, der ikke er med os, er imod os.*

De brændende Spørgsmaal om Leien og Forfaldstiderne afgjorde Communen, som det var at vente, i Modsætning til Nationalforsamlingen, til Leiernes og Debitorernes Fordel:

»I Betragtning af, at Arbeidet, Industrien og Handelen have baaret alle Krigens Byrder og at det er retfærdigt, at ogsaa Grundeiendommen bidrager sin Del til Fædrelandet, befaler Communen:

1. Leien for Qvartalerne Oct. 1870, Jan. og April 1871 eftergives.

2. Alle Summer, betalte af Leierne i disse 9 Maaneder, overføres paa kommende Terminer.

3. Tilbagebetalingen af Gjæld af al Natur, underskreven indtil Dags Dato, vil være at udrede i Løbet af 3 Aar, at regne fra 15. Juli 1871 og uden at bære Renter, saaledes at Summen deles i 12 ligestore Dele, der betales hvert Trimester.«

Postvæsenet var den eneste Institution, der endnu ikke var rørt ved. En By som Paris kan ikke leve en Dag, end sige Maaneder, med et forstyrret eller slet organiseret Postvæsen, uden at føle de største Savn og yttre sin høieste Utilfredshed. Det var derfor en storartet Dumhed af de nye Herrer at forstyrre denne Institution, som uberørt, tiltrods for Krigen, vedblivende kunde have virket, til stor Nytte og Glæde for Byen, og uden Skade for Communen, da Regjeringen lige let kunde faa sine Efterretninger fra Paris, enten de gik med Posten eller ei. Misfor nøielsen var almindelig, da Posten afbrødes.

Jeg traf i de Dage en engelsk Ven, der hidtil havde befundet sig overmaade vel i Paris og seet paa det Hele med engelsk Overlegenhed og Ro, men som nu vilde tage bort over Hals og Hoved.

»Hvad«, sagde jeg til ham, »vil nu ogsaa De forlade os?«

»Troer De«, svarede han, »at jeg vil leve i en By uden Postvæsen?« — og han reiste.

D. 27. Marts præsenterede Borger THEISZ, en Gravør-Arbejder, som havde været virksomt Medlem af Centralcomiteen og nu var

bleven Medlem af Communen, sig hos Directeuren for Postvæsenet Hr. RAMPONT, med en skriftlig Ordre fra Centralcomiteen, hvorefter Borger Theisz skulde afløse Hr. Rampont; men denne svarede, at han kjendte ikke Noget til Centralcomiteen og vilde ikke vige. D. 30. kom Borger Theisz igjen, escorteret af en Bataillion Nationalgardere, og Hr. Rampont, som havde havt Tid til at træffe sine Forberedelser, trak sig saa med Personel og Materiel til Versailles og gav Ordre til de udenbys Postcomptoirer, at al Correspondance til Paris skulde dirigeres til Versailles. Den indenbys Postforbindelse blev gjenoprettet; men naar man vilde afsende eller afhente Breve til og fra Frankrig og Udlandet, maatte man tage til St. Denis eller Versailles.

Da jeg uhindret kunde reise ud og ind paa mit Pas, som jeg ogsaa havde ladet visere af Regjeringsmyndighederne, og da jeg jevnligt tog over St. Denis til Versailles, fik jeg efterhaanden Anmodning om at besørge en stor Mængde Postcommissioner og kom i Forbindelse med en Del Familier, der havde Medlemmer i og udenfor Paris.

Naturligvis kunde de nydannede Postcomptoirer kun virke mangelfuldt.

Jeg vilde ved den Tid sende en Blomsterkrands til Danmark, men kunde ikke faa den expederet hverken fra Paris eller Versailles. Jeg tog da Krandsen til St. Denis og henvendte mig til den første preussiske Officer, jeg mødte, som velvilligt paatog sig at besørge den, dog først efter at have beroliget sin preussiske Samvittighed overfor sit Feltpostcomptoir, der kun maatte besørge den tyske Hærs Sager, ved at faa Krandsen foræret og selv gjenskrive den af mig opgivne Adresse.

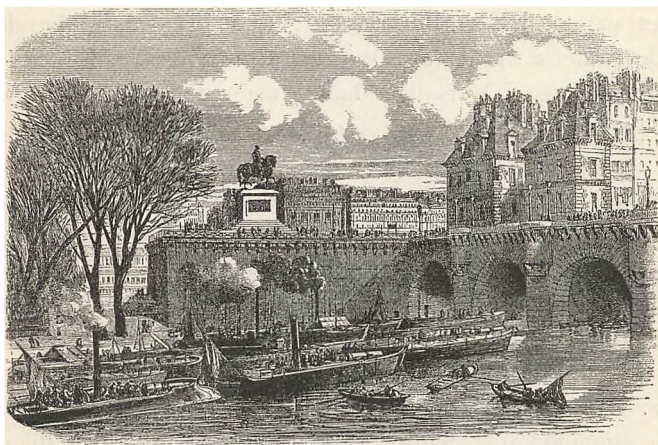
D. 30. Marts havde Communen ladet 5 Assurance-Compagniers Bureauer besætte, sat Segl paa dem og requireret de Penge, der var i Kassen. Det er saadanne Handlinger, der have gjort Communen berygtet. Communen havde ondt ved at skaffe de mange Penge, den behøvede, da den havde fundet de fleste Kasser

tomme; men denne Maade var den sletteste og der gaves andre og bedre.

Det er vel ikke i samme Aandedræt, som man nævner en af Communens Voldsgjerninger, Stedet at forsvare den: men jeg maa dog bemærke, at det forekommer mig, man i Pengespørgsmaalet har gjort Communen Uret i det Hele taget. At Communen i og for sig ikke havde Ret til at bestaa og at alle dens Handlinger af den Grund bleve ulovlige, skal villigt indrømmes. Men nu bestod den engang og havde til sin Bestaaen aldeles nødvendigt Brug for Penge og mange Penge, som den, da den ikke forefandt dem, maatte skaffe. Men paa hvilken Maade, Communen end skaffede dem, ved Laan, ved Salg, ved Optrækning af de Staten tilfaldende Afgifter: dens Medlemmer vare lige sikre paa at blive udskældte for Tyve og Røvere, der udøvede Skurkestreger mod Private, mod Banken eller Regjeringen. Det er meningsløst. Communen maatte og skulde have Penge, og man kan ikke forlange, at den skulde pakke sammen paa Grund af Pengemangel, saa længe den kunde skaffe Penge. Naar den var i Krig med Regjeringen i Versailles, kan man ikke vente, at den skulde respectere dennes Eiendom; det er der vist endnu intet Oprør, der har gjort, og derfor ere dog ikke alle Oprørere Skurke; eller, hvis de ere det, saa var Størstedelen af Regjeringens Medlemmer ogsaa Skurke, saavel som deres Forgængere osv. Naar Communen ikke kunde skaffe Penge tilveie paa anden Maade, saa maatte den skride til Laan, frivillige eller Tvangslaan. Det var nødvendigt. Comiteen havde allerede gjort Brug deraf og d. 19. laant en Million af Banken; denne Sum forøgedes senere betydeligt; men ikke desto mindre var Communens Delegerede for Finantserne, JOURDE, en ærlig og hæderlig Mand, der bestyrede sit Embede godt og sparsommeligt til det Sidste, uden at anvende andre Midler end de nødvendige. Havde Communens Tilhængere og Førere været de gemene Forbrydere, man har beskyldt dem for at være, der kun trængte efter at fylde deres Lommer, saa havde Intet været lettere, da Banken ikke indeholdt Millioner, men Milliarder. Men de forlangte af Banken kun en Del af det, der var nødvendigt til de daglige

Udgifter til Kampens Fortsættelse. Beskyldningen mod dem er ligesaa meningsløs, som at deres Soldater sloges for deres 30 Sous.

Den omtalte Beslaglæggelse af Assurance-Compagniernes Kasser var et Indgreb i privat Eiendom, hvortil Anledningen var, at Keiserinden i disse Compagnier havde indsat en Assurance paa 2 Millioner til Fordel for Keiserprindsen. Dagen efter bemyndigede Communen Compagnierne til at hæve Seglet, men beholdt den udtagne Sum, der dog ikke var betydelig.

Kanonbaade.

Centralcomiteen havde ingen Overgeneral kunnet finde, tiltrods for alle Forsøg: Eudes, Duval, Brunel, Bergeret optraadte afvejlende som Høiestcommanderende. Nu fandt de radicale Blade paa, at den Overgeneral, som de saa tidt havde forlangt valgt af Nationalgarden, slet ikke burde existere, da det var en Trusel at have een Mand til at commandere hele den militaire Styrke; de oversaa, at det var en større Trusel mod deres Frihed intet militairt Overhoved at have, naar Fjenden stod udenfor Portene. Communen, som manglede militairt Begreb, var af samme Mening og befalede, tiltrods for de Raad, Garibaldi havde

givet: »Titlen og Fonctionerne som Overgeneral ere afskaffede. Borger BRUNEL er sat paa Ventepenge, EUDES er ansat i Krigsministeriet, DUVAL ved Ex-Politiprefecturet, BERGERET er udnævnt til Commandant for Nationalgarden.«

Det var altsaa forbeholdt disse Generaler at styre Paris' militaire Kræfter i den Kamp, som nu ikke længer kunde udsættes, som maatte komme og som man paa begge Sider belavede sig paa; men dertil manglede de Betingelserne, Blikket og Forkundskaberne. Brunel havde engang været Underlieutenant i Cavalleriet; Eudes havde tidligere studeret Pharmaci; Duval var Jernstøber; Bergeret var ansat i et Bogtrykkeri; disse tre sidste Mænds militaire Uddannelse var af ny Oprindelse.

Regjeringen i Versailles havde faaet Tid til at samle en ret anselig Styrke, som dagligt forøgedes. Der var d. 28. Marts i Rouen sluttet en Overenskomst mellem den franske Regjering og den dertil bemyndigede tyske General v. FABRICE, hvorefter Versailles-Armeen ikke var indskrænket til det i Fredspreliminairerne for Garnisonen i Paris fastsatte Tal (40,000 M.), men maatte forhøies til 80,000 M., imod at Regjeringen forpligtede sig til kun at anvende dem mod Paris, og Thiers trak nu Forstærkning til sig fra Provindserne og dannede nye Afdelinger af de hjemvendte Fanger; han samlede Tropperne i de af Tydskerne tidligere benyttede Bivouakker i Satory ved Versailles og han indfandt sig dagligt her for at vaage over Orden, Udrustning og Disciplin.

Men var Retstilstanden end usikker i Paris; var Forbindelsen med Omverdenen end tildels afskaaren og truede den med ganske at blive det; vare Tydskernes skarpladte Kanoner fra den ene Side og Versailles' fra den anden end rettede mod den ulykkelige By -- saa blev dog Paris sig selv lig. Tiltrods for Comite og Commune, tiltrods for Decreter og Requisitioner, Dødsdomme og Executioner, overmodige Seirherrer og blodtørstige Landsmænd, sørgelige Minder og forfærdelige Udsigter, tabte Paris ikke sit glade Udseende. Der kunde man endnu le og spøge, flanere og blaguere.

Men Versailles! Det var trist, uhyggeligt, dødt, trods sin Overbefolkning. Hvad skulde der komme ud af dette Chaos? Afstaaede Provindser, uhyre Pengesummer at betale, Tydskerne i det halve Land, Størsteparten af Armeen i Fangenskab, Hovedstaden i Oprør, Oprørsforsøg i Provindserne og i Algier, en Nationalforsamling, delt og spaltet i fjendtlige Partier, raabende og støiende, kun holdt sammen af en Olding — Finis Galliæ!

2—4. APRIL.

KRIGENS UDBRUD.

Den 2. April brød Krigen ud.

I Slutningen af Marts Maaned udsendtes der Patrouiller fra begge Sider; de stødte undertiden sammen, der faldt Skud og der blev gjort Fanger, som ikke bleve udvexlede, men de to Partier søgte saa vidt muligt at undgaa hinanden, man talte ikke videre om de smaa militaire Begivenheder, og Jernbanetogene løb endnu regelmæssigt mellem de to Hovedstæder. Det var en ganske egen Tilstand: hverken Krig eller Fred. Naar man om Formiddagen satte sig i Toget i Paris for at aflægge et Besøg i Versailles, som knap er to Mil fjernet, maatte man være belavet paa ikke

at kunne komme tilbage om Eftermiddagen eller paa underveis at falde ned paa en Slagmark.

I Paris vare de Styrende optagne af at indsætte Communen og kunde ikke blive enige om den militaire Ledelse, derfor vare de helst fri for at begynde Krigen; i Versailles ønskede man blot at vinde Tid, man var ikke sikker paa Provindserne, man maatte først undertrykke de Bevægelser, som i Lyon, Marseille, Toulouse, Narbonne, St. Etienne søgte at efterligne Paris, og Armeens Troskab var heller ikke hævet over enhver Tvivl; men Stillingen i Versailles blev Dag for Dag stærkere. D. 1. April skrev Thiers med Tilfredshed i sin Proclamation: »Nationalforsamlingen, tæt sluttet om Regjeringen, debatterer fredeligt i Versailles, hvor en af de smukkeste Armeer, Frankrig nogensinde har seet, er ifærd med at fuldende sin Dannelse.« Til Frankrigs Ære maa det dog fastholdes, at dette kun var en Talemaade.

Thiers havde fattet sin Beslutning, lagt sin Plan og veg ikke fra den; han følte sig som Chef for den lovlige Regjering, den, Frankrig og Paris skulde bøie sig for. Men det havde intet Hastværk; det kunde maaske endog være ganske hensigtsmæssigt, om Paris først gennem en længere Kamp faldt tilføie. En ung, rask, energisk Soldat havde ikke ladet sig trænge ud af Paris d. 18. Marts og havde, hvis han havde forefundet Situationen i Versailles, taget Byen inden Maanedens Udgang. Men dette var ikke Thiers' Sag.

Thiers skriver et Sted i sin Historie om den store Revolution, hvor han udtrykker sin egen Mening: »une liberté sage, la seule que les honnêtes gens puissent aimer et défendre«. Hans Tankegang havde i de tredive Aar, der vare forløbne, siden han skrev det, ikke forandret sig. Den Republik, han stod for, skulde være en *artig* Republik; og det er nok muligt, at det var den bedste Regjeringsform for Frankrig i den Situation, Landet i Foraaret 1871 befandt sig i. Men en artig Republik vilde ikke have kunnet redde Frankrig i 1793; det maatte der en uartig til. Den Trochuske Regjering havde kastet Frankrig til Jorden; nu skulde Landet efter Thiers' Villie reises, ikke ved en voldsom Kraftanstrengelse, men ved Artighed.

Med Marts Maanedes Udgang afbrød Centralcomiteen de directe Forbindelseslinier mellem Paris og Versailles, Forposterne

lod nu Ingen passere, de to Partier rykkede nærmere mod hinanden, en eller anden Tilfældighed vilde uundgaeligt lade dem støde sammen.

Efter Terrainforholdene kan man naturligst dele Paris' Omgivelser i tre ligestore Stykker (se Kortet): den sydlige Side fra Charenton til Sèvres, den vestlige fra Sèvres til St. Denis, den østlige fra St. Denis til Charenton; Nordsiden gaaer derved op i Vest- og Østsiden.

Den militaire Stilling var da saaledes:

Communen var Herre i hele Paris.

Paa Sydsiden stod Communens Tropper i alle fem Forter: Ivry, Bicêtre, Montrouge, Vanves, Issy, og havde desuden besat de fra Tydskekrigen befæstede foranliggende Høider ved Moulin Saquet, Hautes Brugères, Châtillon og Clamart.

Paa Vestsiden vaiede den franske Fane over det eneste Fort: Mont Valérien. Communen havde besat høire Seinebred, Gennevilliers og Asnières og skudt sine Forposter frem over Neuilly til Courbevoie og over Boulogne til St. Cloud. Regjeringens Tropper holdt sig tæt om Versailles, vedligeholdt Forbindelsen med Mont Valérien og skød nogle Forposter frem mod Sèvres, hvor de stod ind mellem Communens.

Paa Østsiden stod Tydskerne i alle Forterne, med Undtagelse af det befæstede Slot Vincennes, en ældgammel Fæstning mellem Fortrækken og Enceinten; det skulde holdes besat af et Compagni Tropper fra Paris.

Den ved Vaabenhvilen af 28. Januar fastsatte Demarcationslinie for de tydske Tropper, som disse ikke maatte overskride, løb paa Øst- og Sydsiden mellem Forterne og Enceinten, paa Vestsiden langs Seinens høire Bred; for de franske Tropper var Enceinten Demarcationslinie; imellem disse to Linier fandtes der altsaa i Begyndelsen af Marts en neutral Zone. Da Tydskerne ifølge Fredspreliminairernes Bestemmelser rømmede Frankrig indtil Seinen, faldt derved Demarcationslinierne for Paris bort paa Syd- og Vestsiden, hvorimod de opretholdtes paa Østsiden. Herved blev det oprørske Paris dækket paa Østsiden af Tydskerne mod Angreb

fra Versailles og havde fri Tilførsel, saalænge Communen holdt sig paa en god Fod med Tydskerne.

Tydskerne vare Situationens Herrer. De havde trukket en Del Tropper nærmere om Paris i Anledning af Opstanden og truffet Dispositioner til i Løbet af to Dage at kunne samle 200 000 M. fortrinlige Tropper, hvormed de efter Behag kunde knuse Regjeringen i Paris eller Versailles. Disse to Regjeringer kunde overhovedet kun med Tydskernes Tilladelse føre indbyrdes Krig; thi hvis Tydskerne tillod Versailles-Armeen tillige at angribe fra Øst

En Pariser General med Escorte.

og afbryde Forbindelseslinierne her, maatte Paris falde; og paa den anden Side skulde ifølge Fredspreliminairerne den franske Regjering holde sin Hær bag Loiren med Undtagelse af 40.000 M. til Hovedstadens Besættelse. Ved Overenskomsten i Rouen af 28. Marts blev vel denne Styrke udvidet til 80.000 M., men selv denne Hær var utilstrækkelig til at kue Opstanden og skulde desuden hovedsagelig rekrutteres af hjemvendte Fanger fra Tydskland; nu viste imidlertid Tydskerne sig mindre villige til at udlevere Fangerne, thi, som det hedder i den store tyske Generalstabs Værk om den fransk-tydske Krig: »den voxende Usikkerhed nødvendiggjorde

stor Forsigtighed med Hensyn til at give disse for Størsteparten godt uddannede Tropper fri, da de muligvis egenmægtigt vilde tage Parti.« I den endelige Fredsslutning, hvis Bestemmelser nu discuteredes mellem Frankrig og Tydskland i Bryssel, og som blev undertegnet i Frankfurt d. 10. Mai, staaer der: »Rømningen af Departementerne om Paris og af Paris' Forter finder Sted saasnart den tydske Regjering maatte anse den lovlige Orden, saavel i Frankrig som i Paris, for at være betryggende gjenoprettet til at sikre Opfyldelsen af de Forpligtelser, som Frankrig har paataget sig; de tydske Tropper kunne, for deres Sikkerheds Skyld, besætte den neutrale Zone, der ligger mellem den tydske Demarcationslinie og Paris' Enceinte paa høire Seinebred; efter Overenskomst mellem den franske og tydske Regjering fortsættes Tilbagesendelsen af Krigsfanger, som, forsaavidt de have udtjent, skulle hjemsendes, i modsat Fald holdes bag Loiren; Pariser- og Versailles-Armeen maa, efter den lovlige Regjerings Gjenindsættelse i Paris og indtil de tydske Tropper rømme Forterne, ikke overstige 80.000 M.; indtil da maa den franske Regjering ikke foretage nogen Troppeconcentration Nord for Loire, men kan lægge Garnisoner i Byerne til Opretholdelse af den offentlige Orden og Sikkerhed«. Det maa være vedtaget at forstaa disse Bestemmelser saaledes, at Versailles-Armeen betydeligt kunde overskride de fastsatte 80.000 M.; thi allerede d. 24. April talte den ifølge officielle detaillerede Opgivelser c. 160.000 M.

Hvis Communen havde besat Mont Valérien, vilde dette Fort have dækket Paris' Vestside, idet Versailles-Armeens Adgang til Gennevilliers-Halvøen maatte ske mellem St. Cloud og Bougival, da høire Seinebred var besat af Tydskerne; og Versailles' Angrebsfront vilde da have været indskrænket til Sydsiden, hvor tilmed de østlige Forters venstre Flanke var dækket af Tydskerne. Som Forholdene vare, med Mont Valérien i Versailles' Haand, laa derimod hele Gennevilliers-Halvøen aaben, og derfra kunde Angrebet mod Paris' Vestside føres over Seinen directe mod Enceinten, hvorved *Le point du jour*, Paris' sydvestlige Hjørne og svageste Punkt, nu som i Tydskerkrigen vilde blive det naturlige Angrebspunkt.

Den Tilfældighed, som hidførte Krigen, indtraf d. 2. April.

Om Morgenens havde General VINOY, som commanderede Versailles-Armeen, faaet Underretning om, at en Colonne Federerede fra Neuilly rykkede frem mod Courbevoie, og han sendte da to Brigader med en Afdeling Gendarmer til Fortrop herimod. Imidlertid var Versailles-Armeens Overchirurg, Hr. PASQUIER, alene og uden Vaaben redet henimod Neuilly, da han af General Vinoy havde faaet Ordre til at oprette en Ambulance der, og han blev af de

Communens Tropper kastes.

Federerede antaget for Fører for Gendarmerne og skudt, idet han nærmede sig. Saasnart General Vinoy fik Underretning herom, gav han Ordre til Angreb. Gendarmerne aabnede Ilden og rykkede frem mod Broen over Seinen ved Neuilly, som var besat af de Federede; men disse fik Forstærkning af et Par Batailloner og kastede Gendarmerne tilbage til Courbevoie, hvor General Vinoys Reserve optog Kampen. Der udviklede sig nu en heftig Infanteriild; men de Federerede vare Linien underlegne, deres Stød tilbage-

sloges, deres Barricader toges og da samtidigt General DE GALIFFET paa Skraaningerne ved Mont Valérien opstillede noget Artilleri, som aabnede en voldsom Ild mod Pariserne, der intet Artilleri havde at stille imod, grebes disse af en panisk Skræk og flygtede over Seinen ind i Paris, forfulgt af Linien, som flyttede Artilleriet til Runddelen i Courbevoie, hvorfra den brede Vei kunde bestryges lige til l'Arc de Triomphe. Liniens Infanteri rykkede efter de Federerede over Seinen op mod Porte Maillot og modtoges kun af en svag Ild fra Enceintens Volde.

Havde Armeen den Dag havt en dygtig og energisk Fører, var den trængt ind i Paris. Men Linien trak sig om Eftermiddagen tilbage, ud af Neuilly og Courbevoie til Mont Valérien og Versailles, saa ængstelige vare Generalerne for deres Tropper, idet de frygtede, at de Federeredes Nærhed skulde virke demoraliserende paa Aanden i Hæren.

I Versailles var Glæden over denne Dags Begivenheder overordentlig; man havde med den største Spænding imødeset det første Sammenstød og frygtet, at det kunde gaa som d. 18. Marts paa Montmartre. Nu havde Linien viist sig lydig, endog kamplysten: den endelige Seir kunde da kun være et Tidsspørgsmaal.

Paris var bestyrtet; de vildeste Rygter fløi som Løbeild gennem Befolkningen; Budbringere sprængte gennem Gaderne til og fra l'Hôtel-de-Ville, hvor Communen, og Place du Chateau d'Eau, hvor Centralcomiteen var samlet; der sloges Rappel i de røde Qvarterer, Bataillonerne samledes under Fanerne; de slagne Nationalgardere kom mismodigt drivende enkeltvis eller i Grupper ind i Byen, fortalte allehaande Historier om Førernes Uduelighed og Fjendens Barbari, og gik hjem, uden at lytte til de Befalendes Opfordringer. Men hen paa Eftermiddagen kom der Forstærkning fra Arbejderqvartererne, baade Infanteri- og Artilleri-Afdelinger, ivrige, begeistrede Tropper, der marcherede med Orden og Holdning og som kun forlangte at føres mod Fjenden.

Om Aftenen saae jeg i Rue Lafayette en Colonne paa en halv Snes Tusinde Mand, der marcherede til Porte Maillot; overalt hilsendes den af Folkehobe med Raabene: »Leve Communen!

Ned med Forræderne!« og svarede: »Til Versailles! Republikken eller Døden!«

En Del Batailloner trak sig i Nattens Løb sammen i Neuilly under Bergerets Commando.

Communens Tropper rykke ud igjennem Porte Maillot.

Communnen havde d. 2. April holdt et bevæget Møde, paa hvilket nogle Medlemmer fordømte den begyndte Krig, medens andre mente Øieblikket kommet til at gaa angrebsvis tilværks, og disse støttedes af Generalerne BRUNEL, EUDES og DUVAL, der fremlagde en Angrebsplan mod Versailles med den Bemærkning, at Communens Tropper ikke længer lod sig holde tilbage.

Planen var ganske simpel og bestod i at dele Communens Stridskræfter i to Hære, som skulde rykke frem mod Versailles, den ene fra Sydsiden forbi Forterne Issy og Vanves over Meudon og Châtillon, den anden fra Vestsiden over Neuilly, Courbevoie, Puteaux, Reuil og Bougival. Denne Plan var imidlertid grundet paa de to feilagtige Forudsætninger, at kun Gendarmene vilde yde Modstand, Linien derimod negte at kæmpe mod National-

garderne eller endog gaa over til dem, og at Mont Valérien vilde holde sig udenfor Kampen. Denne taabelige Anskuelse var støttet paa, at Fortets Commandant, da han d. 20. Marts blev opfordret til at overgive Fortet, havde afslaaet dette Forlangende, men tilføiet, at han ikke vilde skyde paa Nationalgarden; og d. 2. April havde Mont Valérien ikke deltaget i Kampen.

Communen og særligt den executive Commission, under hvilken disse Sager nærmest henhørte, delte imidlertid ikke Generalernes Opfattelse og gav dem Ordre til foreløbig Intet at foretage.

Derimod vedtog Communen et Par Decreter, som fik særlig Interesse.

Det ene Decret lyder saaledes:

»I Betragtning af, at Mændene i Versailles have befalet og begyndt Borgerkrigen, angrebet Paris, dræbt og saaret Nationalgardere, Liniesoldater, Kvinder og Børn; og i Betragtning af, at denne Forbrydelse er begaaet med Overlæg og lumskeligt,

befaler Communen:

D'Hr. Thiers, Favre, Picard, Dufaure, Simon og Pothuau ere satte under Anklage. Deres Gods vil blive beslaglagt, indtil de møde for Folkets Domstol«.

Dette Decret bragte Communen mange Beskyldninger for Røveri. Communen er da imidlertid ikke Opfinder af denne Fremgangsmaade. Der er neppe skeet nogen Statsforandring i Frankrig, uden at de Seirende have bemægtiget sig det beseirede Partis offentlige Personligheders Eiendomme, og Communen behøvede for at finde et Exempel kun at gaa tilbage til den afgaaede Keiser, der i 20 Aar havde holdt de orleanske Prindsers private Eiendomme beslaglagt, eller til Regjeringen af 4. Sept., der ikke blot tog Keiserens og hans Families private Sager, men paa en gemeen Maade offentliggjorde hans — endog hans gemene — Correspondance. Dette efterlignede Communen ogsaa og begyndte Udgivelsen af 4. September-Mændenes Papirer, af hvilke der dog kun udkom nogle faa Nummere, som ikke frembyde særlig Interesse.

Det andet Decret lyder saaledes:

»I Betragtning af, at det første af den franske Revolutions

Principper er Frihed; at Troesfrihed er den første af alle Friheder; at Geistligheden har været medskyldig i Monarchiets Forbrydelser mod Friheden

befaler Communen:

Kirken er adskilt fra Staten; Gudsdyrkelses-Budgettet er ophævet; de Eiendele, der tilhøre de religiøse Menigheder og som ikke ere privat Eiendom, erklæres for Nationaleiendom.

Cluseret.

Dernæst udstedte Communen en Proclamation, hvori der siges, at *de Kongeligsindede* have angrebet, men at Communen vil forsvare Byen; Communen vedtog at ernære de Familier, hvis Forsørgere omkom i Krigen; og den valgte endelig Cluseret, der ikke var Medlem af Communen, til Delegeret i Krigsministeriet sammen med Eudes.

CLUSERET havde den Fordel fremfor Communens andre Generaler at være Militair. Han havde tjent som Officer i den franske Hær fra 1843—1850 og fra 1853—1858 og var bleven decoreret. I det italienske Oprør tjente han under Garibaldi; i den amerikanske Krig stod han i General Mac Clellans Stab, og herfra stammer hans Generalstittel; efter Napoleon III's Fald deltog han i Oprørsforsøgene i Lyon.

Om Aftenen lod Communen opslaa følgende Telegram:

»Selve Bergeret er i Neuilly (Bergeret lui - même est à Neuilly). Fjendens Ild ophørt. Troppernes Holdning udmærket. Liniesoldater erklære, at med Undtagelse af overordnede Officerer vil Ingen slaaes«.

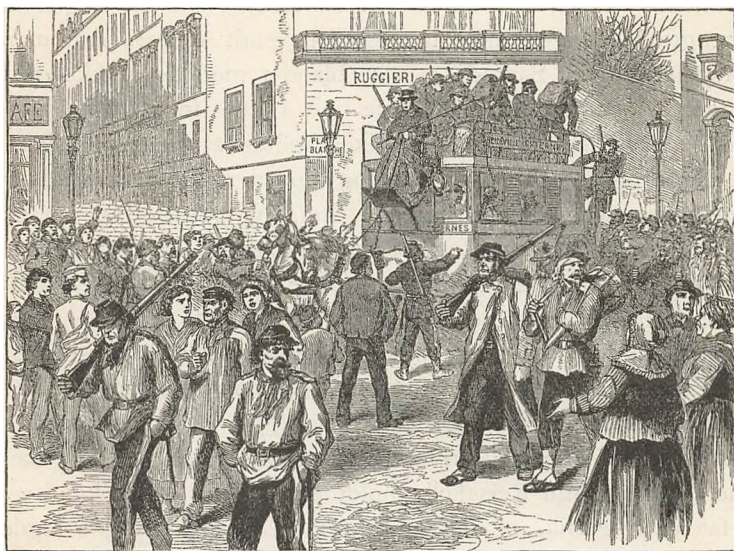
»Selve Bergeret« kunde ikke styre sin Krigslyst. De Batailloner, der i Nattens Løb samledes, vare fulde af Iver, og under Presset heraf besluttede Communens Generaler, tiltrods for det Tilhold, de havde faaet, at udføre deres Plan.

D. 3. April om Morgenens begyndte de deres Marche mod Versailles, den sydlige Colonne over Châtillon under Commando af EUDES og DUVAL, den vestlige over Bougival under BERGERET og FLOURENS.

De nærede falske Forestillinger om den Modstand, de vilde møde og de bleve derfor ubehageligt overraskede, da Mont Valérien og Linietropperne aabnede Ilden. Ikkedestomindre rykkede de frem med Dristighed, kastede de fjendtlige Afdelinger, og at den ene Colonne naaede til Bicêtre og Meudon, den anden, eller rettere en Del af den anden, da den var bleven spaltet af Mont Valérien, til Bougival, altsaa over Halvveien til Versailles, vidner om det Mod, Nationalgarden udviste. Men Versailles-Armeen samlede sig og rykkede frem. De Federerede forlod deres Stillinger og kastedes i Uorden tilbage, den ene Colonne til Châtillon og ind under Forterne Issy og Vanves, den anden over Bougival og Rueil til Neuilly. Flourens blev indesluttet i et Hus paa Seinens Bred i Nærheden af Bougival af en Afdeling Gendarmer; han forsvarede sig tappert, men blev dræbt ved et Sabelhug af en Gendarm-Capitain, medens hans Tropper paa deres Flugt led frygteligt af Mont Valériens Ild; og Resterne af Flourens' og Bergerets Armee kom i smaa Hold ind i Paris, raabende paa Forræderi, og saaledes paa den eclatanteste Maade modsigende Communens Seiersberetning, der var udstedt under Indtrykket af den første Fremrykning og lød:

»Bergeret og Flourens have forenet sig og marchere mod Versailles. Heldigt Udfald sikkert. Bergeret har i Spidsen for sine Tropper revet dem med under Raabet: Leve Republikken! og han har faaet to Heste skudt«.

Det er dog urigtigt, hvis man herefter forestiller sig den dristige General ridende i forreste Linie, opflammende Soldaterne under Fjendens voldsomme Ild. Bergeret havde ikke været i første Linie og de to Heste vare ikke blevne skudt under ham, men havde været spændt for den Vogn, Generalen sad i. Han kunde ikke ride.

Communens slagne Tropper vende hjem igjennem Porte Maillot.

Den anden Colonne, som under Eudes og Duval rykkede frem paa begge Sider af Fort Issy, passerede Meudon og Bicêtre, men blev efter det første heldige Stød fremad stærkt trængt af Versailles' Tropper, og maatte repliere sig paa Clamart og Skandsen foran Châtillon. Her blev jeg Øievidne til Kampen.

Jeg havde nemlig Dagen forud truffet en ung engelsk Artilleri-officer, som jeg kjendte fra tidligere Tid, og da vi Begge nærede Ønske om at aflægge Besøg i Versailles, hvortil Jernbanen, som vi hidtil havde benyttet, var afbrudt, besluttede vi at kjøre saa langt, vi kunde og derefter gaa. Da vi havde bragt vore Papirer

i Orden, saaledes at vi kunde passere Afspærringerne og gjort os reisefærdige (Engländeren med høi Hat, Paraply og Regnkappe i en Rem om Livet), accorderede vi med en Droskekusk, at han skulde kjøre os til Châtillon. Saasnart vi havde passeret Volden, begyndte Kuglerne at pibe os om Ørene; Kusken spurgte, om vi ikke vilde vende om, men da vi svarede, at vi vilde til Châtillon, tændte han en Cigaret og kjørte roligt videre uden at bryde sig om Ilden. Veien var opfyldt af Forløberne for en slagen Hær: sprængte Afdelinger, ufuldstændigt forspændt Artilleri, Ambulancer, Forsyningsvogne, Saarede o. s. v. blandet med de ulykkelige Indbyggere, der lige vare flyttede ind i den fra Tydskernes Tid ødelagte Landsby, hvori der ikke fandtes et helt Hus, ikke en hel Rude og som nu over Hals og Hoved maatte flytte ud igjen; i en broget Masse, med Skrig og Støi, flygtede de ind mod Paris, slæbende Husredskaber og Barnevogne med sig, klamrende sig fast til de militaire Kjøretøier. Selve Byen var næsten forladt; nogle faa Beboere, som vel havde besluttet at blive eller se Sagerne an, ventede de kommende Begivenheder med største Ro: Mændene saae til, Kvinderne sad med Haandarbeide udenfor Husene i det smukke Solskin. Da Châtillon ligger paa en Skraaning og Communen holdt Skandsen foran, var man foreløbig tildels dækket inde i Byen. Min Reisefælle holdt paa at gaa op i Skandsen for at faa et Overblik, og det gjorde vi da, uden at Nogen lagde os Hindringer i Veien.

Fra Skandsen havde man en fortrinlig Udsigt over begge de stridende Partiers Stillinger; man saae Blusset og Røgen fra Skytset og de springende Granater; foran glimtede Geværilden; bagved laa de sydlige Forter med de røde Faner over, omgivet af afbrændte og nedskudte Landsbyer; i det Fjerne mod Øst de tavse tyske Forter; langt borte mod Vest det høie Mont Valérien, fra hvis Sider smaa Lyn skød ud, fulgt af fremvæltende hvide Sky-masser; og inde i Midten: Paris med Montmartre og Taarnene høit i Veiret og over Napoleon den Stores Grav den forgyldte Kuppel, der glimrede i Sollyset.

Skandsen var overfyldt af Tropper; der var ingen synderlig Orden; Soldaterne kom og gik, som de fandt for godt, fyrede, saavel med Geværer som med Feltpjecer og svært Skyts, og Fjenden svarede lystigt. Som de eneste Civile tiltrak vi os snart Opmærksomhed.

»Borger!« sagde en Soldat til mig, »vil De have et Gevær? Her er idag Trang til Patrioter«.

Da det af vore Papirer fremgik, hvem vi vare, bleve vi behandlet høfligt af Communens tilstedeværende Officerer og vist omkring i Skandsen; men da Angrebet fornyedes med Kraft, bleve vi anmodede om at forlade Skandsen. Vi gik nu videre til Venstre, hen imod Fontenay, da det var min Hensigt at vinde Øst om de stridende Hære; min Kammerat, som rigtigt vilde nyde Kampen, tvang os imidlertid uafbrudt ind paa Slagmarken, saaledes at vi snart befandt os midt imellem de Kæmpende. Engang bleve vi anholdt af en Afdeling Communetropper paa en halv Snes Mand, men vi parlementerede os dog fri og gik videre. Overalt saae man sprængte Tropper uden Officerer; Commando var der ikke Tale om, Soldaterne drev af med Bøssen paa Nakken, snart kastede de sig ind i Haverne eller bag Murene for at fyre paa Fjenden, snart samledes de i Klynger om et Værtshus for at drikke — det var ikke Retraite, det var Flugt, Opløsning.

Idet vi naaede Landeveien ved Plessis Piquet kom en Afdeling Husarer af Versailles-Armeen sprængende imod os, ført af en Lieutenant.

»Tag Dem iagt!« raabte vi til ham, »de Federerede staa ikke Hundrede Skridt herfra«.

»Saa meget desto bedre!« svarede han, dreiede ad den Sidevei, vi vare komne fra og forsvandt bag Hegnene og Havemurene.

Vi lyttede; men der faldt intet Skud. Vi fortsatte da vor Vei og stødte snart efter paa stærke Afdelinger af *de røde Buxer*, det vil sige Linietropperne fra Versailles.

Bicêtre var fuld af Tropper, og da Mørket begyndte at falde paa, var det ikke raadeligt at søge gennem Skovene til Versailles,

hvorfor vi gik til Bièvres for at søge Nattely. Men det var en vanskelig Opgave, da Preusserne havde huseret her. Vi henvendte os i en Kro, hvis Vært svarede os, at han ingen Gjæster havde, men heller ingen beboelige Stuer; vi mente at være nøisomme og bad om at maatte se Leiligheden.

»Vær saa artig«, sagde han. »De kan gaa frit omkring. Da der ingen Døre er, findes der heller ingen Laase.«

Alt var ødelagt: Møblerne brugt til Brændsel, Døre og Vinduer revne af, Trapper og Gulve brækkede op, Skillerummene sparkede ud, Kakkellovne væltede, man skulde tro, det havde været en Flok uvane Dyr, der havde holdt til her, hvis ikke Væggene havde været bedækkede af Tegninger og Udkast med tilhørende tyske Elskovskvad eller Smædeviser.

Efter en Del Søgen lykkedes det os i et privat Hus at faa et lille Rum, vi bleve her til næste Morgen og gik da videre til Versailles.

Kampen om Skandsen foran Châtillon, som var bleven afbrudt af Mørket, begyndte med fornyet Iver om Morgen den 4. April. Men Communens Tropper havde ikke faaet Forstærkning, Commandoen var ikke bleven gjenoprettet, Skandsen var ikke bleven forsynet med tilstrækkeligt Artilleri og blev kun slet understøttet af de bagvedliggende Forter. Forsvarerne kunde ikke modstaa Angrebet; Mange flygtede, men over Tusinde Fanger faldt i Liniens Haand, blandt dem en af Communens Generaler: DUVAL, som blev skudt.

Af General Vinoys Omgivelser har jeg hørt, at Duval modigt forsvarede Skandsen til det Sidste; da han fangen blev ført til General Vinoy, erklærede han freidigt, hvem han var, og da det blev sagt ham, at han vilde blive skudt, svarede han, at det ventede han.

Foruden ham blev en Del andre Fanger skudt, Resten førtes med bart Hoved — en Skik, som Linie-Tropperne holdt paa i denne Krig — til Versailles, hvor de modtoges af en Folkehob, der udskældte dem, kastede Snavs paa dem og slog dem med

Kampen ved Châtillon.

Stokke og Paraplyer, medens de escorterende Tropper netop forhindrede denne, tildels fine, Pøbel i at slaa Fangerne ihjel. Det har jeg seet med egne Øine d. 4. April i Versailles.

Regjeringens officielle Organ skriver d. 4.: »Det escorterende Cavalleri havde ved Indgangen til Versailles den største Møje med at beskytte Fangerne mod Befolkningen«, og »aldrig har det lave Demagogi frembudt afskyeligere Ansigter for de skikkelige Folks bedrøvede Blikke«.

Cavallerigeneral, Marquis DE GALLIFET, der fra Keisertiden var bekjendt for sin Forvovenhed, grundlagde hin Dag den Berømmelse for Grusomhed, som han erhvervede i denne Krig. Hans Tropper havde taget nogle Federerede ved Bougival d. 3.; han lod dem strax skyde og udstedte følgende Dagsbefaling:

»Krigen er bleven begyndt af Paris' Røvere. Jeg erklærer disse Mordere en skaanselløs Krig. Jeg har statueret et Exempel: maatte det have gavnlige Følger. Glem ikke, at Landet, Loven og Retten er med Versailles og Nationalforsamlingen og ikke med den latterlige Forsamling, der kalder sig Communen«.

Communen svarede med følgende Proclamation:

»Borgere!

De Kongeligsindede i Versailles føre ikke Krig med Eder som civiliserede Mennesker, men som Vilde. De dræbe Fanger og Saarede, skyde paa Ambulancer, vende Kolben i Veiret og fyre saa, naar vore Tropper tillidsfuldt nærme sig.

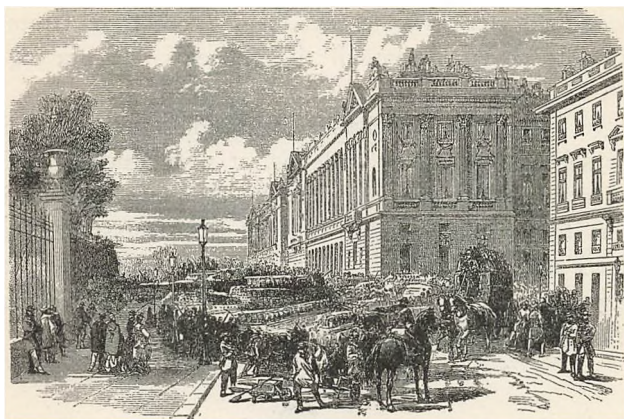
Borgere! Communen stoler paa Eder, som I kunne stole paa Communen«.

Resultatet af Kampene d. 2., 3. og 4. April var, at de Federeredes Angreb mod Versailles var bleven afvist og at de havde tabt deres Stillinger foran Châtillon og Clamart, vare drevne ud af St. Cloud og Courbevoie og havde mistet Broen over Seinen ved Neuilly.

Communens Tropper holdt nu paa Sydsiden de fem Forter og Høiderne ved Moulin Saquet, Hautes Bruyères, Bagneux, Landsbyen Châtillon og den nordlige Ende af Clamart; paa Østsiden den høire Seinebred med Undtagelse af Brohovedet ved Neuilly

og endvidere paa venstre Seinebred Landsbyerne Gennevilliers og Asnières og Slottet Bécon.

Versailles-Armeen under General Vinoys Commando havde besat Bicêtre, Plessis Piquet, Skandsen Syd for Châtillon, Terrainet herfra over Clamart og Meudon til Sèvres og derfra Seins venstre Bred over St. Cloud indtil henimod Bécon; endvidere i Neuilly Broen og Brohovedet paa høire Seinebred.

Barricade ved Rue Rivoli.

I Versailles fik jeg fra Krigsministeriet Opfordring til atter at træde ind i den franske Hær, men afslog det, da jeg ikke ønskede at deltage i Borgerkrigen; og et Par Dage efter vendte jeg tilbage til Paris.

Min engelske Ven forlod Versailles paa samme Tid som jeg og tog ligeledes til Paris, men det gav ikkedestomindre Anledning til, at vi skiltes, idet vi ikke kunde blive enige om Veien: han vilde tage Syd om Paris for at komme ind over Vincennes, jeg derimod mod Nord over St. Germain og St. Denis. Da al Forbindelse i dette Øieblik var standset, maatte jeg gaa til St. Germain, hvor jeg fik opspurgt en Vogn, der skulde bringe et Par Herrer til St. Denis. Det var en lille lukket Vogn, der kun kunde rumme de to Personer, der allerede sad i den. Jeg aabnede Døren, hilste

paa Passagererne og spurgte, om de tillod, at jeg kørte med hos Kusken mod at betale min Part; men de gjengjældte hverken min Hilsen eller mit Spørgsmaal, saae paa hinanden og saae derpaa ganske roligt ud ad Vinduet, uden i fjerneste Maade at lade sig forstyrre af mine gjentagne Forespørgsler, hvorfor jeg lukkede Døren og satte mig op hos Kusken, der vred sig af Latter og fortalte, at hans Passagerer vare to Englændere — naturligvis mente han, det var to Lorder —; han underholdt mig saa paa hele Touren paa den livligste Maade om Politik og Strategi.

Vi kørte over Argenteuil til St. Denis, hvorfra jeg tog ad Jernbanen til Paris.

Nogle Dage efter udviklede Forbindelsen mellem Paris og Versailles sig over St. Denis saaledes, at man altid var sikker paa i St. Denis at træffe alle Slags Vogne og man blev saa i et Par Timer ført fra Frankrigs Hovedstad til Residentsstaden under tre forskellige Faner: den røde i Paris, den sort-hvid-røde i St. Denis, Tricoloren i Versailles — en Vei, jeg under hele Communens Tid jevnligt benyttede.

5—30. APRIL.

CLUSERET.

PAAGRUND af de militaire Begivenheder udsattes de berammede kompletterende Valg indtil videre, hvorimod der vedtoges en Del vigtige Forandringer i Administrationen.

Af den executive Commissions syv Medlemmer bleve de tre Generaler EUDES, DUVAL (som var skudt) og BERGERET, »da de militaire Operationer holdt dem langt fra Paris«, erstattede af DELESCLUZE, CURNET og VERMOREL.

I disse Dage gik Alt hurtigt.

Centralcomiteen havde overladt *Krigsbestyrelsen* til BRUNEL, EUDES og DUVAL; d. 29. Marts udnævnte Kommunen *den militaire Commission*, under hvilken Krigsvæsenet hørte, paa syv Medlemmer, blandt hvilke EUDES, DUVAL og BERGERET fandtes; d. 1. April blev Overgeneralstitlen ophævet, Borger BRUNEL sat paa Vente-

penge, BERGERET sat til Commandant for Nationalgarden, DUVAL til Militair-Commandant ved Ex-Politiprefecturet og EUDES udnævnt til *Delegeret for Krigsvæsenet*, saaledes at han i Virkeligheden var den eneste Commanderende; d. 2. April fik han CLUSERET til Sideordnet; d. 3. udnævnte Communen CLUSERET til *Directeur for Krigsvæsenet*, »da det under de alvorlige Omstændigheder er nødvendigt at tilveiebringe Enhed i Krigsstyrelsen«.

Centralcomiteen vedblev imidlertid at udstede Ordre og gav sit Bifald eller Mishag med tagne Bestemmelser tilkjende, hvorfor en Del radicale Blade, med Rocheforts i Spidsen, forlangte, at dens Indflydelse skulde ophøre og truede i modsat Fald med, uafhængigt af Commune og Comite, at vælge LULLIER til Overgeneral eller Dictator. Comiteen værgede sig ved at erklære, at den havde nedlagt den politiske Magt, men fremdeles var »et broderligt Baand mellem alle Nationalgardere, en væbnet Skildvagt mod de Elendige, der vilde kaste Tvedragt i Rækkerne, et stort Familieraad, der vaagede over Rettens Haandhævelse, Pligtens Opfyldelse og som altid var rede til at bøie sig for Vælgerne«.

CLUSERET knækkede midlertidigt Centralcomiteens Magt ved at gjøre den til en Afdeling af Krigsministeriet: hvad der angik Nationalgardens Organisation, skulde Comiteen vedtage og Cluseret stadfæste. Han befalede, at Ordre til Troppebevægelser kun vare gyldige, naar de udgik fra Commandanten, General BERGERET, som skulde hente sine Instructioner hos ham; han reorganiserede Bataillonerne; undertrykte alle Souscomiteer; forbød Officererne, af hvilke mange pyntede sig paa en latterlig Maade, at tilføie Noget paa den reglementerede Uniform; forlangte alle Ansøgninger og Forespørgsler stiledes til Krigsministeriet; beordrede *Marche-compagnier* oprettet af alle ugifte Borgere mellem 17 og 35 Aar, og gav Befaling til, at de Nationalgardere, der ikke mødte under Fanerne, skulde miste Solden og afvæbnes. I denne Anledning er der bleven rettet mange Angreb mod Communen, men de ere ubeføiede, da det dog vilde være at forlange for Meget, at Communen skulde lade sine Fjender i Ryggen være fuldt bevæbnede, naar den havde Nød og Møie med at værges sig mod sine Fjender

i Fronten. En anden Ting er, at man med Føje kan indvende mod Cluserets Bestemmelser af 5. April, at Communen d. 2. April havde ophævet Marchecompagnierne og et Par Dage forud decreteret: »Udskrivningen er ophævet«. Men saadanne Modsigelser vil man ofte finde og man kan ikke vente Andet, hvor Magten saa ofte skifter og er delt mellem saa Mange.

Officererne til de nye Afdelinger valgte Cluseret paa en snild Maade ved at lade Valgene foregaa i Centralcomiteens Bureau i Krigsministeriet og endelig fik han ogsaa de Gifte optagne ved følgende Decret: »I Betragtning af de patriotiske Ansøgninger fra et stort Antal Nationalgardere, som, skjøndt gifte, betragte det som en Ære at forsvare deres Bys Frihed og vove deres Liv, er Decretet af 5. April forandret saaledes, at Tjenesten er tvungen for Nationalgardere mellem 19 og 40 Aar, enten de ere gifte eller ei. De gode Patrioter ville selv danne Politi i deres Arrondissementer og tvinge de Gjenstridige«.

I en Rapport til Communen siger Cluseret om Hæren: »Udmærkede Soldater, blandede Officerer: nogle meget gode, andre meget slette. Megen Iver, kun ringe Fasthed. Naar Marchecompagnierne ere dannede, ville vi have en Elite-Styrke paa over 100.000 M.«

Kanonbaadene i Seinen lod Cluseret istandsætte og bemandede med Frivillige for at de kunde deltage i Kampen om Fort Issy, og han lod Jernbanelocomotiver med tilhørende Vogne pantsre og forsyne med Kanoner.

I sin Stab optog Cluseret Oberst ROSSEL, der senere afløste ham. Rossel var en ung begavet Ingenieurofficer, der ved Krigens Begyndelse var Capitain i Hæren ved Metz, hvor han var en af Hovedmændene for den paatænkte S sammensværgelse mod Marechal BAZAINE; han reddede sig ved Overgivelsen, fik Ansættelse af Gambettas Regjering og udnævntes til Oberst. Nedbøiet af den ulykkelige Krig, fortvivlet over Fredsslutningen, saae han, som ivrig Republikaner, kun Fædrelandets Frelse i Bevægelsen af 18. Marts, som han mente vilde have Krig mod Tydskland til Følge. D. 19. Marts indgav han sin Demission, d. 20. kom han til Paris og hen-

vendte sig strax til Centralcomiteen. Rossels Kundskaber, betydelige Evner og Uegennytte maatte under de forhaandenværende Omstændigheder hæve ham til de høieste militaire Poster i Communen.

Efter det uheldige Udfald mod Versailles, blev BERGERET anklaget for Uduelighed og afsat fra sin Post som Chef for Nationalgarden, hvilken Stilling overdroges til JEROSLAS DOMBROWSKI.

Dombrowski.

Der udbredtes strax om denne Mands Fortid en Mængde Rygter, som løb alle Blade igjennem, ja endog *Journal officiel* i Paris som i Versailles saae sig foranlediget til at fremkomme med Oplysninger.

Communens officielle Blad siger om ham: »Man beskylder Borger Dombrowski for at være Fremmed og ukjendt. Han er virkelig Polak. Han har været Chef for den polske Opstand og har i flere Maaneder holdt den russiske Hær Stangen; han har været General under Garibaldi, som sætter særlig Pris paa ham og ønskede ham til sin Armee; men Trochu tillod ham ikke at reise og fængslede ham endog; han har gjort Krigen med i Caucasus, hvor han ligesom her forsvarede en Nations Uafhængighed. Borger Dombrowski er da uomtvisteligt en Kriger, der er den universelle Republik hengiven«.

Regjeringens officielle Blad mente derimod »at være istand til om denne Person at kunne give Oplysninger, der vise, hvad det er for Mænd, der regjere fra l'Hôtel-de-Ville«. Ifølge disse Oplysninger var Dombrowski født i Krakau i 1826, havde tjent som Oberst i den polske Opstand og var senere indviklet i en Sag om forfalskede Papirer; under Paris' Beleiring var han mistænkt for Forbindelse med Tydskerne og havde falsk Pas, hvorfor han flere Gange arresteredes.

Begge Beretninger ere urigtige. Dombrowski har været Officer i den russiske Armee, men har ikke deltaget i den polske Opstand, idet han arresteredes inden dennes Udbrud; han har ikke tjent i Caucasernes Hær og har ingen Forbindelser havt med Preusserne i den fransk-tydske Krig.

De mange Beskyldninger, der ere fremkomne mod Communens Tilhængere for at have staaet i Forbindelse med Tydskerne, ere overhovedet skammelige Bagvaskelser. Bevægelsen i Paris sugede netop sin Næring af Vreden over de slappe Forholdsregler mod Fjenden. Det laa i Tydskerne's Interesse at se Borgerkrigen blusse op i Frankrig og at vedligeholde den; de have i den Retning gjort, hvad de formaaede, idet de — efter Jules Favres Anmodning — lod Nationalgarden beholde Vaabnene, og de have tilladt Borgerkrigens Fortsættelse ved ikke at underkue Oprøret og ved at vedligeholde Paris' Forbindelser. Men dette beviser ingenlunde, at Oprørets Stiftere og Deltagere stod i Forbindelse med Tydskerne og bleve betalte af dem. Der har været Fransk-mænd, der have været slette nok til at antyde, at Størsteparten af Paris' simple patriotiske Befolkning var i tydsk Sold, at deres Angreb paa Regjeringen var Qvittering for tydske Penge. Det er, hvad General Trochu har villet fortælle Verden, naar han d. 26. Juni 1871 for Undersøgelses-Commissionen har sagt:

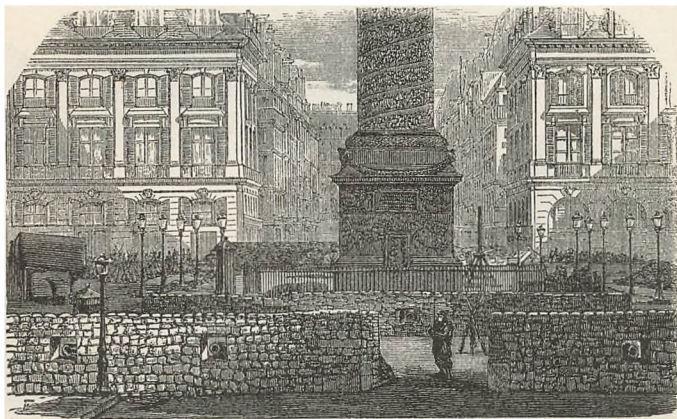
»En vis Del af Pressen handlede aabenbart for Preussernes Regning. I denne Henseende har jeg naturligvis ikke materielle Beviser at fremlægge, men jeg har moralske Beviser, som have stort Værd i mine Øine. — Bismarck havde omkring mig Forbindelser

med Demagogiet, som jeg ikke materielt kan paavise, men hvorpaa jeg bliver mere og mere sikker«.

Naar man vil fremkomme med slige Beskyldninger, maa man »naturligvis« have materielle Beviser; ellers bliver Historiens Dom streng. Kjendsgjernerne: Trochus Uvirksomhed og Opoffrelsen af Tusinder i unyttige, spredte Kampe, Jules Favres Capitulation, hvorved Frankrigs sidste Hær prisgaves og Borgerkrigen forberedtes, vilde afgive langt bedre Grundlag for Beskyldninger om Forbindelse med Fjenden, hvis Nogen vilde rette saadanne mod Regjeringen for det nationale Forsvar, end de moralske Beviser, til Støtte for hvilke General Trochu kun nævner sin egen Følelse. For at undskylde egen Uduelighed retter han den mest ærerørige Sigtelse, ikke mod en enkelt Mand, ikke mod enkelte Grupper, men mod den langt overveiende Del af Paris' Indbyggere, thi næsten Alle vare enige om at angribe Regjeringen for det nationale Forsvar; den Befolkning, til hvilken han og hans Med-Usurpatorer saa tidt rettede de mest smigrende Proclamationer og de mest glimrende Løfter, den Befolkning, som i Tillid til disse Forsikringer i et halvt Aar med en rørende Opoffelse fandt sig i alle Lidelser, udsatte Liv og Helbred og kun angreb Regjeringen, fordi Handlingerne ikke svarede til Løfterne — den Befolkning kaster han Skarn paa ved at sige, at den var underkjøbt af Tydskerne. Dette Forsvar af Gouverneuren har gjort alle de Radicales Angreb fra Beleiringens Tid berettiget og viser, at det var beklageligt, at ikke Blanqui holdt sig d. 31. Oct. 1870.

I den her omtalte Undersøgelsescommission, som med Begjærlighed optog Alt, hvad der kunde sværte Communens Mænd, fremlagdes en Erklæring fra Admiral SAISSET, hvorefter CLUSERET skal have sagt til en Anden, der tilbød ham Penge for at overgive Paris: »Jeg er altfor godt betalt af Bismarck og de Andre, De kan ikke købe mig; det kommer De ingen Vegne med«. Denne Udtalelse lyder saa besynderlig, og staaer saa fuldstændigt i Modstrid med Kjendsgjernerne, at man maa forlange andre Beviser end Andenhaands-Meddelelser af en mundtlig Samtale for at tro paa den.

Der er fremført et andet Bevis paa Tydskernes Forbindelser med Communens Mænd, nemlig, at den Delegerede for Finantserne: JOURDE, har forklaret, at der »ad preussisk Vei« blev tilbudt ham 5000 Chassepotgeværer og at en Tydsker havde henvendt sig til ham og sagt, at »dersom han vilde udlevere nogle Sager fra Louvre, kunde han faa 50 Millioner frs.«; »men, tilføiede Jourde, da Louvre er Frankrigs Stolthed, afviste jeg dette Forslag, endskjøndt disse

Barricade paa Place Vendôme.

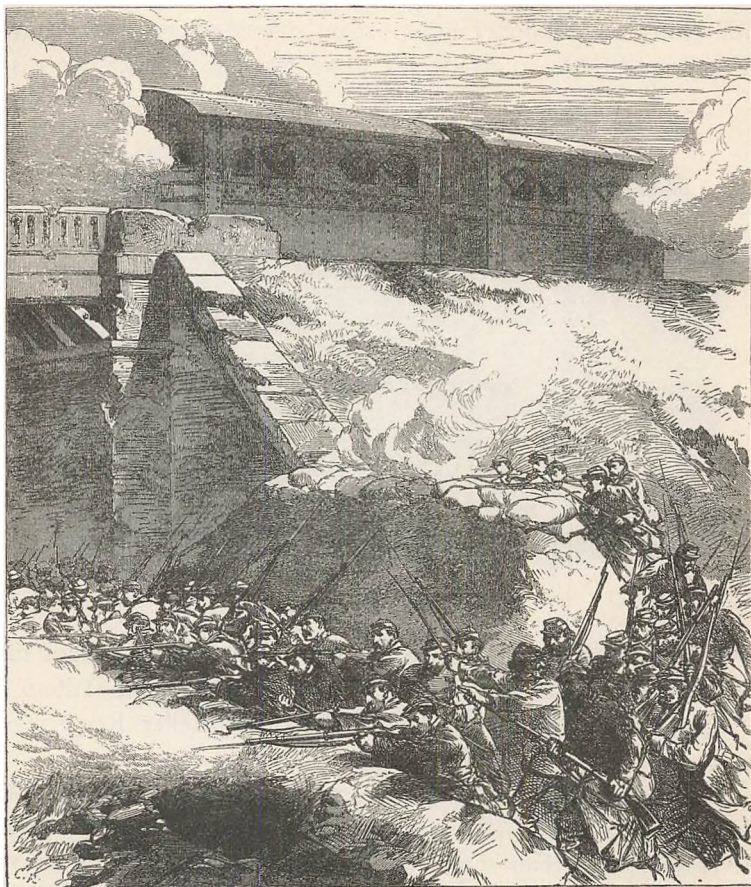
50 Millioner vilde være komne meget tilpas og have tilladt mig at sove roligt«. Der skal god Villie til for i saadanne Tilbud at se Tydskernes Forbindelser med Befolkningen eller Regjeringen i Paris.

General Trochu har efter Communens Fald holdt nogle Taler i Nationalforsamlingen i Versailles i Juni 1871 og senere udgivet disse Taler, hvori han siger, at Dombrowski paa hans Ordre var bleven fængslet under Beleiringen som preussisk Agent, uden at Trochu dog giver nøiere Oplysninger. En stor Masse Udlændinge bleve efter de store Nederlag anholdt som Spioner i Paris uden at Beskyldningen var begrundet.

Dombrowski viste sig under Communen som en modig og

energisk Mand, en dygtig Militair og en af de faa fremtrædende Personer, som vandt en vis Ågtelse hos deres Fjender.

Hans nærmeste Underordnede vare: i Paris: HENRY, udenfor Paris: EUDES og Italieneren LA CECILIA, en begavet Officer.

Blenderede Jernbanevogne.

Saaledes var altsaa den militaire Ledelse i Paris hovedsagelig overgaaet til uddannede Officerer: CLUSERET, ROSSEL, DOMBROWSKI, LA CECILIA.

I Versailles havde man hidtil indskrænket sig til Forsvar; det var først efter Affairerne 2.—4. April, at man besluttede sig til at gaa angrebsvis tilværks.

Hæren til Beleiringen af Paris blev skabt ved Decret af 6. April, udstedt af Chefen for den executive Magt. Denne Hær skulde bestaa af to Dele: en Angrebshær paa tre Armeecorps og en Reserve. Angrebshæren stilledes under MARECHAL DE MAC MAHON, Reserven under GENERAL VINOY. Det var dog først d. 11. April, at denne Hær, der var bleven forstærket af hjemvendte Regimenter fra tysk Fangenskab, begyndte Operationerne. Indtil da havde Kampen været staaende; paa Sydsiden fandt der en uafbrudt Artillerikamp Sted mellem Liniens Stillinger og Forterne, navnlig Vanves og Issy, der understøttedes af Kanonbaadene paa Seinen; mod Vest dreiede Striden sig om Byen Neuilly, hvor snart den ene, snart den anden Part tog et Par Huse, hvilket gav Anledning til de af Communen stadigt gjentagne Telegrammer: »De Kongeligsindede angribe« — »De Kongeligsindede slaaet tilbage«. D. 8. April forsøgte Linien en Bevægelse mod Asnières, som imidlertid blev holdt af de Federerede, der her anvendte blanderede Jernbanevogne.

Communen indskrænkede ikke Virksomheden for sin Uafhængighed til krigerske Forberedelser i Paris: den søgte Allierede udenfor, baade i Ind- og Udland.

Den unge Delegerede for de udenrigske Anliggender, Borger PASCHAL GROUSSET, stilede følgende Note til de Landes Representanter, der endnu opholdt sig i Paris, et ringe Antal, da de fleste Gesandtskaber havde fulgt Regjeringen til Versailles:

»Undertegnede, Medlem af Communen i Paris, Delegeret ved de udenrigske Forretninger, har herved den Ære officielt at meddele Dem Dannelsen af den kommunale Regjering i Paris. Jeg beder Dem bringe denne Meddelelse til Deres Regjerings Kundskab og griber Leiligheden til at udtrykke Communens Ønske om

at knytte det Baand endnu fastere, der forener Følket i Paris med det Folk, De repræsenterer«.

Denne Note opvakte almindelig Fornøjelse og er jo ogsaa ganske pudsigt, da formodentlig ingen Regjering har optaget den som Andet end Morskabslæsning, og dens eneste Følge: Communens Anerkjendelse af en af de sydamerikanske Republikker, viste sig at være en Streg af en Spasmager, der bedrog den lettroende Delegerede. Men hvad Latterligt der er i selve Noten, kan jeg ikke se. Maaske er Sproget ikke en ægte Diplomats;

de Mac Mahon.

men Paschal Grousset — der forøvrigt var en middelmaadig Person — var da i god Overensstemmelse med sin Stilling som Diplomat for de Radicale, der ville have, at gjensidig Tillid og Oprigtighed skal være Baandet mellem Nationerne og som ikke søge deres Seiere ad de diplomatiske Krogveje, der jo i den Grad ere blevne anerkjendte, at det, at være en fin Diplomat, i det almindelige Talesprog er ensbetydende med at være en stor Gavtyv.

Til Provindserne sendte Communen to Proclamationer, den ene forfattet af DELESCLUZE, den anden af Madame ANDRÉ LÉO,

som talte i Klubberne og navnlig var ivrig med Hensyn til Undervisningen.

Ifølge den første ere Efterretningerne fra Versailles løgnagtige; det er Thiers' Regjering, som har begyndt Krigen, dræbt Fanger, bagvasket Paris, hvor der aldrig har hersket større Orden end nu — »i tre Uger er der ikke begaaet et Tyveri« — og som kun forlanger de samme Rettigheder som Frankrigs andre Byer, hvorfor Provindserne opfordres til at støtte Communen mod den frihedsfjendske Regjering.

Den anden Proclamation, som har et mere poetisk Sving, er stilet fra Arbeiderne i Paris til deres Brødre paa Landet. Det hedder i den: »Arbejderne kunne, tiltrods for det haarde Arbeide, neppe tjene det Allernødvendigste til Livets Ophold og Intet til Alderdommen. Det er ikke retfærdigt, Broder! føler Du ikke det? Man bedrager Dig! Thi hvis Eiendom er Frugten af Arbeide, vilde Du være Eier, Du! som har arbeidet saa meget. Du vilde eie det lille Hus med Have, som har været Din Drøm, Maalet for Dit Liv, men som det har været Dig umuligt at erhverve — eller som Du kun har kunnet erhverve ved en Gjæld, som knuser Dig. Nei, Broder! Arbeidet giver ikke Eiendom. Eiendom faaes ved Tilfældighed eller vindes ved Bedrag. De Rige ere dovne; Arbejderne ere fattige — og de vedblive at være det. Det er Reglen; Resten er kun Undtagelser. Det er ikke retfærdigt. Nu seer Du, hvorfor Paris kæmper. Paris vil have, at Bondens og Herremandens Søn skal lære det Samme og for Intet; Paris vil ikke have, at Kongen skal have 30 Millioner og Embedsmænd 100.000 frs. af Folkets Penge; Paris vil have, at Enhver, der Intet eier, ikke skal betale en Skilling; at Den, der kun eier et Hus med Have, heller ikke skal betale Noget; at de smaa Formuer skulle rammes let og de store bære Byrden; Paris forlanger, at Krigens Ophavsmænd skulle betale de 5 Milliarder, at man sælger Kronens Gods, som man ikke længere har Brug for i Frankrig, at Retfærdigheden Intet koster, at Folket selv vælger sine Dommere blandt Egnens hæderlige Mænd og at Alle skulle have Beskæftigelse. Paris' Sag er altsaa ogsaa Eders!«

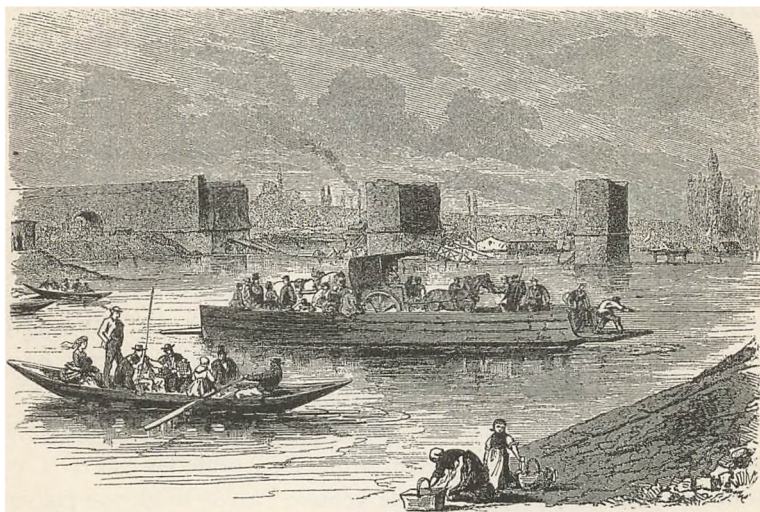
Hverken den ene eller den anden af disse Proclamationer, hverken Beskrivelsen af den paradisiske Tilstand i Paris eller Udsigten til det lille Hus med Have gjorde Indtryk paa Bønderne. Da den første Revolution med et Magtsprog kunde erklære alle Fæstere for Selveiere, var det en anden Sag; det var Noget, alle Fæstere forstod; men her var det ikke saa lige at sige, hvem der kom til at høre til den nydende, hvem til den ydende Klasse. Noget er der dog at tage fra de Allerfleste — ialtfald fra dem, der give Tonen an.

Der fandtes flere Maader at faa disse Skrifter udbredt paa. Den nemmeste bestod i at putte dem i en Postkasse i St. Denis, saa gik de til Bestemmelsesstedet. Men det var for prosaisk, hvorfor man sendte en paalidelig Mand ud i Provindserne med Pakker. Ikke engang dette svarede dog til den Energi, der *skulde* lægges for Dagen, og man fandt da heldigvis paa en tredie Maade, der tillige var en Fornøjelse, en Morskab. Man lod en Ballon gaa op, som bar en Kasse, hvorudaf et Maskineri f. Ex. hver femte Minut udkastede en Bunke Proclamationer, der da flagrede for alle Vinde — og paa denne Maade saaede Communen sine Skrifter ud over Frankrig. Det var billigt, at Pariserne ogsaa havde nogen Fornøjelse; derfor indrettedes det saaledes, at Udkastningen begyndte, naar Ballonen var kommen et passende Stykke op over Paris.

Jeg har tidt i det smukke Veir, vi havde i April og Mai, betragtet disse elegante Luftskibe, snart blaa, snart røde, hvide eller stribede, stige op i Skyerne og neddrysse deres Blade, der glimrede i Sollyset.

Angrebsarmeen havde fra d. 5. til d. 11. April indskrænket sin Virksomhed paa den sydlige Front til Artillerikamp med Forterne, men var paa Vestsiden rykket langsomt fremad under Mont Valériens Beskyttelse; Linien opstillede sit Artilleri i og ved Courbevoie, de Federerede deres paa Bastionerne om Porte Maillot og paa bagvedliggende Punkter inde i Paris, navnlig ved l'Arc-de-Triomphe og paa Trocadéro. Det var ikke ved raske Stød, at

Versailles søgte Kampens Afgjørelse, det var ved at overvælde Fjenden, skubbe ham Skridt for Skridt tilbage, indtil det slutteligt blev ham umuligt at holde Volden. I krigsvidenskabelig Henseende frembyder Angrebet ikke stor Interesse; Dispositionerne til 'at imødegaa Udfald vare tidligere truffet af Tydskerne, hvis Arbejder tildels stod endnu.

Ødelagt Bro i Paris' Omegn.

Den Langsomhed, hvormed Operationerne skred frem, var uheldig for Regjeringen, som havde lovet hurtigt at ende Oprøret, og endnu saae man intet snarligt Resultat, hverken den bebudede Tilslutning i Paris eller Byens Erobring. Nationalforsamlingen begyndte at ængstes, de store Byer kunde ved den første Anledning falde fra, de Utaalmodige hviskede om, at Thiers burde erstattes af en kraftig General, og det var derfor en Tilfredsstillelse for Regjeringen d. 12. April at kunne meddele, at den nu havde begyndt paa Udførelsen af sin Plan til Paris' Indtagelse; dog vilde Regjeringen ikke handle, før den troede Øieblikket gunstigt, hvorved

Seieren vilde blive mere sikker og mindre blodig. Soldaterne, siger Regjeringen, ere rolige og tillidsfulde, ødsle ikke med Krudtet og svare ikke paa den Kanonade og Skyden hen i Veiret, der anvendes af Oprørerne, som flygte »saa rask deres Ben kunne føre dem«; »denne Kanonade vænner Tropperne til at sove under Kanonernes Støi og vedligeholdes kun for at vække dem«; de Beskyldninger, der rettes mod Regjeringen for at ville skyde de Forvildede, ere usande, den vil tvertimod give Alle, der nedlægge Vaabnene, Naade, som den har viist det overfor de Totusinde Fanger, den underholder uden at have mindste Nytte af dem; hvis der endnu høres nogle Kanonskud, er Regjeringen ikke Op-havsmand til dem, de skyldes nogle Oprørere, som ville faa Folk til at tro, at de kæmpe, medens de neppe vove at røre sig. — Denne mærkelige Proclamation stod dog i altfor øiensynlig Strid med de virkelige Forhold til at vække Tiltro og bidrog kun til at forøge den pinlige Stemning. Dette maa tages med i Betragtning for at forstaa den Fryd, der herskede i Versailles, da Regjeringen endelig d. 17. April kunde meddele en Seier, der dog ikke havde stor, end sige afgjørende Betydning: Indtagelsen af Slottet Bécon paa venstre Seinebred mellem Courbevoie og Asnières.

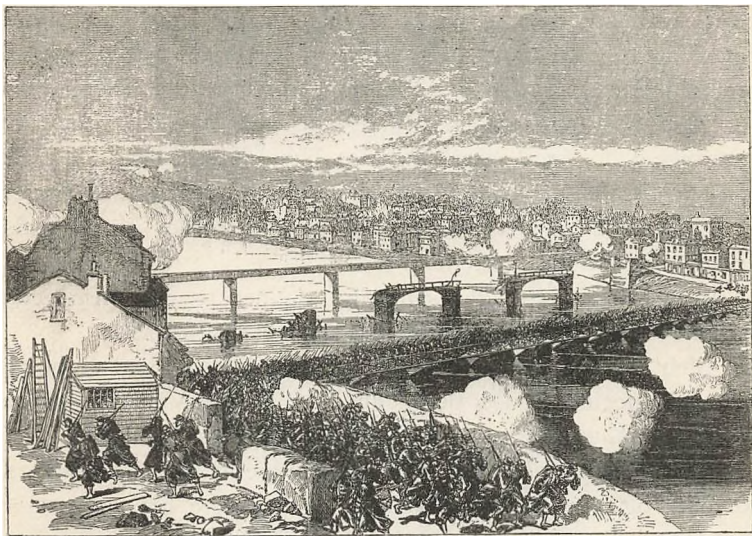
Marechal DE MAC MAHON, som commanderede Angrebshæren, havde d. 11. April delt sine tre Armecorps saaledes, at 1. Corps under General LADMIRALT havde venstre Fløi og holdt paa Halvøen Gennevilliers Courbevoie, Nanterre og Rueil besat og desuden Broen over Seinen ved Neuilly og Brohovedet paa høire Bred; 2. Corps under General DE CISSEY rettede Angrebet mod Forterne Issy og Vanves fra Clamart, Châtillon og Plessis-Piquet; 3. Corps, som bestod af Cavaleri under General DE BARAIL, dækkede Armeens høire Flanke og skulde skyde sine Forposter frem over Chatenay, Fresnes, Belle Epine til Choissy le-Roi.

General VINOY, som commanderede Reserven, havde to Divisioner i første Linie fra Clamart over Meudon og Sèvres til St. Cloud, Resten i Versailles.

Angrebsobjectet var *Le point du jour*, Paris' sydvestlige Hjørne.

D. 12. April blev Orléans-Jernbanelinien besat af Versailles' Tropper Syd for Choissy-le-Roi; d. 14. blev Skandsen ved Gennevilliers taget, og saaledes var Paris' Forbindelser med Omverdenen afskaaret undtagen over det af Tydskerne besatte Terrain; d. 17. toges Slottet Bécon.

Efter Regjeringens Beretning var dette »en udmærket Vaabendaad, som, udført under den krydsende Ild fra Asnières og Enceinten, havde viist Hærens Kraft og hvortil Tropperne vare blevne ført med sædvanligt Talent«.

Flygtende Kommunarder paa Broen ved Asnières.

Det er paafaldende, at Regjeringen ikke kunde indse, at man ikke samtidigt kan udføre Heltebedrifter i en frygtelig Ild og have Modstandere, der løbe som Harer, saasnart man viser sig og kun skyde hen i Veiret til egen Fornøielse og for at vække Fjenden. Sandheden er, at Paris' Nationalgarde fra den første til den sidste Dag sloges med beundringsværdigt Mod og Dødsforagt, og at Linien, efterhaanden som Krigen kom ret igang og Lidenskaberne blussede op, ikke stod tilbage.

Efter at have besat Bécon, rettede Versailles sit Angreb mod Asnières, som toges efter en voldsom fortvivlet Kamp i nogle Dage. Det ene Hus blev stormet efter det andet, Broen over Seinen taget, og en stor Mængde Federerede bleve pressede ud i Floden, hvor de fleste druknede.

Da nogle mislykkede Forsøg havde overbevist Pariserne om, at de ikke kunde tilbageerobre Asnières, var paa Vestsiden Communens Tropper henviste til at forsvare høire Seinebred og standse Fjenden i Neuilly, hvor Versailles holdt Broen over Floden; her kæmpedes der om hvert Hus, de Federerede gjorde Linien hvert Skridt mod Enceinten stridigt; og det var først tre Uger senere, efterat Fort Issy var bragt til Tavshed, at Versailles paa andre Steder overskred Seinen og rettede Angrebet directe mod Enceinten.

Mod Syd tog Linien Stillingerne ved Bagneux foran Fort Montrouge d. 20. April, men forøvrigt blev Tiden indtil d. 25. April her benyttet til at trænge Communens Tropper tilbage til Forterne Issy og Vanves og til forberedende fortificatoriske og artilleriske Arbejder mod disse Forter.

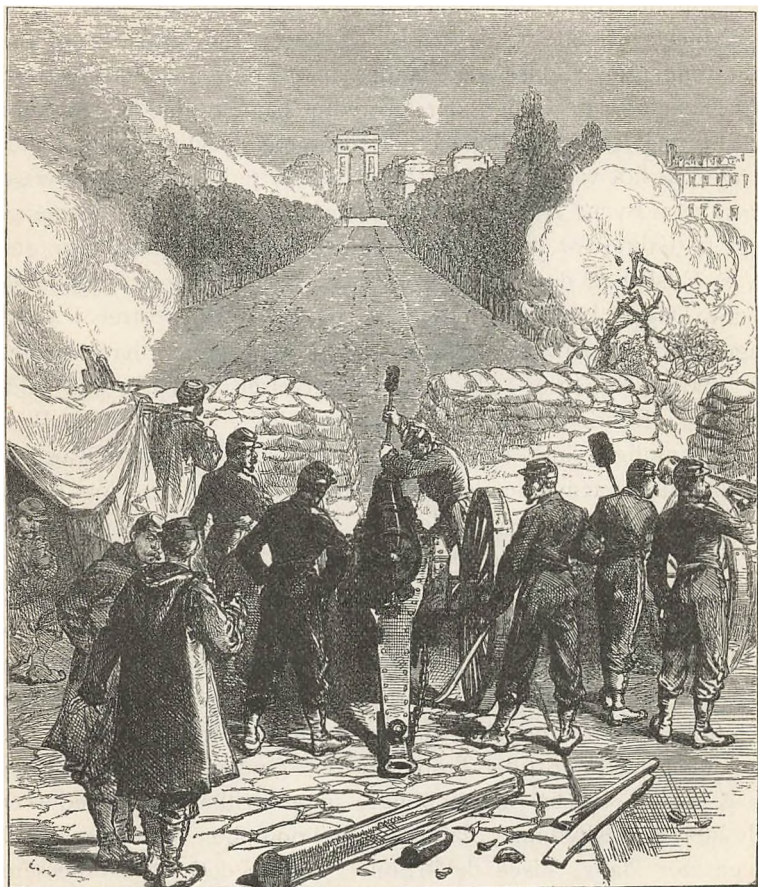
I Versailles blev der samtidigt dannet to nye Armee-corps, der stilledes under Generalerne DOUAY og CLINCHANT.

Men foruden at søge at tiltvinge sig Adgang paa et bestemt Punkt af Enceinten: Le point du jour, havde Versailles-Armeen begyndt et *Bombardement* mod en Del af Paris.

Dette Bombardement taler Beretningerne fra Versailles slet ikke om, og alle de Ordensvenner, som senere have skrevet om Communen, tie ogsaa paa dette Punkt. Det vil vel ogsaa være vanskeligt for dem at give en nogenlunde tilfredsstillende Forklaring. At Tydskerne bombarderede den indesluttede fjendtlige Hovedstad, kunde være ganske rimeligt, da de ingen Grund havde til at skaane den, og da et Bombardement rimeligvis kunde bidrage til at fremme Capitationen. Men for Fransk-mændene var der ingen Anledning til at bombardere deres egen, ikke indesluttede Hovedstad.

Efterat de Federerede vare kastede ud af Courbevoie og havde mistet Broen ved Neuilly, trak de deres Artilleri op paa Enceintens Volde om Porte Maillot og ind i Byen, og nu rettede

Mont Valérien og Liniens Batterier i og ved Puteaux og Courbevoie en voldsom Beskydning mod Enceinten og de Federeredes Batterier inde i Paris, og kastede Granater over hele det omliggende Qvarteer

Fremskudt Batteri bombarderer Paris.

mellem Porte des Ternes og Porte Maillot op til Trocadéro og l'Arc de Triomphe og der forbi. Det var et fuldstændigt Bombardement, ulige virksommere end Tydskernes.

Denne Ødelæggelse af nogle af Paris' smukkeste Qvarterer var, seet fra et militairt Standpunkt, ikke til fjerneste Nytte og har ikke fremskyndet Byens Indtagelse et eneste Øieblik. Følgen var, at disse Qvarterer bleve ubeboelige, men vare lige brugbare for Tropperne; Ilden kunde ikke gjøres saa voldsom, at alle Bygninger bleve raserede og derved Ly og Bevægelser bag det angrebne Punkt umuliggjort; Husene ødelagdes, men Tropperne fandt tilstrækkelig Dækning i de Gader, der løb lodret paa Skudlinien. At fremkalde et Tryk fra Befolkningens Side i Retning af Capitulation, kunde der lige saa lidt være Tale om: Beboerne flyttede over i den øvrige, større Del af Byen. Nogen videre Tanke eller Hensigt har der neppe ligget til Grund for dette Bombardement, der mest maa betragtes som et Udslag af den Ødelæggelseslyst, der fra begge Sider lagde sig for Dagen i denne Broderkrig og som var fostret i tysk Fangenskab og parisisk Indespærring. Man kunde have ventet, at Frankrigs Regjering, der ved Erhvervelsen af Paris kun vilde sætte sig i Besiddelse af sin lovlige Eiendom, vilde skaane Byen saa vidt muligt; idet den, ved at bombardere disse Qvarterer, der tilmed gennemgaaende vare mod de nye Herrer, slog By og Commune sammen, modsagde den sine egne Erklæringer om at føre Krig mod en Bande Oprørere, der holdt den ellers tro By under Aaget, og opirrede Stemningen imod sig; det var ikke Communens Soldater, der kom til at lide, men Beboerne af de omtalte Qvarterer, der saae deres Liv truet og deres Eiendom ødelagt. De Saarede vare overveiende Civile. En concentreret Ild rettedes ikke mod de Punkter, hvor det kunde antages, at Communen havde opstillet Troppemasser: Granaterne spredtes over en vid Flade, og det eneste Punkt, imod hvilket der rettedes en vedholdende Beskydning, var l'Arc-de-Triomphe, som ligger midt paa en stor Plads, Place de l'Etoile. Havde det været Preussere, der angreb Paris, kunde man have medregnet deres Had til Triumphbuen, reist til Ære for deres eget Lands Overvindere; men det var *den store Armees* Arvinger, der rettede Ilden.

Communen lod uden Commentar opslaa to Udtalelser af Thiers.

Den ene var i Anledning af Discussionen om Paris' Befæstning i 1840 og lyder saaledes: »At tro, at denne Befæstning kan komme til at skade Friheden, er at stille sig udenfor al Virkelighed. Det er at bagvaske en Regjering, hvilken den end er, at forudsætte, at den skulde søge at holde sig ved at bombardere Hovedstaden. Regjeringen skulde, efter at have skudt sine Kugler gennem Invalide-Hotellet eller Pantheon, efter at have jantændt Eders Familiers Bolig, fremstille sig for Eder for at forlange Eders Bekræftelse paa dens Tilværelse! Det vilde være Hundrede Gange umuligere efter end før Seieren«.

Thiers anden Udtalelse faldt i Anledning af Palermos Bombardement i 1848:

»De veed, mine Herrer! hvad der foregaaer i Palermo, og De have skælvet af Rædsel. I 48 Timer er en stor By bleven bombarderet. Af hvem? Er det en fremmed Fjende, der benytter Krigens Ret? Nei, mine Herrer! af dens egen Regjering. Og hvorfor? Fordi denne ulykkelige By forlangte sine Rettigheder. Jeg henvender mig til Europas Dom. Det er en Tjeneste at vise Menneskeheden, fra Europas første Tribune at lade indignerede Ord lyde mod saadanne Voldshandlinger«.

Man vil have bemærket, at der ved Angrebet paa Paris var den Besynderlighed, at Versailles' Stridskræfter vare delte i to Hære: Angrebsarmeen og Reserven, der hver havde sin Chef, skjøndt de stod ind mellem hinanden, og hver havde sit Angrebsfelt: Reserven Centrum, Angrebsarmeen Fløiene. Der manglede en Overgeneral. Marechal de Mac Mahon skulde vel lede Angrebet, men han var ikke Chef for hele Versaillesarmeen. Denne Stilling havde Thiers forbeholdt sig selv. Han udtalte rigtignok i Nationalforsamlingen: »Hvad mig angaaer, saa indskrænker jeg mig til at skaffe Midler til Seieren; hvorledes disse Midler skulle anvendes, maa Hærens berømte Chefer bestemme«; men han holdt dog nok af at spille Feltherre, og alene det, at han i denne Tale siger at ville overlade Operationerne til Armeens Chefer og ikke til Armeens Chef, viser dette. I militair Henseende lagde han intet Talent for Dagen. Efterhaanden kom dog hele Hæren under Marechal de Mac Mahons Commando.

Ophidselsen var efterhaanden paa begge Sider stegen til en vanvittig Høide; Skældsord og Forbandelser regnede ned. Blev de Federerede kaldte Oprørere, Tyve, Mordere, saa svarede de med Forrædere, Bedragere, Bombardeurer, der overgik Tydskerne, Menedere, der satte sig udenfor de menneskelige Love. Ikke blot Bladene, ogsaa de offentlige Myndigheder førte dette Sprog.

»Det er«, siger Centralcomiteen om sine Modstandere, »en Haandfuld Skurke, der drukne Retfærdigheden i Blod. De være Tusinde Gange forbandede!«

»Der gaaer ikke en Time«, siger Communen, »hvor i vi ikke faa Efterretninger om Mord, begaaede paa vore Fanger af Versailles' Røvere«.

At denne Ophidselse maatte have Følger, er klart. De gik i to Retninger: De Exalterede begik Udskeielser og Voldsomheder; de Moderate forsøgte Overenskomst.

Allerede d. 6. April siger Communen i en Proclamation: »Der som vore Fjender vedblivende tilsidesætte de brugelige Krigslove mellem civiliserede Nationer, hvis de endnu nedhugge en eneste af vore Soldater, besvare vi det med Execution af det samme eller det dobbelte Antal Fanger. Folket, selv i sin Vrede ædelmodigt og retfærdigt, afskyer Blodsudgydelse, som det afskyer Borgerkrig; men det har den Pligt at beskytte sig mod dets Fjenders vilde Angreb«; og allerede Dagen efter udstedtes følgende *Decret om Gidsler*:

»Enhver, der anklages for Forbindelse med Regjeringen i Versailles, bliver sat under Tiltale; en Anklagelses-Jury vil blive indstiftet inden 24 Timer; den udtaler sig inden 48 Timer; de Anklagede, der ifølge Juryens Kjendelse holdes fangne, ere Gidsler. Execution af en af den lovlige Communes Tilhængere, vil strax have det tredobbelte Antal Gidslers Execution tilfølgende; de udtages ved Lodtrækning. Enhver Krigsfange skal fremstilles for Juryen, der bestemmer, om han skal sættes i Frihed eller holdes fangen som Gidsel«.

Under Forudsætning af, at Communen respecterede sit Decret, var det altsaa Hensigten at skyde Gidsler, hvis Versailles skød

Krigsfanger. Versailles tog mange Fanger, Paris meget faa; men Communen kunde fængsle en stor Mængde af Versailles' Tilhængere. At skyde Gidsler og at skyde Krigsfanger kommer vel ud paa

Caricatur af Thiers.

Et; at dræbe en menig Soldat, selv om det er den usleste Dagleier og at dræbe en Bisp, selv om det ikke er nogen almindelig Bisp, men en Erkebisp — Forbrydelsen er lige stor.

At finde Gidsler var for RAOUL RIGAULT, til hvem dette Hverv overdroges, en smal Sag. Rigtignok havde man ladet alle politiske Fanger og med dem en god Slump ikke-politiske Forbrydere løbe, saa at Fængslerne stod næsten tomme; men Rigault sørgede for, at denne Tilstand ikke blev af lang Varighed, han fyldte Fængslerne med sine og Republikkens Uvenner, der passende kunde anvendes som Gidsler, og Communens nye Decret havde i ham fundet en Udfører, der — som Pariserne sige — kjendte Paris som sin Lomme og ved Hjælp af sine mange Angivelses- og Aarvaagenheds-Agenter nok skulde vide, hvor han kunde henvende sig.

Han var allerede begyndt med Præsterne. D. 4. April arresteredes Erkebisp DARBOY, og en stor Del Gods fra Erkebispeboligen bortkjørtes som hørende til Kirken, hvilket efter de nys udstedte Decreter vil sige Staten. Erkebisen blev ført til Fængslet Mazas efterat være bleven fremstillet for Rigault, til hvem han talte i en lidt vel faderlig-erkebiskoppelig Tone og som paa en gadedrengeagtig Maade bad ham forandre den; derefter kom Touren til Præsten ved Madeleine-Kirken, hans Port blev sprængt midt om Natten, hans Hus plyndret, han selv ført i Fængsel; efter ham fulgte en Del andre Præster, kort og godt! alle Præster maatte skjule sig, hvis de vilde undgaa at blive fængslede, og alle catholske Kirker ophørte at være Gudsdyrkelseshuse ifølge Ordre, som f. Ex. følgende:

»I Betragtning af, at Præsterne ere Røvere og Kirkerne Røvehuler, hvori Præsterne moralsk myrde Masserne ved at bøie dem under Skurkene Bonapartes, Jules Favres og Trochus Kløer, skal Kirken Saint-Pierre-de-Montmartre lukkes og dens Præster fængsles«.

Præsterne fængsledes i hundredevis; en Del af de Kvinder, der fandtes i deres Boliger, sendtes til St. Lazare, et tvunget Opholdssted, der ikke er beregnet paa at huse dydige Kvinder; under Resten af Communens Herredømme turde Præsterne ikke vise sig i deres Embedsdragt.

Hen imod Slutningen af Communitiden stod jeg en Dag og betragtede den væltede Vendôme-Søile. En Mand kom til og stillede sig ved Siden af mig.

»Hvad skal man tænke om Folk, der ødelægge vore stolteste nationale Mindesmærker?« sagde han.

Da man paa den Tid skulde passe paa sin Mund og der passerede mange Folk forbi, svarede jeg ikke. Lidt efter talte

Erkebispens af Paris fængsles.

han igjen til mig, og da jeg tav, vendte han sig om imod mig og sagde:

»Kjender De mig ikke? — — Jeg er Monsieur de T.«

»Monsieur l'Abbé!« udbød jeg.

»Raab dog ikke saadan op«, afbrød han mig, saae sig sky om, stak sin Arm ind under min og trak mig med ned ad Gaden.

Han havde været Feltpræst i Tydscherkrigen, fra hvilken Tid jeg kjendte ham. Nu var han stukket i civile Klæder og havde ladet sit Skæg voxе.

Næste Dag laante han mit Pas; paa det fik han Billet med Jernbanen, hvor der ved Stationerne holdtes Vagt af Nationalgarden og hvor der fandtes et Comptoir for Undersøgelse af Pas, og han klarede sig gennem den Forpostkjæde, som Communen havde opstillet ved Enceinten og som stoppede og undersøgte alle udgaaende Tog for at forhindre Flygtninge, det vil sige Mænd mellem 19 og 40 Aar, i at undkomme. En Dame fulgte med samme Tog til St. Denis og hun bragte mig mit Pas tilbage.

Hvad der i disse Dage bidrog meget til at forøge Hadet mod Geistligheden, var to *Opdagelser*, som Communen meget beileligt gjorde og hvorom Beretninger med tilhørende Billeder og Photographier fyldte Paris. Bladene hentede de mest detaillerede Beretninger »fra selve Stedet«.

Den ene bestod i, at der i en underjordisk Hvælvning i Kirken Saint-Laurent var funden fjorten Lig af unge Kvinder; »disse Lig have efter den overensstemmende Mening af alle Nationers Læger ligget her mellem hverandre i ti til tyve Aar; enhver Familiemoder bør tage dem i Øiesyn«.

Den anden Opdagelse gik ud paa, at i et Nonnekloster i Faubourg St. Antoine, hvorfra Nonnerne vare flygtede, havde man truffet store Oplag af Levnetsmidler, der viste, at medens Folk under Beleiringen vare nær ved at omkomme af Sult, havde disse fromme Søstre levet høit; desuden fandt man en Gang, der under Gaden førte til et Munkekloster ligeoverfor, i Haven en Del Børnelig og i en Pavillonkjælder tre gamle Nonner, hvorefter de to vare sindsforvirrede, medens den tredje gav nogle gyselige Skildringer af den Indespærring, hun i ti Aar havde lidt under.

Raoul Rigault holdt sig ikke udelukkende til Præsterne; han spærrede inde, hvem han fandt for godt, og da hans Fremfærd opvakte almindelig Forargelse, befalede Communen, at Justitscommissionen øieblikkeligt skulde søge Oplysning om Arrestationerne og frigive de Fængslede eller sætte dem under Anklage. Da dette ikke frugtede, befalede Communen, at enhver Arrestation øieblikkeligt skulde meldes til Justitscommissionen og, hvis

Lig i Kirken St. Laurent.

dette ikke skete inden 24 Timer, skulde de, der havde befalet Arrestationen, anklages for Vilkaarlighed og ifalde streng Straf. Men Raoul Rigault brød sig ikke om Communens Decreter; han foretog Arrestationer lige saa rask som tidligere, gav ingen Meddelelse til Nogen og beholdt de Fængslede eller gav dem fri, som han fandt for godt.

Der blev gjort mange Forsøg paa at faa Erkebispens frigivet, baade af indflydelsesrige Folk i Paris og i Versailles. Regjeringen

fik af Communen Tilbud om at udvexle ham mod Blanqui; ja! endog Tydskerne skulle have interesseret sig for ham og erklæret, at hans Execution vilde have Besættelsen af Paris tilfølg; men Rigault vilde ikke af med ham. Imidlertid var en bekjendt Opera-sangerinde medvirkende ved en af de Concerter, som Communen arrangerede i Tuilerierne; her var en Del af Communens Medlemmer tilstede som Værter, og i Samtalens Løb beklagede Frøkenen Erkebispens Fængsling. Efter Concerten indbød Communemedlemmerne de Assisterende til en Souper, men Frøkenen afslog Indbydelsen, og Raoul Rigault tilbød hende da, at hvis hun vilde deltage, skulde hun faa Erkebispens forærende.

Det Had, der udvikledes mellem Paris og Versailles, gjorde ikke alene de Krigslystne exalterede, men fik de Fredeligsindede til at forsøge Overenskomst tilveiebragt, et vanskeligt og — som det viste sig — utaknemligt Arbeide. Skjøndt disse Forsøg fulgtes med levende Interesse under hele Commune-Tiden og alle Forslag og Beretninger om Underhandlingernes Gang læstes med Begjærlighed, skal jeg dog kun flygtigt omtale dem, i Betragtning af det ringe Udbytte, de gav.

Strax efter Fjendtlighedernes Udbrud sluttede en Mængde Handlende og Industridrivende sig sammen for at opsætte Forligs-Grundlag og de dannede Foreningen *l'Union nationale*, der fastsatte Republikkens og de municipale Friheders Anerkjendelse som nødvendig, for at noget Skridt kunde have Udsigt til at lykkes. En anden Forening, hvori der fandtes nogle Deputerede og en Del Mairer, opstillede samme Fordring og tillige, at Paris udelukkende maatte besættes af Nationalgarden, et Forslag, hvorpaa Regjeringen i Versailles selvfølgelig ikke kunde gaa ind.

»En Del Borgere« anmodede i et Opraab andre Borgere om at møde paa Børsen d. 6. April om Aftenen for at tage en Beslutning, men de, der mødte, fandt Børsen lukket og følgende Bekjendtgjørelse opslaaet:

»Reactionen ifører sig alle Masker; idag Forsoningsmasken. Forsoning med Kongeligsindede og Spioner, som dræbe de af-

Frimurerne ved Porte Maillot.

væbnede Fanger, er Forræderi. Da Communen ikke vil lade Paris tage i Ryggen og veed, at Vendéere og forklædte Gendarmer ville indfinde sig, er Forsamlingen til iaften forbudt. Militaire Forholdsregler ville blive trufne mod Manifestationer, der ere skikkede til at forstyrre Ordenen og opvække Krig inde i Byen.

Tilrods for disse Trusler skete der dagligt Sammenkomster af Forligsvenner og Fredssindede; Murene og Bladene fyldtes med gode Ideer fra de mest jacobinske Centralisationsprojecter til Forslag, der vilde dele Frankrig i lutter uafhængige Stater. De republikansksindede Deputerede fra Paris fremkom med vidtløftig Propositioner, om hvilke man paa Forhaand kunde sige, at de vilde ikke blive vedtagne af nogen af Parterne. I det Hele spillede disse Deputerede, som stod med det ene Ben (Sympathien) i Paris, med det andet (Deputeretværdigheden) i Versailles, en temmelig kummerlig Rolle.

Et Selskab, der ogsaa tog ivrig Del i Mæglings-Bestræbelserne, var *Frimurerne*. Da jeg ikke har den Ære at være Medlem af dette Selskab, forstaaer jeg mig ikke paa dets hemmelighedsfulde Tegn, Prikker og Trekanter, ligesaa lidt som paa dets Riter og Loger og jeg maa vel heri søge Grunden til, at Selskabets Optræden under Communen var mig en Gaade; men Enhver, der i hine bedrøvelige Tider levede i Paris, vil vist med Taknemlighed mindes den virksomme Maade, hvorpaa Selskabet bidrog til almindelig Moro.

Efterat de Herrer Frimurere havde udstedt nogle Proclamationer og til Regjeringen i Versailles sendt nogle Delegerede, der bleve modtagne paa en Maade, der ikke fandtes stemmende med Selskabets Værdighed, bekendtgjorde de kort og godt, »at nu vilde de ende Krigen,« hvilket skulde udføres paa følgende Maade: Frimurerne vilde plante deres Banner paa Paris' Vold, og hvis blot en eneste Kugle ramte Banneret, vilde alle Frimurere i Paris marchere mod Versailles og opfordre Brødrene i Søsterlogerne i Provindserne til at gjøre ligesaa. Dette Udfald — eller Indfald, hvad man nu vil kalde det — udførtes efter nogen Opsættelse da

i Virkeligheden ogsaa. Frimurerne samledes d. 29. April efter forudgaaet Bekjendtgjørelse paa Place de la Concorde, Communen sendte en Deputation derhen for at indbyde dem til det festligt smykkede Hôtel-de-Ville, og Frimurerne begav sig da ad Boulevarden til Communens Sæde. Der var et stort Optog, Gamle og Unge, Civile og Militaire, marcherende i Rækker, pyntede paa bedste Maade med Ordener, Distinctioner, Baand og Sløifer baade for og bag. De opvakte da ogsaa almindelig Beundring paa deres Vei. Kun nogle Borgerinder, som jeg stod i Nærheden af, hørte jeg yttre Mistanke om, at det Selskab vistnok var temmeligt *aristo*; og man kan vel heller ikke negte, at der i disse Tider, hvor Kvinderne havde fri Adgang til Talerstolene og Geledet, var noget stødende i Udelukkelsen af det smukke Kjøn.

Ved l'Hôtel-de-Ville blev Processionen modtagen af hele Communen og passerede gennem to Batailloner: *Republikkens Hævnere*, opstillede en haie. Paa Trappen udfoldedes det hvide Banner, der ifølge den officielle Beretning »fremstiller de menneskekjærlige Principper, der ere Frimureriets Grundvold og som Communen har sat sig til Opgave at bringe i Udførelse«. Dette Banner bar Indskriften: »Elsker hverandre!«

Derpaa holdt FELIX PYAT en Tale, hvori han takkede Selskabet og meddelte, at Communen havde valgt fem Medlemmer, som skulde have den Ære at følge med til Volden. Efter ham holdt BESLAY en Tale og kyssede en Frimurer.

Stor Begeistring! — »Leve Communen!« — »Leve Frimurerne!« — Marseillaisen spilledes. En Frimurer forlangte at maatte plante det hvide Banner paa Volden, hvilken Begunstigelse tilstodes ham. — Communen forærede derpaa Frimurerne en rød Fane, der skulde stilles paa Volden foran den hvide; der holdtes endnu nogle Taler og derpaa hed det: »Nu Borgere! Ikke flere Ord! til Handling!«

Jeg gjengiver kun, hvad jeg har seet og hørt og jeg gjentager, at jeg ikke veed Besked med Hemmeligheden. Det Samme gjælder, naar jeg siger, at Medlemmerne hørte til *Den store Orient, den skotske Ritus* og *Misraïm*.

Man begav sig nu til Porte Maillot; tre Delegerede sendtes som Parlamentairer ud mod Linien, Ilden indstilledes nogen Tid, og Frimurerne benyttede denne Pause til at plante deres Banner paa Volden, hvorpaa de gik hjem. Dagen efter var Banneret ramt. Frimurerne stillede det op i Den store Orient, befalede sine Medlemmer at træde ind i Nationalgarden, skrev til »det universelle Mureri, alle Riter og alle Orienter« en for Ikke-Medlemmer uforstaaelig Opfordring til Bistand mod Versailles og svor Frimureriets store Ed paa ikke at nedlægge Vaabnene før Menneskeheden var frelst.

Der opstod derpaa, lod det til, Stridigheder i Selskabets Indre; der offentliggjordes Protester, Mod-Protester og Contra-Mod-Protester; men hvorvidt det har ført til afgjørende Begivenheder, skal jeg ikke have nogen Mening om: Selskabet hyllede sig i sin formummende Kappe og forsvandt foreløbig.

De andre Forsonings-Foreninger henvendte sig til THIERS, der svarede: han vilde tage Forslagene under Overveielse, naar Communen nedlagde Vaabnene, et Forlangende, hvorved ganske sikkert Stridighederne vilde være endte og al videre Underhandling overflødig; hvad Republikkens Anerkjendelse angik, saa existerede den; om de municipale Friheder havde Nationalforsamlingen lige vedtaget en Lov, som han vilde gennemføre. Ifølge denne Lov skulde Frankrigs Byer paa under 20.000 Indbyggere vælge Commune-Raadet og Mairen; i Byerne paa over 20.000 Indbyggere skulde Raadet vælges af Vælgerne, men Mairen af Chefen for den executive Magt; i Paris skulde Raadet vælges af Vælgerne, nemlig fire Medlemmer for hvert Arrondissement, hvilket gav de rige, mindre befolkede Arrondissementer, hvor Ordensvennerne boede, en stor Fordel; men Mairene skulde vælges af Chefen for den executive Magt og maatte ikke høre til Raadets Medlemmer.

L'Union nationale forlangte nu kun Republikkens Anerkjendelse og at Paris skulde stilles lige med de andre store Byer. Med Hensyn til den sidste Fordring henviste Thiers atter til den vedtagne Lov; hvad Republikken angik, gav han sit Æresord paa,

at saalænge han var ved Magten, vilde Republikken blive opretholdt, hvilket minder om Trochus Erklæring: »Gouverneuren capitulerer ikke«, thi det var klart, at saalænge Thiers var Chef for den franske Republik, maatte Republikken existere; desuden var det en ringe Trøst, da han, hver Gang den urolige Nationalforsamling gjorde saadan Støi, at han ikke kunde fortsætte sine Taler, eller plagede ham med urimelige Forespørgsler eller pinte ham med at sende Bud efter ham, truede med at gaa af eller endog indgav sin Demission, som Nationalforsamlingen saa maatte tigge ham om at tage tilbage.

Med Hensyn til en foreslaaet Vaabenhvile afgav Thiers følgende besynderlige Erklæring:

»Da Chefen for den executive Magt ikke anerkjender de Personer, der bekrige Nationalforsamlingen, for Krigsførende, hverken kan eller vil han underhandle om en Vaabenhvile; men dersom Paris' Nationalgarde hverken løsner et Gevær eller et Kanonskud, ville Versailles' Tropper heller ikke løsne hverken et Gevær eller et Kanonskud, indtil det ikke fastsatte Øieblik, da den executive Magt maatte beslutte sig til Handling og begynde Krigen«.

Forskjellen mellem denne Tilstand og Krig er vel vanskelig at paavise.

D. 13. April blev Regjeringen interPELLERET om hvorvidt der var Udsigt til Fredsslutning. Da Thiers ikke var tilstede, forlangte Picard først at svare om tre Dage; men Nationalforsamlingen vedtog at udsætte Besvarelsen en Maaned.

Communen svarede Underhandlerne, at den Intet havde at gjøre med de af dem foretagne Skridt; da imidlertid Underhandlerne offentligt havde erklæret, at hvis Regjeringen forblev døv for deres berettigede Forlangender, vilde hele Paris reise sig, havde de kun at sørge for Udførelsen af deres Erklæring.

Det lod saaledes til at være haabløs Gjærning at ville mægle. Imidlertid indtraf der et Tilfælde, der endelig bragte Underhandlerne Udbytte af deres Bestræbelser.

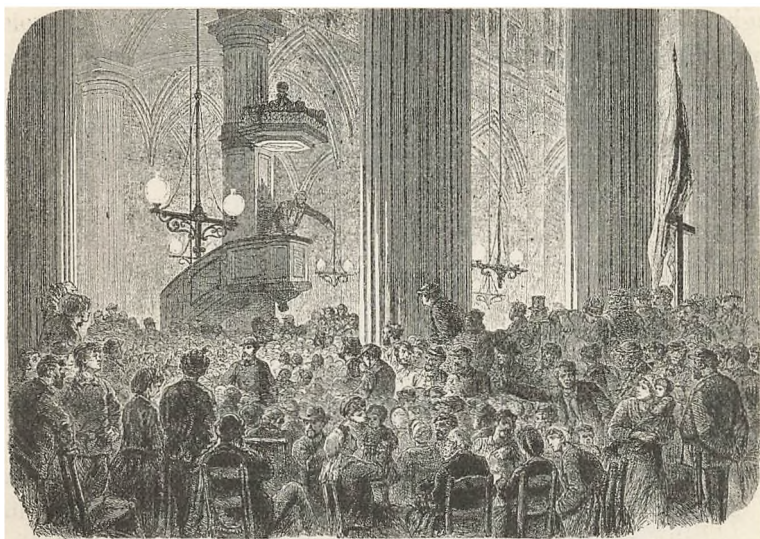
Befolkningen i Neuilly befandt sig mellem begge Parters Ild og var i Kjælderne, hvor de havde opholdt sig i over fjorten Dage, nær ved at dø af Sult. Alle Forsoningsforeninger i Paris sluttede sig da sammen med en Del Delegerede fra Provindserne for at opnaa en Vaabenhvile, som tillod de ulykkelige Mennesker at slippe bort fra deres ødelagte By, og efter nogen Modstand lykkedes det at opnaa en kort Standsning af Fjendtlighederne. Overenskomsten blev sluttet mellem Versailles og Forsonings-Foreningerne, idet Regjeringen ikke kunde underhandle med Communen, som ikke var krigsførende.

Den Krig, Communen desuagtet førte, gik imidlertid lystigt. Vilde man gjøre sig en Forestilling om Kampens Gang og de Stridendes Stillinger i og ved Paris, var l'Arc-de-Triomphe det bedste Udsigtspunkt. Seet udefra hæver denne vældige Seiersport sig, som stod den paa Husenes Ryg. Fra den har man et fortrinligt Overblik over de omliggende Qvarterer, over Byen ned til Enceinten, over denne til Seinen og over Skraaningerne hinsides, der hæve sig til Mont Valérien; vender man sig om, seer man ned ad les Champs Elysées, over Place de la Concorde med Obelirken, gennem Tuilerie-Havens brede Gange til Slottet — dengang stod det, og den røde Fane vaiede over dets Midtepavillon — og videre til Louvre og l'Hôtel-de-Ville.

Jeg havde flere Gange bestræbt mig for at komme op til l'Arc-de-Triomphe, men var ved alle Adgange bleven standset af afspærrende Tropper med den bekjendte Afvisning: »Borger! man passerer ikke«, og jeg blev derfor veltilfreds, da en Bekjendt, som en Dag fortalte mig, at han havde faaet Tilladelse til at gaa op til sin Bopæl i l'Avenue de la Grande Armée, som fører fra l'Arc-de-Triomphe til Porte Maillot, spurgte mig, om jeg vilde følge med. Efterhaanden som vi nærmede os til Place de l'Etoile, faldt Projectilerne tættere; undertiden maatte vi søge Dækning i Portene mod Granatstumper og Tagsten, men, da vi saa vidt muligt fulgte de med Enceinten parallelle Gader, naaede vi lykkeligt min Led-

sagers Hus, idet vi benyttede det Øieblik, da en Granat lige var sprungen, til at løbe fra det nærmeste Hjørne til Porten.

I Porten traf vi en Nationalgarder, som først efter megen Parlamenteren lod os gaa op i Huset, da han havde strenge Ordre derimod, »dels fordi Communen ikke kunde tillade, at Patrioterne bleve skudt, dels for at forhindre Forræderne i at gjøre Tegn til Fjenden«. Huset var aldeles ødelagt, Taget og de øverste Etager vare gennemhullede, ikke engang i Porten var man udenfor al

Klublalere i en Kirke.

Fare: et Granatstykke slog igjennem den, Nationalgarderen samlede det op og forærede os det, for at vi kunde have et synligt Bevis paa, at vi havde været i Ilden.

Omkring i alle Portene stod der Drengene, som kiggede ud; saasart de saa Røgen af hvad de kaldte »et slemt Skud« fra Versailles Batterier, raabte de »Dæk!«, løb hurtigt ind i Portene, lukkede dem og bleve der, indtil Granaten var sprungen, saa kom de ud for at opsamle Stumperne, som de solgte. Der var hele Udstillinger af Granatstumper i Paris.

Communnen tog flere Forholdsregler, der behagede det store Publikum.

Den aabnede Læsesale, hvor man fandt »demokratiske Skrifter, der forsvare Republikken og tilintetgjør Indtrykket af de skadelige Bøger, hvis Maal det er at fornedre Sjælen og kue alt patriotisk Liv«, og den tillod, at Kirkerne, som vare blevne overladte til de vedkommende Arrondissementer, atter bleve brugte, rigtignok ikke til Gudstjeneste, skjøndt man var midt i Paaskehøitiden, men til Klubber. Talere, ofte Kvinder, udviklede fra de med røde Flag omgivne Prædikestole Revolutionens Principper, fremsatte de voldsomste Beskyldninger mod Regjeringen og foreslog under Forsamlingens Bifald at kæmpe til sidste Mand, hellere at sprænge Paris i Luften og begrave Indbyggerne under Asken, end se den seierrige Armee trænge ind for at kuldkaste Republikken og bringe Folket under Aaget.

Communnen paatog sig ikke blot at sørge for de Saarede, som skulde have fra 300 til 1200 frs. om Aaret, men antog sig ogsaa de Faldnes Enker, som skulde have 2 frs. om Dagen, og deres Børn, legitime eller ei, som skulde have 1 fr. om Dagen til deres attende Aar eller, hvis de vare forældreløse, opdrages af Communnen. En Commission skulde bedømme Ansøgningerne og en foreløbig Sum blev stillet til Disposition. Dette Decret var vel skikket til at formaa dem, som holdtes tilbage af Familiehensyn, til at træde ind i Communens Rækker.

For at vise sit broderlige og menneskekjærlige Sindelag, sendte Communnen Understøttelse til nogle Kvinder, hvis Ægtefæller tjente i Versailles-Armeen, og den skrev paa en Opfordring til frivillige Gaver: »Communnen har sendt Brød til 92 Kvinder, hvis Mænd bekæmpe os. Enker have ingen Fane! Republikken har Brød til alle Ulykkelige og Kys til alle Forældreløse«.

Overfor de Faldne sænkede Communnen sin Fane. Fransk-mændene, som -- maaske ikke med Urette — ere blevne beskyldte

for overhovedet at have tabt Ærbødigheden, have ialtfald bevaret den overfor de Døde. De Døde have ingen Fane! Overalt, hvor et Ligtog kommer frem, staa Folk med Hatten i Haanden, Kvinderne gjøre Korsets Tegn, Vognene standse for at lade det passere.

Efter de første Kampe meddelte en sortrandet Placat Begravelsesdagen og opfordrede Borgerne til at møde. En uhyre Sværm fulgte Kisterne, der vare bedækkede med Krands og Blomster, til Kirkegaarden Pere Lachaise. Toget aabnedes af tre Spillemænd, en af Nationalgarden, en af Linien, en af Mobilerne; derefter fulgte et Musikcorps, saa kom Ligene og derpaa Commune-Medlemmer, iført deres røde Skjærf. Paa Kirkegaarden holdtes der Taler af Forskjellige og Ligene sænkedes under Sørgemusik.

Communen traf imidlertid ogsaa Bestemmelser, der i høj Grad mishagede selv dens varme Tilhængere.

Den vedtog: »i Betragtning af, at Generalsgraden er uforenelig med Nationalgardens demokratiske Organisation, er Generalsgraden ophævet«. Denne besynderlige Bestemmelse var der Ingen, ikke engang Communen selv, der tog Hensyn til.

Endvidere forbød Communen alle Ryttere, enten de vare Officerer eller Menige, at ride i Galop i Gaderne og paa Boulevarderne. Det var et Indgreb i den nationale Tilbøielighed, de Vedkommende ikke holdt af; og det maa indrømmes, at naar man har været saa heldig — imod al Forventning — at faa en rød, guldbroderet Uniform paa, Hat med Fjer, gule Ridestøvler, lange Sporer og sidder paa en vælig Hest, er det temmeligt haardt ikke at maatte vise sin Ridekonst for de spadserende Skønheder. Officererne brød sig heller ikke om denne Bestemmelse. Man saae hvert Øieblik en af disse Borgere komme farende, som om det gjaldt Communens Redning, standse ved en Café, kaste Tøilen til sin Ordonnans og dernæst nyde sin Absinthe eller Vermouth i al Ro. Communen saae igjennem Fingre hermed, hvorimod den var strengere ligeoverfor Officerernes Optræden mod Damer af tvetydigt Rygte.

En anden Bestemmelse, som kom Mange paatvers, var Forbudet mod at fiske i Seinen, »da det er Fiskenes Legetid, hvilket Publikum synes aldeles at have glemt«. Langs ned ad Seinen saae man en stor Mængde Fiskere, som sjeldent fangede Andet end smaa Skallere; men det er en behagelig Tidkort at fiske, og man holder ikke af, at Ens Yndlingsforføielser blive forpurrede; ganske vist var det Legetid; men der var saa faa Adspredelser levnet. Der var da heller Ingen, som tog sig Communens Decret nær; man fiskede ligefuldt; og jeg har, selv under en temmelig vedholdende Ild, hvor der baade faldt Geværkugler og Granater, seet Fiskerne med den største Ro betragte Proppen, der dandsede paa Bølgerne, fra Bredden eller fra Baad eller fra det ophøiede Sæde paa Bolværket og med en Cigaret i Munden daske med Benene, som om de i Velbehag nød Foraarsolen. De passede deres Dont og lod slaaes, hvem der ikke kunde forliges.

Det var som Sneglesøgerne, der gik omkring mellem de Stridende i Neuilly og Asnières, hvor der er fuldt af spiselige Snegle, uden at bryde sig om Skydningen.

Fiskere paa Seinen.

Franskmændene have en mærkværdig Lyst til at blande Politik i Alt. Bygges der en ny Gade eller et nyt Skib, saa vælges der et Navn efter en politisk Person eller Begivenhed, og bliver Regjeringen styrtet, er det Første, den nye Regjering gjør, at fjerne Alt, hvad der minder om den forrige og forandre Navnene. Det er ikke til at finde ud af. Efter 4. Sept. havde man med en latterlig Iver skrabet Keiserkroner ud, malet keiserlige Skilte til, hugget Hovederne af alle keiserlige Ørne og paa anden Maade skæmmet Bygninger, der mindede om Keisertiden; de bonapartistiske Gadenavne forandredes, Gaden af 10. December blev kaldet Gaden af 4. September, Rue de Morny for Rue Mac-Mahon, Boulevard Hausmann for Boulevard Victor Hugo o. s. v.

Communnen burde ikke staa tilbage: Gaden af 4. September kunde passende døbes om til Gaden af 18. Marts, Rue Mac-Machon kunde hedde Rue Bergeret lui-même osv. Men Communnen havde for mange andre Sager at tage Vare til at den i denne Retning kunde foretage en radical Forandring, og den viste kun sit gode Sindelag ved at kalde Place d'Italie for Place Duval efter den ved Châtillon skudte General.

Derimod forandrede Communnen den bestaaende Tidsregning, ikke ved noget Decret, men ved efterhaanden, bestandigt hyppigere, at anvende *den republikanske Calender* fra den første Revolution.

Iøvrigt var Communens Tilhængere uenige om Forholdet mellem den gregorianske og den republikanske Tidsregning: d. 18. Marts 1871 angaves baade til d. 27. og d. 28 Ventôse Aar 79. Sagen er ogsaa temmelig indviklet, og man vil endog forgjæves søge det rette Sammenhæng selv hos de betydeligste Forfattere, der have behandlet den store Revolution.

Det forholder sig saaledes:

Ifølge den julianske Calender, som indførtes af Julius Cæsar og endnu benyttes af de græsk-catholske Lande, bestaaer Aaret af 365 Dage med Skudaar hvert fjerde Aar. Dette passer imidlertid ikke nøjagtigt med Solaaret, i Tidernes Løb fremkommer der en Unøjagtighed, saaledes at den julianske Calender nu er 12 Dage

bagud for den rigtige Tid. For at rette denne Unøiagtighed, indførtes den gregorianske Calender af Pave Gregor XIII i 1582 og antoges snart efter af de catholske Lande og senere af de protestantiske; i Aar 1700 af Danmark, hvor Feilen rettedes ved efter d. 18. Februar at skrive d. 1. Marts. Den gregorianske Calender gjorde den Forandring i den julianske, at kun de fulde Hundrede Aar, der ere delelige med 400, bleve Skudaar; altsaa er f. Ex. Aar 1600 og 2000 Skudaar; derimod ikke 1700, 1800, 1900.

Ved Decret af Nationalconventet af 6. Oct. 1793 blev den republikanske Calender almindelig indført i Frankrig fra d. 24. Nov. 1793 (3 Brumaire Aar II); Conventet anvendte lidt tidligere den nye Tidsregning. Denne gik ud fra d. 22. Sept. 1792, paa hvilken Dag Republikken blev proclameret og paa hvilken Dag Efteraarsjevndøgn det Aar faldt i Paris; det blev den første Dag Aar I. Det republikanske Aar skal altid begynde den Midnat efter Pariser Tid, der gaaer umiddelbart forud for Efteraarsjevndøgns Indtræffen, d. e. det Øieblik, da Solcentret passerer Æqvator for sydgaende. Det republikanske Aar har 12 Maaneder, hver paa 30 Dage, hvilket giver 360 Dage og der bliver da i et almindeligt Aar 5 Dage tilbage. Disse kaldtes i de første Aar *Sansculottedage*, derefter fra 1795 *complementaire Dage*. Som Regel vil den republikanske — som den gregorianske og den julianske Calender — have Skudaar hvert fjerde Aar, men af og til bliver der et Mellemrum af fem Aar, for at det kan passe med Efteraarsjevndøgn; til Bestemmelse heraf hører nøiagtige astronomiske Beregninger. Det første Skudaar i den republikanske Calender indtraf i Aar III. I de første 100 Aar indtraf de femaarige Perioder tre Gange, nemlig Aar 15—20, 48—53, 77—82. Heraf følger, at i disse Hundrede Aar falder den første republikanske Dag 23 Gange paa d. 22. Sept., 75 Gange paa d. 23. Sept. og 2 Gange paa d. 24. Sept., dette nemlig i 1803 og 1807, begrundet paa, at den gregorianske Calender intet Skudaar havde i 1800; i disse to Aar var den republikanske Calender dog kun to Dage forud i Tidsrummet fra 24 Sept. til 28. Fbr. Efter Aar 1900 vil Forholdet forandres.

De 12 republikanske Maaneder ere:

Efteraar:	Vinter:	Foraar:	Sommer:
Vendémiaire.	Nivôse.	Germinal.	Messidor.
Brumaire.	Pluvôse.	Floréal.	Thermidor.
Frimaire.	Ventôse.	Prairial.	Fructidor.

Hver Maaned deles i tre Decader paa ti Dage; den tiende Dag er Hviledag; Dagen deles i ti Timer. De fem complementaire Dage bestemtes til Nationalfester og bleve helligede til: *Dyden, Geniet, Arbeidet, Den offentlige Mening, Belønningen*. Paa *Den offentlige Menings Dag* kunde Enhver ustraffet sige og skrive hvad han fandt for godt om alle offentlige Personligheder. Skuddagene vare særligt høitidelige og helligede til *Mindet om Revolutionen*.

I 1802 blev den republikanske Calender af Bonaparte som Førsteconsul forandret saaledes, at de republikanske Aar og Maaneder opretholdtes, men at Ugedagene kom i Overensstemmelse med den gregorianske Tidsregning, altsaa indførtes Søndag, Mandag o. s. v. Ved keiserligt Decret af 9. Sept. 1805 blev den gregorianske Calender atter indført i Frankrig fra 1. Juni 1806 (11 Nivôse Aar XIII) at regne. Siden den Dag har den republikanske Calender kun — og kun tildels — været benyttet af Communen. Skjøndt Bevægelsen i Slutningen af forrige Aarhundrede i sin Natur var grundforskjellig fra Bevægelsen i 1871, idet hin, med Forandring af Magt, var en Centralisations-Bestræbelse, denne, med Formindskelse af Magt, en Decentralisations-Bestræbelse, saa holdt Communen nok af at blive sammenlignet med den store Revolution og abede den i Alt efter, ogsaa i Tidsregningen.

D. 18. Marts 1871 var d. 27. Ventôse Aar 79, og Communen eksisterede gennem Germinal og Floréal og endte i Prairial.

Medens Kampen rasede udenfor Voldene og vilkaarlige Arrestationer og Dødsdomme hørte til Dagens Orden inde i Byen, brændte *Folket* med Nationalgardens Medvirkning Paris' verdensberømte Guillotine d. 6. April for Foden af Voltaires Statue og opgravede nogle Dage efter de fem Sten udenfor Fængslet la

Roquette, paa hvilke Guillotine opstilledes, naar den var i Virksomhed.

»Denne Autodafé«, siger Rochefort i sit Blad. Le mot d'ordre, »synes ikke at være til stor Nytte, naar vi dog beholde Dødsstraffen og kun erstatte Guillotine med Chassepot-Geværet, der arbejder glimrende«. Men det er dog altid et Bevis paa, at det var Befolkningens Agt ikke at gentage de blodige Begivenheder fra forrige Aarhundrede og at det var de Befalendes Ophidselser

Guillotine brændes.

paa begge Sider, der førte til, at der i en Uge fandt flere Hentretelser Sted i Paris, end den store Revolution havde krævet i hele Frankrig.

Samtidigt med Forfølgelsen mod Personer, begyndte Undertrykkelsen af Blade.

Uden at fornærme Partierne i Frankrig tør man vist udtale, at hvert Parti ved Pressefrihed forstaaer Tilladelse for egne Til-

hængere til at sige, hvad det skal være, men strengt Forbud for Modstanderne til at tage Bladet fra Munden.

D. 11. Marts havde Regjeringen forbudt Udgivelsen af sex Pariserblade, som redigeredes af FELIX PYAT, JULES VALLÈS, ROCHEFORT, VERMESCH, PILOTELL og PASCHAL GROUSSET, lutter radicale Førere, og der var da af den øvrige radicale Presse udstødt de frygteligste Beklagelser, det var det nedrigste Indgreb i Friheden.

Det var derfor at vente, at da det radicale Parti nu var kommet til Magten, vilde det respectere sine Grundsætninger om Pressefrihed; men man blev høiligt skuffet. RAOUL RIGAULT begyndte d. 5. April med, uden Communens Tilladelse og til dens Utilfredshed, at undertrykke tre Blade. Communens Modstandere op slog høie Klageskrig, dog uden Berettigelse, da i dette Øieblik ikke et eneste af de røde Blade fra Paris taaltes i Provindserne. Desuden gav de regjeringsvenlige Blade i Paris de mest detaillerede Beretninger om de Federeredes Opstilling, om de svage Punkter, kort om alle militaire Forhold, og disse Blade vare et Par Timer efter i Versailles; det kunde ingen Fæstningscommandant finde sig i. At forbyde Bladene at give militaire Efterretninger, nyttede ikke det Allermindste; heller ikke at drage dem til Ansvar for deres Artikler; Communen havde forsøgt Paamindelser, men de vare blevne aldeles frugtesløse; det kunde ikke engang nytte at befale et Blads Ophør: det skiftede blot Navn og udkom næste Dag uforandret baade i Form og Farve.

Af de radicale Blade var det, foruden Communens officielle Blad, navnlig *Le mot d'ordre*, som redigeredes af ROCHEFORT, og *Le Père Duchêne*, som redigeredes af VERMESCH, der tiltrak sig Opmærksomhed.

Rochefort havde opgivet sit Sæde i Nationalforsamlingen i Bordeaux, senere havde han ligget dødssyg og ventedes nu med Spænding i Paris.

Han stillede sig strax ubetinget imod Regjeringen og skrev i sin første Artikkkel:

»Hr. Thiers — det er forbi. Hr. Jules Favre — De skal have Tak. Hr. Picard — De er ikke længere med. Vi maa have andre Mænd og andre Theorier. Gaa hjem og tag Nationalforsamlingen med; den blev udnævnt for at slutte Fred og har samvittighedsfuldt opfyldt dette Hverv. Det var umuligt at antage en skændigere Fred.«

Le mot d'ordre blev fulgt med stor Interesse og ikke uden Grund; thi foruden at være morsomt, gav dette Blad mange paa-lidelige Oplysninger, indrykkede ofte Communens Decreter, inden de endnu vare komne i det officielle Organ, var uafhængigt, optog alle Klager og angreb slutteligt Communen saa stærkt, at Rochefort ikke troede sig sikker, men gjorde et Forsøg paa at flygte til Belgien; og Bladet gik ind.

Le Père Duchêne tog Udseende og Sprog efter sine Navne i den store Revolution, og Udskrigerne raabte i 1871 som i 1794: »Il est bougrement en colère aujourd'hui, le Père Duchêne«. Bladet søgte at være vittigt ved at holde sig til det laveste Pariser-Gadesprog og ophidsede naturligvis efter bedste Evne; men det Meste af, hvad der er anført om de Ulykker, *Père Duchêne* har foraarsaget, er Opspind eller ialtfald Overdrivelse. De *Blaa*, som til alle Tider have villet hævde den udelukkende Ret til at skælde ud i Pressen, vare lige saa opbragte paa *Vermesch' Père Duchêne* som paa *Héberts*. I 1793 skrev Camille Desmoulins: »Veed Du ikke, Hébert! at naar Europas Tyranner ville faa deres Slaver til at tro, at Frankrig er sunket ned i Barbariets Mørke, at Paris, der er saa berømt for sin fine Smag, er beboet af Vandaler, saa er det Din pjaltede Avis, som de aftrykke. Som om det franske Folk var saa uvidende! som om Din beskidte Mund var Nationens! som om Seinen var en Kloak«. I vor Tid skriver en indigneret Tydsker: »Vil Du se med egne Øine, hvilke gemene Spring Menneskedyret gjorde i Paris i Foraaret 1871, saa tag et eller andet Nummer af *Père Duchêne* frem. Men træk først Handsker paa og hold Dig for Næsen«.

Da jeg endnu eier nogle Exemplarer af *Le Père Duchêne*, skal jeg tage et tilfældigt Stykke og forsøge paa at oversætte det.

»Det er ved Gud slet ikke til at sige; de har alle mulige Laster.

De stjæler, saa det er en Fornøielse.

Dræber, naar de ikke har Andet at bestille; gjør tidt falsk; er altid vellystige; redder som sande Beduiner, er feige som Harer og grusomme som Krystere.

Men især, Død og Pine! er de Drukkenboldte!

Aa! hvor de Gavtyve drikker Snapse!

Og gode Snapse!

Hvis Père Duchêne, som ikke drikker mere end andre Folk, blot drak Halvdelen, paa Ære! han blev snydefuld og daarlig, den gamle Stakkel.

Saa kunde han ikke mere i sit Blad give gode Raad til Patrioterne.

Det kan nok hænde, at det vilde glæde Gavtyvene.

Og skade Folket.

Men der er ingen Fare for, at han skal indlade sig paa Sligt o. s. v.

Eller et andet Nummer:

»Naada! hvor han er tilfreds idag, Père Duchêne..

Denne Gang er der ikke Noget at indvende; den er gevaltig revolutionnair, Placaten fra imorges.

Og grundigt i Folkets Interesse, Fanden tage mig.

Der er Slag i det, Børn.

De, der ikke er fornøiede, er forbandet vanskelige.

Aldrig har Père Duchêne drukket sin lille Morgensnaps med saa let et Hjerte.

Leve Kommunen! som grundlægger de hellige Reforme for Opdragelsen.

Patrioter! Dersom Eders Børn ikke bliver til ordentlige Karle, saa er de født som nogle Kjødheder.

Og endda, min Sjæl!

Der er de bedste Udsigter alligevel, forudsat at det gaaer med Mennesker som med Planter.

Naar Gartneren forstaaer sine Sager, groer Planterne høit og lige.«

Saaledes er Bladet fra Ende til anden og aldrig anderledes. Træffer det Dagens Spørgsmaal paa en slaaende og aandrig Maade, griber det den almindelige Stemning, kan det have Indflydelse, ellers ikke.

Mest bekjendt er *Père Duchêne* bleven ved sin Angivelse af CHAUDEY, Redacteur af *Le Siècle*, som blev fængslet og senere skudt. Den lyder saaledes:

»*Père Duchêne* var med d. 22. Januar, da de slette Borgere skød paa Sansculotterne.

Den elendige Chaudey spillede en skiden Rolle i den Sag. Og han skaber sig endnu ganske ugenert i Paris.

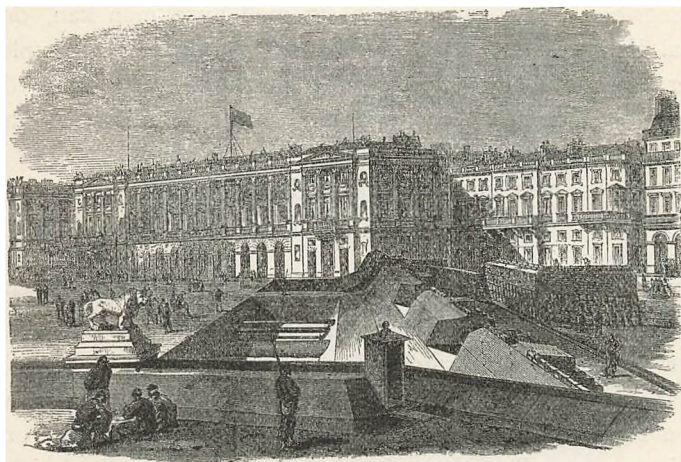
Mon man ikke snart vil anklage denne Fyr og lade ham smage de Svedsker, som han i sin Tid, da han var ansat ved Mairiet under Beleiringen, tracterede os med?

Père Duchêne venter denne Retfærdighed«.

Den ivrigste af alle Barricadebyggere var Borger NAPOLÉON GAILLARD. Lysten til Barricadeanlæg var ubændig, og den Kjendsgjerning, at nu de fleste Barricader vare sløfede, gav denne Patriot Anledning til Bekymring. Han henvendte sig til CLUSERET for at faa Penge til at opføre Barricader for, men da hans Andragende blev afslaaet, gjorde han Spektakkel i Klubberne, skrev i Bladene og opslog Placater, erklærede, at der var noget Mistænkeligt ved det Hele, at det gik til accurat som i Trochus Tid, og at Borger Gaillard ikke adlød »Krigsminister« Cluseret, han adlød ikke engang Communen, han adlød kun Republikken.

Saalænge Cluseret stod for Krigsministeriet (hvilken Benævnelse han hævdede), blev der dog kun anlagt de Barricader, han ønskede; af disse laa de betydeligste ved Place de la Concorde og spærrede Adgangene til Rue Rivoli og Rue Royale; de vare opførte af Sandsække og Jord, glatte og nydelige, havde en Grav foran og kostede betydeligt Arbeide, der kunde have været anvendt bedre.

Cluseret gav gjentagende Ordre til at passe paa, at ingen Vaaben førtes ud af Byen og at de gjenstridige Batailloner, som ikke vilde deltage i Borgerkrigen, blev afvæbnede; for at søge efter skjulte Vaaben paabød han Husundersøgelser over hele Paris, men denne Ordre blev kun langsomt og ufuldstændigt iværksat; han indskærpede tidligere Befalinger imod Ødslen af Ammunition, da den uafbrudt Knalden formindsker Beholdningerne, trætter Befolkningen, opirrer Sindene og dels fører til Slaphed, dels til Lidenskabelighed, saaledes at denne store, smukke og fredelige

Barricade ved Place de la Concorde.

Revolution kunde blive voldsom, det vil sige svag. Forterne, af hvilke alene Fort Issy i 14 Dage havde bortskudt 16000 Projectiler, fik Underretning om, at de kun vilde blive forsynede med det Nødvendige. Der udstedtes Opfordring til de Borgere, som havde Vaaben, Ammunition, Petroleum eller chemiske Frembringelser, der kunde være nyttige for Krigen, til derom at gjøre Anmeldelse og Tilbud, hvilket fremkaldte en forfærdelig Masse Forslag, hvori Dynamit, Dualine, græsk Ild og Luftballoner spillede Hovedrollen.

Paris og Versailles beskyldte gjensidigt hinanden for at benytte Spræng-Geværkugler; Versailles siger f. Ex. at have fundet

saadanne hos nogle ved Châtillon tagne Fanger, og i en af Communens militaire Depecher af 16. April hedder det: »Taget sex pavelige Zouaver, som benytte Spræng-Geværkugler og hakket Bly.«

Der er vistnok ikke bleven benyttet Spræng-Geværkugler, hverken af Paris eller af Versailles, da de saa vilde have været benyttet almindeligt, hvilket i hvert Fald ikke var Tilfældet; men iøvrigt er det vel sandsynligt, at den af de fleste civiliserede Stater tiltraadte Genfer-Overenskomst om ikke at benytte Sprængkugler under en vis Vægt, ikke i Længden vil kunne opretholdes. Naar man angribes, saa forsvarer man sig med hvad man kan, dersom ikke al Krig er Leg. Det er inhumant at skyde med explosible Kugler; men det er ogsaa inhumant at skyde med fyldte; det er overhovedet inhumant at skyde med Andet end løst Krudt paa hverandre; og nogen Nytte maa vel de explosible Kugler være til, siden man maa tage Forholdsregler imod dem. Hvorfor kom man ikke overens om at slaaes paa bare Næver? eller reent lade være at slaaes?

Det turde vel være et Spørgsmaal, om ikke Nutidens »humane« Krigsførelse, hvorefter en Del af Mændene stilles mod hverandre, medens Resten af Befolkningen er Tilskuere, ikke er den aller-inhumaneste. Det er det System, der muliggjør de hyppige Krige, idet en Hersker kan kaste Hærmasserne mod hvem han ønsker. Hvis Kampene mellem Staterne, det vil sige mellem Regjeringerne, ophørte, saaledes at der kun kunde tænkes Kampe mellem Folkene, saa vilde Folkene vel betænke sig to Gange, før de begyndte Krig. Den almindelige Værnepligt vil, naar den udvikles, vistnok føre dertil.

Da Disciplinen blandt de Federerede langt fra var saa god, som ønskeligt var, befalede Cluseret Nedsættelsen af *Krigsretter*; men disse dannedes langsomt og udrettede Intet.

Nationalgardere i større og mindre Partier arresterede Mistænkelige, requirerede, hvad de fandt for godt, ja det gik endog saa vidt, at en Bande d. 15. April væltede sig ind i det belgiske

Consulat og begik flere Excesser. Communen dadlede dem, »der frækt havde vovet at krænke Gjæstfrihedens hellige Ret« og befalede de Skyldige straffede.

Under disse Omstændigheder bemyndigedes Cluseret til at nedsætte en ny Krigsret, som fik Rossel til Præces og som kunde dømme til alle mulige Straffe og til Døden, »hvilket vilde have til Følge, at den Dømte blev skudt«; men Retten viste sig ikke grum, og lød Dommen paa Døden, lagde Communen sig villigt imellem og underkjendte slutteligt alle Domme, fordi de forekom den for strenge.

Cluseret talte et roligt, sindigt Sprog i sine Befalinger og Proclamationer. Men de militaire Oplysninger, der kom fra hans Underordnede paa Kamppladsene, i Almindelighed i telegraphisk Depeche-Form, vare mere underholdende end belærende.

Saaledes lyder f. Ex. de militaire Beretninger for d. 11. April:

»Kl. 12 Middag: Udmærkede Nyheder fra Dombrowsky. I Besiddelse af hele Neuilly.

Kl. 8 Aften: Stærk Kanonade. Versailles rykker frem. Vi holde os tappert.

Kl. 12 Midnat: Alt gaaer godt. Fjenden afvist paa hele Linien.

Kl. 2 Nat: De Kongeligsindedes Batterier have aabnet en frygtelig Ild imod os; men vi holde os tappert.

Eller f. Ex. følgende:

»D. 15. April: General Eudes, Commandant over Sydforterne, meddeler til Krigsministeren: Natten har været frygtelig. De Kongeligsindedes Tab uhyre. Det er en Seier at indskrive paa Communens Fane. De Federerede ere Helte; de have kæmpet som Løver. Jeg beder Dem sætte dem alle paa Dagsorden.

D. 16. Morgen: Pavelige Zouaver ere traadte i Geled med Gendarmen og Politibetjente. I Kirken i Neuilly har en voldsom Kamp, Mand mod Mand, fundet Sted. Den unge Leuillier, 16 Aar, har midt i Kugleregnen plantet Communens Fane paa Kirkens Top. Han bliver en Mand.

D. 16. Middag: Versailles jaget ud af Kirken og kastet tilbage. Mange Fanger tagne. Lille Pige saaret. Dombrowsky beundringsværdig. Alle have udmærket sig.

D. 17.: Versailles opgivet at angribe Fort Issy, takket være Besætningens Koldblodighed og den nøiagtige Skydning, hvorved Fjendens Batterier uafbrudt demonteres fra Morgen til Aften.«

Og saa fremdeles.

Man seer strax, at disse Depecher ikke ere skrevne af Militaire, men af Mænd, som uden Plan og videre Ledelse kæmpe paa det Sted, hvor de ere blevne sat. At Depecherne ikke ere nøiagtige og ikke fremstille de virkelige Forhold, er sikkert; men ligefrem beregnet paa at skuffe, tør man heller ikke beskyldte dem for at være, da de ikke indeholde Nogetsomhelst. Naar det vides, at et Fort bliver stærkt angrebet uden at tages, kan Enhver hjemme i sin Stue lave Rapporter i samme Smag, som passe lige saa godt. -- Et Blad kunde da heller ikke modstaa Fristelsen og offentliggjorde følgende Depeche:

»Commandantskab til Krigsministerium.

Dombrowski meddeler mig, at Bønder, skjulte i Huse, have dræbt flere af vore Folk. Taget Bønder og skudt dem paa Stedet.

Henry.«

Den var saa godt eftergjort, at endog Communen lod sig skuffe og kaldte Henry for sig, som erklærede, at han lige saa lidt havde skudt Bønder som skrevet Depechen.

Midt i April vedtog Communen nogle Bestemmelser, som formentlig skulde vise dens Arbeidervenlighed og virke til Arbeidets Frigørelse, som det hed.

Communen befalede: »i Betragtning af, at mange Værksteder ere blevne lukkede og forladt af Principalerne, som derved ville slippe for Forpligtelser uden at tage Hensyn til Arbeidernes Tarv, skal der nedsættes en Commission af Arbeidere med den Opgave at gjenaaabne og drive Værkstederne, samt gjøre Forslag til, at

disse Værksteder definitivt kunne overgaa til Arbeiderne fra Arbeids-giverne, som ved deres Tilbagekomst skulle have fuld Erstatning.«

Endvidere maatte der ingen Afkortelse eller Tilbageholdelse af Arbeidernes Løn finde Sted, og Alt, hvad der efter d. 18. Marts var tilbageholdt, skulde nu udbetales paa eengang, en temmelig elastisk Bestemmelse, som ogsaa lod sig anvende paa de Arbeidere, der slet ikke havde været tilstede paa Arbeidsstedet siden d. 18. Marts.

Da det meste Arbeide var standset af Krigen, anspændte Commuens gode Hoveder deres Hjerner for at finde et Felt, hvor deres Arbejdervenlighed virkelig kunde vise sig og fremkom med følgende Decret:

»Paa det retfærdige Forlangende af hele Bagersvende-Corporationen befaler den executive Commission: Natligt Arbeide er afskaffet.«

Man skulde synes, at det maatte staa Bagersvendene frit for, naar de vilde bage og at dette maatte være en privat Sag mellem dem og Mestrene. — Hvis det er Arbeidets Frigjørelse, saa Gud fri os for den!

Der fremkom en Mængde Protester i alle mulige Blade: Folk kunde ikke faa frisk Brød om Morgen; Bagersvendene klagede over, at de om Sommeren ikke kunde holde ud at bage om Dagen for Varme; Rochefort sagde, at han havde faaet et Brev fra Lygtemændene, hvorefter disse vilde tænde Lygterne ved Middagstid og slukke dem ved Solnedgang; det hed sig, at Vægterne og Vaagekonerne forlangte samme Begunstigelse som Bagersvendene, osv. Men Commuen holdt fast ved sit Decret; dets Træden i Kraft blev først skubbet ud til d. 27. April, derefter til d. 3. Mai, hvorefter alle Brød, der bagtes inden Kl. 5 Morgen, skulde konfiskeres til Fordel for de Nødlidende.

Alle disse latterlige Bestemmelsers Gennemførelse forhindredes imidlertid af Begivenhederne; Commuen havde mere Brug for Arbeiderne paa de truede Volde end i de ledige Værksteder, og den eneste Følge af Decreterne, jeg har mærket, var et fornøieligt Optog af Bagersvende, der begav sig til l'Hôtel-de-Ville for at

takke Communen. Decreterne maa snarere betragtes som Idee-udtalelser end som Love, der mentes under de forhaandenværende Omstændigheder at faa praktisk Betydning.

Det Samme gjælder om de Bestemmelser, Communen vedtog om Valg af Dommere og om fri Rettergang, hvor Enhver kunde føre sin Sag.

Derimod havde Communen Leilighed og fik Tid til at udføre følgende Decret, som vedtoges d. 12. April:

»I Betragtning af, at den keiserlige Søile paa Place Vendôme er et Monument for Barbari, et Sindbillede paa raa Kraft og falsk Hæder, en Bekræftelse af Militarismen, en Negtelse af den internationale Ret, en vedvarende Forhaanelse mod de Overvundne, et stadigt Angreb paa et af den franske Revolutions store Principper: Broderlighed —

befaler Communen:

Søilen paa Place Vendôme skal nedrives«.

Decretet er paa samme Tid uberettiget og taabeligt. Ube-
rettiget; thi lad Monumentet være stygt — hvad jeg ikke kan se —, lad det være ukonstnerisk, en daarlig Efterligning af Trajan-Søilen, saa har vel Communen i Paris ingen Ret til at ødelægge et Monument, der er sat af hele Frankrig og derfor er National-Eiendom; lad den Tanke, der har reist Søilen, ikke længere være den herskende, lad den være hadefuld og brutal, derfor har den ligesuldt ført de Franske til store og berømmelige Handlinger. At nedrive Vendôme-Søilen var en Haan mod de Mænd, der ved Austerlitz og Jena offrede Kraft og Liv for Frankrig. Decretet var taabeligt; thi det bragte ikke Communen en eneste Ven, men mange Fjender, opirrede Armeen og gav Verden et Begreb om, hvad man kunde vente sig af Communen.

Det var dog ikke første Gang, at der skete Angreb paa Vendôme-Søilen.

Under Republikken i 1795 blev Ideen fremsat til en Seiersstøtte prydet med *Folkets Statue*; den store Napoleon reiste Støtten og stillede sig selv paa Folkets Plads; hans Statue i den bekjendte krigerske Dragt med den graa Kappe og trekantede Hat

blev nedreven i 1848, kastet i Seinen og senere opstillet paa en Plads i en af Forstæderne; under det andet Keiserdømme blev Napoleon I's Billedstøtte gjenopsat, men i en anden Form: som romersk Imperator. Nu var det ikke blot Statuen, det var hele Støtten, som skulde falde; Fjendens Kanoner fra 1805 og 6, der vare omstøbte til Fremstilling af de Seirendes krigerske Bedrifter, skulde efter Communens Bestemmelse slaaes i Hartkorn, i tykke Sous.

Det er blevet fremført, at Bismarck stod for denne Vandalisme, f. Ex. af den i Versailles om Communeopstanden nedsatte Undersøgelsescommission, der ikke har udmærket sig ved Grundighed og som har optaget en løs Angivelse om, at Bismarck herpaa skulde have offret 34 Millioner frs.; og i Paris talte man om købte Stemmer blandt Communens Medlemmer. Det er dog høist usandsynligt, at der ligger Noget til Grund herfor; Preusserne havde i den danske, østerrigske og franske Krig taget Kanoner nok til mange tilsvarende Søiler, og at Bismarck skulde have næret noget specielt Had til Vendôme-Søilen, er vel neppe rimeligt; derimod var flere af Communens Medlemmer fra gammel Tid indtagne mod Vendôme-Søilen.

Allerede i 1831 omtaler Auguste Barbier Napoleon saaledes:

Encor Napoléon! encor sa grande image!
 Ah! que ce rude et dur guerrier
 Nous a coûté de sang, de larmes et d'outrage
 Pour quelques rameaux de laurier!

og siger om Vendôme-Søilen:

Ce bronze que jamais ne regardent les mères,
 Ce bronze, grandi sous leurs pleurs.

Den, der almindeligt blev beskyldt for at være Mester for Ødelæggelsen, var Maleren COURBET, ikke blot bekjendt som en udmærket Konstner, men endnu mere for sin Vigtighed, sin Fedme og sine radicale politiske Anskuelser, der havde faaet ham til at afslaa den ham af Keiseren tilbudte Orden som Ridder af Æreslegionen. Han har oftere udtalt sig imod Vendôme-Søilen, som

efter hans Anskuelse ikke var nogen konstnerisk Prydelse for Paris, men han har forøvrigt, da han ved Paris' Indtagelse som Fange blev ført til Versailles, hævdet, at han havde frelst mange af Konstskattene og Samlingerne, der vare stillede under hans Vare-tægt og hvad Vendôme-Søilen angaaer, har han ikke med Urette henvist til, at Decretet om dens Ødelæggelse kunde han ikke have staaet for, eftersom det blev vedtaget d. 12. April og han først blev Medlem af Communen ved Valgene d. 16.

Decretets Udførelse blev først skubbet ud til d. 5. Mai, hvorefter man tog fat paa Arbejderne, slog et stort Hul over Fodstykket og afstivede Søilen med Bjælker og Tove, saaledes at den i et givet Øieblik kunde falde i bestemt Retning, ad Rue de la Paix mod Operapladsen.

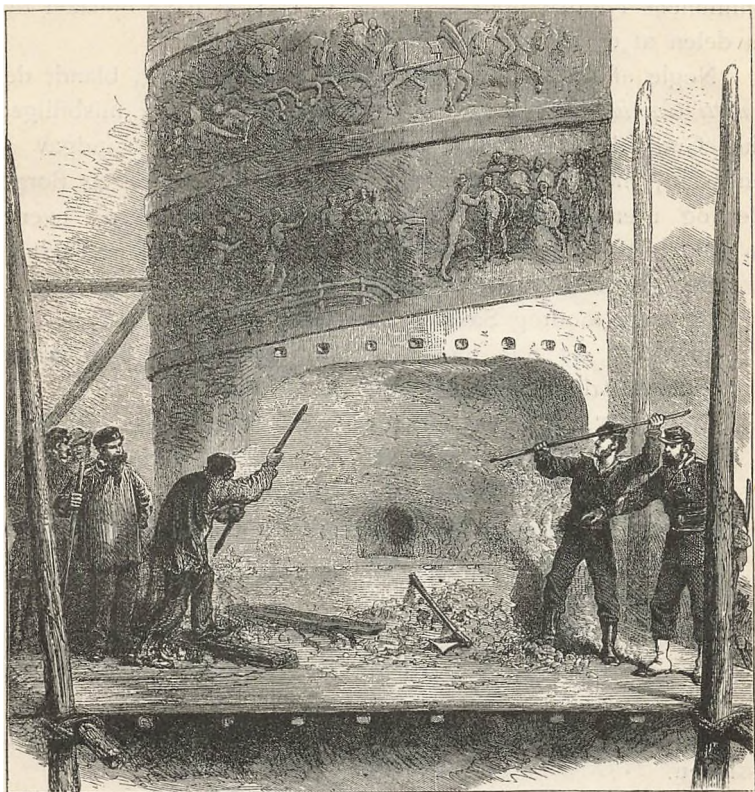

Courbet.

D. 16. April fandt de kompletterende Valg til Communen Sted, efter flere Gange at være bleven udsat, »da det var umuligt, at de Borgere, der sloges mod Fjenden, kunde begive sig til Valgstedet«, og det var først, da Cluseret paatog sig ogsaa at skaffe Stemmerne fra Armeen, at de bleve endelig fastsat.

Forholdene havde siden d. 26. Marts forandret sig. Dengang havde Deputerede og Mairer været medvirkende og de

mindre krigersk end Centralcomiteen, den havde hidført Krigen og ved at optræde, som om den var valgt for hele Frankrig, umuliggjort alle Forsonings-Bestræbelser; dengang havde ogsaa mange Tvivlrådige stemt, ja endog mange Ordensvenner; nu var

Vendômesøilen undermineres.

det kun de exalterede Tilhængere af Parisercommunen, saaledes som den viste sig at være, der stemte, og deres Antal var saa ringe, at af de 31 Valg, der skulde finde Sted, havde kun 12 opnaaet det fastsatte Antal Stemmer, nemlig $\frac{1}{8}$ af de indskrevne Vælgere. Men dette afskrækkede ikke Communens Medlemmer;

da de saae, hvorledes Sagerne stod, vedtog de, at »da i visse Arrondissementer en stor Mængde Vælgere ved Flugt have undraget sig deres Pligter som Borgere og som Soldater og da der under de alvorlige Forhold, som vi leve under, ikke kan gjøres Regning paa alle de indskrevne Vælgere, saa erklære vi det for Communens Pligt at godkjende alle Valg, som have opnaaet over Halvdelen af de afgivne Stemmer.«

Nogle af de Nyvalgte vilde ikke modtage Valg, blandt dem *Menotti Garibaldi*, og nogle af de gamle Medlemmer misbilligede i høi Grad de nye Valgbestemmelser. *Felix Pyat* indgav sin Demission, men efter Opfordring »af en Del Borgere og Borgerinder og især paagrund af Borgerindernes Opfordring«, overtog den galante Pyat atter sin farefulde Post til Republikkens Redning.

De Valgte hørte til de rødeste Røde.

De, som modtog Sæde i Communens Raad, vare:

VÉSINIER, 47 Aar, Journalist, blev Medlem af Commissionen for offentlige Arbeider og Directeur for *Journal officiel*.

CLUSERET, 47 Aar, forhenværende Officer, blev Delegeret for Krigsvæsenet og Medlem af den executive Commission.

PILLOT, 62 Aar, homøopathisk Læge.

ANDRIEU, Bogfører, blev Medlem af den executive Commission.

POTHIER, Tegner, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider.

SERRAILLIER, 30 Aar, Fabriksarbeider, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider og Communens Delegerede herved.

DURAND, 53 Aar, Skomager, blev Medlem af Justits-Commissionen.

JOHANNARD, 33 Aar, Blomsterhandler, blev Medlem af Commissionen for de udenrigske Forbindelser og Delegeret hos General La Cécilia.

COURBET, 31 Aar, Konstmaler, blev Medlem af Commissionen for Undervisning, Delegeret for Konstsamlingerne.

SICARD, 41 Aar, Manufacturhandler, blev Medlem af den militaire Commission.

PHILIPPE, 41 Aar, Mægler.

LONCLAS, 30 Aar, Billedskjærer, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider.

LONGUET, 31 Aar, Lærer, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider og var i nogen Tid Redacteur af *Journal officiel*.

RASTOUL, 37 Aar, Læge, blev Medlem af Commissionen for de offentlige Arbeider og Directeur for Ambulancerne.

DUPONT, 57 Aar, Commis, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

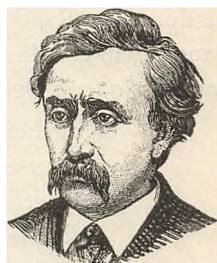
ARNOLD, 40 Aar, Architect, blev Medlem af Krigscommissionen.

Cournet.

Pothier.

Vésinier.

VIARD, 31 Aar, Fabrikant, blev Medlem af den executive Commission.

TRINQUET, 35 Aar, Skomager, blev Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed.

Hvad Communes Medlemmer endnu havde haft tilbage af sund Sands, forsvandt aldeles efter denne Tilvæxt og efterat de havde seet, at de ugenert kunde give Love om hvad det skulde være og bryde dem lige saa rask, som de vedtog dem. Det Despoti og den brutale Mistænksomhed, Communen fra nu af lagde for Dagen, vidnede om, at den var sig sin Afmagt bevidst og at dens Modstand kun var en Fortvivlelsens Kamp.

Den completerede Communes første Skridt var en ny Henvendelse til det franske Folk, hvori den fremhæver Revolutionens

allerede oftere omtalte Maal, opfordrer Landet til ikke at tro de usandfærdige Beretninger fra Versailles, og idet Communen erklærer, at Striden ikke lader sig afgjøre ved Compromis, kalder den Frankrig til Hjælp. Det var et Raab i Ørkenen. De store Byers udviste Sympathi for Paris var undertrykt med Bajonnetter, Landbefolkningen var der ingen Hjælp at vente af. De Communen hengivne Blade viste heller ikke noget broderligt Sindelag mod *Bønderne*, som de dagligt udskældte for »en Masse Fæhoveder, som man kunde bilde ind, hvad det skulde være«.

Den executive Commission var ikke længere skrap nok for en Del af Communens Medlemmer, som derfor d. 20. April, efter et Forslag af Delescluze, vedtog at overgive den executive Commission til et Raad af 9 Delegerede, 1 for hver af de 9 Commissioner, blandt hvilke Administrationen var fordelt. Medlemmerne af disse Commissioner valgtes paany, og de 9 Delegerede bleve:

Krigsbestyrelsen: CLUSERET.

Finantserne: JOURDE.

Levnetsmidler: VIARD.

Udlandet: PASCHAL GROUSSET.

Arbeidet: FRANKEL.

Justitsen: PROTOT.

Offentlige Arbeider: ANDRIEU.

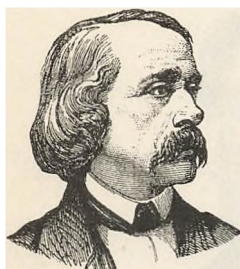
Undervisningen: VAILLANT.

Offentlige Sikkerhed: RAOUL RIGAULT.

Disse Delegerede skulde dagligt aflægge Regnskab for Communen; men Forholdene gjorde dem saa selvstændige, at de omtrent kunde handle efter eget Tykke.

Naturligvis kunde Borger RAOUL RIGAULT ikke længere styre sig. Samme Dag, som han var bleven valgt til Delegeret for Sikkerheden, gav han Ordre til at besætte det parisiske Gascompagnis Eiendomme, skjøndt dette Selskab, hvis Tjenere dannede en selvstændig Bataillon, af Communen var bemyndiget til ikke at deltage i Krigen, men passe sin Beskæftigelse. Rigault, som paa-stod at søge efter skjulte Vaaben, medtog 187.000 frs. af Kassen.

Gascompagniet sendte strax Bud herom til Communen, som dadlede dette Røveri og lod Pengene tilbagelever. Men Raoul Rigault lod sig ikke belære heraf. Han havde til Politi-Commissair valgt en vis PILOTELL, en fuldstændig Gavtyv, som efter Rigaults Anvisning foretog Arrestationer og da gjerne benyttede Leiligheden til at plyndre, hvorfor Pariserne — som ikke lade en Anledning til at slaa en Ord-Kolbøtte gaa forbi — kaldte ham Pille-Hôtel; ved GUSTAVE CHAUDEYS Arrestation tog han 800 frs., og et Par Dage efter, da han arresterede en Hr. POLO, Directeur for et Selskab, medtog han Kassen.

Millière.

Dacosta.

Communen udtalte sin Dadel over det Skete, gav Hr. Polo fri og afskedigede Borger Pilotell; men Raoul Rigault lod indrykke i *l'Officiel*:

»Publikum har beskæftiget sig med visse Uregelmæssigheder, som have fundet Sted ved Hr. Polos Arrestation. Denne Borger blev fængslet efter regelmæssig Fuldmagt, paagrund af alvorlig Formodning om Forbindelse med Versailles og er efter Forhør bleven frigivet af Mangel paa Beviser. At Borger Pilotell er sat ud af Virksomhed, er begrundet paa Tilsidesættelse af Formerne, hvilket aldeles ikke berører denne Borgers Hæderlighed.

Raoul Rigault«.

Det stemmede ingenlunde med Rigaults Ønsker, at Communen udnævnte en Commission til at undersøge Grunden til

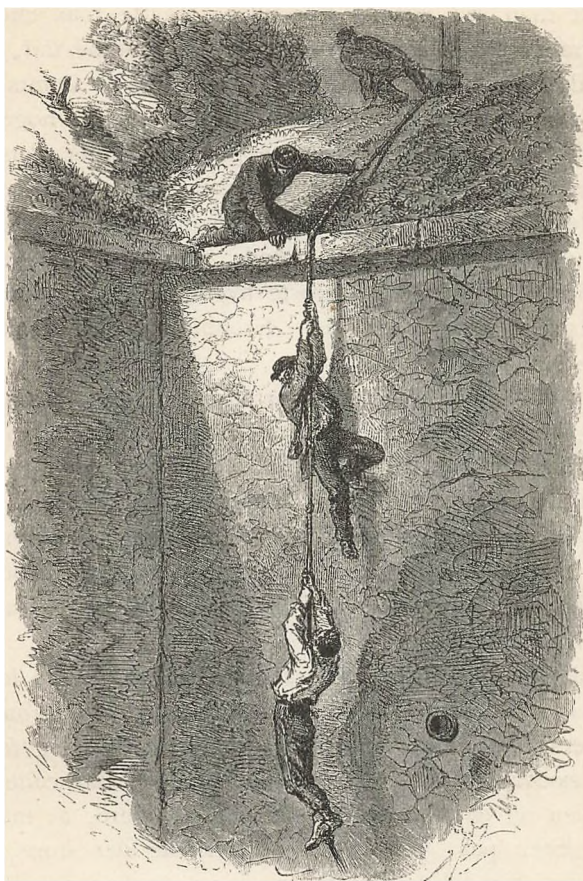
Fængslingerne og vedtog, at ethvert af Communens Medlemmer kunde visitere Fængslerne. Han havde ikke været tilstede ved Afstemningen og forlangte, at Communen skulde tage disse Bestemmelser tilbage, og da Communen ikke vilde gaa ind derpaa, indgav han sin Demission som Delegeret for Sikkerheden. COURNET blev udnævnt til hans Eftermand. Men RAOUL RIGAULT blev samme Dag udnævnt til Medlem af Sikkerheds-Commissionen og to Dage efter til Communens *Procureur*, hvilket gav ham samme Magt som tidligere; Parisernes Haab: at blive denne skadefro og voldsomme Person kvit, blev saaledes skuffet.

Johannard.

I April Maaned tog jeg jevnligt til Versailles over St. Denis. Paa Banestationen i Paris maatte Mænd i Værnepligtsalderen for at faa Billet forevise Tilladelse til at forlade Byen; Kvinder, Oldinge og Børn kunde frit passere. Naar Toget naaede til den neutrale Zone ved den franske Demarcationslinie, som her var et Stykke udenfor Fæstningsværkerne, standsedes det, hver Coupé blev undersøgt, og Mænd i Værnepligtsalderen maatte atter fremvise deres Papirer; i St. Denis modtoges man af Preusserne; det vrimlede med Pikkelhuer; der herskede tysk Orden, tysk Opblæsthed og tysk Haan: tyske Soldater sang Marseillaisen paa Fransk. Ved Broen over Seinen, som var repareret, stod Tydskerne paa den ene Side, og efterat Versailles-Tropperne midt

i April her havde besat den anden Bred, fandt man der stadigt Vogne, med hvilke man kunde kjøre til Versailles og Smaadampere, der løb til St. Germain.

Nationalgardere flygte over Murene.

Tilhøre af Floden havde man Tydskerne: Poster og Patrouiller stak frem paa alle vigtige Punkter; tilvenstre saae man Røgen og hørte Knaldene fra de Kæmpende; af Broerne stod kun Pillerne; gjennemhullede Tage og Vægge og sodede Mure talte høit om

Ødelæggelsen fra de to Krige; men Kuskene knaldede, Damperne havde Musikcorps med, Passagererne lo og sang, paa de væltede Brodækker sad taalmodige Fiskere, Damerne viste Aarets Foraarssmoder frem — Pariserne vare ude at more sig.

Naar man saa naaede Versailles, maatte man undergaa en endnu skrappere Undersøgelse der, for at komme ind, end den, man havde været Gjenstand for i Paris for at komme ud. I Versailles var Stemningen trykket, mørk, pinlig; nogen snarlig Ende paa Krigen ventede man neppe, og Nationalforsamlingen afgav ikke noget tillidvækkende Skue; et tilsyneladende uskyldigt Ord kunde give Anledning til de voldsomste Afbrydelser, under hvilke Medlemmerne skreg og støiede, trampede i Gulvet, sprang op paa Borde og Bænke, overøste hverandre med Skjældsord og Forhaanelser og kun viste liden Ærbødighed mod det Statsoverhoved, de selv havde valgt.

Byen var overbefolket, det var næsten umuligt at finde Husly, og da jeg endnu var syg af Overanstrengelse fra Krigen, skyndte jeg mig gjerne tilbage til Paris.

Traf man paa den Tid en Bekjendt udenfor Paris, blev man gjerne tiltalt omtrent saaledes: »Hvad behager! Kommer De fra Paris? — Stakkels Paris! Det staaer da i Ild og i Blod. — Der er vel ikke en Butik aaben? Har De Gas endnu? Kan De faa Noget at spise? osv.«

Heldigvis saae Byen ikke saaledes ud, som man forestillede sig udenfor. Butikker, Cafeer og Restauranter vare aabne; Varer, ogsaa Fødevarer, kunde man faa i samme Omfang og for samme Pris som sædvanligt; traf man imellem paa en Barricade, saa gik man afveien og det forlangtes ikke engang mere, at man skulde lægge en Sten paa; Arrestationer mærkede det store Publikum Intet til; den evindelige Skyden var man efterhaanden bleven saa vant til, at man vilde have troet, det var galt fat, hvis man ikke hørte den; Gaderne feiedes og oplystes som hidtil, og var der kun faa Theatre aabne, saa var der til Gjengjæld andre Fornøielser, som ikke bødes til Hverdag, f. Ex. Klubber i Kirkerne og Folke-Concerter i Tuilerierne. Som Fremmed kunde man befinde sig

overmaade vel i Paris; thi Communen viste en Høflighed mod Fremmede, som jeg ikke kan Andet end paaskjønne. Borger Paschal Grousset, den ærede Delegerede for de udenrigske Anliggender, erindrede sine Medborgere om, at de Fremmede burde behandles med »den bekjendte franske Gjæstfrihed, der er bleven til et Ordsprog«, og den Fremmede stod altsaa ikke Fare for som *Kampdygtig* at blive indrulleret i Nationalgarden og sendt til Neuilly, eller for som *Isoleret* at blive anvendt ved Bygning af Fader Gaillards Baricader, eller at se sine Møbler undersøgt af Hensyn til muligt skjulte Vaaben eller sin Bopæl prissgivet til Flygtningene fra de bombarderede Qvarterer. Det var man fri for som Fremmed, og der var ikke engang Sandsynlighed for, at man skulde blive anset for *réac* eller *aristo* eller *rural*, kort: for mistænkelig, hvilket kunde have ubehagelige Følger; thi endskjøndt Raoul Rigault ikke længere var Delegeret for Sikkerheden, var der Intet til Hinder for, at man mod sin Villie kunde blive ført af den Ex-Delegerede til Ex-Prefecturet — og kunde man ikke blive henrettet paa Ex-Guillotinen, kunde man da ialtfald blive *chassepoteret*.

Jeg for min Person er kun en enkelt Gang bleven anholdt, hvilket skete paa Gaden, og Anledningen var, at jeg kort iforveien havde talt Dansk med en Landsmand i en Restaurant; jeg gik alene ud og blev da fulgt af et Par Civile, der ved at udpege mig som Preusser snart fik samlet Gaden fuld af Folk og mig anholdt. Jeg forlangte at blive ført til den nærmeste Vagt, hvor jeg traf en Afdeling Nationalgardere med to Officerer, men inden jeg fik et Ord fremført, raabte mine Ledsagere, at jeg var Preusser.

»Hvad gjør det?« svarede en Nationalgarder, »Fjenden er ikke i St. Denis, Fjenden er i Versailles!«

Saasnart jeg havde documenteret, hvem jeg var, blev jeg givet fri, hvorimod en af Officererne gav Mandskabet Ordre til foreløbig at beholde de selvvalgte Politibetjente; han fulgte mig da et Stykke ned ad Gaden, indtil han mente, at jeg var udenfor al Fare, og paa Veien udtalte han sin Beklagelse over den ulykkelige Borgerkrig.

De Fremmede led ingen Fortrædigelser; Franskmændene vare derimod udsatte for at lide Overlast paa forskjellig Maade, men det var dog kun undtagelsesvis, at det fandt Sted, fordi de Decreter, som skulde finde Anvendelse paa Alle, ikke gennemførtes. I 1. og 2. Arrondissement f. Ex., som vare fjendtligt stemt mod Communen, bleve Nationalgardebataillonerne slet ikke formerede; hvem der herfra vilde deltage i Krigen, maatte melde sig som Frivillig, og hvem der i de andre Qvarterer ikke vilde deltage i Krigen, kunde flytte herhen. Paa Gaden var Ingen udsat for at blive anholdt, fordi Vedkommende faldt ind under Decretet om Værnepligt.

Som Communens Modstandere gav Verden et falsk Begreb om Tilstanden i Paris, saaledes fordreiede de ogsaa Sandheden med Hensyn til Communens Hær, der efter deres Opgivende hovedsagelig kom til at bestaa af Udlændinge og Forbrydere. Med Hensyn til Forbryderne er der bleven henvist til, at et stort Antal Straffede eller Anklagede ved Byens Indtagelse faldt i Versailles' Hænder. Men her maa det bemærkes, at Communen tog Enhver, der meldte sig og som var vaabenfør; at der, medens Kampen førtes inde i Paris, blev aabnet en Mængde Fængsler; og at Communen ved Forbrydere ikke forstod det Samme som Versailles, der f. Ex. regnede dem med, der havde deltaget i Oprørsforsøgene d. 31. Oct. og 22. Jan.

Udlændinge havde Communen ingen Grund til at vrage, og da der saa godt som ingen franske Officerer fandtes i Communens Rækker, maatte den med Glæde tage imod de fremmede Militaire, der tilbød den sin Bistand. De fra Versailles stammende Tal, der endog have opgivet indtil 20.000 Udlændinge i Communens Tjeneste, ere vilkaarlige og i høieste Grad overdrevne.

Et Regjeringen hengivent Blad skriver efter Paris' Indtagelse: »600 Polakker og Tydskere, 76 Italienerne, 13 Englændere og 3 Spaniere eller saa omtrent, det er den officielle Opgjørelse af de Fremmede, der have deltaget i Oprøret. Det er sikkert et stort Tal; men vi ere dog langt fra de 18.000 internationale Communister, som man paastod fandtes i Brandstifternes Rækker«.

En nogenlunde rigtig Opgivelse af de Fremmede, der vare Commanderende eller Embedsmænd under Communen, angiver disses Tal til c. 50. Fire af dem vare Medlemmer af Communen: Preusseren FRANKEL, Polakken BABICK, Belgieren OSTYN og den amerikaniserede Franskmand CLUSERET. Blandt Officererne fandtes Italieneren LA CÉCILIA og adskillige Polakker, hvoraf de bekendteste ere: DOMBROWSKI, OCOLOWICZ og WROBLEWSKI.

Kvinderne tog levende og virksom Del i Begivenhederne, baade i Fredsforsøgene og i Borgerkrigen. Under Tydskernes Beleiring havde Pariserinderne viist deres Fædrelandskjærlighed ved Opoffrelse og Taalmod, ved Vaabenhvilen deres Vrede; nu, da det var Kamp mod Landsmænd, lod de deres forsonende Stemme høre.

»Borgerinder!« hedder det i en Henvendelse fra en Kvinde, »Søstre! Kampen er begyndt, Franskmænd mod Franskmænd, Brødre mod Brødre! — det er forfærdeligt at tænke sig.

Vi have Midlet til at standse disse frygtelige Stridigheder; det findes i vore elskende Hjærter og i vore svage Hænder. Lad os samles og som de sabinske Kvinder, der fra den ene Side saae deres Ægtefæller, fra den anden deres Fædre og Brødre rykke frem til Kamp, kaste os mellem de to Hære og forhindre Krigen ved Kjærlighed. Den, der henvender sig til Eder, vil give Exemplet«.

Opraabet blev hørt. Allerede næste Dag samlede flere Hundrede unge Kvinder sig og gik i Optog ud mod Volden. Men da de saae Kamppladsen fyldes med Røg, da deres Stemmer overdøvedes af Kanonerne, da de bleve Vidne til Ødelæggelsen og Lidelserne, saa bruste Lidenskab op i dem, de stod ikke længere som Udsonere, de sluttede sig som Deltagere til de Kæmpende, og at de valgte det Parti, deres Mænd og Brødre støttede, er vel i sin Orden. De brugte selv Geværet og kæmpede uforsagt i Nationalgardens Rækker, opflammede Mændene ved deres vilde Iver og Blodtørst og bidrog til at gjøre den morderske Broderkrig endnu mere rasende.

Det var ikke blot fra Kamppladsen, at saarede Kvinder bragtes ind i Paris; Beretninger om Offrene fra de bombarderede

Qvarterer fyldte dagligt Bladene. Snart var det en affæddig Kone, snart en hel Familie, snart en Skole, Granaterne havde ramt.

»Idag har en ung Pige faaet den ene Haand skudt bort af en Granatstump«, skrev et revolutionnairt Blad. Hun var kun 18 Aar. Hun var hverken Røver eller Oprører og hun havde kun det imod Linietropperne, at de forhindrede hende i at løbe om i Mark og Skov. Naar man er 18 Aar, tænker man kun paa at le og elske, og maaske var denne Haand lovet bort«.

Ordensvennerne kaldte Communens Soldater Forbrydere og dens Heltinder løsagtige Fruentimmer. De Røde bleve ikke Svar skyldigt.

»Vi have faaet Nok«, skrev en radical Fører, »af disse elegante Damer, der vaske sig i Vievand for at aftvætte Sporet af deres Elskeres Kys! Den galliske Hane ryster i Vrede sin røde Kam; og vi ville ikke længere lade os styre af disse liderlige Krystere og skinhellige Skøger. Plads for Arbeideren og Folkets hæderlige Kvinde«.

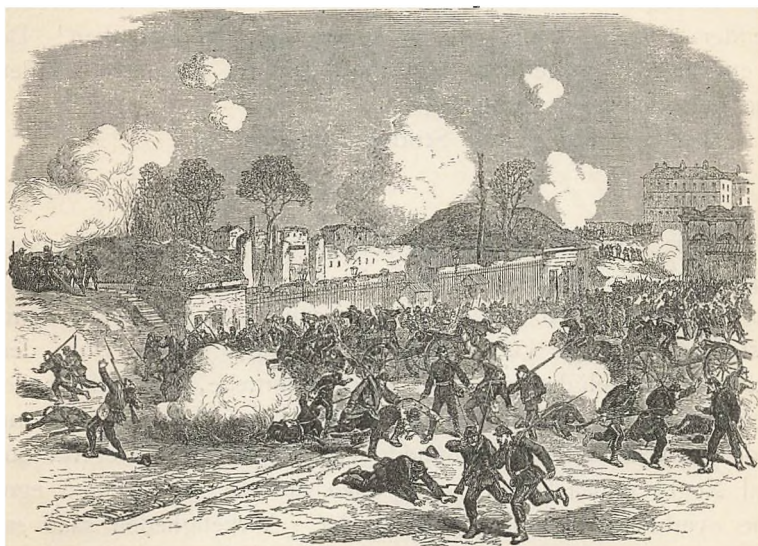
Fra alle revolutionnaire Struber lød der et fælleds Hvin af Had og Hævnlyst:

»Siden Regjeringen i Versailles er uden Barmhjertighed, siden den negter at gaa ind paa Overenskomst, siden den mishandler de Fangne, bombarderer vor By og dræber de Uskyldige — nuvel! saa lad det være en Kamp paa Liv og Død, en Kamp uden Naade, en Kamp paa Kniven! Soldater, til Vaaben! Hanen er spændt og Lunten tændt; Aarerne svulme, Panden brænder af Forbittrelse; Læben er bleg og Haanden skjælver af Harm. Nuvel! Kom an! Men vid, Bødler, rovgjerrige Gribbe, som I ere! at nedtrampe I Vore med Eders blodige Støvler og slaa I Eders Kløer i Uskyldiges Kjød, saa lade vi de Hoveder falde, I helst saae opreist. Husk! at vi kunne tage til Gjenmæle: Erkebispens og hele hans sorte Flok, Alt, hvad Paris rummer af Blodsugere og mæskede Undertrykkere, skal tjene til Sonoffer for Folkets retfærdige Vrede. Og ere I ikke mættede af Blod! bestige I vore Mure og trænge ind i vor By, da vee Eder! Hvert Hus er en

Skandse, hvert Bryst er et Skjold, og før skulle vi lægge vor skønne Stad øde, før vi tage Eder til Herrer — saaledes lød omtrent det daglige Omkvad. Men det er kun en mat, en klangløs Gjengivelse af det sydende franske Sprog.

Fra Versailles svaredes der:

»Hvorlænge skulle vi taale, at disse Forbrydere sætte sig op mod den lovlige Regjering? Hvorlænge, at disse Gudsbespottere med deres skamløse Tøiter vanhellige vore Kirker ved at plyndre

Indenfor Porte Maillot.

dem og sige Ting i dem, hvorover Væggene maa rødme? De plyndre Kirken, de plyndre Staten, de plyndre Selskaber som Privatmænd, det er Tyveri gjort til Lov. Livet blandt disse Røvere er ikke mere helligt end Eiendommen; de fængsle Enhver, der ikke behager dem, og de vælge de bedste Mænd, netop fordi de ere de bedste. De haane Friheden, de ringeagte Loven, de besudle Murene med skurkagtige Befalinger, som man vilde væmmes over, hvis de ikke vare saa latterlige. Det er en Flok af Kjæl-

tringer, som omstyrte vore nationale Mindesmærker og splitte vore store Samlinger; det er en Sværm af Niddinger, der dræbe i Smug; det er en Samling af det værste Rak fra alle Lande, der holder Stævne i vor Hovedstad; de kaste Skarn paa den lovlige Regjering og krybe for Preusserne, som betale dem; deres Maal er at fuldende Frankrigs Ødelæggelse og kaste det paa Bunden af Afgrunden. Deres Færd er en Skændsel for Verden. Vi ere ikke blodtørstige; vi forlange ikke særegne Midler; men vi forlange, at Retfærdigheden i sin fulde Udstrækning og i sin fulde Streghed skal gjøres gjældende mod disse Menneskehedens Fjender. Ingen Mildhed! ingen strafværdig Overbærenhed! Det er en Pligt, vi have ikke blot mod os selv, men mod Verden, mod hele det truede Samfund.

Man begyndte at ane Stridens Udgang.

D. 25. April var en Festdag for Pariserne: den længe attraaede Vaabenhvile var endelig kommen istand og skulde vare fra Kl. 9 om Morgenen til Kl. 5 om Aftenen; men den gjaldt kun Paris' Vestside, og begge Parter vare, for at Ingen skulde tiltro dem fredelige Tilbøieligheder, ivrige med at fortælle, at Vaabenhvilen udelukkende var sluttet af Humanitetshensyn for at give Beboerne af de omtvistede Egne Leilighed til at slippe bort. Det var dog altid Noget opnaaet; nu kunde man komme ud og med egne Øine overbevise sig om, hvorvidt det i Virkeligheden saae saa galt ud i de vestlige Qvarterer og i Byerne mellem Paris og Seinen, som Bladene vilde give det Udseende af. Det var udmærket Veir; Pariserinderne havde gjort Promenade-Toilette fra om Morgenen, og en uhyre Sværm Mennesker begav sig ud ad Les Champs Elysées.

Det gjaldt om at bruge Øinene. Først maatte man overbevise sig om, hvorledes det stod til med de militaire Affairer, om ikke *Tamerlanerne i Versailles* eller *Mastodonterne i Paris* skulde være komne paa andre Tanker, om man virkelig turde vove sig udenfor Voldene. Man henvendte sig til de meget

talende Gadehjørner og fik af dem at vide, at man kunde være tryg: Vaabenhvilen var en Kjendsgjerning, og Communen havde udnævnt fem Borgere af sin Midte for at modtage de betrængte Beboere og sørge for, at de kunde faa Mad og Husrum.

Saasnart man var naaet et godt Stykke op ad Les Champs Elysées traf man paa Ødelæggelsen: Gaslygter vare væltede, Murbrokke og Tagsten laa paa Gaden og Husene vare hullede; Triumfbuen var besaaet med sorte Stjerner: Mærker af de springende

Indbyggere fra Neuilly flygte.

Granater; Bas-Reliefferne vare ramte; Krigens Symbol stod uskadt, Fredens havde faaet den ene Arm skudt af; Porten under Buen var lukket af en vældig Barricade, og man var ifærd med at anbringe et Apparat til at heise Kanoner op paa selve Buen. I Gaderne ud mod Volden var Grunden oprodet af Granater, Træer laa henad Jorden og der var ikke et helt Hus; jo nærmere man kom til Porte Maillot, des større blev Ødelæggelserne; flere Huse vare faldne, mange faldefærdige.

Jeg var sammen med en Bekjendt stegen op i et ved Volden beliggende Hus, fra hvis øverste Etager en Del Nysgjerrige oversaa

Kamppladsen, da der udefra blev raabt op til os: »Man beder Damerne og Herrerne om at stige ned, da Huset er ifærd med at falde!« Det var ganske rimeligt, thi fra Loftet kunde man se ned til Kjælderens, og Trappen rystede og vaklede.

Porte Maillot og Husene nærmest deromkring vare skudt sønder og sammen; Fæstningsværkerne vare vel stærkt beskadigede, men holdbare og bestykkede med brugelige Kanoner; i den indskaarne Jernbane bag Volden kunde de nærmeste Tropper finde Dækning og fra de Huse, der endnu stod, kunde Forsvaret støttes. Den røde Fane vaiede et langt Stykke ud i Neuilly.

Man kunde ikke andet end undres over den Sendrægtighed, hvormed Linietropperne vare optraadte. Fra de første Dage af April havde de havt fast Fod paa denne Side af Seinen og holdt Broen ved Neuilly; men de vare kun avancerede et ganske ubetydeligt Stykke, medens de inden 24 Timer burde have kastet Communens usammenhængende og slet ledede Tropper bag Enceintens paa hele Vestsiden. Grunden til denne Langsomhed maa nærmest søges i Versailles' Ængstelse for at benytte Tropperne.

Som Sagerne stod, var de Federeredes Stilling i Øieblikket ikke fortvivlet; blev Linien ved paa samme Maade, kunde det vare længe, før dens Stormcolonner kunde bryde frem gjennem en Breche i Volden; men det var klart, at om end Communens Tropper kæmpede med Mod og Iver, manglede Commandoen: et kraftigt Angreb paa et svagt eller ubevogtet Sted vilde bringe Uorden og Nederlag og afgjøre Paris' Skæbne.

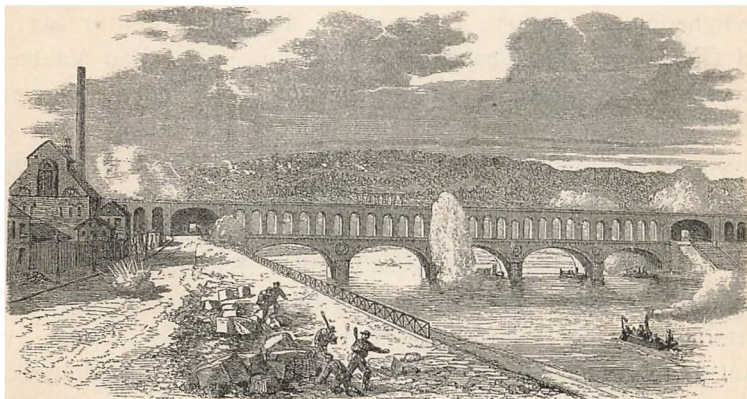
Neuilly saae skrækkelig ud; Kjælderne vare de eneste beboelige Steder, og i dem vare Forsultne, Saarede og Døde af alle Aldere indespærrede. Da de først ret turde fæste Lid til Vaabenhvilen, styrtede de bort fra deres Fængsler, ind i Paris, og deres Udseende syntes nok at kunne opfordre til en Vaabenhvile, selv mellem de mest rasende Stridsmænd.

Versailles havde ikke samme Midler som Communen til at lindre de Betrængtes Stilling og gjorde heller Intet; men derfor er der ingen Grund til at bebreide Communen, at den beslaglagde

de ledige Leiligheder i Paris til deres Brug; tvertimod! Kommunen viste et smukt Træk i sin Handlemaade overfor Neuillys ulykkelige Beboere, der først fortrængtes af Tydskerne, nu af deres egne Landsmænd.

Ved Midnat begyndte Kampen igjen over hele Linien med samme Forbittrelse og samme Lidenskabelighed som før Vaabenhvilen, og man fik fra begge Sider de sædvanlige Efterretninger.

For Regjeringen i Versailles gjaldt det først og fremmest om at vise Ro og Fasthed, selv det mindste Uheld paa Slagmarken kunde have skæbnsvangre Følger; derfor foretoges der intet Skridt,

Kanonbaade i Kamp paa Seinen.

der kunde være i mindste Maade voveligt og derfor blev Regjeringen i sine daglige Meddelelser ikke træt af at gjentage: Armeen gjør sin Pligt, Frankrig kan vise Tillid, Loven skal blive gjenoprettet. Denne Hensyntagen til Landets Stemning maa ikke lades ude af Øie under Versailles-Armeens Angreb. Thiers — Overgeneralen — vilde ikke, om der end var nok saa gode Chancer, udsætte sig for et Stød, der kunde puste nyt Liv i Pariser-Communen og finde Gjenlyd i Landet. Hidtil havde han stadigt talt om Forberedelser, der jevnt skred frem og nærmede sig deres Fuldendelse; nu — d. 26. April — erklærer han, at de active Opera-

tioner til Byens Indtagelse vare begyndte med en Artillerikamp, hvis Udfald ikke kunde være tvivlsom. Han overøste Armeen med Smiger, mindede om, at Soldaterne havde kæmpet ved Gravelotte, hvor de, uden at vige, En mod To, havde leveret et af Aarhundredets største Feltslag; han kaldte Cheferne »de navnkundige Generaler«, han udtalte, at »Armeen har Ret til med Stolthed at betræde ethvert Punkt af det franske Territorium, ligesom ethvert Punkt udenfor Frankrig, hvor Nationalforsamlingen maatte beordre den hen«, hvilket unegteligt lød besynderligt i den Situation, Frankrig befandt sig i. Han vil gjerne være overbærende; men han kan ikke gaa ind paa Forligsforslag, der ville medføre Frankrigs Udstykning; han vil kun hævde Friheden og Lovligheden og da han forsvarer »en Republik, der er saa nær ved Grændserne for Idealet«, kan han kun sige: »Lad Vaabnene strax falde, og Straffen vil standse overfor en almindelig Tilgivelse, hvorfra kun Forbryderne ere undtagne;« han forlanger, at den franske Armee skal rykke ind i Hovedstaden, »der altid har gjort sig en Ære af at høitideligholde Tilbagekomsten fra dens Triumfer«.

Herpaa kunde Communen billigvis kun svare med Kanoner.

En overvældende Ild fra Versailles' Batterier ved Meudon, Clamart, Châtillon og Bagneux rettedes fra d. 26. April mod Forterne Issy og Vanves og mod Kanonbaadene i Seinen ved Point-du-jour; navnlig blev Issy, der var stærkt medtaget fra Preussernes Tid, overdænget med Granater og var kun en Grushob; men med et beundringsværdigt Mod og en sjelden Udholdenhed bedrede dets Forsvarere Skaden efter Evne, og om Fortet end af og til maatte tie, svarede det dog som oftest paa Fjendens Ild og beskød de fortificatoriske Anlæg, der arbejdede sig frem tæt ind under Fortets Volde.

Cluseret kunde med Rette sige, at Forsvaret af Fort Issy var heroisk.

For at styrke Commandoen i Hæren traf Cluseret en Del myndige Forholdsregler. Han valgte selv Stabene; taalte ingen militaire Ordre uden at de vare udgaaede fra de af ham godkendte Chefer; paabød Oprettelsen af nye Adelinger, deriblandt

tyve Feltbatterier, til hvilke han forbeholdt sig at udnævne Officererne; udgav strenge Ordre mod selvtagen Myndighed; befalede, at enhver Officer skulde forsynes med Udnævnelsesbevis, der for Capitainer og høiere Officerer skulde paategnes af Krigsministeren; og at Enhver, der bar Officersdistinctioner uden at have et saadant Bevis, skulde fængsles; bestemte, at for Fremtiden kunde ingen Officer tabe sin Grad uden ved Krigsretsdom eller ved Decret fra Krigsministeren; han fordelte Tjenesten saaledes, at den indre Tjeneste udelukkende blev overdraget til de mindre dygtige Afdelinger. Krigsskuepladsen delte Cluseret i to Commandoer: Vestsiden under Dombrowsky, Sydsiden under Wroblewsky.

Disse dictatoriske Bestemmelser, der vare særdeles hensigtsmæssige og kunde have skabt en brugbar Hær, synes at vise, at Cluseret var den eneste Befalende og at Centralcomiteen, hvis formentlige Rettigheder han greb svært ind i, ikke længer havde nogen Magt. Men det forholdt sig dog ikke saaledes. Centralcomiteen var rigtignok gjort til Underafdeling i Krigsministeriet, hvorfra den udgav militaire Rapporter, paa hvilke der altid stod Centralcomiteens Navn, ikke altid Krigsministeriets; men Centralcomiteen existerede tillige selvstændigt udenfor Krigsministeriet. Comiteen havde ved flere Leiligheder offentliggjort Bekjendtgørelser og udstedt Ordre paa hvidt Papir, en Ret, Communen havde forbeholdt sig, og disse Ordre, som vare særdeles bydende, stod tidt fuldstændigt i Strid med Communens. Communen erklærede, at den »saae dette med lige saa megen Beklagelse som Overraskelse« og gav Contraordrer, for hvilke Comiteen kun uvilligt bøiede sig.

D. 23. April opslog Centralcomiteen følgende Placat:

»Flere Blade have meddelt, at Centralcomiteen, efter at have opfyldt sin Mission, er undertrykt. Denne Nyhed er fuldstændig falsk. Comiteen kan, ligesom Nationalgarden, af hvilken den er udgaaet, kun forsvinde med Friheden. Comiteens Sæde er: Rue de l'Entrepôt Nr. 2,«

og samtidigt indbød Comiteen alle Afdelinger, som ikke vare fuldstændigt repræsenterede, til at sende Delegerede derhen.

Det var saaledes modstræbende, at Centralcomiteen maatte finde sig i Cluserets Overgreb; den ventede blot paa at finde en Leilighed for at tage Magten tilbage, og denne Leilighed udeblev ikke.

Blandt de uensartede Elementer, hvoraf Communens Medlemmer bestod, traadte navnlig to Hovedgrupper frem: Politikere og Socialister, hvorved, da man ikke kan holde politiske og sociale Ideer skarpt ude fra hverandre, forstaaes de Medlemmer, der henholdsvis satte de politiske og de sociale Ideer som Maalet. De Republikanere, der staa de moderne Socialister fjernest, ere Jacobinerne; i 1793 vare disse yderste Venstre, i 1871 yderste Høire, Communens Aristocrati, om jeg saa tør sige. De forlange, at Republikken skal være udelelig, al Magt concentreret i en Forsamling; de ere voldsomme, intolerante, tro paa og kæmpe for den Idee, de anse for den rette, og have de Magten, tvinge de Andre; de ere Lighedens Forkæmpere, Friheden agte de kun ringe. Det Baand, der knytter dem til Socialisterne, er Republikken — eller var det ialtfald i 1871; thi dengang vare alle Socialister Republikanere. Saalænge det gjaldt om at forsvare Paris og Republikken, var der Mulighed for Enighed, ja for en vis Harmoni; men dersom Communens Tropper havde seiret, vilde Politikerne have sendt dem ud mod Frankrig, optaget, hvem der vilde slutte sig til dem og bekriget Modstanderne, hvorimod Socialisterne vilde have indskrænket sig til at gennemføre deres Ideer i Paris og kun sluttet et Forbund, grundet paa gjensidig Beskyttelse, med Meningsfæller, idet de lod Andre skøtte sig selv.

Men det store Flertal af Communens Vælgere og Forsvarere havde hverken Jacobinernes politiske eller de Internationales socialistiske Ideer. Hvis Thiers var gaaet ind paa de gjorte Forslag: Republikkens Proclamation, Paris' Ret til at vælge sit Byraad og Nationalgardens Opretholdelse, saa havde han aabenbart hverken tilfredsstillet Jacobinerne eller Socialisterne; men han havde tilfredsstillet Majoriteten af Pariserne, og Communen vilde ikke have seet sig istand til at sende en blot nogenlunde anseelig Styrke i Ilden.

Derom kan der ingen Tvivl herske; det indrømmede Alle, saavel i Paris som i Versailles; Meningsforskjellen laa blot i, hvorvidt man kunde antage Forslagene eller ei.

At Communens forskjellige Partier i Længden ikke kunde forliges, er saaledes klart; men de kunde ikke engang forliges i den korte Tid, Kommunen levede, og da mange af Medlemmerne tillige vare Journalister, benyttede de Bladene til indbyrdes Angreb, som undertiden udartede til de groveste Udfald. Begivenhederne, Kampens Character og den Ugenerthed, hvormed Kommunen fra første Færd optraadte, maatte lade Magten tilfalde de Voldsomste, de mest Exalterede; Ideerne, Bevæggrundene maatte træde i Skygge for Had og Hævnfølelse; de Uforsonligste og derved tillige de Virksomste maatte komme i første Række: Centralcomiteens Tid nærmede sig.

D. 28. og 29. April holdt Fort Issy, »denne synkefærdige Skude, der dog giver det glat Lag«, sig endnu; men det blev oversaaet med Projectiler, Forbindelsen med Volden var næsten ikke mulig; Linietropperne, som havde besat alle holdbare Punkter foran, angreb om Natten mellem d. 29. og 30. med Voldsomhed, kastede under en hidsig Kamp de Federerede ud af Løbegravene og satte sig fast et Par Hundrede Alen fra Fortet, hvis Commandant sendte Bud til Cluseret, at Fortet ikke længer var holdbart.

Cluseret gav Ordre til at holde Fortet, indtil der kom Forstærkning og vilde begive sig til Stedet; men samtidig modtog han en ny Depeche, der meldte, at Fortet var rømmet.

Commandanten i Fortet havde trukket sig tilbage med Størsteparten af Besætningen; de Tilbageblevne, der vare uden Commando, holdt sig endnu nogen Tid og enedes da om at forlade Fortet; nogle Marinesoldater, som fandtes i det, foragtede de fleste af Kanonerne, og Garnisonen marcherede da om Morgenens af med Undtagelse af en enkelt Nationalgarder, der i krigersk Begeistring havde isinde at sprænge Fortet, dersom Linien skulde trænge ind.

Men Angriberne avancerede kun til Graven, hvor de bleve staaende uden at bestige Brystværnet; thi inden Garnisonen forlod Fortet, havde en Parlamentair overbragt en Opfordring til

Overgivelse, og herpaa ventedes der Svar. Opfordringen var sendt til Krigsministeriet i Paris.

Efterretningen om Fortets Rømning fremkaldte voldsom Forbittelse; Communen forespurgte hos den executive Commission, der svarede, at den havde ingen Ordre udgivet til at rømme Fortet; Centralcomiteen sendte Delegerede til Communen med Beskyldning mod Cluseret for Forræderi og med Forlangende om, at Fortet strax skulde besættes paany. Communen rettede sig efter Centralcomiteen: der blev i Hast opstillet et Antal Kanoner paa Enceinten, og under Beskyttelse af disses Ild rykkede et Par Afdelinger ind i Fortet henimod Aften uden at møde Modstand, de endnu brugelige Pjecer rettedes strax mod Fjendens fremskudte svage Linier, som trak sig tilbage, saaledes at Fortet, der i en halv Dag havde været besat af en eneste Mand, var gjenvundet for de Federerede.

Cluseret anklagedes for Skødesløshed og for Tilsidesættelse af sine Pligter, tilbagekaldtes fra sine Forretninger, blev fængslet, og Communen meddelte øieblikkeligt Befolkningen, at alle nødvendige Sikkerhedsforanstaltninger i enhver Retning vare truffne.

Det Indre af Fort Issy.

30. APRIL — 10. MAI.

ROSSEL.

TIL Cluserets Efterfølger som Delegeret for Krigsvæsenet eller til *Krigsminister*, som Cluseret havde kaldt sig, blev hans Stabschef, Oberst ROSSEL, udseet, dog lød Udnævnelsen, som var undertegnet af den executive Commission, kun paa, at han *foreløbigt* skulde overtage disse Forretninger.

Rossel svarede paa Udnævnelsen: »Jeg modtager dette vanskelige Hverv; men jeg har den executive Commissions fulde, udelte Medvirken nødvendig for ikke at segne under Forholdenes Magt«.

At Rossel herved sigtede til Centralcomiteens Indgreb, i hvilke han ikke vilde finde sig, var ikke vanskeligt at forstaa.

Den Opfordring til Overgivelse, som Fort Issy havde modtaget, lød saaledes:

»I Marechal de Mac Mahon, Armeens Chefs Navn og efter hans Ordre, opfordrer jeg Commandanten for de Oprørere, der i dette Øieblik findes i Fort Issy, til at overgive sig med alt Mandskabet. Et Tidsrum af et Quarter er tilstaaet for at besvare denne Opfordring. Dersom Commandanten for Oprørerne erklærer skriftligt i sit og hele Garnisonens Navn, at han overgiver sig og sit Mandskab,

vil Livet blive dem skænket og de ville faa Friheden, dog ikke Tilladelse til at opholde sig i Paris. Dersom han ikke svarer inden det ovenfor angivne Tidsrum, vil hele Garnisonen blive skudt.

I Løbegravene foran Fort Issy d. 30. April 1871.

LEPERCHE

Oberst af Ingeniurerne.

Naar man udsteder en saadan Opfordring — eller rettere Ordre — til Overgivelse, maa man være sikker paa, enten at de Opfordrede overgive sig eller at man efter Qvarterets Forløb kan tage Fortet — hvis man ikke vil gjøre sig latterlig.

Fortet overgav sig ikke; de Beleirende angreb ikke; og Svaret, der først indløb 24 Timer efter, lød saaledes:

»Til Borger Leperche, Commandant for Angrebsarbejderne foran Fort Issy.

Min kjære Kammerat!

Næste Gang, De tillader Dem at sende os en saa uforskammet Opfordring, som den i Deres egenhændige Skrivelse fra igaar, lader jeg Deres Parlamentair skyde i Overensstemmelse med Krigsbrug.

Paris 1. Mai 1871.

Deres hengivne Kammerat

ROSSEL

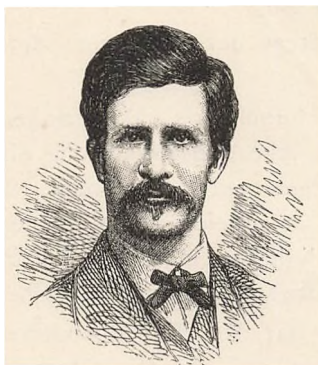
Delegeret af Communen i Paris.

Dette *Kammerat*, som det vist havde været nok at anføre een Gang, stammer fra gammelt Bekjendtskab mellem de to Officerer, som begge tjente i Metz-Armeen.

Maaske hidrører Tonen i Opfordringen fra Bevistheden om, at Communen ikke var *krigsførende*, hvilket den iøvrigt tænkte paa at blive. COURBET foreslog nemlig d. 27. April, at den Delegerede for de udenlandske Anliggender skulde henvende sig til Magterne for at faa Prædiketet: *Krigsførende* tillagt de Federerede, »da man kun var Oprører i de første Dage«; men PASCHAL GROUSSET mente, at det ikke var til nogen Nytte at bede Europa om Tilladelse til at føre Krig, naar Krigen var i fuld Gang og at

indre franske Forhold ikke vedkom Europa; muligvis har han heller ikke holdt af de diplomatiske Underhandlinger og er med Græmmelse kommen ihu den uheldige Anerkjendelse af Communen fra Republikken Equadors Side.

En Del af Communens Medlemmer fandt ikke *den executive Commission* tilstrækkelig kraftig; man burde oprette en mere radical Institution, en uindskrænket *Velfærdscomite*, der, som dens Forgænger i 1793, kunde give Forsvaret fornyet Energi, strengt paase Decreternes Udførelse, lamslaa de Reactionnaire og »lade

Rossel.

Forrædernes Hoveder falde, hvis det gjøres nødvendigt«. Efter flere Forhandlinger og Afstemninger, hvorved det viste sig, at henimod Halvdelen af Medlemmerne vare imod denne Forholdsregel, vedtoges følgende Decret:

»Communen befaler:

- I. En Velfærdscomite skal øieblikkeligt dannes.
- II. Den skal bestaa af fem Medlemmer, valgt af Communen ved personlig Afstemning.
- III. Den mest vidtstrakte Magtfylde tildeles denne Comite over alle Commissioner og Delegationer; den er kun ansvarlig overfor Communen«.

Af 68 tilstedeværende Medlemmer af Communen deltog kun 35 — Jacobinerne — i Valget af Velfærdscomiteens Medlemmer; Resten — Socialisterne — afholdt sig fra at stemme.

Velfærdscomiteen kom til at bestaa af: ARNAUD, MEILLET, RANVIER, FELIX PYAT og CHARLES GÉRARDIN.

Til at tage Bestemmelser om Forsvaret, altsaa af militaire Myndigheder, fandtes der herefter:

1. Communen.
2. Velfærdscomiteen.
3. Den Delegerede for Krigsvæsenet.
4. Krigscommissionen.
5. Centralcomiteen.
6. Centralcomiteen for Artilleriet, der var saa godt som selvstændig.

Rossel kunde fornuftigvis ikke tænke paa at føre Krigen med Kraft, naar han ikke undertrykte alle disse Commissioner og Comiteer, om fornødent med Vaabenmagt. Men det vilde Rossel ikke; han forsøgte at arbeide sammen med alle disse løse og ubestemmelige Myndigheder, indtil han i Fortvivelse opgav det.

D. 4. Mai udstedte han et Circulaire til Cheferne, hvori han siger:

»Borgere! Jeg har den Ære at underrette dem om, at jeg, i Overensstemmelse med Velfærdscomiteen, i Princippet antager Centralcomiteens fuldstændige Medhjælp i alle administrative og Størstedelen af de organiserende Tjenester under Krigsministeriet. Det er nødvendigt paa virksomste Maade at benytte Centralcomiteens gode Villie og dens mægtige revolutionnaire Indflydelse«.

Samme Dag udstedte Velfærdscomiteen følgende Ordre:

»Krigsbestyrelsen er delt i:

1. Den militaire Ledelse, som overdrages til Oberst Rossel.
2. Administrationen, som overdrages til Centralcomiteen under den militaire Commissions Control.

15 Floréal Aar 79 [5. Mai 1871]

Velfærdscomiteen«.

Man seer saaledes, at efter Bestemmelserne var den strategiske Ledelse overdraget til Rossel, hvorimod Organisationen og Administrationen ahang af Centralcomiteen under den militaire Commission, der atter stod under Velfærdscomiteen, som igjen var ansvarlig overfor Communen. I Virkeligheden var det Velfærdscomiteen, Rossel og Centralcomiteen, der udstedte Befalinger, uafhængigt af hverandre.

Rossel fordelte Commandoen over den angrebne Front paa følgende Maade:

General DOMBROWSKI fik høre Fløi, det vil sige Paris' hele Vestside. Tilhøre var han dækket af Demarcationslinien mod Tydskerne, tilvenstre støttede han sig til Seinen, hvor den løber ud af Paris. Det gjaldt for ham om at forsvare Terrainet mellem Volden og Seinen. Kampen rasede her paa hele Linien; Versailles' Artilleriangreb rettedes navnlig mod Bastionerne ved Porte Maillot og ved Le Point du jour. Generalens Hovedkvarter var i Neuilly, men han skulde desuden have Stabskvarter inde i Paris, paa Place Vendôme.

General LA CÉCILIA fik Commandoen over Centrum: Sydvestsiden af Paris fra Seimens Udløb til den lille Flod Bièvre. Paa denne Strækning fandtes Forterne Issy, Vanves og Montrouge, som endnu vare i de Federeredes Hænder, men som overdængedes af en voldsom Ild. Inde i Byen havde Generalen Stabskvarter i Militair-Skolen paa Champ de Mars.

General WROBLEWSKI fik Commandoen over venstre Fløi: Sydvestsiden af Paris, fra Bièvre til Seinen, hvor denne løber ind i Paris. Paa denne Strækning fandtes Forterne Bicêtre og Ivry, som ikke bleve angrebne, og Communens Tropper, som holdt de foranliggende befæstede Høider ved Hautes Bruyères og Villejuif, der ikke bleve erobrede før efterat Linien var trængt ind i Paris, skød sine Forposter frem til l'Hay og Chevilly. Linietropperne, som stod i Fresnes og Belle Epine, udsendte om Natten mellem d. 3. og 4. Mai en Afdeling, der ubemærket rykkede frem til Redouten ved Moulin Saquet, passerede Portene ved at afgive rigtigt Feltraab, udbredte sig i Skandsen og nedsablede eller

fangede Størsteparten af den sovende Besætning. Efter Beretninger fra Versailles bedækkede 200 Lig Jorden og der blev taget 300 Fanger. Da Værket var aabent og kunde beskydes fra de bagvedliggende Forter, forlod Linien det efter at have medtaget det forefundne Skys.

Reserverne commanderedes af Generalerne BERGERET og EUDES, som skulde have deres Hovedkvarterer henholdsvis i Den lovgivende Forsamlings og Æreslegionens Bygninger ligeoverfor Place de la Concorde.

Foruden de allerede omtalte Decreter, havde Communen vedtaget flere, som her skulle omtales under Et, skjøndt Forhandlingerne om dem strakte sig gennem flere Møder, undertiden med længere Mellemrum.

D. 1. Mai vedtog Communen, at dens Medlemmer ikke kunde føres for nogen anden Domstol end den selv.

D. 2. Mai fremlagde JOURDE, Communens Delegerede for Finantserne, sit Regnskab fra 20. Marts til 30. April. Det omfattede 26 Millioner. Af Udgifterne vare 20 Mill. gaaet til Krigsbestyrelsen, altsaa $2\frac{1}{2}$ Mill. dagligt. De fleste andre Bestyrelser havde været beskedne; kun de to unge flotte Borgere PASCHAL GROUSSET og RAOUL RIGAULT havde henholdsvis brugt 112.000 og 235.000 frs.

Finantserne var et brændende Spørgsmaal, der oftere generede Communen. Det er blevet paastaet, at Communen stjal sig frem, snart hist, snart her; dette er kun rigtigt, forsaavidt man, paa grund af Communens ulovlige Oprindelse, vil betragte alle af den foretagne Penge-Oprævninger som Tyveri. Ellers er det en grundløs Beskyldning. Jourde var en dygtig og hæderlig Mand, det har endog hans Modstandere anerkjendt ham for. Pariserne, der interessere sig levende for de fremtrædende Mænds private Liv, fremhævede om Jourde, at han, en fattig medicinsk Studerende, havde beholdt sin beskedne Leilighed i Quartier-Latin, uden i

mindste Maade at have forandret sin Levemaade, siden han var kommen i en Stilling, hvor han dagligt saa lige saa mange Tusind Francs gaae gennem sine Hænder, som tidligere Sous; hans Kone vedblev at vaske for Folk, og hans Maaltider, som han indtog i en simpel Restaurant, kostede fra 16. April til 22. Mai kun 224 frs.

Communens Ressourcer vare unaadelige. Da den var den factiske Regjering i Paris, var det vel rimeligt, at den tog, hvad

Communens Soldater undersøge et Nonnekloster.

den forefandt i Kasserne og hvad der tilkom Staten af Told, Postvæsen, Tobak-, Leie-, Stempelafgift osv., og da dette ikke var tilstrækkeligt, fik den ved Laan betydelige Tilskud fra Banken, der var saa velforsynet, at Communen kunde have bestridt sine store Udgifter derfra i aarevis. Banken blev tvungen til at udlevere de Penge, som Communen nødvendigvis maatte have; men det gik ikke til paa den Maade, som Blade i Versailles vilde fortælle: at der blev sendt en Bataillon til Banken med en

Seddel, hvorpaa der stod: »Ud med en Million eller to«. Jourde, som strax overtog Ledelsen af Finantserne, ansatte CHARLES BESLAY, Communens Alders Præsident, en gammel hæderlig Mand, som Delegeret ved Banken, og han indgik en Overenskomst med Directeurerne, hvorefter Banken ikke kunde blive besat af Communens Tropper, men skulde bevogte sig selv og, hvis det gjordes fornødent, have en Bataillon af Arrondissementet til Beskyttelse. Til Gjengjæld skulde Communen have fri Raadighed over de Activer, som tilhørte Byen Paris og som vare i Bankens Værg; hvis disse ikke vare tilstrækkelige, skulde Banken forstrække Communen med Forskud mod Sikkerhed i Byen Paris' Gods. Hertil maatte Communen betragte sig som competent; og man vil se, at det altsaa ikke var Banken, der blev plyndret, men Byen Paris, der tabte; men vil Paris lave Commune og erklære Frankrig Krig, er det vel billigt, at Paris betaler sin Part af Omkostningerne. At Banken kun nødtvunget gik ind paa disse usikre Pengeomsætninger, er klart, og der maatte hver Gang nye Opfordringer til, undertiden Trusler; men Banken beholdt sin egen Styrelse og sin egen militaire Bevogtning. Kun eengang blev Banken midlertidigt besat af Communens Tropper, uden at dette dog havde væsentlige Følger; ialt har Banken maattet udlevere 17 Mill. frs. til Centralcomiteen og Communen, hvis Udgifter tilsammen have beløbet sig til c. 40 Millioner — en beskeden Sum.

Det er overhovedet ubilligt at beskyldte Communens Tilhængere for letsindig eller uhæderlig Omgang med de offentlige Midler. Centralcomiteens Medlemmer fik kun som Nationalgardere deres 1 fr. 50 c. om Dagen; Communens Medlemmer tillagde sig selv 15 frs. om Dagen; ingen Embedsmand, civil eller militair, maatte faa mere end 6000 frs. om Aaret.

Efterat have fremlagt sit detaillerede Regnskab, indgav Jourde sin Demission, paagrund af den Dagen forud valgte Velfærdsconite »med uindskrænket Magt«, som efter Jourdes Mening vilde skade Creditten, og han vilde ikke være dens »Commis«. Communen viste en sjelden Enighed, Alle talte for at beholde Jourde, »som Ingen kunde erstatte«, og han gjenvalgtes med alle Stemmer mod fem.

Man maa undres over, hvortil PASCHAL GROUSSET, den Delegerede for de udenrigske Anliggender, kan have brugt 112.000 frs., da de faa Forbindelser, han havde med Omverdenen, ikke synes at kunne have været særlig kostbare.

Pengene medgik til Proclamationer og Opfordringer til Provindserne, hvoraf han udsendte mange, f. Ex. en til de store Byer, hvori det hedder:

»Store Byer! ville I vedblive at være udeltagende Tilskuere i Kampen paa Liv og Død mellem Fortid og Nutid, mellem Monarchi og Republik. Paris har sluttet en Pagt med Døden! Bag Forterne har det Murene; bag Murene Barricader; bag Barricaderne Huse, som et for et maa tages, og som Pariserne hellere sprænge i Luften end overgive.

Store Byer! hvad vente I paa? Vente I til Rettens Soldater ere faldne til sidste Mand for Versailles Kugler? til Paris er forvandlet til en Kirkegaard, hvert Hus til et Gravsted? Hold op med de platoniske Sympathier!

Frankrigs Byer! til Vaaben!

Paris vil gjøre sin Pligt til det Sidste. Men husk paa: Lyon, Marseille, Lille, Nantes, Bordeaux og de andre! dersom Paris falder, vil den hævnende Historie sige, at Paris er bleven kvalt, fordi I have tilladt Mordets Fuldbyrkelse.

Det er mere forstaaeligt, hvortil RAOUL RIGAULT kan have brugt sine 235.000 frs. For det Første spiste han hver Dag med sin Ven DACOSTA hos de celebreste Restaurateurer i Palais Royal; her er f. Ex. Regningerne for to Frokoster hos *Les trois Frères Provençaux*:

Déjeuner du 10 mai 1871.

Nuits	15.00 frs.	Salade	1.50 frs.
Clos-Vougeot	12.00 -	Fromage	0.75 -
Pain	0.50 -	Oranges	2.00 -
Hors-d'oeuvre	3.00 -	Café, liqueurs	4.00 -
Sole	3.00 -	Cigares Cazadorès	12.50 -
Châteaubriand aux truffes	8.00 -		
Poulet	12.00 -	Total	74.25.

Déjeuner du 15 Mai 1871.

Pomard	5.00 frs.	Poulet	12.00 frs.
Nuits	10.00 -	Salade	1.50 -
Cliquot	13.00 -	Fromage	0.50 -
Pain	0.50 -	Glaces	3.00 -
Hors d'oeuvre	1.60 -	Café, liqueurs	3.00 -
Maquereau	3.00 -	Cigares	6.00 -
Côte provençale	3.75 -	Total	62,85

og om Aftenen vare disse Borgere i deres Loge i *Delassements-Comiques*, et lille Theater, hvor der gaves Feerier med Tableauer og levende Billeder, og hvor der efter Placaten var »en Sværm af smukke Damer«. Men man behøver ikke at gaa saa langt for at finde denne Sums Anvendelse; thi Raoul Rigault var som Communens Procureur lige saa almægtig og egenraadig, som dengang han var Delegeret for Ex-Politiprefecturet, og Arrestationerne gik lige saa rask som tidligere. Da Communen vedtog, at Fangerne strax skulde forhøres og frigives hvis de fandtes at være uskyldige, fik Rigault indført: »for saavidt de ikke ere anklagede for Andet«, og det var hans mindste Konst at rette en ny Anklage lige saa hurtigt, som den forrige var falden; da Decretet kun maadeligt gennemførtes, blev det i Virkeligheden til, at hvem Raoul Rigault vilde give fri, blev det, Andre ikke. Fængslerne var derfor fulde af Folk, som hverken bleve dømt eller forhørte og som til ingen Nytte klagede i Bladene, navnlig i *Le mot d'ordre*, da Rocheforts Fortid beskyttede hans Blad mod Undertrykkelse.

Da Raoul Rigault fandt, at han ikke kunde bestride sit vanskelige Hverv alene, fik han Velfærdscomiteen til at tildele sig fire Substitutter, blandt dem DACOSTA og FERRÉ.

D. 3. Mai overdrog Communen COURBET at finde et passende Locale, hvor Communen kunde holde sine Møder offentligt, da der var almindelig Misfornøielse over de lukkede Møder og over, at Publikum kun fik de nøgne Decreter gennem *Journal officiel*, med nogle lemlæstede Uddrag af de førte Forhandlinger. Bestemmelsen om Offentlighed blev imidlertid ikke udført: Com-

munen holdt til det Sidste sine Møder for lukkede Døre i de samme Localer i l'Hôtel-de-Ville.

D. 4. Mai afskaffede Communen al Edsaflæggelse.

D. 5. Mai presenterede Raoul Rigault sig i Communen med en Meddelelse, der maatte være mere velkommen for Communens Fjender end for dens Medlemmer; han oplæste Følgende af en Forhørs-Protocol:

»1871, 5. Mai.

Fremtraadt for os, Communens Procureur og Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed, det Medlem af Communen, der er bekjendt under Navnet BLANCHET, som udspurgt har tilstaaet: ikke at hedde Blanchet, men STANISLAS PANILLE. Han erklærer at have været Secretair hos Politi-Commissairen i Lyon, derpaa i 1860 at være traadt ind i et Kloster i Savoien, dernæst at have givet Timer i Lyon, hvorpaa han atter blev ansat i Politiet. Han tilstaaer i Lyon at være bleven dømt til 6 Dages Fængsel for svigagtig Fallit, hvorfor han har forandret Navn.

Vi, Communens Procureur og Medlem af Commissionen for den offentlige Sikkerhed, sende Panille til Mazas.

R. Rigault.

Denne Oplysning var Rigault særdeles stolt af, ligesom af den Hurtighed (to Timer), hvormed han havde udført det Hele.

Hr. Panille, kaldet Borger Blanchet, indgav sin Demission, og Communen erklærede Valget for ugyldigt.

Omtrent samtidigt indespærrede Communen et andet af sine Medlemmer: JULES ALLIX, paa Grund af Galskab. Han havde gjort sig bekjendt som Præsident for den Klub af Kvinder, der dannede sig i Paris strax efter 4. September, og som Opfinder af Correspondance ved Hjælp af *de sympathiske Snegle*. Opdagelsen, som i sin Tid havde mange Troende i Paris, bestod deri, at af *sympathiske* Snegle maatte den ene gjøre samme Bevægelse som den anden. *Sympathiske* Snegle, hvoraf hver repræsenterede et Bogstav, og hvis *Sympathi* forud var studeret, deltes i to Hold,

og man kunde da benytte dem til øieblikkelig Meddelelsesmiddel paa en hvilkenksomhelst Afstand.

Tilfælde som de ovennævnte kan vel ingen Forsamling sikkre sig imod; men de ere altid uheldige, og man kan ikke negte, at jo nærmere, det rykkede mod Afgjørelsen, des flere af Communes Medlemmer gjorde sig værdige til at dele Borger Allix' Skæbne.

D. 6. Mai vedtog Communen, at Klædningsstykker, Møbler, Linned, Bøger, Sengklæder og Arbeidsredskaber, hvorpaa der ikke var laant over 20 frs. paa Mont-de-Piété (svarende til vort Assistentshus), en i de Radicales Øine forkastelig Institution, der drog Aager og bragte Fattigfolk i Gjæld, kunde frit indløses af den første Laantager. Begivenhederne forhindrede tildels Udførelsen af dette Decret.

D. 7. Mai indbød Communen de Officerer, Underofficerer og Menige af Versailles-Armeen, »som maatte ønske at forsvare Communes sociale Princip«, til at træde ind i de Federeredes Rækker med deres militaire Grad.

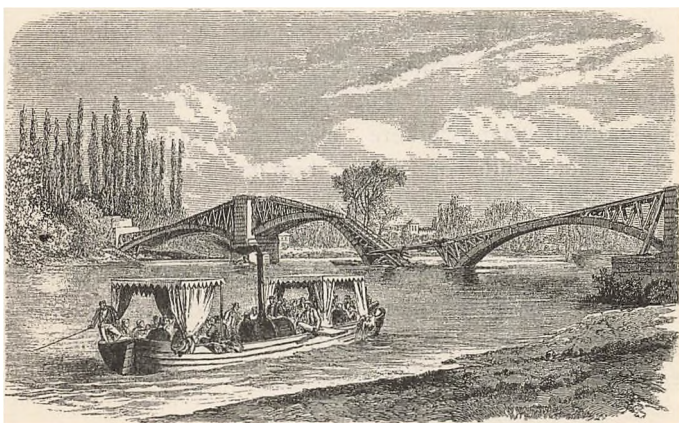
Dette Tilbud kom for sent. Det kunde muligvis have faaet betydelige Følger, hvis Centralcomiteen havde udstedt det d. 18. Marts om Aftenen fra Commandantskabet paa Place Vendôme, hvorfra Tropperne vare vante til at faa deres Ordre; nu havde Situationen klaret sig; men hin Dag herskede der en saa almindelig Forvirring, at Mange ikke vidste, hvad de havde at holde sig til.

Jeg skal anføre et Par Exempler paa, hvor vanskeligt det var at bedømme Forholdene.

For Krigsretten i Versailles blev der d. 27. April fremstillet en Liniesoldat, som var anklaget for at være Skyld i, at Nationalgarden d. 18. Marts besatte en Caserne, ved hvilken han havde Vagt. Han blev frikjendt »paagrund af den Forvirring, hvori Sindene den Dag befandt sig, saaledes at denne Soldat, selv med god Villie, har kunnet nære Tvivl om, hvad der var hans Pligt«.

Samme Dag fremstilledes en Capitain af et Regiment, der d. 18. Marts havde ligget i Garnison i Versailles. Obersten kaldte

sine Officerer sammen og spurgte dem, om de kunde stole paa deres Mandskab. Det mente de alle at kunne, undtagen den anklagede Capitain, der sagde, at han ikke blot ikke svarede for sine Folk, men han svarede ikke engang for sig selv. »Jeg veed ikke, mod hvem man vil føre os. Jeg er Republikaner. Dersom det gjælder om at marchere imod Republikken, saa marcherer jeg ikke«. Han reiste derpaa til Paris og blev borte i to Dage. Han anklagedes for at have forladt sin Post overfor bevæbnede Oprørere, hvilket medfører Dødsstraffen; men han svarede med samme

Reisende til Versailles.

Freidighed som tidligere, at han var reist til Paris for at faa Sandheden at vide, og da han havde opnaaet det, kom han tilbage. Krigsretten frikjendte ham for Hovedanken og dømte ham til to Maaneders Fængsel for Ulydighed.

Communen er bleven spottet for den Rundhaandethed, hvormed den i sine officielle Rapporter fremhævede de Soldater, der havde udmærket sig. Dette turde være ubeføiet, hvis man vil sammenligne de Fremhævelser, Communen gjorde, med den Masse Hæderstegn og Avancementer, hvormed Versailles-Regjeringen

øverøste sin Armee i denne Krig. Communen havde to Udmærkellesmaader; den ene var: Æresvaabens Uddelelse, den anden offentlig Omtale i *Journal officiel* og i en Bog, som skulde findes i hvert Mairie. Decorationer havde Communen ingen af, og det vilde stride mod dens Principper at indstifte saadanne. »Æres-Vaaben er en passende Belønning for Mænd; Baand og Stads er for Kvinder«.

Et af de Radicales vigtigste Principper er Adgang for Enhver til fri, fuldstændige Opdragelse. Commissionen for Undervisningen søgte at skaffe sig de nødvendige Localer, fjernede fra disse alle Helgenbilleder, da man gik ud fra, at Religionen burde være Familiens, ikke Skolens Sag, endskjøndt det unegteligt er nemmere for Forældrene at lade deres Børn lære Religion i Skolen, og den indbød Haandværkere, Videnskabsmænd, Kunstnere og hvem der ellers vilde og kunde bidrage til Opdragelsen, til at melde sig, da Undervisningen ikke blot skulde omfatte de almindelige Skolefag, men tillige gaa i specielle Retninger. Disse Forholdsregler vakte stor Uvillie hos Geistligheden, og da de tillige gennemførtes paa en hensynsløs og hovedkulds Maade, og det var at forudse, at Forandringen kun vilde blive af kort Varighed, tog de Fleste deres Børn ud af Skolerne.

Velfærdscomiteen gjorde sig kun lidet bemærket. Den bekræftede en Ordre fra Rossel, hvorefter alle Rideheste skulde requireres til Communens Brug; den gav Ordre til, at de af Jernbaneselskabernes Betjente, der kæmpede i Nationalgarden, skulde beholde deres Løn af Selskaberne, og den overlod Udførelsen af denne Ordre til Centralcomiteen; endelig befalede den, at Capellet over Ludvig XVI og Marie Antoinette skulde sløifes, da det var »en stadig Forhaanelse mod den første Revolution og en vedvarende Protest af Reactionen mod Folkets Retfærdighed«. Ordren skulde udføres inden 8 Dage; men er slet ikke bleven udført.

Communen havde vedtaget en lignende Bestemmelse om Kirken *Bréa*, opført paa det Sted, hvor General BRÉA i Juni 1848 blev

dræbt; Kirken skulde sløifes, »fordi den var en stadig Forhaanelse mod de Overvundne i Juni-Dagene;« Stedet skulde kaldes *Juni pladsen*. Dette skete heller ikke.

Mæglings-Foreningerne slog sig ikke tiltaals med den opnaaede Vaabenhvile d. 25. April.

En Comite af Medlemmer fra en stor Del franske Byers Municipalraad dannede sig og opfordrede alle Frankrigs Byer til at sende 1 Delegeret for hver 20.000 Indbyggere til en Forsamling i Bordeaux, der høitideligt skulde fastsætte Betingelserne for Overenskomst og ved sin Anseelse paatvinge de stridende Parter Forsamlingens Mægling. Men det passede ikke for Nationalforsamlingen i Versailles at se en ny Forsamling, der kun repræsenterede Byerne, optræde i Theatret i Bordeaux, som Nationalforsamlingen lige havde forladt, og Regjeringen forbød Mødet; de Delegerede samledes da i Lyon, men udrettede Intet; Paschal Grousset underrettede Comiteen om, at Communen stillede Luxembourg-Palaiset til Forsamlingens Raadighed, men Tilbudet blev ikke modtaget.

Den ene Deputation efter den anden henvendte sig med Forslag til Thiers, som stadigt gav samme Svar: saasnart Paris nedlagde Vaabnene, vilde der blive givet en vidtrækkende Amnesti. I Nationalforsamlingen sagde Thiers, at naar han var ifærd med at anlægge Breche-Batterier i 400 Skridts Afstand fra Volden, var det vel intet Bevis paa, at det ikke var hans Hensigt at trænge ind i Paris med Magt, og da der alligevel uafbrudt i Nationalforsamlingen, som tørstede efter at tugte Paris, rettedes Forespørgsler til ham, om han havde sagt Dit og om han havde sagt Dat til Forligsmæglerne, blev han tilsidst kjed af det, sagde den monarchiske Majoritet, der bestandigt afbrød ham, nogle grove Sandheder og erklærede at ville indgive sin Demission, hvis man ikke »hørte op med disse Drillerier«.

Communen besvarede slet ikke de Forligsforslag, der blev tilstillet den; Paschal Grousset raabte d. 3. Mai i Communens Møde: »Jeg forlanger, at Communen skal ophøre at beskæftige sig

med disse Forligsforslag — der var Intet at udrette, det indsaae endog de utrættelige Underhandlere, og flere Foreninger opløste sig som for Fremtiden unyttige.

Kun Frimurerne holdt sig tappert. Ved Hjælp af de Placat-dryssende Balloner spredte de ud over Frankrig Bunker af et meget langt Opraab, hvori de fortælle om deres Optog til L'Hôtel de Ville d. 29. April, om hvorledes de, »tiltrods for Bomber og Kardætsker, have udfoldet 62 Frimure-Bannere overfor de Beleirende« og hvor skammeligt de ere blevne behandlede, idet »en Delegation af Frimurere har konstateret Bannernes Vanhelligelse«.

Derfor raabe de nu til det universelle Mureri: »Til Hjælp, Enkens Børn!«

Hvad de parisiske Frimurere angik, saa vedtoges det, at de med Vaabenmagt skulde støtte Communen; at ingen Frimurer maatte faa Adgang til Logerne, naar han ikke bar Nationalgarde-Uniform; og at Laugsbannerne skulde stilles paa Voldene ved Siden af det hvide Banner: *Elsker Hverandre* og de andre Frimurer-Bannere. Dette udførtes af *Ridderne af Rosenkorset*, der ved den Leilighed bar et rødt Baand om Halsen, og *Ridderne Kadoche*, der gik med et bredt sort Skjærf, besat med Sølvfrynser, over Skulderen.

Tillige bekendtgjorde T . . . C . . . F . . ., hvilket antageligvis betyder Frimurerne, følgende Beslutning:

1° En Vaabenhvile fastsættes for at de bombarderede Byer kunne rømmes;

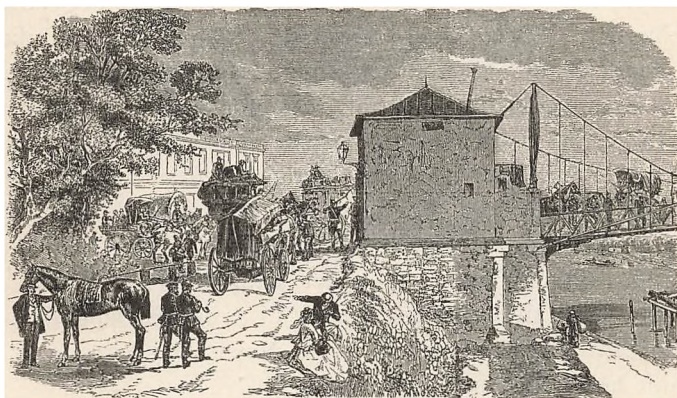
2° Versailles skal energisk opfordres til at slutte Fred paa Communens Program, det eneste, som kan hidføre en varig Fred.

Livet i Paris gik sin sædvanlige fornøielige Gang tiltrods for Beleiring og Commune og Tydskere.

De magtbevidste Tydskere forholdt sig tyst og stille. Kun eengang, da Communens Commandant i Fort Vincennes mente at have hørt Tale om, at Tydskerne vilde rømme de østlige Forter til Fordel for Versailles-Armeen og da han i den Anledning opstillede

Kanoner paa Volden, sendte Tydskerne Bud til Communen: at denne Armering stred mod Vaabenhvilebestemmelserne; og Communen parerede strax Ordre.

Versailles-Regjeringen bidrog i denne Tid overmaade sparsomt til Parisernes Fornøielse. Ikke blot bombarderede Regjeringen Dag og Nat Byen med Granater, men de Efterretninger, man fik fra Versailles, vare som Regel lidet glædelige og undertiden ganske bedrøvelige, som naar Republikkens Præsident eller Udenrigsminister blev saa rørt, at han brast i Graad paa Talerstolen.

Broen ved St. Denis.

»Ministeriet med det taarefyldte Øie,« sagde Pariserne, og Rochefort, der altid var ved Haanden, udbrød: »Thiers græder, Jules Favre græder, den tykke Ernest Picard — — Nei! det er sandt! han græder ikke, han sveder — det er hans Maade at udgyde sin Sorg paa«.

Communen derimod holdt lystige Møder, gav forbavsende Proclamationer tilbedste og søgte at gjøre sin Armee livligere ved at indføre Husarer, Vincennes-Jægere og Turcos, til hvilke Tropper Uniformerne laa fix og færdige i Magasinerne. Da Operaen ikke vilde yde sin Skærv til Fornøielsen, fik den Ordre til at give Forestillinger; de Federeredes Musikcorps fik Ordre til at spille

paa Gaderne, og Communen aabnede Tuilerierne for populaire Concerter. For tre Francs kunde man faa den bedste Plads og havde da ikke blot Ret til at nyde Aftenconcerten, men kunde hele Dagen forud bese Slottet, der vel i Øieblikket ikke var synderlig møbleret, men hvor det, der var tilbage, i Forbindelse med de forgyldte Vægge og Lofter gav et Begreb om fordums Pragt, og hvor man blev orienteret af smaa oplysende Opslag: Ex-Keiserens Soveværelse, Ex-Keiserindens Læseværelse, o. s. v.

Om Aftenen gaves Fester for de Faldnes Familier i Marechallernes store Sal. Tilløbet var saa stærkt, at Mange udefra, fra Haven, maatte følge Concerten, der selvfølgelig begyndte med Marseillaisen. Små-Uheld fraregnede, som f. Ex. at ukaldede Borgerinder vilde holde Taler eller gjøre Extra Indsamlinger, eller at uenige Commune-Medlemmer trak i det røde Skjærf og brugte Mund, gik Concerterne upaaklageligt, og de patriotiske Sange hilsendes med stormende Bifald. Der var dygtige Kræfter tilstede; Patrioter, som ellers ikke lod sig høre; Sangere og Sangerinder fra Operaen; men Heltinden var og blev *Madame Bordas*. Naar hun som *Den Frivilliges Brud* sang: »Jeg elsker ham, høit, som han elsker Frankrig« eller til Omkvæd for en Vise om Elendigheden stolt slyngede ud: »Det er Rakket! — — Nuvel! det hører jeg til!« — saa faldt hele Salen ind med.

Der har tidligere været finere Selskab i Marechallernes store Sal; men man har neppe nogensinde moret sig bedre.

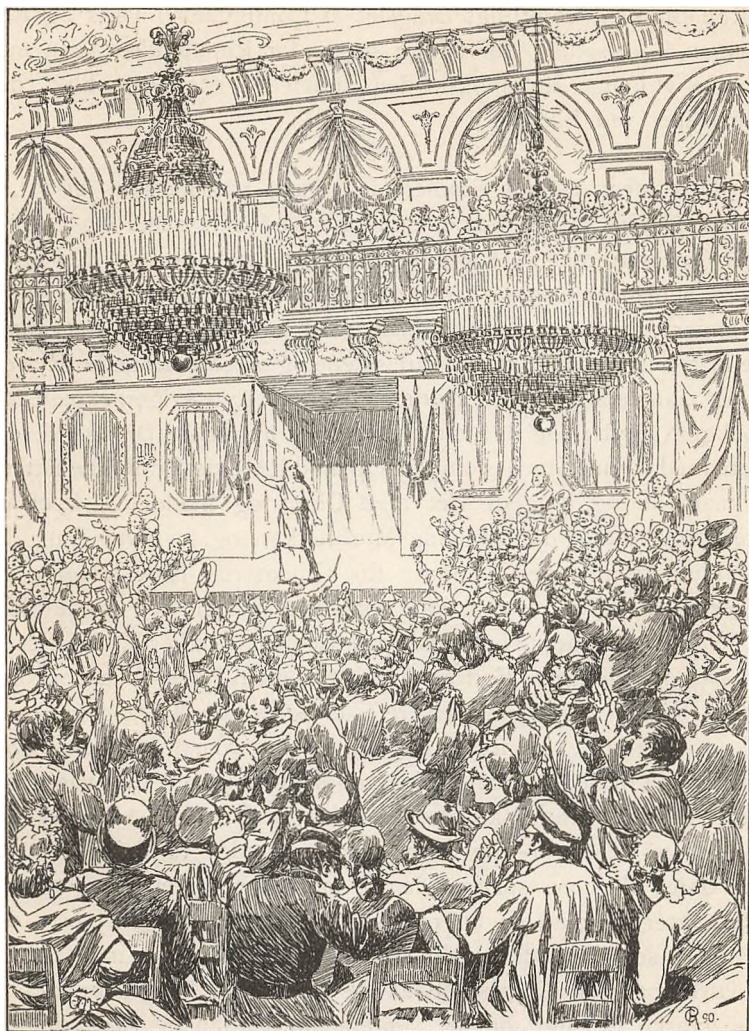
Ved en af disse Concerter blev Hr. Schoelcher arresteret, men fik kort efter følgende Brev fra Communens Procureur:

»Borger Schoelcher.

Først nu har jeg faaet Deres Arrestation at vide. Denne Kjendsgjerning, hvor mærkelig den end strax maatte forekomme mig, synes næsten retfærdiggjort ved Borger Lockroys Arrestation. Da vi imidlertid ikke have isinde at besvare det Absurde med det Absurde, skynder jeg mig med at give Ordre til at sætte Dem i Frihed.

Raoul Rigault.

P. S. Se dog til at faa Borger Lockroy sat paa fri Fod«.

Concert i Tuileriesne. Md. Bordas optræder.

Saaledes bleve disse to Deputerede for Paris, Forkæmperne for Republikken, samtidigt fængslet af Communen i Paris og Regeringen i Versailles, der begge sloges for Republikken, den ene for »den virkelige Republik«, den anden for »den Republik, der var saa nær ved Idealet«.

Den mest yndede Promenade i Paris var nu som altid Les Champs Elysées. Der kunde man som sædvanligt leie sig en Stol under Træerne mellem Kjøre- og Spadserebanen for fra den at se Verdensstadslivet passere. Men Panoramaet var forandret: elegante Kjøretøier, som det ellers vrinler med naar Foraarsolen vinker, saae man kun faa af; Rytterne vare sølede og sabelbevæbnede; Rytterskerne manglede ganske. Derimod pirrede Avisskrigerne med fast utroelige Nyheder, og der var kommen en ny Klasse Dreng til, der raabte med varme Granatstumper. Op mod l'Arc-de-Triomphe fattede og knaldede og bragede det med Glimt og hvide Røgskyer og sorte Jordsprøit og nedfaldende Murbrokker, og for hver Dag, der gik, blev Promenaden kortere; thi Granaterne faldt længere og længere ind i Byen, snart kunde man kun gaa til den runde Plads med Springvandene, selv Industripaladset var usikkert Opholdssted. Men paa det modsatte Fortovs Asphalt mellem Place de la Concorde og den Kjæde af Nationalgardere, som spærrede Adgangen til det beskyudte Terrain, samledes dagligt de faa *Franc-Flaneurs*, som Paris endnu husede, blandt dem nogle Chinesere, der vare hidsendte af Hs. Himmelske Majestæt for at forlange Audients hos de Franskes Keiser — og medens de ventede, til de kunde opfylde deres Mission, spadserede de omkring i deres blaa og gule Silkedragter og med en uhyre Haarpisk ned ad Ryggen; men der var Ingen, som forundrede sig over dem: Pisken, gik man ud fra, var falsk, og naar Chineserne havde ventet saa længe, kunde det være ganske rimeligt, om de ventede lidt endnu og saae, om det Hele ikke endte med, at Napoleon III eller en anden Keiser holdt sit festlige Indtog i sin Hovedstad. Som det var, med tre Faner op ad hverandre, kunde det ikke vedblive ret længe.

Inde i Paris saae man nu kun røde Faner; alle Afdelinger havde ombyttet de trefarvede med røde, som ogsaa vaiede fra alle offentlige Bygninger.

Centralcomiteen greb stadigt ind i alle Befalinger. *Communens* Møde d. 8. Mai dreiede sig herom.

Avisdrengene bytte Bladpakker ved Voldene.

JOURDE, den Delegerede for Finantserne, erklærede ikke at kunne komme til Forstaaelse med Krigsbestyrelsen, thi han havde modtaget en Ordre fra den, underskrevet: *Centralcomiteen*; men han var *Communens* Delegerede og vilde ikke bøje sig for en Forsamling, hvis Ret han ikke anerkjendte.

AVRIAL, der af *Communen* var bleven udnævnt til Directeur for Artilleriet (Artilleriet havde under *Communen*, som under den store Revolution, en ganske særegen Stilling), havde truffet Artilleri-

Centralcomiteen paa Pladsen og havt den største Møie med at fortrænge den; nu kom den igjen og vilde befale.

JOHANNARD udtalte, at Velfærdscomiteen havde handlet slet ved at sætte Centralcomiteen i Spidsen for Krigsbestyrelsen og han klagede over, at Comiteens Medlemmer uden nogensomhelst Berettigelse benyttede særegne Segl og bar Communemedlemmernes Tegn: Skjærf og Rosette, kun med en ubetydelig Forandring, som Ingen lagde Mærke til.

Endnu flere Medlemmer dadlede Velfærdscomiteen, fordi den havde ladet Centralcomiteen trænge ind i Communens Myndighed, som den truede med aldeles at underkjennde.

FELIX PYAT forsvarede Velfærdscomiteen og sagde: »Dersom Oberst Rossel hverken har Kræft eller Intelligents til at holde Centralcomiteen indenfor Administrationens Grændser, er Skylden ikke Velfærdscomiteens.«

Communen vedtog: »I Betragtning af, at Centralcomiteens Medhjælp i Krigsadministrationen, ordnet af Velfærdscomiteen, er nyttig og nødvendig, men da Centralcomiteens Myndighed maa være klart fastslaaet, og da derfor Krigscommissionen, med Bistand af den Delegerede for Krigsvæsenet, bør bestemme denne Myndigheds Omraade, befaler Communen: Krigscommissionen fastsætter, i Forbindelse med den Delegerede for Krigsvæsenet, Centralcomiteens Forhold til Krigsadministrationen«.

Dette kunde billigvis Ingen finde ud af. Men netop Decretets Uklarhed viser Communens Afmagt: den turde ikke træde op imod Centralcomiteens Overgreb, og Decretet er derfor gjort betydningsløst ved sin Indviklethed. Til andre Tider, overfor tilstrækkeligt tydelige og voldsomme, men ganske taabelige Bestemmelser, klarede Communen sig ved at lade være at udføre dem. I begge Tilfælde viste Communen sig som en meget slet Efterligner af Forbilledet fra den første Revolution.

Saaledes stod Sagerne d. 8. Mai, da Fort Issy atter skulde faa en afgjørende Indflydelse paa Communens Krigsstyrelse.

Efterat dette Fort ikke havde lystret den overmodige Opfordring til Overgivelse og atter var bleven besat af en tilstrækkelig Styrke Federerede, fortsattes Beskydningen mod det med fornyet Voldsomhed. Man kunde ikke længere kalde det noget Fort: preussiske og franske Granater havde forvandlet det til en uformelig Jorddyng; men det gav endnu Ild fra nogle Pjecer, det røde Flag vaiede endnu over det, og Rossel, som lagde betydelig Vægt paa det, tog med Talent Forholdsregler til dets Bevarelse ved at bestykke de bagvedliggende Bastioner af Enceinten, ved at lade Kanonbaadene yde Understøttelse fra Seinen og ved at beskyde Fjendens Stillinger fra Trocadéro og Butte Montmartre. De Batterier, som allerede fandtes her, omdannede han til lukkede Skanser og lagde Planer til lignende Værkers Anlæg ved Panthéon, paa Buttes Chaumont og paa Père Lachaise, hvilke vilde have sikkert Herredømmet over Paris. Rossel fik ikke sin Plan udført; men endskjøndt det vilde have været ønskeligt, om der ingen Forsvarsarbejder vare blevne udførte i Paris og Kampen endt med Voldenes Indtagelse, saa kan man — Sagen seet fra et militært Standpunkt — ikke lade være at ærgre sig over, at »de stærke Hoveder i Communen«, som Lullier kaldte dem, i deres blinde Begeistring for Barricader i Gaderne ikke havde beholdt saa meget Øie aabent, at de kunde se, hvor Herredømmet i Paris laa. Fra de nævnte hævdede Punkter, som befæstede kun kunde tages ved Beleiring, kunde hvert Hus i Byen beskydes og Fjendens Fremtrængen i høj Grad besværliggjøres, navnlig hvis Communen i de lavere liggende Qvarterer besatte dertil skikkede Bygninger, der kunde tjene som fortrinlige Støttepunkter, f. Ex. Place Vendôme, Madelainekirken, Operaen.

Paa høire Seinebred, særligt i Neuilly, fortsattes Kampen uden væsentligt Udbytte for nogen af Parterne, men med samme Haardnakkethed, Forbittrelse og Blodsudgydelse som tidligere. Ofte skilte kun en Mur eller en Barricade de Stridende. Ifølge Centralcomiteens Rapporter tog Communens Tropper hver Dag flere Barricader. Ifølge Beretningerne fra Versailles »var det i

Sandhed en vidunderlig og mageløs Sikkerhed, hvormed Liniens Kanoner bleve rettede«.

I Kampen om Neuilly fremkom for første Gang de barbariske *Petroleums-Granater*, som de Federerede nu beskyldte Linien for at benytte og som Linien senere, under Kampen i Paris, beskyldte de Federerede for at benytte, dengang man saae Petroleum overalt: i Kjældere, Kloaker, Catacomber, gamle Kjærlinges Lommer og naturligvis ogsaa i Granater.

D. 8. Mai lykkedes det endelig Liniens overvældende Ild at faa Fort Issy bragt til Tavshed; Besætningen trak sig i Nattens Løb til Fort Vanves. og d. 9. blev Fort Issy besat af Linien.

Rossel fik, takket være Centralcomiteen, ikke Melding fra de nærmeste Commanderende, men modtog fra Observatoriet paa l'Arc-de-Triomphe Meddelelse om, at den trefarvede Fane saaes paa Fortet. Han lod strax opslaa følgende Placat paa alle Hjørner:

»Den trefarvede Fane vaier over Fort Issy, som iaftes er bleven forladt af Garnisonen«,

og samtidigt sendte han Communen følgende Skrivelse, som han Dagen efter lod offentliggjøre i *Le mot d'ordre*:

»Paris 9. Mai 1871.

Borgere, Medlemmer af Communen!

Af Eder midlertidigt betroet Krigsstyrelsen, føler jeg mig ude af Stand til længer at bære Ansvar for en Commando, hvor Alle snakke med, og Ingen adlyder. Da det gjaldt om at organisere Artilleriet, har Centralcomiteen for Artilleriet blandet sig deri og Intet udført. Efter 2 Maaneders Forløb beroer Betjeningen af Eders Kanoner paa nogle Frivillige, hvis Antal er utilstrækkeligt. Da jeg ved min Udnævnelse til Minister forlangte energiske Bestemmelser af Communen, raadslog denne, men handlede ikke. Senere kom Centralcomiteen og tilbød hovmodigt sin Bistand. Efter Forhandling med Velfærdscomiteen har jeg antaget denne Bistand paa den mest utvetydige Maade, og jeg har til Fordel for Comiteen givet Afkald paa al Indflydelse paa Organisationen. Siden har Centralcomiteen forhandlet og ikke handlet. Imidlertid retter Fjenden forvovne og uforsigtige Angreb mod Fort Issy, som

jeg vilde straffe ham for, dersom jeg havde mindste Styrke disponibel. Garnisonen, slet commanderet, blev bange, Officererne bortjog Capitain Dumont, en energisk Mand, som kom for at commandere dem, og medens de raadslog, rømmede de Fortet, efter taabeligen at have talt om at sprænge det, for dem mere umuligt end at forsvare det.

Det er ikke nok. Igaar, medens Enhver burde være ved Arbeidet eller i Ilden, raadslog Legions-Cheferne om et andet Organisations-System end det, jeg havde valgt, for at forstærke deres Myndighed, som overalt bliver slet anerkjendt. Af deres ugyldige Forsamling fremkom et Forslag i det Øieblik, hvor man havde Mænd behov, en Principerklæring istedenfor Handling. Min Harmе førte dem paa andre Tanker, og de lovede mig til idag, som yderste Kraftanstrengelse, en organiseret Styrke paa 12000 M., med hvilken jeg paatog mig at ville marchere mod Fjenden. Denne Styrke skulde være samlet Kl. 11¹/₂; Klokken er 1 og de ere ikke færdige; istedenfor 12000 er der omtrent 7000; det er paa ingen Maade det Samme. *

Saaledes forhindrer Artilleri-Centralcomiteens Uvirksomhed Artilleriets Dannelse; Nationalgardens Centralcomites Raadvildhed standser Administrationen; Legionscheferne, der smaaligt beskæftige sig med andre Ting, lamme Troppernes Brugbarhed.

Jeg er ikke den Mand, der skulde vige tilbage for Undertrykkelse med Magt, og igaar, medens Legions-Cheferne forhandlede, ventede Executions-Pelotonet paa dem. Men jeg vil ikke alene tage Initiativet til en energisk Forholdsregel, ikke bebyrde mig alene med Ansaret for det Vederstyggelige ved Executioner, som maa finde Sted, for ud af dette Kaos at drage Organisation, Lydighed og Seier. Dersom jeg endda var beskyttet ved Offentliggjørelsen af mine Handlinger og min Afmagt, kunde jeg bevare min Stilling. Men Communen har ikke havt Mod til at trodse Offentligheden. To Gange har jeg allerede givet Eder de nødvendige Oplysninger, og to Gange have I mod min Villie villet have den hemmelige Comite. Min Forgænger har begaaet den Feil at ville klare sig i denne vanvittige Stilling. Oplyst af hans

Exempel, vidende, at en Revolutionairs Styrke kun bestaaer i det Klare i hans Stilling, har jeg to Veie at vælge mellem: bryde Modstanden eller trække mig tilbage.

Jeg vil ikke bryde Modstanden; thi Modstanden, det er Eder og Eders Svaghed; jeg vil ikke forgrube mig paa den offentlige Souverainitet.

Jeg trækker mig tilbage, og jeg har den Ære at bede Eder om en Celle i Mazas.

Rossel.◀

Da denne Erklæring kom til Communen, samtidigt med Efterretningen om Fort Issys Rømning, opstod der en voldsom Bevægelse. Der var indbragt et Forslag om at paalægge *Journal officiel* at give fuldstændige og rigtige Referater.

»Vi forhandle«, raabte Delescluze, »medens man kan læse paa Murene, at den trefarvede Fane vaier over Issy. Borgere! man maa handle og det strax. Jeg har lige seet Rossel; han har indgivet sin Demission og han er fast bestemt paa ikke at tage den tilbage. Alle hans Handlinger ere krydsede af Centralcomiteen; hans Kraft er udtømt. Jeg appellerer til Alle. Jeg haabede, Borgere! at Frankrig skulde frelses ved Paris, Europa ved Frankrig. Opgiv fra idag alle Stridigheder. Vi maa redde Landet. Velfærdscomiteen har ikke svaret til, hvad vi ventede af den; den har været en Hindring, istedenfor en Støtte. Den maa forsvinde. Der maa tages øieblikkelige, afgjørende Bestemmelser. Man maa finde Styrken til Frelse blandt de Tappre fra 18. Marts og i Centralcomiteen, som har viist saa væsentlige Tjenester. Man maa concentrere Commandoen. Jeg havde foreslaaet den politiske Enhed; det nytter ikke; vi have faaet en Velfærdscomite, der Intet udretter. Hvad har Centralcomiteen udrettet? Intet! Men vil den tage Situationen, som den er, og bidrage til at forene Forsvarets adspredte Elementer, er den velkommen. Velfærdscomiteen er tilintetgjort.«

Medlemmerne af denne Comitee forsvarede sig og erklærede, at deres eneste Feil bestod i ikke at have handlet strengt og arresteret de frygtssomme Medlemmer af Communen, der ved deres Mangel paa Energi ødelagde Alt. Man beskyldte hverandre, Rossel

og Generalerne for Forræderi, forlangte Krigsministeriet styret af en Civil, alle Blades Undertrykkelse og Rossel arresteret.

Man enedes om at vedtage:

I. De nuværende Medlemmer af Velfærdscomiteen tilbagekaldes og erstattes øieblikkeligt af Andre.

II. En civil Delegeret udnævnes ved Krigsministeriet; han understøttes af den militaire Commission, som øieblikkeligt danner sig som permanent.

III. En Commission af 3 Medlemmer udnævnes, som øieblikkeligt skal udstede en Proclamation.

IV. Communen samles kun 3 Gange om Ugen, undtagen under paatrængende Nødvendighed, efter Forslag af 5 Medlemmer eller af Velfærdscomiteen.

V. Communens Medlemmer virke uafbrudt fra Mairierne i de respective Arrondissementer for med Myndighed at tage de nødvendige Forholdsregler.

VI. En Krigsret skabes, hvis Medlemmer øieblikkeligt udnævnes af den militaire Commission.

VII. Velfærdscomiteen skal være permanent dannet i l'Hôtel-de-Ville.

Den Commission, der skulde udstede en Proclamation, vedtog efter Forslag af Felix Pyat, der altid var Fører, hvor det gjaldt om at gjøre Dumheder, følgende Bekjendtgjørelse, der støttedes paa en urigtig Depeche:

»Det er falsk, at Tricoloren vaier over Fort Issy. Versailles har ikke besat det og skal ikke komme til at besætte det. Communen tager de mest energiske Forholdsregler«.

Om Natten samledes Communen igjen. Mødet var endnu mere støiende end om Formiddagen. Det voldsomste Parti, med Felix Pyat i Spidsen, beskyldte de mere Sindige, det vil sige dem, der ikke vare aldeles rasende, for Feighed og Forræderi, og da der ingen Forstaaelse kunde opnaaes, trak Majoriteten sig over i en anden Sal og lukkede Døren. Men Minoriteten forlangte at komme ind, sprængte Døren og nødte efter et forfærdeligt

Virvar Majoriteten til at vende tilbage til den almindelige Forsamlingssal, hvor Velfærdscomiteens nye Medlemmer valgtes.

De bleve: RANVIER, ARNAUD, GAMBON, EUDES, DELESCLUZE.

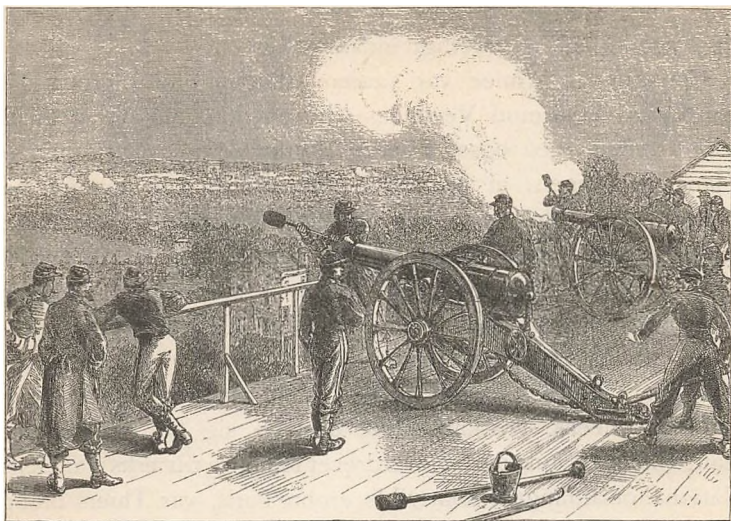
Dernæst vedtoges:

»Borger ROSSEL, Ex-Delegeret for Krigsvæsenet, skal stilles for en Krigsret.

Borger DELESCLUZE er udnævnt til Delegeret for Krigsvæsenet.«

BERGERET, som var kommen fri igjen, havde sagt, at han nok skulde paatage sig at fængsle ROSSEL. Han og GÉRARDIN bleve af Communen udsete til dette Foretagende og fængslede ganske rigtigt Rossel; men næste Morgen var ikke alene Rossel, men ogsaa Gérardin forsvunden.

Først efter Paris' Indtagelse blev Rossel fangen, sat i Satory, dødsdømt og skudt. Som bekjendt vakte han til det Sidste megen Deltagelse, hvad han fortjente; thi Rossel var en begavet, dygtig, fædrelandsindet Mand, der i Revolutionen af 18. Marts haabede at se Frankrigs Redning, idet det brød med en Fortid, der havde nedværdiget det saa dybt; men han bedrog sig: Magten faldt i Hænderne paa en Del voldsomme, rasende Mennesker, som for Størstedelen manglede Dygtighed og Kraft, men som vare tilstrækkeligt opblæste til at tro paa egen Duelighed. Han maatte bøde haardt for sin Skuffelse; men det er i sin Orden, at han, der hørte til Armeen, maatte lide den høieste Straf for at have været de overvundne Oprøreres Chef, selv om det kun havde varet i 10 Dage.

Fort Mont Valérien beskyder Paris.

10.—22. MAI.

DELESCLUZE.

DELESCLUZE troede ikke samtidigt at kunde bestride Posten som Delegeret for Krigsvæsenet og Stillingen som Medlem af Velfærdscomiteen, i hvilken han blev erstattet af BILLIORAY.

At Delescluze kunde faa Vanskelighed ved at styre, hvad hans Forgængere havde maattet opgive, laa nær at antage. Han forsøgte imidlertid ikke at bekæmpe Centralcomiteen, men overlod flere af de vigtigste Poster til dens Medlemmer og udnævnte et af disse, MOREAU, til sin Commissair; han udstedte en ikke slet skreven Proclamation til Nationalgarden; han gav Ordre til at spare paa Ammunitionen, forbød Officererne at skyde paa Fjenden »for Fornøielsens Skyld» og paabød, at der kun maatte udbetales Sold til de Soldater, der mødte, da »Antallet af de Artillerister,

der fik Sold, var betydeligt, hvorimod Antallet af dem, der betjente Kanonerne, var yderligt indskrænket.

Communens Armee var snarere aftagen end tiltagen siden d. 18. Marts, hvorimod Versailles-Armeen ikke blot for hver Dag voxede i Antal, men ogsaa i indre Styrke og nu var Communens saa langt overlegen, at Kampens Fortsættelse kun kan forstaaes, naar man ikke blot seer hen til den Tapperhed, Communens Tropper udviste, men tillige til den Sendrægtighed, Versailles-Armeen rykkede frem med og hvortil — som sagt — Aarsagen navnlig maa søges i andre, ikke-militaire Grunde: Hensynet til Landet, til Nationalforsamlingen og til Paris. Af Hensyn til Stemningen i Landet kunde Thiers, som vistnok nu stolede paa Versailles-Armeens Troskab, ikke udsætte sig for nogetsomhelst militært Uheld og gik derfor overdrevet forsigtig tilværks; af Hensyn til Nationalforsamlingen, som vilde erobre Paris, var Thiers tvungen til at fortsætte Angrebsarbejderne; men han haabede dog bestandigt paa, at Paris kunde skaanes, at Communen skulde blive kuldkastet ved indbyrdes Stridigheder eller at dens Tilhængere skulde indse det Haabløse i Kampen og opgive den. Alle disse Hensyn kunde have deres Berettigelse; og man skylder Versailles-Armeen at fremføre dem; thi hvormange Lovtaler Regjeringen end holdt over sin Armee og dens navnkundige Chefer, hvor ofte Thiers end gjentog, at Angrebet lededes efter Planer, der opvakte alle Fagmænds Beundring, hvor mange Udmærkelsestegn, der end uddeltes, saa staaer det fast, at den talrigere, vel organiserede, godt forsynede, disciplinerede Versailles-Soldater-Armee behøvede et Halvt Hundrede Dage til at kaste den løse, slet førte Pariser-Milits-Armee indenfor Voldene — og Versailles-Armeen kom dog før, end den havde ventet.

Efter Fort Issys Fald rettedes den voldsomste Beskydning mod Fort Vanves og Fort Montrouge, mod Bastionerne bagved og mod Kanonbaadene i Seinen. D. 8. Mai aabnede et stort Batteri ved Montretout, Nord for St. Cloud, paa 70 svære Pjecer Ilden mod Le-Point-du-jour; Natten mellem d. 8. og 9. Mai over-skred Linietropperne Seinen og satte sig fast i Billancourt og

Boulogne; den følgende Nat kastede de en Bro over Floden ved Sèvres, opkastede Batterier paa høire Seinebred og beskød Kanonbaadene; Forterne Vanves og Montrouge bleve d. 11. og 12. stærkt angrebne, d. 13. var Fort Vanves ikke længere holdbart, de Federerede trak sig tilbage og det blev besat af Linien. Paa Paris' vestlige Side vare Communens Tropper tildels trængt ind bag Volden; d. 13. aabnede General Clinchant Ilden paa en Angrebslinie fra Søen i Bois de Boulogne indtil Neuilly mod Bastionerne fra Point-du-jour indtil Porte de la Muette, der tillige beskødes i Ryggen fra Issy; i Neuilly og Asnières fortsattes Kampen; fra Mont Valérien, Courbevoie og Bécon beskødes Enceinten og Terrainet bagved: om l'Arc de Triomphe og Butte Montmartre. Paa høire Fløi tog Linien den 10. Mai Landsbyen Bourg; men forøvrigt var Kampen her staaende.

Dette overvældende Angreb kunde de Federerede ikke modstaa. Fort Issy tabtes d. 9., Fort Vanves d. 13., Kanonbaadene, som ikke kunde udholde den krydsende Ild fra Montretout, Billancourt og Issy bleve d. 12. trukne tilbage og lagt op; Bastionerne fra Point-du-jour til Porte Maillot, som beskødes i Fronten af Batterier paa begge Sider af Seinen og i Ryggen fra Issy, vare i en ynkelig Forfatning; Portene St. Cloud, Auteuil, Passy, la Muette, Maillot, les Ternes laa i Grus. Ganske vist forsvarede Communen tappert de tre Forter, der endnu vare i dets Haand, understøttede dem fra de bagvedliggende Bastioner, af hvilke flere og flere tog til Orde og lod de svære Kanoner fra Trocadéro, l'Arc-de-Triomphe og Montmartre spille. Men Fjendens Ild var for voldsom; Linietropperne gav ikke de Federerede Noget efter i Udvikling af personligt Mod i denne morderske Kamp, og Pariserne tabte Terrain.

Delescluzes rastløse Enegi kunde ikke bøde paa hans Mangel paa militairt Omdømme. For ham havde der kun været Et at gjøre: at søge snarest muligt at danne en tilbagetrukken Linie indenfor Voldene og at arbeide af al Magt paa Skandsers Anlæg paa de høie Punkter. Men den eneste af Communens Styrende, som havde indset Nødvendigheden heraf: ROSSEL, var ikke længere i Embede. For den Mulighed, at Versailles' Tropper skulde trænge

over Voldene, fik de tre Generaler: DOMBROWSKI, LA CÉCILIA og WROBLEWSKI, foruden deres udenbys Commando over henholdsvis høire Fløi, Centrum og venstre Fløi, tillige Commandoen over den Del af den indre By, der stødte op til deres Part af Enceinten og de »havde følgelig Ansaret for Udførelsen af de indre Forsvars-Arbejder«, det vil sige: Bygning af Barricader, for hvilke Ledelsen overdroges til en Ingenieur-Directeur, da den store Barricade-Bygger GAILLARD var bleven fornærmet og havde indgivet sin Demission.

Det er mærkeligt at se, at Communens Ledere troede ved disse Forholdsregler at kunne standse Versailles-Armeen inde i Paris. Der var endog nogle af de mest Exalterede, der i deres blinde Raseri ansaa det for en Fordel, om Linien forcerede Enceinten, da saa den frygtelige Gadekamp skulde begynde, i hvilken de mente, at Parisernes Mod maatte knuse Armeen.

Communens Førere havde tidt nok udtalt, at de vilde føre Kampen til det Sidste »og endnu derefter«. Herimod er der Intet at indvende. Det maa blive de Krigsførendes Sag om de ville indgaa paa de Betingelser, deres Modstandere byde dem eller om de foretrække at forsøge Krigslykken til sidste Mulighed, ja, selv naar Krigen er haabløs, naar der ingen Chance gives mere, hellere ville falde med Sværdet i Haand, end overgive sig. Da Linie-Armeen først havde bestøget Voldene, vare de Federerede tvungne til Kamp; thi Overgivelse, det var Døden.

Hvorledes man vilde føre Kampen, var tidt nok udtalt: fra Barricade til Barricade, fra Hus til Hus, hellere begrave sig under Byens Ruiner, end give sig i Fjendens Vold.

I Bladene læste man dagligt Artikler i samme Aand, som f. Ex. følgende af JULES VALLÈS, Medlem af Communen:

»Man har givet os Oplysninger af den største Vigtighed, for hvis Paalidelighed vi ville indstaa. Man har taget visse Forholdsregler, saaledes at ikke en eneste fjendtlig Soldat kan komme ind i Paris. Forterne kunne blive tagne, et efter et. Voldene kunne falde. Ingen Soldat skal trænge ind i Byen. Dersom Hr. Thiers er Chemiker, vil han forstaa os. Lad Armeen faa det

at vide! Paris seirer eller, hvis det falder, opsluger det Seierherreerne i en fælleds forfærdelig Undergang«.

At de Federerede forsvarede sig fra Plads til Plads, sprængte, hvad der stod dem iveien, satte Ild paa de Huse, deres Modstandere

Under Bombardementet.

stod i Begreb med at besætte eller paa dem, der skulde dække Tilbagetoget — derimod er Intet at indvende. Krig er ikke Leg. Det er ikke Hensigten at gjøre Rabalder og lave Fyrværkeri. Man benytter alle de Midler, som Konst og Videnskab stille til Ens

Raadighed og som kunne være En selv til Gavn, Fjenden til Fordærv og Undergang. Naar man angribes, forsvarer man sig: Maalet helliger Midlet! Herimod er det taabeligt at opstille Humanitetsregler, thi Krigen er inhuman. Hvad der er til eget Gavn og Fjendens Skade, det er lovligt Krigsmiddel. Anderledes stiller det sig med Ødelæggelser, som kun ske af Ødelæggelseslyst.

Naar de Federerede — og blandt dem Communemedlemmer — talte om at sprænge hele Paris i Luften, saa kan man vel paa dem anvende Rossels Ord om Forsvarerne af Fort Issy, at det var mere umuligt for dem end at forsvare Byen. Det, der er sagt om, at store Qvarterer vare underminerede, er Usandhed; det ligger i Sagens Natur. Hvis de Federerede derimod havde undermineret og til Sprængning forberedt visse vigtige Punkter, der sandsynligvis kunde være af særlig Betydning for Fjenden, havde det været fornuftigt af dem og godt Krigsforetagende. Hertil kunde de finde fuldstændig tilstrækkelig Anvendelse for de Brandstoffer, de samlede.

At Communen forberedte Paris' Ødelæggelse ved at ophæve Brandcorpsen, er urigtigt. Decretet herom er af 12. April og bestemmer, at Paris' Brandcorps er ophævet som militært Corps og fra samme Dag gjenoprettet som civilt Brandcorps — altsaa var det kun en Navneforandring. At der under Kampen i Paris blev ødelagt Pomper, er ikke umuligt, da der skete mange unyttige Ødelæggelser; men det var ikke Grunden til, at der blev hentet Sprøiter fra Provindserne; Grunden var den, at det parisiske Brandcorps viste sig at være utilstrækkeligt; men det existerede, det betjente sine Sprøiter og det tvang Forbigaaende til at pompe med — jeg har selv arbejdet ved dem. At Communens Tilhængere ere blevne beskyldt for at have sprøitet med Petroleum, skal jeg kun omtale for at vise, til hvilken Høide Lidenskab var stegen, for at slige taabelige Paastande kunde finde Tiltro.

Her kunde det maaske være rimeligt at omtale de organiserede kvindelige Brandstiftelsescorps: *Petroleuserne*. Petroleuserne som organiseret Corps er en Spas, en *Blague*, som en eller anden Blagueur

har fundet paa og maa have moret sig kosteligt over at se flyve, ikke blot over hele Paris i et Nu, men over hele Verden.

Petroleusernes Opgave skulde bestaa i at snige sig omkring i de Qvarterer, Linietropperne efterhaanden besatte, for her at sætte Ild paa med Petroleum, som de havde skjult under deres Klæder; thi i de Qvarterer, som holdtes af de Federerede, vare de overflødige, da Communens Tropper jo her aabenlyst kunde sætte Ild paa, hvor de maatte finde det hensigtsmæssigt. Det Hele har megen liden Udsigt til at lykkes: om Natten var al Færden paa Gaden forbudt, om Dagen stod Beboerne udenfor hvert Hus i disse Tider og vilde vistnok opdage, hvis en Petroleuse skulde putte en Flaske Petroleum ned ad en aabenstaaende Kjælderluge og formodentlig en tændt Svovlstik bagefter — medmindre der skulde være et særegt Tændeapparat paa Flasken; sindrigt indrettede Petroleumsflasker har jeg dog ikke hørt Tale om.

Jeg har seet mange Petroleuser i Paris, baade levende og døde, men jeg har ikke seet noget Bevis paa deres Virksomhed. Hermed være nu ingenlunde sagt, at Communens Tilhængere ikke have sat Ild paa mange Bygninger, hvis Brand aldeles ikke kunde gavne Forsvaret; jeg skal tvertimod senere vise, at dette var Tilfældet. Men organiserede Petroleumscorps eksisterede ikke. Af den Masse Petroleuser, der førtes til Versailles, ere kun ganske faa blevne dømt af Krigsretterne for at have sat Ild paa og disse have ikke henhørt til noget Corps; de have sat Ild paa af egen Drift i de af de Federerede besatte Qvarterer.

Derimod havde Communen imod Slutningen af sit Regimente armeret frivillige Kvindecorps, ikke med Petroleumsflasker, men med Geværer »for at stimulere Krysternes Egenkjærlighed«; engang — d. 15. Mai — har endog nogle Communemedlemmer holdt Revu over et saadant Corps paa 2000 kvindelige Soldater i Tuilerigaarden; men de have ikke taget Del i Kampen som sluttet Trop, hvorimod en Del af dem spredt have kæmpet i Nationalgardens Rækker inde i Paris.

Velfærdscomiteen havde faaet fuld Myndighed over alle Bestyrelsesgrene og kunde ind- og afsætte Embedsmænd uden Communens Samtykke — og den gjorde Brug af sin Magt.

Den udstedte strax en Proclamation, hvori den siger, at den »ubarmhjertigt vil bryde al Modstand«, og ved en Voldshandling, rettet mod Republikkens Chef, viste den, hvorledes den vilde optræde.

Anledningen hertil var en Proclamation: »Fra den franske Republiks Regjering til Pariserne«, som d. 8. Mai opsloges paa Gadehjørnerne i Paris og hvori Regjeringen siger, at den om meget faa Dage vil være i Paris, hvorfor den endnu engang opfordrer Beboerne til at gjøre Stormen unyttig ved at aabne Portene for den lovlige Regjering. Den meget lange Proclamation var temmelig uheldig og gjorde intet Indtryk. Communen optrykte Proclamationen i sin *Journal officiel* med følgende Tilføielse:

»Royalisterne i Versailles have i deres *Officiel* ladet indrykke dette Væv af Løgne og Bagvaskelser, som, henvendt til Pariserne, i Virkeligheden er bestemt for Provindserne, der ere ifærd med at glide fra dem«.

Velfærdscomiteen svarede med følgende Decret:

»I Henhold til Placaten fra Hr. Thiers, som kalder sig Chef for den franske Republik;

i Betragtning af, at denne Placat, trykt i Versailles, er bleven opslaaet paa Paris' Mure efter bemeldte Hr. Thiers' Ordre;

at han i dette Document erklærer, at hans Armee ikke bombarderer Paris, skjøndt Kvinder og Børn hver Dag falde som Offre for Versailles Kugler;

at han opfordrer til Forræderi, idet han indseer Umuligheden af med Vaabenmagt at beseire Byens heroiske Befolkning:

befaler Velfærdscomiteen:

I. Der skal af Domaine-Administrationen lægges Beslag paa Thiers' rørlige Gods.

II. Thiers' Hus paa Georges-Pladsen skal sløifes.

III. Den *øieblikkelige* Udførelse heraf overdrages Borgerne Fontaine og Andrieu.

Paris 21 Floréal Aar 79 [11. Mai 1871.]

ANT. ARNAUD, EUDES, GAMBON, RANVIER«.

Decretet, hvortil forresten Ideen var givet af Rochefort, som flere Gange havde skrevet derom i sit Blad, udførtes strax, og »som Svar paa Thiers', Bombardeurens Taarer og Trusler« blev det bestemt, at alt Linned, som foresandtes, skulde tilfalde Ambulancerne, alle Konstgjenstande sendes til Musæerne, Bøgerne til Bibliothekerne, de rede Penge, som maatte komme ind, gives til Enker og Forældreløse fra Krigen. — Nationalforsamlingen vedtog at holde Thiers skadesløs.

Derefter forskrækkede Velfærdscomiteen Folk ved følgende Proclamation, hvortil Anledningen var Opdagelsen af en Del trefarvede Baand:

Thiers' Hus.

»Borgere!

Communen og Republikken er undsluppen en Dødsfare. Forræderiet er gledet ind i vore Rækker. Reactionens Guld, spredt ud med begge Hænder, har endog blandt os fundet Sjæle, der vare tilkjøbs. Rømningen af Fort Issy, hvorom Bekjendtgjørelsen skete ved en skændig Placat fra den Usling, der overgav Fortet, var den første Act i Dramaet: et monarchisk Oprør i det Indre samtidigt med vore Portes Udlevering. Men endnu denne Gang har Seieren fulgt Retten. Alle Traadene i denne skumle

Sammensværgelse ere i vore Hænder; Størstedelen af de Skyldige ere fængslede. Er Forbrydelsen forfærdelig, skal Straffen blive exemplarisk. Retfærdigheden skal blive tilfredsstillet.

Borgere!

Revolutionen kan ikke beseires; den skal ikke blive det. Men Folket skal vide, at af dets Aarvaagenhed, af dets Energi, af dets Enighed afhænger det endelige Udfald. Lad alle Øine være aabne; lad alle Arme være beredte til uden Barmhjertighed at ramme Forræderne.

L'Hôtel-de-Ville, d. 12. Mai 1871.

Velfærdscomiteen.

For at opdage saadanne fæle Sammensværgelser og udføre den exemplariske Straf udnævntes FERRÉ til Delegeret for Sikkerheden istedenfor CURNET, som Communen ikke ansaa for tilstrækkelig energisk.

Til Ferrés Bistand befalede — ikke Velfærdscomiteen, men et enkelt af dens Medlemmer, der nu optraadte aldeles egenraadigt — BILLIOT et Central-Politi-Commissariat oprettet i hvert Mairi.

Men Velfærdscomiteen troede sig endnu ikke sikker ved foruden en Procureur, en Delegeret og en Commission for Sikkerheden at have et Politi-Commissariat i hvert Mairi; den vilde have Øie med og Tag i enhver Indbygger og udstedte derfor følgende Ordre:

»Velfærdscomiteen befaler:

I Betragtning af, at Regjeringen i Versailles, som ikke med Magt kan beseire Paris, søger at indsnige hemmelig Agenter, der skulle virke ved Forræderi:

I. Enhver Borger skal være forsynet med et Identitets-Kort, indeholdende hans Navn, Profession, Alder, Bopæl, Legions- og Compagni-Nummer, ligesom hans Signalement.

II. Enhver Borger uden Kort arresteres og frigives først efter at have bevist sin Identitet.

III. Kortet udleveres ved Politi-Commissairenes Omsorg efter tilforladelige Papirer og til paalidelige Vidners Udsagn.

IV. Al Svig vil blive strengt straffet.

V. Forevisning af Identitets-Kortet kan forlanges af enhver Nationalgarder.

VI. Den Delegerede for Sikkerheden og Mairerne skulle udføre denne Befaling snarest muligt.

Hôtel-de-Ville 24 Floréal Aar 79.

Velfærdscomiteen.

Det viste sig, at der maatte Maaneder til for at udføre denne Befaling; derfor var der heller Ingen, der brød sig om at faa Kort, og den taabelige Ordre kom kun til at staa som et Bevis paa Exaltation.

Toogtyve af Communens Medlemmer, deriblandt de fleste Socialister, havde til Hensigt ved en Erklæring i Mødet d. 15. at standse disse Voldsomheder, som de misbilligede. Men Majoriteten, som kaldte sig »den radicalt revolutionnaire Afdeling af Communen«, udeblev fra Mødet. Denne Fraction havde siden det stormfulde Møde d. 9. oftere havt Sammenkomster efter PASCHAL GROUSSETS Indbydelse i 1. Arrondissements Mairi ved Louvre. Da der saaledes intet Møde kunde holdes d. 15., udstedte Minoriteten, de mere Maadeholdende, en Erklæring, som de lod indrykke i Bladene, og hvorefter de, da Communen havde afgivet sin Myndighed til Velfærdscomiteen, hvad de fordømte, ikke for Fremtiden vilde give Møde i l'Hôtel-de-Ville, men virke i Arrondissementerne og deltage i Kampen om Voldene.

I det næste Møde angreb Paschal Grousset Minoritetens Medlemmer paa det Voldsomste, fordi de »som nye Girondiner« vilde svigte, og han udstødte Trusler imod dem. Majoriteten vedtog »at ville glemme Minoritetens Opførsel, hvis den vilde tilbagetage sin dadelværdige Erklæring«; men det hjalp ikke: Minoriteten opgav Deelagtighed for Fremtiden i Beslutningerne og Communens Raad bestod nu kun af de Voldsomste; men Minoritetens Medlemmer vedblev at virke fra Mairierne; og desuden laa Tyngdepunktet ikke længere i Communen, men i Velfærds- og Centralcomiteen.

Centralcomiteen dominerede ganske Velfærdscomiteen og besatte derigjennem alle vigtige Poster. D. 15. Mai blev den militaire Commissions fem Medlemmer afløst af syv af Centralcomiteens Medlemmer, blandt dem BERGERET, som atter var kommen til Ære; d. 16. ansattes der Civilcommissairer hos Generalerne DOMBROWSKI, LA CECILIA og WROBLEWSKI; alle militaire Ordre udgik fra Centralcomiteen; den paatog sig paa egen Haand at søge efter Vaaben og Værnepligtige; den bestemte, at alle Jernbanetog skulde standses og undersøges; den foretog Arbejder til at bringe de Tog, der ikke lystrede, ud af Sporet; et af dens Medlemmer, MOREAU, udnævntes til Directeur for Intendanturen, Commandantskabet blev flyttet til Centralcomiteens Bureau i Krigsministeriet; Telegrafvæsenet underlagdes Krigsministeriet; og Legionscheferne fik Ordre til at sende Delegerede til Krigsministeriet, hvilket vil sige til Centralcomiteen.

Efterat Communen havde afgivet sin Magt til Velfærdscomiteen og denne sin til Centralcomiteen, tabte det store Publikum Interessen for Communens Møder og fulgte dem kun, forsaavidt de gav Anledning til voldsomme Optrin eller Scandaler.

Et af Communens Medlemmer, Borger E. CLÉMENT blev overbeviist om at være en tidligere Politispion; Raoul Rigault sendte ham til Mazas.

I Intendanturen opdagedes storartede Underslæb. For at sætte en Stopper herfor vedtog Communen: »Indtil Krigens Ophør ville alle Embedsmænd, der ere beskyldte for Udpresning, Underslæb eller Tyveri blive stillede for Krigsretten; den eneste Straf for de Skyldige er Døden«. Denne Forholdsregel var ikke ilde og kunde godt have fundet Anvendelse andre Steder. I Krigstid maa Meget overlades til Ærligheden, der gives god Leilighed til Bedrageri og det er vel ikke ubilligt at sætte den høieste Straf for dem, der benytte Landets ulykkelige Stilling til at gjøre sig ulovlig Fordel.

Communens udydige Officerer bleve tagne alvorligt i Skole.

I *L'Officiel* for d. 17. Mai staaer der:

»Officerer af Nationalgardens Stab, som manglede ved deres Tjeneste for at svire med løsagtige Fruentimmer hos Restaurateur Peters, ere igaar blevne arresterede efter Velfærdscomiteens Ordre. De ere blevne sendte til Bicêtre med Skovl og Hakke for at arbeide paa Løbegravene. Fruentimmerne ere blevne sendt til Saint Lazare for at sy Sandsække«.

En Mand, der vedblivende interesserede Pariserne, var LULLIER. Da de completerende Valg til Communen fandt Sted, lagde Lullier sine tre ladte Revolvere tilside for at stille »sit Hoved, sin Arm og sit Liv, der var gaaet hen med at studere Krigskonsten«, til Vælgernes Disposition. Tiltrods for disse lokkende Tilbud blev han ikke valgt og skrev da i Rocheforts Blad en Del overlegne Artikler om »Sandheden i den militaire Situation«, hvori han slemt medtog »Communens unge Mennesker«. Da han end ikke som Ex-Marine-Officer blev optagen blandt Communens Ferskvands-Skipperer, talte han i Klubberne imod Communen og blev i den Anledning atter sat fast og puttet i Mazas. Men det lod ikke til, at Mazas' Mure vare mere uoverstigelige for ham end Conciergeriets; ialtfald skrev han et Par Dage efter i *Le Mot d'Ordre*:

»Min kjære Rochefort!

Jeg er lige undvegen fra Mazas, hvor man havde indespærret mig som skyldig i Fort Issys Fald, skjøndt jeg ikke har havt Commando i sex Uger. Det er Beskyldningen fra Mont Valérien om igjen. Dersom Vanves falder, vil man uden Tvivl sige: det er Lulliers Skyld«.

Lullier kom imidlertid ikke mere til at spille nogen Rolle i Paris.

Vennen ROCHEFORT, som paagrund af selvskrevne og optagne Artikler i *Le Mot d'Ordre* ikke længere troede sig sikker i Paris, gjorde et Forsøg paa at flygte til Belgien, men blev fanget af Regjeringsmyndighederne og ført til Versailles, hvor han dog

slap med at blive dømt til *La Nouvelle Calédonie*; senere flygtede han derfra; ved en Amnesti kom han tilbage til Frankrig; under Communen var han bleven Marquis, idet hans Fader var død.

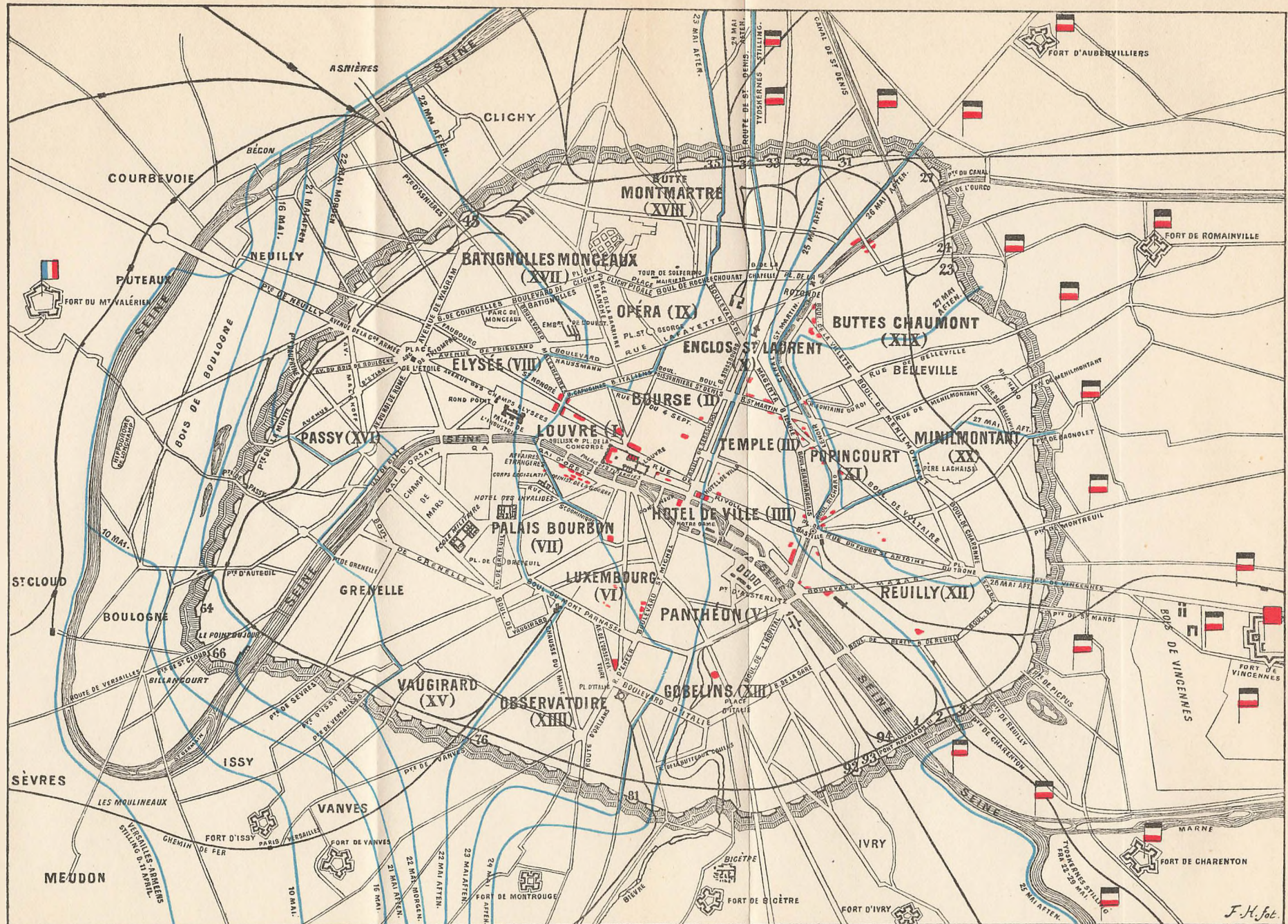
Med Rocheforts Flugt gik *Le Mot d'Ordre* ind, og efter de sidste drabelige Indhug, som Raoul Rigault havde foretaget paa Pressen, var der nu kun 17 Blade tilbage, der alle sluttede sig om Communen.

Der havde i Communens Møder ofte været Tale om den barbariske Maade, hvorpaa Krigen førtes. D. 13. Mai udsendte PASCHAL GROUSSET en Note, hvorefter Communen i Et og Alt tiltræder Genferconventionens Bestemmelser om Saarede og hvori Versailles' Krigsførelse stærkt angribes.

At Communen behandlede sine faa militaire Fanger bedre end Versailles behandlede sine, er sikkert, og det er ganske naturligt. I Versailles skar man Communens Ledere og dens Forsvarere over een Kam: det var Altsammen *Rak*, det værste Udskud, Deserteurer, Forbrydere; enten man fik fat i en menig Soldat, en Officer eller et Communemedlem var ligemeget: det var *et Stinkedyr*. I Paris derimod kastede de Federerede hele deres Had paa Ministrene, Nationalforsamlingen, Officererne, Gendarmerne, hvorimod de menige Soldater betragtedes som beklagelsesværdige Folk, der bleve tvungne til at kæmpe mod deres egen Overbevisning og som Intet hellere ønskede end at slutte Fred med eller endog gaa over til de Federerede; Communen rettede derfor heller ikke sine Beskyldninger mod Soldaterne, men mod *Attilaerne* Vinoy, Galiffet osv., kort sagt: mod de Befalende.

Et virksomt Middel til at standse Versailles' Grusomheder mente Communen at have i Gidslerne.

I Communens Møde d. 17. Mai oplæste URBAIN en Rapport, hvorefter en Sygepleierske skulde være bleven skændet og dræbt af Linietropperne, og han tilføjede: »Jeg forlanger af Communen eller af Velfærdscomiteen en Bestemmelse om, at ti af Gidslerne skulle skydes inden 24 Timer til Gjengjæld herfor, de fem høitideligt i det Indre af Paris, de fem andre ved Forposterne, hvor Mordet foregik«.

KAMPEN OM PARIS 11. APRIL—29. MAI 1871.

Fort de Mont Valérien var i Versailles-Regjeringens Besiddelse før Angrebet mod Paris begyndte. De blaa Streger betegne Versailles-Armeens Fremskriden. De røde Pletter betegne de under Kampen i Paris nedbrændte Bygninger. De sort-hvid-røde Flag betegne Tydskernes Stilling under Kampen i Paris. Fort de Vincennes overgav sig først efter Paris' Indtagelse.

AMOUROUX raadede til at tage Præster, da Versailles holdt mere paa dem end paa Soldater.

RAOUL RIGAULT mente, at under disse Omstændigheder vare de Midler, der stode til hans Raadighed, ingenlunde tilstrækkelige.

Der indgaves flere Forslag, indtil man sluttelig enedes om at vedtage Følgende:

»I Henhold til Decretet af 5. April 1871 forlanger Communen den øieblikkelige Udførelse af dette Decret og gaaer over til Dagsordenen«.

Decretet bestemmer, som omtalt, at Enhver, der er overbevist om Forbindelse med Versailles, er Gidsel, og at Execution af en af Communens Soldater eller Tilhængere strax skal efterfølges af det tredobbelte Antal Gidslers Skydning.

Communen skred endnu ikkê til Udførelsen af sit Decret; og da senere nogle af Gidslerne bleve skudte, havde Versailles begaaet saa store Ugjerninger, at — om end Verden har Ret til at udtale sin Dadel over begge Parter — der ingen Anledning var for Versailles til oprørt at raabe ud over Verden: »Communens Niddinger have dræbt de uskyldige Gidsler«; thi Raabet maa kvæles i de Strømme af uskyldigt Blod, det selv har ladet flyde. Og er der Undskyldning for Nogen, er det for Communen: dens Tilhængere myrdede Gidslerne i egen Dødsangst.

Dagen efter, at Communen havde taget ovennævnte Bestemmelse, som ikke blev udført, fældede dens Undergivne en arbitrair Dødsdom, ikke over et Gidsel, heller ikke over en fangen Soldat, men over en Pariser-Gadedreng, der var tagen i Boulogneskoven og som tilstod at have besørget Meddelelser mellem Linietropperne og Versailles' Tilhængere i Paris for Betaling. Dommen fuldbyrdedes næste Dag.

JOHANNARD fortalte denne Begivenhed i Communens Møde og tilføiede: »Da denne Handling forekommer mig at være af Vigtighed, har jeg ment at burde give Meddelelse derom til Communen og jeg tilføier, at jeg i lignende Tilfælde vil handle paa samme Maade. Jeg har indsendt Beretning derom til Krigsministeriet

og beder nu blot Forsamlingen constatere min Nærværelse, da jeg strax maa afsted igjen«.

Til at dømme egne Troppers Forseelser havde Communen indstiftet Krigsretten, hvis Forhandlinger givte et Indblik i Hærens slette og løse Organisation og gjør det end mere ufatteligt, at Linietropperne havde saa lang Tid nødvendig for at bemægtige sig Paris.

Jeg skal tage et Exempel:

D. 19. Mai fremstilledes for Krigsretten en Oberst, som havde været Commandant for Fort Issy og imod hvem der var rettet følgende Anklage:

»Fuldstændig Uorden; absolut Mangel paa Aarvaagenhed; man er nødsaget til at slaa med Kolben paa Porten for at gjøre sig bemærket. Vi fandt Commandanten, blødt liggende i en Seng«.

Den Anklagede forklarede:

»Det er mig, som har begyndt Bevægelsen d. 18. Marts. Dengang fik jeg Befaling over l'Hôtel-de-Ville, i hvilket jeg opholdt mig i ni Dage og Nætter uden at sove mere end enkelte Øieblikke. General Cluseret sendte mig til Fort Issy, som jeg forefandt i den største Uorden; Commandanten var snydefuld; ligesaa de Officerer, han havde om sig. Jeg var næsten bange. Jeg sendte Commandanten bort. Portene vare aabne og manglede Laase; jeg lod saadanne gjøre paa egen Bekostning. Jeg udsendte Patrouiller; de Kanoner, der stod ved Barricader udenfor, vare ikke bevogtede. Man sendte mig otte Pjecer, men uden Ammunition. Tre Dage efter sendte man en Olding paa 72 Aar ud i Fortet; han skulde være Commandant; men han vilde ikke overtage Posten, medmindre jeg blev, og Besætningen vilde ikke lade mig tage bort«.

Præsidenten: »De beskyldes for at have ladet Fortet være udsat for Overrumpling«.

Den Anklagede: »Umuligt hvor jeg er Commandant«.

Præsidenten: »Har De eller har De ikke udstillet Poster?«

Den Anklagede: »Der manglede to; derfor er jeg ansvarlig«.

Et Vidne, som havde været Pladsmajor i Fortet, erklærede, at der i 4 Dage havde været 13 Commandanter.

Præsidenten til dette Vidne:

»Har De været ansvarlig for den indre Tjeneste?»

Vidnet: »Ja! Jeg har i 11 Dage ikke skiftet Fodtøj«. o. s. v.

D. 16. Mai skulde Vendôme-Søilen falde. I flere Dage havde man været beskæftiget med at samle et flere Alen tykt Lag Halm og Gødning paa det Sted, der var bestemt til dens Leie, og de

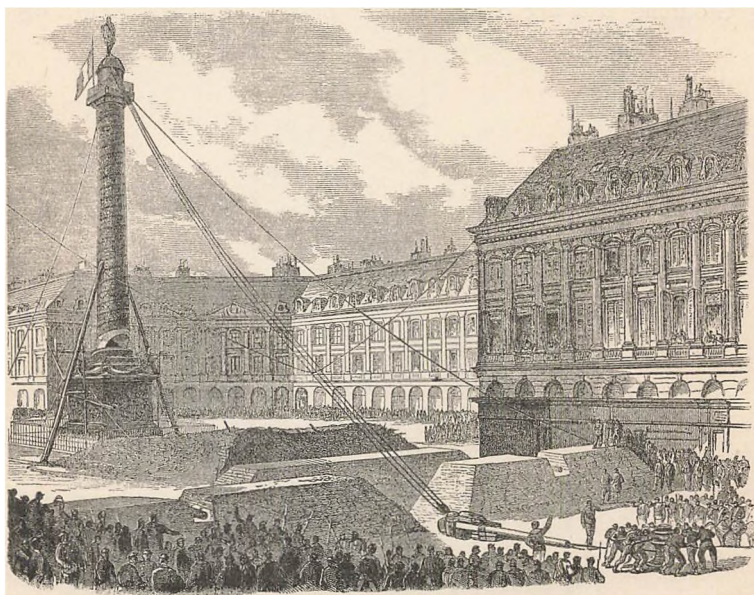
Den rode Fane anbringes paa Operaen.

Omboende havde, i den Tro, at dens Fald vilde fremkalde en Rystelse, overklistret Ruderne med Papirsstrimler, en Forholdsregel, der først var tagen paa Montmartre, da Batterierne der begyndte at spille imod Versailles' Angrebsarbeider og som snart blev almindelig i hele Paris, efterhaanden som Kampen i Gaderne begyndte. Ved denne Virksomhed fik Pariserne Leilighed til at vise deres Konstfærdighed: Strimlerne anbragtes paa en saa nydelig

og elegant Maade, at de ikke skjulte, hvad der var bagved og kun i ringe Grad skæmmede Udseendet. Gjennemført Pyntelighed er fremfor Alt Pariserne egen.

Kl. 2 skulde Søilen falde.

Der var samlet en uhyre Menneskemasse i Rue de la Paix og paa Operapladsen; Nationalgardeaafdelinger, Musikcorps og

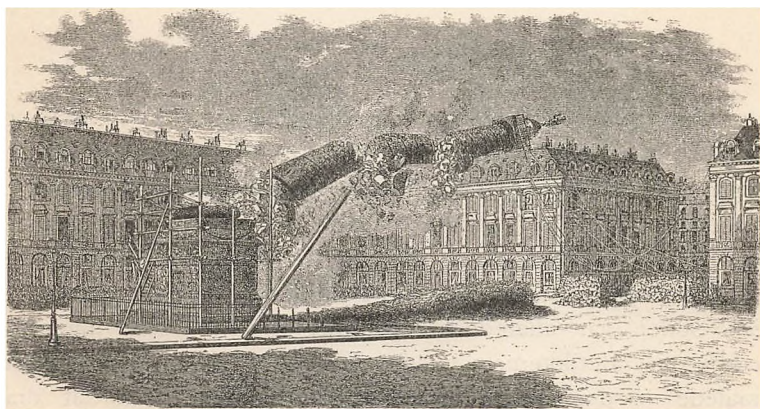

Vendômesøilen færdig til at falde.

Communemedlemmer opholdt sig paa Vendôme-Pladsen. Stilladserne vare tagne bort; Søilen stod frit, kun et Par Touge førte fra Toppen ned i Rue de la Paix, men da disse sprang, forhaledes Faldet et Par Timer. Publikum ventede imidlertid taalmodigt indtil de nødvendige Forarbejder vare trufne, og Tiden udfyldtes af en Nationalgarder, der fra den store Operas Tag klattede op paa den mægtige forgyldte Figur over Operaen og fastbandt en rød Fane paa Toppen af den Lyre, som Figuren holder op over sit Hoved.

Endelig, omtrent Kl. 5 $\frac{1}{2}$, var Alt parat. Søilen vaklede, bøiede sig og faldt med et Drøn ret ud ad Rue de la Paix, slog en dyb Fure i Grunden, og knustes idet den hvirvlede en uhyre Røgsky iveiret.

Nationalgarden spillede Marsaillaisen, røde Flag plantedes paa Fodstykket, Commune-Medlemmer holdt Taler: denne taabelige Ødelæggelse blev forherliget som en Heltebedrift.

Vendômesøilen omstyrtes.

Metallet i Søilen skulde efter Bestemmelsen have været solgt; men Brudstykkerne bleve dog for Størstedelen liggende, bevogtede af Nationalgarden.

Søilens Fald gav Anledning til følgende Dagsbefaling til Liniearmeen:

»Soldater!

Vendôme-Søilen er falden.

Preusserne havde agtet den. Pariser-Communen har styrtet den. Mænd, som kalde sig Franskmænd, have for Tydskernes Øine vovet at ødelægge dette Vidnesbyrd om Eders Fædres Seiere over det sammensluttede Europa.

Mon de haabe, disse skamløse Angribere paa den nationale Hæder, at udslette Mindet om de Soldater-Dyder, hvorpaa dette Monument var det berømmelige Symbol?

Soldater! dersom de Minder, som Søilen fremkaldte hos os, ikke længere ere indprægede i Malmet, saa staa de ligefuldt levende i vore Hjerter, og vi ville, tilskyndede af dem, give Frankrig et nyt Bevis paa Tapperhed, Opoffrelse og Fædrelandskjærlighed.

MARÉCHAL DE MAC MAHON

Hertug af Magenta^o.

Fireogtyve Timer efter, om Eftermiddagen d. 17. Mai, gik jeg paa Boulevarden, som havde iført sig sin sædvanlige Foraars-pragt. Det var herligt Veir; Solen skinnede varmt som midt om Sommeren; der var næsten Trængsel af pyntede Spadserende; Skydningen havde man vænnet sig til, og hørte den ikke mere end Avisskrigernes skræmmende Nyheder; Catastrofen med Vendôme-Søilen var allerede en gammel Historie, som Ingen gad snakke om, Butikkerne vinkede, Vognene rullede, Pariserinderne straaledede — der maatte noget ganske Særegt til for at drage Opmærksomheden bort fra Flaneringens Glæder.

Pludseligt lød der et forfærdeligt Brag, en tre, fire voldsomme Stød, et Drøn saa stærkt, at man selv i disse drønfulde og skuerige Dage standsede for at lytte og speide. Mod Syd hævede der sig langsomt en hvid Røgsky, som en Klokke eller en uhyre Vandmand, mod den blaa Himmel; over Skyen svævede en rød glimrende Ballon og kastede af og til sine hvide Blade ud, der flagrede ned og spredte sig.

Skulde Paris virkelig være undermineret? Var det en Mine, der sprang for tidligt? Eller har maaske Linien ubesindigt besteg et Bastion, som nu bliver sendt tilveirs?

Et Øieblik efter vidste hele Paris, at det var et Ammunitions-Magasin i Avenue Rapp ved Champ de Mars, som var sprunget i Luften.

Næste Morgen gik jeg derhen.

Paa lang Afstand fra Stedet vare Ruder sprængte; jo nærmere man kom, des større blev Ødelæggelsen; Døre og Porte vare slaade ind, Tage lettede eller kastede af, Mure revnede og væltede, Glas, Tagsten, Indbo, Klædningsstykker laa i en Dynge med Menneske-Stumper og halvt brændte Mennesker, Alt smeltet sammen til en uformelig Masse. En Del Barakker paa Champ de Mars vare som blæste bort; helt ovre paa den anden Side af Seinen, over Tusinde Skridt fra Explosions-Stedet, havde Stødet virket. Døde, saarede, flængte Mennesker bleve slæbte frem fra de nedstyrtede Huse. Offrenes Antal var omtrent 150, blandt dem en Vagt af Nationalgarden, som var fuldstændig forsvunden.

Explosion i Avenue Rapp.

Denne Ulykke havde dog ikke havt det Omfang, man først troede; af de 500 Arbeidere, som beskæftigedes i Fabrikken, havde Størsteparten forladt Stedet en halv Time før sædvanligt; heri og i nogle andre Tilfældigheder mente Communen at se et Bevis paa en Forbrydelse. Der foretoges flere Arrestationer, og Velfærds-comiteen udstedte følgende Proclamation:

»Regjeringen i Versailles har besudlet sig med en ny Forbrydelse, den frygteligste og feigeste af alle. Dens Haandlangere have sat Ild paa Ammunitions-Fabrikken i l'Avenue Rapp og fremkaldt en forfærdelig Explosion.

Man anslaaer Offrenes Antal til over Hundrede. Kvinder, Pattebørn ere blevne sønderrevne.

Fire af de Skyldige ere i Rettens Hænder.

Paris 27 Floréal Aar 79

Velfærdscomiteen.

Næste Dag indgav Delescluze en Rapport om det Forefaldne; han gjentog Beskyldningen mod Regjeringen, men erklærede, at Tabet af Materiel var betydningsløst, da han disponerede over uhyre Masser Ammunition.

Communen vedtog, at de Saarede og de Dødes Efterladte skulde nyde samme Rettigheder, som om de havde været Soldater.

De begyndte Undersøgelser standsedes af Begivenhederne, og senere er der — saavidt jeg veed — ikke fremkommet Noget om Anledningen til denne Ulykke, som sandsynligvis skyldes Uforsigtighed.

Imidlertid gik Kampen om Paris' Volde sin jevne Gang.

Paa de to Fløie, hvis yderste Flanker vare dækkede af Tydskerne, angreb Versailles-Armeen ikke med Kraft, saaledes at Volden mod Nordvest, ved Clichy, var temmelig uskadet og her holdt Communen Terrainet udenfor indtil Seinen, og mod Syd besad Communen ikke blot de tre Forter: Montrouge, Bicêtre, Ivry, men ogsaa de foranliggende befæstede Høider: Hautes Bruyères, Villejuif og Vitry.

Versailles-Armeen holdt de tre Forter: Mont Valérien, Issy og Vanves besat og rettede herfra og fra Batterier ved Bagneux, Châtillon, Clamart, Meudon, Sèvres, St. Cloud, Montretout, Puteaux, Courbevoie, Neuilly, Bécon, Asnières og Gennevilliers en voldsom Ild mod Enceinten, navnlig mod Bastionerne om Le Point du jour, mod Portene herfra til Clichy, og mod Batterierne inde i Byen paa Trocadéro, l'Arc de Triomphe og Montmartre. D. 20. Mai om Middagen aabnedes Brechebatteriernes fra Boulogneskoven. Efter Bestemmelsen skulde Stormen foregaa d. 22. eller 23.

Forgjæves udstedte DELESCLUZE beroligende Rapporter; forgjæves stilede Velfærdscomiteen omfattende Proclamationer til Nationalgarden; forgjæves skrev Cluseret, der var kommen ud af Fængsel, til sine Colleger i Communen, at Alt kunde gjenoprettes, det var blot militair Kyndighed, det skortede paa, havde han været der, vilde det se anderledes ud — Sandheden kunde ikke skjules. Forholdenes Magt kunde Ingen kæmpe imod. Armeen var overlegen; Armeen vilde snart trænge ind over Voldene, hverken Mod eller Begeistring kunde forhindre det: Partiet var tabt.

Det *maatte* Communens Medlemmer kunne se — og de saae det.

Efter Forslag af BILLIORAY erklærede Velfærdscomiteen sig d. 20. Mai villig til at indgaa paa Underhandlinger. Billioray blev sendt til en af Mæglings-Foreningerne, bestaaende af Handlende, for at meddele den, at han var bemyndiget til i Communens Navn at slutte en Vaabenhvile paa det af denne Forening foreslaaede Grundlag, hvis vigtigste Bestemmelser vare:

»Valg af et kommunalt Raad for Byen Paris skal snarest muligt finde Sted.

Dette Raad skal udarbejde et Lovforslag om Paris' communale Stilling, hvilket Lovforslag skal forelægges for Nationalforsamlingen.

Delegerede fra Regjeringen skulle være tilstede ved Raadets Forhandlinger og skulle paase, at Raadet ikke tager administrative Bestemmelser, der staa i Strid med Lovene.

Indtil Raadet er valgt, skal en midlertidig Commission, valgt af de forskjellige Handels- og Industriforeninger, forestaa Administrationen.

Byens indre Bevogtning skal foreløbig varetages af Nationalgarden, indtil Armeen er bleven reorganiseret.

Der skal ingen Overgeneral udnævnes for Nationalgarden.

Kanonerne skulle samles i en Artilleri-Park, som skal bevogtes af en Styrke, der er sammensat af Afdelinger fra alle Arrondissementer.

En lignende Styrke skal bevogte l'Hôtel de Ville.

En fuldstændig Amnesti skal udstedes, hvorfra kun almindelige Forbrydere ere undtagne.

Saasnart Valgene ere foregaaede, skulle Fangerne frigives.

Foreningen sendte strax Medlemmer til Versailles for at henvende sig til Thiers, men fik til Svar, at han tog ikke imod om Søndagen.

De mødte da atter i Thiers' Bolig Mandag Morgen — det var d. 22. Mai

Efterhaanden som den sandsynlige Slutning nærmede sig, opkastedes det Spørgsmaal, om Kampen skulde fortsættes inde i Paris og til hvilken Yderlighed.

De mere Maadeholdende haabede paa, at Linien, naar først Voldene vare faldne, vilde standse et Øieblik og give Pariserne Tid til at bortlægge Vaabnene, for derved at skaane den haardt prøvede By.

»Det kan dog ikke være Thiers' Ønske«, hedder det i et Forsonings-Opraab, »at lægge Paris i Ruiner; hans Pligt som Statens Overhoved, hans Haab som Patriot, hans Stolthed som Menneskeven maa være at se sig som Seierherre i det uindtagne, selvunderkastede Paris.

Tage Paris med Storm! — den Tanke er frygtelig.

Men i Versailles var man af en anden Mening: *Retfærdighed*, det var Stikordet. De forbryderske Oprørsforsøg burde straffes med Lovens Strengthed, man nærede den Anskuelse, at Paris indeholdt en Hundrede Tusinde Kjæltringer og urolige Hoveder, hvis Forsvinden vilde være en Vinding for Menneskeheden og skaffe Ro, idet man glemte, at bag disse Mennesker stod en anden og talrigere Flok, hvem netop Yderligheder vilde drive til Yderligheder, hvem Blod vilde ophidse og bringe til at tage Parti.

Jeg har efter Paris' Indtagelse hørt en lille Dreng paa en 6—7 Aar, som gik med en Melkehandler, sige: »Nu gaaer den lille Henri (det var ham selv) afveien for Præsterne, fordi Patrioterne ere slaaede ihjel af Politispionerne og de Kongeligssindede. Men Patrioterne faa nok Geværer igjen, og saa gaa de ikke afveien hverken for Præsterne eller Gendarmerne, men slaae dem ihjel«. Tanken

havde han vel ikke opfundet; men den var bleven hans; Ordene vare ikke en Remse, han havde lært udenad; og ved given Leilighed vil vistnok den store Henri træffes paa Barricaderne og endnu mindes det Blod, der flød i 1871.

Sidste Gang, jeg over St. Denis tog til Versailles, traf jeg der et Par Officerer af Mac Mahons Stab.

»Nuvel!« sagde jeg »kommer Armeen snart ind i Paris? Vi begynde at længes stærkt efter den«.

»Vi komme snart«, svarede en af dem; »men vil De følge et godt Raad, saa forlad Paris. Byen vil staa i Ild og i Blod«.

Om Søndagen d. 21. Mai var der en stor Concert i Tuileri-Haven af et Par Tusinde Nationalgarde-Musikanter til Fordel for de Saarede og de Faldnes Efterladte. Det var Communens sidste Fest og den gik glimrende. Veiret var som sædvanligt udmærket: en uoverskuelig Menneskemasse fulgte den vel ledede Musik, udført paa den mest storslaaede Plet i Verden med Konstværker, Pragtbygninger og Mindesmærker til alle Sider og hvorfra man nu hørte Kanonerne uafbrudte Drøn og saa Granaterne springe i nogle faa Hundrede Skridts Afstand.

At Communen var syg, vidste Alle; men de Færreste anede, at medens den smukke Concert lød i Tuileri-Haven, bleve de første Skridt gjort til Paris' Indtagelse.

Det sydvestlige Hjørne af Paris var ikke længere holdbart, Voldene vare ødelagte, Portene laa i Grus.

D. 21. om Morgenen opgav de Federerede, der holdt dette Hjørne besat, uden Ordre den Firkant, som begrænses af Seinen, Volden og den indre Jernbane fra Seinen til Porte d'Auteuil, og de opkastede da Forskandsninger langs denne Jernbanelinie.

Mellem Kl. 4 og 5 steg en modig Mand, Civilingenieuren DUCATEL, som var Spion for Versailles, op paa en af de forladte Bastioner ved Porte de St. Cloud og viftede med et hvidt Tørklæde. En Søofficer, Capitain TRÈVE, der opholdt sig udenfor som *Amateur*,

for at opdage et svagt Sted i Volden, nærmede sig og da han havde overbevist sig om, at der ikke forelaa noget Forræderi, gav han øieblikkeligt de bagvedværende Tropper Underretning, de rykkede frem og besatte uden Modstand Porte de St. Cloud og de nærmeste Bastioner.

Saasnart Marechal de MAC MAHON, som befandt sig i Mont Valérien, fik Underretning om Voldens Besættelse, gav han sine Generaler Ordre til at rykke ind i Paris og forlagde sit Hovedkvarter til Boulogne.

Versailles' Tropper trænge ind i Paris.

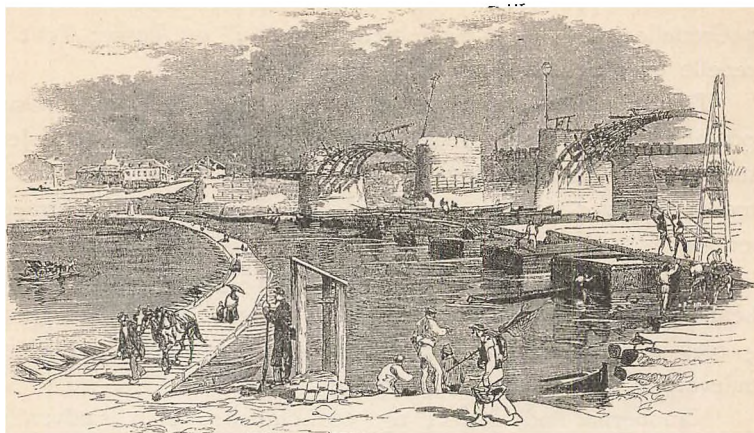
General DOUAYS Corps rykkede ind ad Porte de St. Cloud Kl. 6 $\frac{1}{2}$ og besatte den omtalte Firkant indtil Jernbanelinien; General CLINCHANT, General LADMIRAUT og General VINOY fulgte efter, Tropperne rykkede mod Nord langs Volden, aabnede Portene Auteuil og Passy, angreb Porte du Point du jour bagfra, tog den efter en kort, men hidsig Kamp, gik over Seinen paa Jernbanebroen og aabnede Porte de Sèvres og Porte de Versailles for General DE CISSEY.

Linietropperne bredte sig da paa venstre Seinebred i Vaugirard og Grenelle, paa høire Seinebred i Auteuil og Passy; Pont de Grenelle over Seinen tjente som Forbindelse.

De Federerede, som saa sig overrasket, gjorde kun en svag Modstand, de trak sig overalt tilbage, forlod den befæstede Jernbanelinie, og ved Midnat var Linien naaet til Champ de Mars og Trocadéro, hvor en Del Skyts og 1500 Fanger faldt i Armeens Hænder.

Inde i Paris vidste man Intet herom. Jeg var den Aften i Theatret *Folies Dramatiques*, hvor *Le canard à trois becs* gaves, jeg blev der til over Midnat og gik saa endnu en Timestid paa Boulevarden med et Par Bekjendte.

Kanonerne lød stærkt og vedholdende, som sædvanligt; Bladskrigerne udraabte deres Varer; udenfor Cafeerne sad Folk i Klynger; og da vi skiltes, anede vi ikke, at Kampen i Paris var begyndt, den forfærdeligste maaske, der nogensinde har fundet Sted.

Broen ved Asnières efter Krigen.

DEN 22.—28. MAI.

KAMPEN I PARIS.

DEN 22. Mai 1871 eller — om man vil — d. 2. Prairial Aar 79 kom min Portner, der tillige opvartede mig som Tjener, løbende ind til mig, hæseblæsende, rød i Hovedet, slog ud med begge Arme og udbød: »Oh! Oh!»

»Hvad er der løs?» spurgte jeg ham; men han gentog blot sit *Oh! Oh!* og det lod til, at jeg ikke kunde faa Andet ud af ham, hvorfor jeg vilde lægge mig til at sove igjen, da han fik fremstammet:

»Versailles i Paris — — man slaaes paa Place de la Concorde — — Forræderi! — Linien har tabt 40.000 Mand«; hvorpaa han løb, og jeg stod op.

Jeg var vant til hans Overdrivelser. Hver Morgen bragte han mig de nyudkomne Blade og benyttede da gjerne Leiligheden til at udvikle sin Mening om Politik og Strategi. Han havde

ogsaa sin lille Forsonings-Plan: Nationalgarden, mente han, burde tage Communen tilfange og Linien Nationalforsamlingen og saa kunde der nemt komme Fred, thi baade Paris og Provindserne vare kjede af at høre Communen snakke om Arbeiderne og Nationalforsamlingen om Republikken, hvilket ingen af dem mente Noget med. Som god Pariser var han stolt af sine Kammerater i Nationalgarden; han var selv Nationalgarder, men i hans Qvarter *marcherede* Bataillonerne ikke, som man sagde, det vil sige, at de som regjeringsvenlige ikke mødte, og der blev ikke gjort noget Forsøg fra Communens Side paa at lade dem møde; Afdelingerne vare altsaa formerede, men stillede ikke, mange af Mandskabet havde forladt Paris, og de Tilbageblevne holdt sig saa stille som muligt og havde ikke rørt sig siden hin 18 Marts, da de efter indtrængende Opfordring vare mødt i en saa lille Klat, at Synet af den ganske betog Thiers Modet. Communen foruroligede dem heller ikke siden. Paa det Strøg, hvor jeg boede, havde Communen ikke engang forlangt eller søgt efter Vaaben, og naar Communens Tropper gik igjennem Gaderne, følte de sig ikke hjemme.

Det var i Centrum af Ordensvennernes Qvarter, at jeg boede: i Rue de Choiseul, mellem Boulevard des Italiens og Rue du 4 Septembre.

Hver Dag havde min Portner Privat-Efterretninger om et eller andet forfærdeligt Angreb paa Fort Issy eller Fort Vanves eller om en Gadekamp i Neuilly, og hans Beretning endte da gjerne med, at Linien havde mistet Ti, Tyve, Tredive Tusinde Mand: hans Pariser-Stolthed overvandt hans Misstemning mod Communen. Naar jeg spurgte ham, om han troede, Paris snart faldt, rystede han leende paa Hovedet: »Nei! Nei! min Herre: Paris kan kun indtages ved Forræderi eller ved Sult. Have Preusserne taget Paris? De have kun vovet at besætte et lille Stykke af Byen efter at have udhungret den. Havde det coaliserede Europa i 1815 taget Paris, hvis ikke Joseph havde forraadt Montmartrerne? Nei! Paris kan ikke tages ved Vaabenmagt«.

At Paris var uindtageligt, var ikke nogen personlig Mening, han havde; den delte han med alle gode Borgere, blandt dem ikke faa af Communens Medlemmer.

Jeg var endnu ikke færdig med min Paaklædning, saa kom den engelske Artilleriofficer, i hvis Selskab jeg d. 3. April var gaaet til Versailles og som jeg siden ofte havde været ude med, ind til mig. Han røg med Ro sin Cigaret, spurgte til mit Befindende, fortalte, at det var udmærket Veir og først Noget efter, da han havde sat sig, sagde han: »Veed De, at Linien er i Paris? Lad os gaa ud sammen og se paa Slaget«.

Gaderne vare ganske forandrede. Butikkerne vare lukkede, Folk stod udenfor Portene eller samlede sig om Placaterne paa Hjørnerne, stille, tyst, speidende, lyttende, med urolige Blikke; en og anden Commune-Estafet sprængte ned ad Asfalten. Der var ingen Tvivl længere: Versailles var trængt ind i Paris. For Nogle var denne Efterretning Fryd og Befrielse, for Andre Død og Undergang; men Alle imødesaa Kampens Udfald med største Spænding.

I Nattens Løb var Størsteparten af Versailles-Armeen trængt indenfor Voldene.

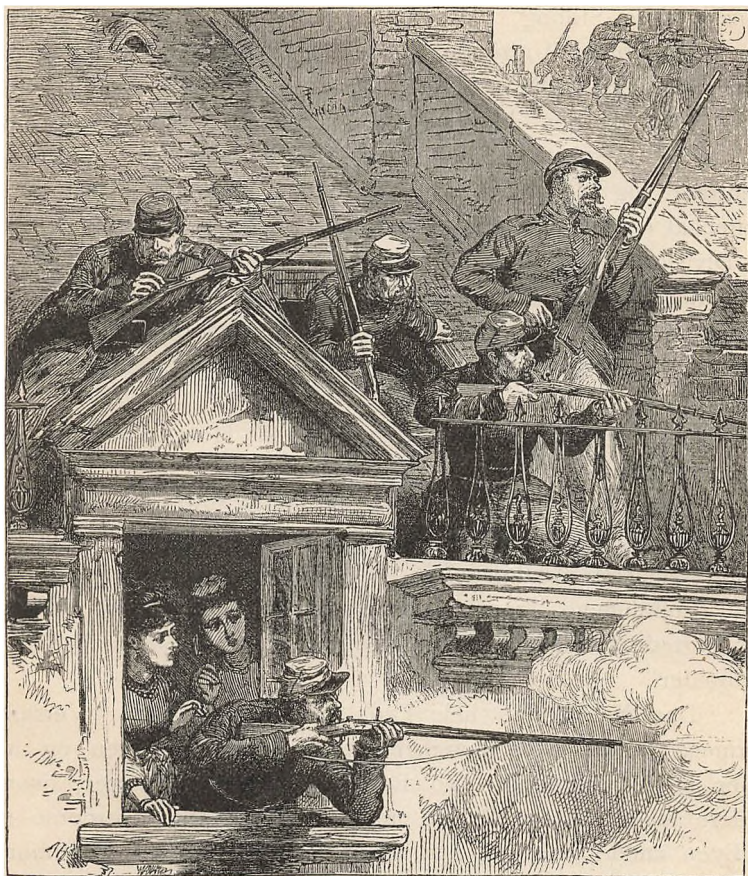
1. Corps, General LADMIRAULT som ledede Angrebet paa Vestsiden, rykkede fra Boulogneskoven om Natten Kl. 3 gennem Portene Auteuil og Passy, dreiede tilvenstre, op langs Volden.

2. Corps, General DE CISSEY, som ledede Angrebet fra Syd og stod i Forterne Issy og Vanves, rykkede gennem Porte de Sèvres og Porte de Versailles og besatte Vaugirard og Grenelle indtil Le Champ de Mars.

3. Corps, General DU BARRAIL, som hovedsagelig bestod af Rytteri og som havde Bevogtningen af Liniearmeens høire Fløi, nærmede sig til de Federeredes Stillinger Syd for Forterne Montrouge, Bicêtre og Ivry.

4. Corps, General DOUAY, som ledede Angrebet mod Point-du-jour fra Seinen til Boulogneskoven, var det første inde i Paris og rykkede op langs Seinen, besatte Broerne over Floden og be-

mægtigede sig de Federeredes Barricader og Forskandsninger indtil Trocadéro.

Indrykkende Tropper fyre fra Tagene.

5. Corps, General CLINCHANT, rykkede Kl. 9 Aften ind ad Porte de St. Cloud, fulgte Volden og Jernbanelinien tilvenstre, aabnede Porte d'Auteuil for General Ladmiraults Corps, rykkede videre, bemægtigede sig efter en kort Kamp Porte de Passy, og

tog derefter den stærkt forsvarede Porte de la Muette ved et Angreb fra Øst.

De General VINOY underlagte Tropper havde som sagt en ganske egen Stilling, idet Linie-Armeen fra sin Dannelse ifølge Decretet af 6. April igrundern bestod af to Armeer: *Angrebsarmeen* under Marechal DE MAC MAHON og *Reserven* under General VINOY. Thiers var da den ikke nævnte Overgeneral. Forholdene havde imidlertid medført, at Reserven havde deltaget i Angrebet i Centrum, og General Vinoy var derved kommen directe under Marechal de Mac Mahons Commando. Kl. 2 om Natten rykkede to Divisioner af General VINOYs Corps ind i Paris, den ene blev som Reserve for de foranværende Tropper paa Nordsiden, den anden rykkede ad Jernbanebroen ved Point-du-jour over paa venstre Seinebred for at give General de Cisseys Corps en Haandsrækning.

Marechal DE MAC MAHON forlagde sit Hovedkvarter fra Mont Valérien til Boulogne.

Tydskerne skød i Nattens Løb deres Forposter lige op til Voldene, spærrede alle Adgange mod Øst, omgav Fortet Vincennes med en Postkjæde og trak deres Reserver sammen.

Communens Tropper ydede ikke nogen kraftig Modstand, de flygtede overalt i Uorden, grebne af Forfærdelse, raabende paa Forræderi.

Den Nat kunde hele Paris have været taget. Versailles-Armeen kunde have marcheret tværs igjennem Byen og uden eller med ubetydeligt Tab besat alle vigtige Punkter, hvorved videre Modstand var bleven umuliggjort. Nationalgarderne inde i Byen anede Intet og sov roligt i deres Senge; Communens samlede Tropper vare kastede, brudte, rædselslagne og vilde ikke have kunnet staa for kraftige Angreb, selv om de vare udførte med ringe Styrke paa hvert Sted. Der fandtes kun Barricader paa ganske enkelte Steder: paa Place de la Concorde, paa Place Vendôme og ved l'Hôtel-de-Ville. Hvad det gjaldt om var: saa hurtigt som muligt, med det mindste Offer af Menneskeliv og

Materiel, at gjøre sig til Herre i Paris, at besætte de dominerende Punkter.

Men Versailles-Armeen handlede med samme Langsomhed og Træghed som udenfor Voldene, og Marechal de Mac Mahon gjorde Pariserne den Ære at tage deres By efter den Plan, »som opvakte alle Fagmænds Beundring«, og ifølge hvilken det ene Corps skulde handle i Forbindelse og i Overensstemmelse med det andet og hvorefter de Federerede skulde trænges ud af det ene Qvarter efter det andet, indtil hele Byen var kommen i Armeens Besiddelse.

Gadekamp ved en Barricade.

Det var netop Feilen, at der overhovedet var en saadan nøiagtig Plan, der skulde overholdes. Modstanden ved Volden var brudt; inde i Byen existerede der kun ringe Modstandsevne, Communen skulde først skabe den. Men hertil burde der ikke have været levnet Communen Tid. Det var ikke muligt at forudsige, hvor Hindringerne vilde være at overvinde, det ahang ganske af Tilfældigheder og Personligheder; derfor burde Liniens Chefer i fuldt Maal have kunnet benytte Forholdene, som de forefandt

dem paa Stedet, draget Fordel af den indjagede Skræk, ikke til-
ladt Fjenden at samle sig og sætte sig fast. Man kunde gjøre
Regning paa, at de Federerede vilde indskrænke sig til Forsvar,
hvis det ikke gik Linien rent galt; og det kunde det ikke, dertil
var den for overlegen; af den Grund kunde man være dristig, ja
endog forvoven. Hvis Tropperne havde faaet Ordre til overalt at
trænge saa hurtigt og saa langt frem som muligt og til stadigt at
indsende Meldinger, kunde man vente, at alle tilfældige Fordele
paa de forskjellige Steder vilde blive benyttede, uden at dog
nogen Afdeling udsattes for Tilintetgjørelse. Men man vilde ikke
have en Plan, »som Fagmænd kunde beundre«.

Vel var det ikke Førerne ganske forment at tage Initiativet;
men dette maatte dog kun ske til en vis Grad og med stadig
Hensyntagen til de andre Afdelinger: der var for hver Dag sat
hvert Corps en bestemt Opgave, et bestemt Maal. Denne Taktik
var skikket til langsomt og sikkert at føre til Maalet, man dræbte
ikke Modstanderen med et Hjertestød, man tog det ene Led fra
ham efter det andet, indtil han segnede af Udmattelse og Blodtab.
Naar man ikke brød sig om at skaane Byen, kunde denne for-
sigtige Maade være god; men man gav Fjenden Leilighed til at
samle Kræfter, forskandse sig og komme sig efter den ved
Overraskelsen foraarsagede Skræk; herved udsattes Byen for
Ødelæggelse.

Planen er Thiers'; hans Aand svævede over Angrebet mod
Paris fra først til sidst; han var Overgeneralen. Men ligesom
han indtog denne Plads, uden at nævne det, saaledes lagde han
Planen og tilskrev Andre Æren — om der var nogen Ære derved.
Thiers var ikke karrig i sin Roes over Armeen, over »de be-
rømte Generaler om deres navnkundige Chefer« og han siger i en
Proclamation, at hvem der ikke har Tillid til Planen, har ikke
Tillid til de mest prøvede Officerers Indsigt.

Her har Thiers, i Henrykkelse over sin egen Plan, gjort de
franske Officerer Uret; vistnok i bedste Hensigt. Om end Planen
som hans — Republikkens Chefs — Plan maaske var til Ære for
ham, saa behøvede den ikke at være det som Marechal de Mac

Mahons Plan. Thiers havde politiske Hensyn at tage, som vare Mac Mahon uvedkommende, og Thiers vilde have viist den franske Armee Retfærdighed ved — ialtfald bagefter — at sige, at Planen havde maattet være som den var af andre Hensyn end de militaire.

En af Thiers' Ministre, arvet fra *Regjeringen for det nationale Forsvar*, JULES SIMON, siger da ogsaa i en Bog, som nogle Aar senere udgaves, rent ud, hvorledes det forholdt sig: »Hr. Thiers blev den Regel tro, som han fra først af havde sat sig: langsomt, men sikkert. Fremrykningen kunde, politisk seet, uden Skade foregaa smaat; det mindste Uheld kunde kuldkaaste Alt. Man maatte regne med Aanden i Armeen, med Bevægelsen i de store Byer, med Nationalforsamlingens Opfarenhed og især med Preussernes Nærværelse«; og Jules Simon imødegaaer derpaa de Kritikere, der mene, at Voldene kunde have været taget i to Dage eller at Armeen, efter at være trængt over Voldene, kunde være rykket tværs igjennem Paris, idet han — ihukommende Beskyldningerne fra Tydskernes Beleiring — udbryder: »Det er ligesom man beskylder General Trochu for ikke at have sprængt Indespærringen«.

Det er der vel Ingen, der bebreider General Trochu; man bebreider ham, at han ikke forsøgte derpaa; og den mest bidende Beskyldning imod ham og hans Regjering er maaske netop rettet af hans Minister Jules Simon, der i den her omtalte Bog siger: »Den af *Regjeringen for det nationale Forsvar* udsendte Delegation i Tours og Bordeaux [Gambettas Regjering] var stemt for Krig til det Yderste, hvorimod Regjeringen i Paris [Trochus Regjering] hele Tiden ønskede Fred«.

Men saa er man vel berettiget til at spørge, hvorfor den Regjering kaldte sig *Regjeringen for det nationale Forsvar*? hvorfor den forkastede Fredsbetingelserne? hvorfor den opflammede til Krig? saa er man vel berettiget til at betegne alle dens store Ord og Løfter til Pariserne, til Provindserne, til Delegationen i Tours og Bordeaux som skammeligt Bedrag.

Imod Thiers vilde det være ganske ubilligt at rette en lignende Beskyldning. Han har ikke sagt at ville gjøre Andet,

end hvad han har gjort. Han opgav Paris den 18. Marts; men han sagde, at han vilde tage Paris tilbage, og det gjorde han.

Man kan mene, at det var unødvendigt at forlade Paris d. 18. Marts; man kan mene, at Paris burde have være taget hurtigere og mange Ødelæggelser været sparet; og deri har man sikkert Ret, seet fra et militairt Standpunkt; men man kan vel ikke benegte, at der saa var en Mulighed, som nu formindskedes, for at en politisk Begivenhed kunde have kuldkastet Alt. Thiers havde lagt sin Plan, og den fulgte han; han havde slaaet en Streg, og den gik han efter. Det kan være hans Hæder. Og Armeens Hæder er det, at den lystrede den Ordre, den fik. Men det maa fastholdes, at denne Ordre ikke lød paa at tage Paris, saasnart det ansaaes for muligt og at skaane Paris saa meget som muligt; thi havde det været Ordren, saa maatte Plan og Udførelse opvække alle Fagmænds Dadel.

Natten mellem d. 21. og 22. Mai kunde Versailles have gjort sig til Herre i Paris; d. 22. Mai var det for sent. Hen ad Morgenstunden kom Stormklokken og Trommen igang, Bataillonerne samlede sig. Det var ikke længere to Armeer overfor hinanden, det var en Armee mod en væbnet Befolkning. Plan, Ledelse, Commando var der ikke Tale om blandt de Federerede; man sloges ikke for Commune og municipale Friheder: man forsvarede som en Rasende sin By, sit Qvarter, sin Gade, sit Hus, sin Stue — sit Liv. Derfor mødte Bataillonerne talrigere end nogensinde. Derfor saae man i Rækkerne ikke blot Mænd, men Oldinge, Dreng og Kvinder, som med Geværet paa Nakken sang Mar-seillaisen og som, naar man spurgte dem: »Hvorhen?» svarede: »Mod Versailles!» Det var alt det Svar, de havde, fordi det var deres hele Tanke. Om de gik ad denne eller hin Gade, var dem ligegyldigt, naar den blot førte mod Versailles.

Communens Kamp i Paris lader sig ikke behandle fra et militairt Synspunkt, fordi den ikke har Noget med Krigskonsten at skaffe. Krigskonsten seer i Individet kun et Led af Massen og fører Masserne efter visse Regler; her var hvert Individ

Feltherre, hvert Indfald Plan. For saavidt var Kampen i Paris Vanvid.

Var det forunderligt, om Paris' Fortvivelse efterhaanden havde ført til Vanvid?

Den stolteste, den ædleste Nation var ved sine Føreres Uduelighed og Slethed lagt trælbunden for sin arrigste Fjendes blodige Jernhæl; Paris' troskyldige Indbyggere havde bragt ethvert Offer og kun seet sig skuffede og bedragne; preussisk Hovmod og Haan havde føiet sig til deres Lidelser. Da vendte de sig i blindt Raseri mod deres egen Regjering og slog i Vrede til de Mænd, de mente vare Skyld i alle deres Ulykker. Og Ulykkerne bleve kun større: deres Børn bleve skudt ned, deres By blev bombarderet; og nu skulde de lænkebindes og taale ethvert af Seierherrens Bud.

Nei! raabte de, saa lad os dø! Lad os følge Saragossas og Moscovs Exempel!

Om Aftenen havde Delescluze faaet Versailles' Indrykning at vide; kort efter var Efterretningen bleven erklæret for urigtigt, og Delescluze lod da udgaa en Bekjendtgjørelse om, at Observatoriet paa l'Arc-de-Triomphe Intet havde meldt; men næste Morgen lod han opslaa følgende Opraab:

»TIL FOLKET I PARIS.

Til Nationalgarden.

Borgere!

Nu have vi havt nok af Militarisme, af galonerede og forgyldte Generalstabe. Den revolutionnaire Krigs Tid er kommen.

Folket forstaaer sig ikke paa de lærde Bevægelser, men naar det har en Riffel i Haanden og Brosten under Fødderne, frygter det ikke alle Strategerne fra de kongelige Skoler.

Til Vaaben, Borgere! Til Vaaben!

Det gjælder om at seire eller at udleveres til de skaanselløse Uslinge, som med velberaad Hu have prisgivet Frankrig til Preusserne.

Dersom alt det ædle Blod, som nu i sex Uger har strømmet som Vand, ikke skal have flydt forgjæves; dersom I ville leve i et frit Land og forskaane Eders Børn for Eders Elendighed — saa reis Eder som een Mand, og Fjenden vil kun beholde Skændselen af de unyttige Forbrydelser, hvormed han i to Maaneder har besudlet sig.

Borgere! De Mænd, I have valgt, ville kæmpe og dø med Eder, om det skal saa være. Men vi besværge Eder ved det berømmelige Frankrig, alle Revolutioners Moder, Arnestedet for de retfærdige Tanker, som bør styre Verden: Gaa mod Fjenden! Lad Eders Energi vise ham, at man kan sælge, men hverken overgive eller beseire Paris.

Communen stoler paa Eder — Stol paa Communen!

Delescluze.

Dette Opraab til den revolutionnaire Krig blev hørt; man vidste, at der var Kraft og Mod i den gamle Delescluze, hvis jacobinske Ideer kun vare blevne yderligere tilspidsede af de mange Domfældelser for politiske Forseelser og de deraf flydende aarelange Ophold som Fange i Tugthusene i Toulon, Ajaccio og Brest, som Deporteret i Cayenne, som Flygtning i Belgien og England. Han var brudt, han kunde neppe holde sig opreist; men han var ikke bøiet, hans Hjerne arbeidede rastløst, hans Øie glødede, hans Uegennytte var anerkjendt af Ven og Fjende.

Pariserne greb til deres gamle Vaaben: Barricader. Overalt reistes der Barricader og med en forbavsende Hurtighed; Døre, Porte, Vogne blevne stukne ind med; Gamle og Unge, Kvinder og Børn arbeidede, og snart var i den store By hver Gade spærret af Barricader. Fire Hundrede Barricader, siger Linien, at den har taget i de syv Dages Kamp.

Det var næsten ikke muligt at bevæge sig i Gaderne for Barricader. Min engelske Ven og jeg fulgte Boulevarden op mod Place de la Concorde. Et Par Drengte væltede en af de under Alleetræerne staaende Bænke og kastede den midt ud paa Gaden; det var Begyndelsen, og strax arbeidedes der videre med at fylde

op med Sten og Jord. For at passere, maatte vi her lægge en Sten paa; men da vi derefter gik videre, løb en Nationalgarder efter os, satte Bøssepipen mod mit Bryst og befalede: »Borger! Arbeid paa Barricaden«.

»Jeg har lagt min Sten paa«, svarede jeg.

»Een Sten!« raabte han, »er det at arbeide?«

»For at passere har jeg lagt min Sten paa«, gjentog jeg, »og jeg lægger ikke flere paa«.

»Ja, ja, Borger«, sagde han leende, idet han gik tilbage, »godt Ord igjen. Har De lagt Deres Sten paa, kan man ikke forlange mere«.

Jo nærmere vi naaede frem, des større blev Forvirringen. Tropper, sprængte eller halvt dannede Afdelinger, enkelte bevæbnede Mænd, Saarede kom løbende fra alle Sider.

Om Place de la Concorde rasede Kampen.

Fra de dominerende Punkter, som Linien havde erobret: Trocadéro og Place de l'Etoile, og fra den anden Seinebred rettedes Artilleri-Ilden mod Place de la Concorde og de store murede Barricader ved Tuileri-Haven og Rue Royale; Infanteriet rykkede ned ad les Champs Elysées; Industripaladset toges efter en voldsom Kamp. Statuerne paa Place de la Concorde nedskødes tildels, Granaterne væltede Gaslygter og Træer, men de Federerede holdt sig endnu, de besvarede kraftigt Ilden, og skød især op mod l'Arc-de-Triomphe, der nu ogsaa kom til at bære Granatmærker paa den Side, der vender mod Paris; hele den bagvedliggende Del af Byen var ubestridt i deres Haand. Ordensvennerne holdt sig hjemme, Frygten for de Røde undertvang Hadet, kun ganske undtagelsesvis greb smaa Afdelinger af de regjeringshengivne Nationalgardebatailloner i Faubourg St. Germain til Vaaben for at understøtte Linien; i Centrum vovede Ordensvennerne ikke at vise sig, og her, om de store Pragtbygninger: l'Hôtel-de-Ville, Tuilerierne, Madeleinen, Place Vendôme og Operaen samlede Communen sine Kjærnetropper: Garden fra Montmartre og Belleville.

Marechal DE MAC MAHON udstedte fra Trocadéro, hvortil han havde flyttet sit Hovedkvarter, Ordrene til de forskjellige Corps for Dagen, ikke Ordre, hvorefter Tropperne skulde presse paa af al Magt, sprede de nydannede Afdelinger, løbe over de ufuldendte Barricader, men Ordre, der foreskrev, hvortil hvert Corps skulde rykke frem for at forberede Angrebet paa de Federeredes Stilling fra Montmartre over Madeleinen til Place de la Concorde, saaledes at denne Stilling kunde tages *næste Dag*.

Overensstemmende med disse Ordre havde Tropperne »efter et lille Hvile«, begyndt Fremrykningen d. 22. om Morgenen Kl. 6.

Venstre Fløi commanderedes af General LADMIRAULT (1. Corps); paa hans høire Fløi stod General CLINCHANT (5. Corps); tilhøire for ham General DOUAY (4. Corps); General VINOY (Reserven) stod à cheval paa Seinen; General DE CISSEY (2. Corps) stod Syd for Seinen, paa høire Fløi.

D. 22. Mai om Aftenen holdt Regjeringstropperne en Linie besat fra Bastion 45. langs Vestjernbanelinien til Vestjernbanestationen, derpaa over Palais de l'Industrie til Seinen, videre over Udenrigsministeriet, foran l'Hôtel des Invalides, til Jernbanestationen Mont Parnasse, ad Jernbanelinien til Porte de Vanves ved Bastion 76.

Den 22. Mai om Morgenen forenede Communen sig i l'Hôtel-de-Ville for sidste Gang.

FELIX PYAT, der altid havde været den Første til at forlange de mest yderliggaaende Forholdsregler, erklærede Stillingen for fortvivlet og raadede til strax at underhandle; men skjøndt dette Raad var Bevis paa sund Sands, opfattede Communen det — maaske ikke med Urette — som Tegn paa Forsagthed hos Forslagsstilleren og tog det ikke tilfølge.

Velfærdscomiteen bemyndigedes til at træffe hvilke Forholdsregler, den maatte finde for godt, til Forsvarets Fremme, og det besluttedes, at Communens Medlemmer skulde fordele sig i Arrondissementerne for at paaskynde Opførelsen af Barricader, uden at der blev aftalt nogen fælleds Plan for samlet Modstand, og uden at man havde Øie for de Punkter, som det gjaldt om at for-

svare. Følgen deraf blev en Mængde spredte Kampe uden Forbindelse.

I Versailles holdt Thiers en Tale i Nationalforsamlingen, hvori han meddelte de Fremskridt, Armeen havde gjort i Paris, og han udtalte derefter:

»Vi ere hæderlige Mænd; det er ad almindelig Vej, at Retfærdigheden skal ske Fyldest. Vi ville kun benytte Loven, men

Gadekamp ved en Barricade.

Loven skal anvendes i sin hele Strenghed. Det er ved Loven, at vi ville ramme de Elendige, som have ødelagt privat Eiendom og udført, hvad intet vildt Folk vilde have gjort: omkastet Nationens Mindesmærker. Straffen skal blive fuldstændig, i Lovens Navn og efter Loven«.

Nationalforsamlingen vedtog at gjenopreise Vendômesøilen og erklærede, at Hæren og Thiers havde gjort sig vel fortjent af Fædrelandet.

At man var tilfreds i Versailles, var ganske naturligt; at Communen ikke var forknytt, er mere besynderligt. Men den var nok saa kry. I sit sidste Møde i l'Hôtel-de-Ville forhandlede der om de Forsonings-Forslag, som vare fremsatte af de store Byers Delegerede i Lyon; men eftersom Majoriteten af Communemedlemmerne vare af den Anskuelse, at Versailles-Armeen nødvendigvis maatte blive knust i den revolutionnaire Gadekamp, som nu var begyndt, afvistes Forslagene.

Velfærdscomiteen lod opslaa to Opraab paa Murene.

Det ene lød saaledes:

»Alle gode Borgere til Vaaben!

Til Barricaderne! Fjenden er i Byen!

Ingen Nølen!

Fremad! for Republikken, Communen og Friheden!

Til Vaaben!

Paris 2. Prairial 79.

Velfærdscomiteen «.

Det andet opsloges først om Natten:

»Versailles er rykket ind ad Porten St. Cloud og har udbredt sig over en Del af Paris. Denne Modgang slaar os ikke ned, den ansporer os yderligere til Kraftanstrengelser. Folket, som omstyrter Tronerne og jevner Fangetaarnene, Folket fra 89 og 93, Revolutionens Folk kan ikke paa en eneste Dag miste Frugterne af d. 18. Marts.

Ingen svigte! Thi Kampen gjælder Fremtiden mod Fortiden, Friheden mod Underkuelsen, Ligheden mod Standsrettigheder, Folke-Broderligheden mod Blodsugernes Egenkærlighed.

Til Vaaben!

Lad Paris komme til at strutte af Barricader! Fra dem vil Paris kaste sit Krigsraab mod Angriberne, og Krigsraabet vil blive et Seiersraab; thi Paris bedækket med Barricader er uindtageligt.

Bryd Brostenene op! Saa vil Fjendens Projectiler gjøre mindre Skade, idet de støde paa Jord istedenfor paa Sten, og

Brostenene kunne, som et nyt Forsvarsmiddel, anvendes fra Husenes Balconer.

Lad Paris fra de store Dage gjøre sin Pligt. Communen og Velfærdscomiteen ville gjøre deres.

Hôtel-de-Ville 2. Prairial Aar 79.

Velfærdscomiteen.

Efterat min engelske Ven og jeg i nogen Tid havde seet paa Kampen om Place de la Concorde, gik vi forbi Madeleine-Kirken ad Boulevard Malesherbes til Boulevard des Batignolles. Overalt reistes der Barricader; overalt kæmpedes der i de lange Gader, der føre op mod l'Arc de Triomphe.

Paa den ydre Boulevard traf vi en fransk Herre af mit Bekjendtskab, og da man nu maatte belave sig paa at kunne blive indespærret i Husene i flere Døgn, besluttede vi alle Tre for Selskabs Skyld at bo hos mig. Vi gik tilbage forbi Butte Montmartre og Thiers' ødelagte Hus paa Place St. Georges. De Communitropper, vi saae, lod til at være ved godt Mod.

Da vi gik igjennem en lille Gade tæt ved Boulevarden, stod en Nationalgarder udenfor et Hus og skændtes med et Par Civile. Disse rakkede høirøstet Communen og dens Tilhængere ned; Soldaten tog til Gjenmæle.

»Herhen!« raabte han til to af Communens Husarer, som i det Samme kom ridende i Skridt forbi paa Boulevard des Italiens.

De to Husarer red stolt hen til Stedet; men neppe vare de naaede til Porten, før endnu et Par Civile sprang til indefra, afvæbnede og greb Infanteristen, overfaldt Husarerne, trak dem af Hestene og slæbte alle tre Soldater ind ad Porten, medens de herreløse Heste sprængte i Galop ned ad Gaden.

Mærkeligt nok var der ingen Nationalgardere i Nærheden; ellers vilde det sikkert være bleven de Civile en dyr Spas.

»Hvad mon de gjør med Fangerne?« spurgte jeg min franske Ven.

»Dem slaa de naturligvis ihjel!« svarede han, der som ægte Ordensven ret gottede sig over denne raske Daad, uden dog at have gjort Mine til at ville deltage i den.

Ligesaa lidt nu som i Marts var han villig til at gaa med i Kampen; han havde i sin Tid været ansat hos Keiserinden og han hadede ganske sikkert Communen af sit hele Hjerte, men havde ikke Stort tilovers for Thiers' Regjering.

Efter Communens Fald var jeg en Dag sammen med ham paa Longchamp, hvor Thiers holdt Revue over Tropperne, og han sagde da: »Det er til at blive syg af at se denne lille Thiers staa der paa Keiserens Plads. Se! hvor han stiller sig op — han copierer Keiseren. Jeg har et Par af Keiserens gamle Galoscher; dem skal jeg forære Thiers og han vil blive saa henrykt, at han vil ligge med dem om Natten«.

Vi spiste til Middag i en af Boulevard des Italiens Restauranter, hvor Alt gik til som sædvanligt. Da vi forlod den, kunde vi kun gaa til Operapladsen: der peb Kuglerne, men paa Boulevarden havde man ingen Nød: der drak man i Ro sin Absinthe udenfor Cafeerne, Drengene solgte Aviser og Granatstumper, Lygtepasserne tændte Gassen. Det var sidste Aften i denne Uge, at Paris var oplyst.

Næste Morgen var Kampen kommen nærmere mod min Bopæl; Linien var rykket frem ad Boulevard Haussmann; de Federerede holdt den store Opera og havde Barricader paa Hjørnerne af Sidegaderne; Angrebet kom nordfra.

Butiksdøre og Porte vare lukkede; kun enkelte Cafeer holdt endnu aabent; udenfor en af dem nød jeg min Morgenkaffe og saae paa Skydningen, indtil Opvarteren høfligt erklærede: »Jeg maa bede Dem undskylde, min Herre! men Cafeen lukker. Skydningen i Gaden vil strax begynde«.

Kuglerne fløitede over Hovedet.

Gaderne blev mere og mere tomme. En enkelt Avissskriger eller en Flaneur, der gik sin vante Morgenpromenade paa den

uundværlige Asphalt og røg sin Cigaret, som om det Hele ikke kom ham ved — det var Alt. Kun fra Hjørnerne kiggede Klynger ængsteligt ud. Militaire Afdelinger kom der ikke flere af. Mange Stridsmænd, der endnu igaar vare rykkede de Kæmpende til Hjælp under det vældige Krigsraab: »Aux armes! Citoyens!« vare faldne eller kæmpede paa Barricaderne; de Bagvedværende havde fuldt op at gjøre med Forberedelser.

Vive la Commune!

Skydningen ved Operaen tog bestandigt til. Man kunde ikke længere skjelne de enkelte Skud: det var bleven til en Rumlen. De Saarede kom drivende op ad Boulevarden; langsomt, tavst gik de ligeud; de havde intet Sted at henvende sig for at faa deres Saar forbundne: Husene vare lukkede, og de vovede ikke at banke paa, thi indenfor lurede Dødsfjender; de endte saa

gjørne med at lægge sig bag en Barricade: der vare de dog ialtfald blandt Venner.

Jeg vovede mig op ad Boulevarden, til Operapladsen.

Der var Barricader paa Hjørnerne af de to Sidegader og for Enden af Boulevard des Italiens ud mod Operapladsen, altsaa tre Barricader kun faa Skridt fjernede fra hverandre.

Man sloges i selve Operaen. Skuddene drøede i den store Bygning og gav Gjenlyd i Gaderne. Men Pariserne veg.

Pludseligt kom den sidste Rest, en lille Flok paa en Snes Mand, styrtende ud paa Operapladsen. Et Øieblik stod de raadvildt; Linien rettede Ilden mod dem, Nogle faldt, Andre flygtede ned ad Rue du 4 Septembre og bag Barricaden for Enden af Boulevarden. Herfra skød de Federerede nu paa Operaen, der strax besattes af Linien.

Men flere af Barricadens Forsvarere faldt, nogle løb tilbage; snart laa der kun en 7—8 Levende bag denne yderste Barricade, fra hvis Midte den røde Fane vaiede, plantet paa en gul Postvogn.

En Rumlen fik mig til at se tilbage: syv Mænd og to Kvinder kom trækkende med en Kanon; de kørte den op bag den yderste Barricade og gjorde et Par Skud med den; men et Par af Betydningsmandskabet faldt, Resten trak Kanonen tilbage.

En Commune-Officer kom bagfra ridende i Skridt. Da han nærmede sig til Kamppladsen, satte han sin Hest i Galop, standsede brat, idet han naaede de tre nærliggende Barricader, svingede med Hatten og raabte: »Leve Kommunen!«

De Federerede holdt et Øieblik inde med Ilden, Officeren henvendte et Par Ord til dem og red saa atter tilbage, Fod for Fod.

I en halv Timestid holdtes nu Kampen gaaende fra begge Sider uden Resultat.

Jeg benyttede dette Øieblik til at afskrive de paa Gadehjørnerne nyopslaade Opraab.

Velfærdscomiteen henvendte sig nu ikke til Pariserne, men til Versailles-Armeen, hvis Komme den altsaa ventede:

»Soldater af Versailles-Armeen!

Vi Pariserere kunne aldrig tro, at I ville rette Eders Vaaben mod vort Bryst naar vi mødes; Eders Hænder ville svigte overfor et Brodermord.

I ere fattige som vi. I ere — som vi — interesserede i, at de sammensvorne Monarchister ikke drikke Eders Blod, som de drage Fordel af Eders Arbeide.

Gjør nu hvad I gjorde d. 18. Marts: Kom i vore Arme, Brødre! de ere aabne for at modtage Eder.

3. Prairial Aar 79.

Velfærdscomiteen«.

Desuden fandtes følgende Ordre:

»Velfærdscomiteen befaler:

I. Persienner og Skodder for Vinduer skulle være aabne.

II. Ethvert Hus, hvorfra der rettes et Skud eller et Angreb mod Nationalgarden, skal øieblikkeligt brændes.

III. Det er overdraget til Nationalgarden at overholde denne Ordres nøiagtige Udførelse.

l'Hôtel-de-Ville 3. Prairial Aar 79.

Velfærdscomiteen«.

Snart kunde Barricaderne ikke holde sig længere; Ilden tiltog i Voldsomhed.

»Det er værre end ved Waterloo!« sagde min franske Ven, som gjerne førte Ordet i den lille Klynge paa Hjørnet af Boulevarden og Rue de Choiseul. I denne Gade, der gaaer lodret paa Boulevarden, boede jeg; og der var man foreløbig i Sikkerhed.

De tre Barricader opgaves omtrent samtidigt; kun de Døde og Haardtsaarede bleve tilbage om den røde Fane. Kanonerne slæbtes bort med Haandkraft; Barricadernes sidste Forsvarere kom drivende op ad Boulevarden.

»Ind i Husene!« raabte de til os, da de naaede Rue de Choiseul. »Portene skulle lukkes og Skodderne aabnes«.

En ung Fyr kom løbende, fældede Gevær og skreg: »Afsted! Hurtigt!« — og Enhver styrtede ind i sit Hus.

Men jeg var i Selskab med min tykke Portnerkone, som havde taget en Stol med hen paa Hjørnet af Boulevarden, og da hun skulde have Tid til at reise sig og dernæst gik ganske sindigt, mente jeg ikke at kunne løbe.

En Barricade tages.

Den unge Nationalgarder foer hen imod os, sigtede paa os og raabte: »Løb! eller jeg skyder!«

Den tykke Portnerkone vendte sig om, satte begge Hænderne i Siden og sagde: »Din Hvalp! Din Grønskolling! Vil Du skyde? Vil Du skyde paa Kvindfolk? — — Nei! Det vil Du vist ikke? — — — Lad os se, om Du tør!« tordnede hun, rettede sig i Veiræt og traadte djærvt lige ind paa ham, saaledes at Geværpipen stødte mod hendes Bryst.

Den unge Nationalgarder smed Geværret paa Nakken og sagde smilende: »Naa, naa, Madame! Det var jo kun Løier. Desuden er De altfor smuk til, at det kunde falde mig ind at skyde Dem. Men skal jeg give Dem et godt Raad: saa gaa ind i Porten, for her vil der snart vanke graa Ærter«.

Vi gik nu alle Tre hen til vor Port, men lod den staa aaben. Nationalgarderen sagde, at han vilde passe paa, at de ildesindede Beboere ikke skulde skyde paa Patrioterne.

»Hei, Halløi! deroppe!« raabte han og stillede sig ud paa Gaden foran vort Gjenbohus, »luk den Skodde op deroppe paa Kvisten eller jeg skyder«.

Der var formodentlig Ingen i Leiligheden, Skodden blev ikke lukket op, Nationalgarderen sendte en Kugle tilveirs og et Par Tagsten raslede ned.

En Barricadekamp.

»Dumheder! Drengestreger!« sagde Portnerkonen til Nationalgarderen, der smilede, stillede sit Gevær op ad Porten, rullede sin Cigaret, tændte den og sagde: »Det gaaer daarligt idag.«

Et Øieblik efter kom der nogle Federerede frem om Hjørnet af Rue du 4 Sept. og skød op mod Operapladsen.

»Nu maa jeg afsted, Farvel! paa Gjensyn!« sagde Nationalgarderen, tog sit Gevær og gik leende bort.

»Ja Dig seer man nok ikke mere, Din Vindmager,« brummede den tykke Portnerkone. »Det gjør mig dog ondt for det unge Menneske«.

Neppe var Nationalgarderen gaaet et Par Skridt ned ad Gaden mod Rue du 4 Sept., før Kuglerne peb forbi os, og Linie-soldaterne viste sig for den anden Ende af Gaden, ved Boulevarden.

Nationalgarderen vendte sig om, skød, Ruderne klirrede, han løb saa hen til Rue du 4 Sept. og forsvandt med de derværende Federerede ad denne Gade.

Hurtigt bleve alle Porte aabnede, Folk strømmede ud paa Gaden, et Par af de Dristigste løb op til Boulevarden.

»Leve Linien!« raabte de, klappede i Hænderne, svingede med Huerne og trak nogle Liniesoldater med sig ned ad Gaden.

»Leve Linien!« lød det fra hver Port, efterhaanden som Soldaterne skred frem.

Glæden var overvældende. Soldaterne omfavnedes og tracteredes med Mad og Vin. De toge for sig af Retterne; men Dagen efter, da de naaede op i de Communen hengivne Qvarterer, rørte de Intet, da det Rygte var bleven udspreedt, at Spisevarerne vare forgiftede.

Det var et lille Triumphantog gennem min korte Gade. En Corporal gik i Spidsen, fulgt af to Menige og escorteret af en Æresvagt af Civile.

»Han der«, sagde en af de medfølgende Soldater og pegede paa Corporalen, »var den første Mand i Paris. Det er ham, der har taget Barricaderne«.

»Saa skal han ved Gud ogsaa have et Kys«, sagde en af Damerne.

Corporalen tog med stolt Tavshed mod enhver Roes og Hædersbevisning.

Fra Rue du 4 Sept. kom to Liniesoldater, førende en Federeret imellem sig; det var en ung, høi, kraftig Mand; han gik barhovedet, i Skjorteærmer, med Hænderne paa Ryggen, som om de vare bundne.

»Det er en af Communens Artilleriofficerer«, raabte en Ordensven.

»Jeg kjender ham, den Rakkerknægt«, skreg en anden, »han er Redacteur af Père Duchêne«.

Manden gik videre, som om han Intet hørte, fulgt af nogle rasende Mennesker, der knyttede Hænderne mod ham og spyttede

paa ham. Men idet han naaede op til Hjørnet af Boulevarden, hvor der stod en lille Klynge, gjorde han pludseligt et Spring tilbage, kastede de Nærmeststaaende tilside og løb, saa hurtigt han kunde, ad de Federeredes Side til.

Hans Vogtere, som vare mere optagne af Publikum end af Fangen, gik endnu et Par Skridt, før de mærkede Noget, saa fik de Geværerne frem, men kunde ikke strax gjøre Brug af dem, da de omstaaende Civile stod i Veien.

Communistske Fanger føres gjennem Gaderne.

»Skyd ham! Skyd ham!« hvinede Ordensveninderne, og en af dem, en ung, velklædt Kvinde, som stod ved Siden af mig, greb mig i Blod-Iver om Halsen og rev mig tilblods med Næglene.

Soldaterne gav Ild, ramte ikke og turde ikke forfølge den Undvegne, paagrund af den voldsomme Ild, der feiede Boulevarden fra begge Sider.

Imidlertid havde de Federerede atter besat min lille Gades anden Ende ved Rue du 4 Sept. Der stod en halv Snes Communister, saae op ad den korte Gade, men skød ikke. De Civile

begyndte at skrigе, Liniesoldaterne lavede sig til at skyde, men en af dem sagde: »Aa, lad dem være! De ville ikke skyde mere, saa ville vi heller ikke skyde paa dem«. Derved blev det; de Federerede trak af, og i en halv Times Tid herskede der fuldstændig Fred i Rue de Choiseul, medens Kampen rasede paa Boulevard des Italiens.

Men pludseligt viste en større Afdeling Federerede sig i Gadens modsatte Ende og aabnede strax Ilden. Nogle Civile faldt, Resten trak sig med vilde Skrig ind i Husene, Liniesoldaterne fyrede fra Portene. En Soldat, der stod ved Siden af mig paa Hjørnet af Boulevarden, faldt, og da jeg under den stærke Ild fra begge Sider ikke vilde forsøge paa at naa mit Hus, gik jeg ind i en Butik, til hvilken Døren stod aaben. Her traf jeg en ældre Mand, som jeg i disse Dage, da man mest levede paa Gaden, havde lært at kjende; under Beleiringen havde han været Nationalgarder og han pleiede at gaa med Nationalgarderhue; endnu for en Time siden, da Nationalgarden holdt Gaden, havde jeg seet ham med den paa. Nu havde han faaet en civil Hat paa.

»De har nok aflagt Uniformen«, sagde jeg til ham.

»Man maa kunne sno sig«, (»il faut être politique«), svarede han; og han tilføiede: »Linien har taget Montmartre«.

Det var det brændende Spørgsmaal. En stor Del af Paris kunde beherskes derfra; Montmartre i Liniens Haand var Oprørets Død; her stod Revolutionens Vugge; siden var der foretaget betydelige fortificatoriske Arbejder paa Montmartre — det var at vente, at Communen ikke uden en rasende Kamp vilde lade sig sit Skjold fravriste.

»Det er neppe muligt«, sagde jeg.

»Jeg har selv seet det«, svarede han; »har de Lyst, kunne vi gaa op paa Taget af mit Hus; derfra kan man se Solferino-Taarnet paa Montmartre«.

Hans Hus laa imidlertid ud til en anden Gade og for at naa det, maatte vi gennem en Mængde Kjældere og Smøger. Han havde seet rigtigt: Tricoloren vaiede fra Montmartre.

Slaget var endt, Slagteriet begyndte. Oprøret var knust, Ødelæggelsen stod tilbage.

Linie-Tropperne havde fortsat deres Fremrykning. Langs Enceinten, ad de ydre og indre Boulevarder og à cheval paa Seinen skred de langsomt, men ustandseligt fremad. Montmartre angrebes baade indefra Byen og fra Nord, idet Versailles-Tropperne her rykkede over det neutrale Terrain mellem den franske og tyske

Fanger skydes.

Demarcationslinie. Paa Østsiden var som sagt de tyske Tropper rykkede ind til Enceinten og havde afspærret alle Communicationsveie.

En stor Mængde Skyts var ophobet paa Montmartre; Høiderne og de tilstødende Gader vare besatte, men Forsvaret var ikke ordnet, Ledelse, Samvirken, Commando manglede; Modstanden var ikke, som man havde ventet. Spredt omkring bag Barricader og i Huse sloges de Federerede med Fortvivlelsens Raseri; men de bevogtede ikke Hovedadgangene, tidt saae de sig angrebne i Ryggen og de flygtede da i vild Uorden. Kl. 1 vaiede

Tricoloren fra alle ophoiede Punkter, fra Mairiet og fra det berygtede Hus i Rue des Rosiers, og Soldaterne plantede Kors paa det Sted, hvor Generalerne Lecomte og Clément Thomas vare blevne skudt.

Alt stødtes ned for Fode. Jeg har senere været paa Stedet og seet de Masser af Lig, som laa her Ugen ud fra Tirsdag d. 23., da Montmartre toges.

Det var ikke blot bag Barricaderne, at de Døde laa i Dynger, de laa langs ned ad Fortovene, og et Mærke i Husene viste, at de vare ikke faldne i Kampen, men fusillerede. En af de Officerer, som førte Tropperne mod Montmartre, forklarede mig en Dag paa Stedet sin Deltagelse i Kampen og viste mig ad den Vei, han havde fulgt; da vi kom til en lille Gade, sagde han: »Blot i denne Gade har jeg seet over Hundrede Mennesker blive fusilleret«.

Marechal de Mac Mahon har udtalt for den i Versailles nedsatte Undersøgelges-Commissionen om Kommunen: »Naar Folk overgive sig med deres Vaaben, bør man ikke fusillere dem. Det var vedtaget. Ulykkeligvis har man paa nogle Steder tilsidesat de Befalinger, jeg herom har givet«.

Hvis Marechallen har udstedt en saadan Ordre, er den imidlertid ikke bleven fulgt; tvertimod kunde Officererne lade skyde, hvem de vilde. Flere Officerer have viist mig en saadan skriftlig Tilladelse.

Jeg skal nævne et Exempel:

D. 31. Mai fik jeg Bud fra en Landsmand, der var Officer i Fremmedlegionen og som havde deltaget i Kampen om Paris, at han vilde søge mig den næste Morgen for at tilbringe Dagen sammen med mig. Han kom civilklædt; vi gik ud sammen og spiste til Middag i en Restaurant paa Boulevarden, hvor en stor Del Gjæster sad omkring ved Smaaborde. Naturligvis talte vi Dansk indbyrdes. I den Formening, at det var Tydsk, vi talte, tog nogle Tilstedeværende ved et Sidebord Forargelse heraf, gav Ondt af sig, og navnlig var der en Herre, som efterhaanden talte sig mere og mere ophidset, blev høirøstet og endte med at hen-

lede hele Salens Opmærksomhed paa sig. Da det var lykkedes, reiste han sig op og sagde: »Mine Damer og Herrer! En saadan Uforsømmethed: at tyske Officerer komme herop og tale Tydsk indbyrdes, ville vi ikke taale!« hvorpaa han gik hen til vort Bord og sagde: »Mine Herrer! hvis De ikke tier stille, bliver De smidt ud!« Hele Salen raabte »Hør!«

Min Landsmand reiste sig da ganske sindigt op og sagde: »Min Herre! De tager feil: det var ikke Tydsk, men Dansk, vi talte. Jeg er Officer i den franske Armee, og jeg maa bede Dem sætte Dem hen paa deres Plads og ikke uleilige mig, og jeg maa bede de tilstedeværende Damer og Herrer gjøre ligesaa, da jeg lader Enhver, der ikke retter sig herefter, skyde i Henhold til den Ordre, De her seer«.

Forfatteren MAXIME DU CAMP, Communens mest hadefulde Modstander, skriver: »Saasnart Ildløsen havde viist, hvilken Slags Krig, Communen agtede at føre, blev der udgivet Ordre til alle Corpscheferne om uopholdeligt at lade de Soldater af Oprørsarmeen skyde, som de maatte faa fat paa«; han siger da, at der fandt Executioner Sted i massevis, og han nævner to Exempler, hvor han nøiagtigt kan opgive Tallet paa de nedskudte Fanger, nemlig det ene Sted 148, det andet 227.

JULES SIMON, Thiers' Minister, skriver: »Det er beklageligt, at Seierherrerne have begaaet Grusomheder. Man kan forklare det, ikke retfærdiggjøre det«, og han henviser da, som Maxime du Camp, til Ildebrandene og Gidslernes Mord.

Da Montmartre indtoges, var imidlertid Ildebrandene ikke begyndt og Gidslerne ikke skudt.

Det var ikke blot de Kæmpende, der overgav sig med Vaaben i Haand, som bleve skudt; det var Enhver, der havde Udseende af eller blev beskyldt for at have deltaget i Kampen eller staa i Forbindelse med de Overvundne; det var ikke paa enkelte Steder, det var fra den ene Ende af Paris til den anden; det skete ikke i Kampens Hede, det skete mangel Gang langt

fra Kamppladsen. Seierherrerne skød, hvem de fandt for godt — og paa hvilken Maade!

Jeg skal nævne et Exempel paa, hvorledes de Regjeringen hengiven Blade strax efter Paris' Indtagelse omtaler Executionerne:

»Man vil mindes«, skriver et Blad, »at General Brunet blev skudt i Hr. Gustave Foulds Leilighed paa Place Vendôme, hvor han havde gjemt sig hos et af Husets kvindelige Tyender, som var hans Maitresse. Denne Pige blev skudt sammen med Brunet og efterladt som død. 48 Timer efter fandt man hende, endnu levende, og hun blev da bragt paa et Hospital, hvor man trak fire Kugler ud af hende. Nu er hun udenfor Fare, men hun kan rose sig af at have været nær ved det«.

Hvad enhver af Paris' Indbyggere maatte se og har seet, det kunde Armeens Chef ikke være uvidende om. Hvis det havde været Marechallen om at gjøre at standse disse Executioner, havde det været en let Sag, thi Tropperne bestod af disciplinerede Soldater og vare ikke ustyrlige Bander. Marechallen har været ligegyldig for disse Udskeielser og blandt hans Officerer, navnlig blandt de høiere, var der mange, der hadede Pariserne og helst saae saa mange Oprørere skudt som muligt — naar der kunde findes en legitim Leilighed. Denne legitime Leilighed var nu kommen; og den blev benyttet. Det gjaldt ikke om at overvinde sine Fjender, det gjaldt om at udrydde dem. Krudt paa Fingrene eller i Ansigtet, et uforsigtigt Ord, en Angivelse — det var en Dødsdom. Enhver kunne skille sig af med sin personlige Fjende.

Er det at anvende Loven?

Versailles-Armeen overtræffes ikke i Grusomhed og Barbari af Communens Tilhængere, hvor megen Umage disse end gjorde sig.

Skylden for disse Umenneskeligheder falder ikke paa Soldaterne: Soldater ere altid godmodige og begaa kun Udskeielser, naar de ansføres dertil. Skylden falder dels paa nogle Commanderende, paa de keiserlige Ild- og Blodmænd fra Peking og Mexico, dels paa Ordensvennerne, som nu viste sig langt ivrigere for at faa deres afvæbnede Modstandere henrettet, end de d. 18. Marts havde viist sig for at bekæmpe dem.

I Centrum af Paris dreiede Striden d. 23. sig om Madeleine-Kirken, Rue Royale, Place de la Concorde og de store Pragtbygninger paa Quai d'Orsay. Der kæmpedes fra Hus til Hus, og da de Federerede bleve tvungne til at vige, satte de Ild paa de Bygninger, de forlod. Om Aftenen stod Rue Royale, Finantsministeriet, Tuilerierne og Quai d'Orsay i Flammer. Paa Sydsiden besatte Linien i Dagens Løb Enceinten indtil udfor Fort de Montrouge og rykkede frem til Luxembourg-Haven.

D. 23. Mai var Communen ikke samlet og blev det ikke senere; Medlemmerne vare spredte omkring i Mairierne eller forberedte sig paa Flugt. Flere af dem, der havde drevet ivrigt paa de voldsomste Midler, søgte nu kun at redde sig selv; men Mange bleve dog deres Sag tro til det Sidste og Nogle, som vilde flygte, holdtes tilbage af Nationalgarden.

Derimod havde Centralcomiteen opslaaet sit Sæde i l'Hôtel-de-Ville og udstedte herfra to Proclamationer, en til Nationalgarden, i hvilken alle Midler anbefales som gode, da Fjenden er uden Skaansel, og en anden til Linie-Armeen. Dette sidste Opraab lyder saaledes:

»Soldater af Versailles-Armeen!

Vi ere Familiefædre. Vi kæmpe for at vore Børn ikke skulle komme under det militaire Despoti.

I ville engang blive Familiefædre. Hvis I nu skyde paa Folket, ville Eders Sønner forbande Eder. Efterlign Eders Brødre af Pariser-Armeen, som d. 18. Marts sluttede sig til Folket.

Brødre! læg vel Mærke til, hvad vi sige:

Naar Ordren er skændig, er Ulydighed en Pligt.

3. Prairial Aar 79.

Centralcomiteen.

Hvor utroeligt det end lyder, maa Centralcomiteen have troet paa Virkningen af denne Proclamation; thi den afviste de Forsonings-Foreninger, der endnu vilde forsøge at mægle og den udsendte følgende Taabeligheder:

»I det Øieblik, da de to Leire betænke sig, betragte hinanden og indtage deres strategiske Positioner, vil Centralcomiteen lade sin Stemme høre.

Nu og for sidste Gang foreslaa vi den eneste Overenskomst, der kan standse Blodsudgydelsen:

I. Nationalforsamlingen opløses.

II. Communen opløses.

III. Liniearmeen forlader Paris og fjerner sig mindst 25 Kilometre.

IV. Der udnævnes en midlertidig Magt af Delegerede fra Byer paa over 50.000 Indbyggere.

V. Der gives fuldstændig Amnesti.

Disse Betingelser ere de eneste antagelige.

Gid alt det Blod, som udgydes i en brodermorderisk Kamp, maa falde paa dem, der afvise disse Betingelser.

Hvad os angaaer, ville vi opfylde vor Pligt til det Sidste.

Centralcomiteen«.

Disse gale Mennesker havde imidlertid ingen Magt længer.

Al Ledelse var forsvunden; man sloges, hvor og saalænge, man fandt for godt, og der ødelagdes, hvad et eller andet Individ fandt passende eller fornøieligt.

Der udstedtes endnu følgende to Ordre, som paa Grund af Forholdene kun opsloges paa Murene i en ringe Del af Paris:

»Velfærdscomiteen bemyndiger Barricade-Cheferne til at benytte Porte og Døre, hvor de maatte finde det nødvendigt og til at requirere Fødemidler eller Gjenstande, som kunne gavne Forsvaret; herfor gives der Modtagelsesbeviser, som Communen vil godkjende.

Paris 3. Prairial Aar 79.

Ranvier,

Medlem af Velfærdscomiteen«.

»Ødelæg øieblikkeligt ethvert Hus, fra hvis Vinduer der bliver skudt paa Nationalgarden, og skyd alle Beboerne, dersom de ikke selv udlevere Ophavsmanden til Forbrydelsen.

4. Prairial Aar 79.

Krigscommissionen«.

Der er senere fremkommen en stor Mængde Ordre, der i Almindelighed omfatte Brandstiftelse og anden Ødelæggelse, fundne hist og her, paa Fanger og Døde, med tilhørende Segl, Stempler og Mærker, og disse Documenter have aftrykt og lithographeret fløiet Verden rundt; men man bør være varsom med at tage slige Sager for ægte; thi om der end kan findes ægte iblandt, ere bevisligt mange falske og inaa være det, hvor man har med saa samvittighedsløse og partiske Angivere at gjøre som her. De Communen hengivne Blade have offentliggjort lige saa nedrige Ordre, forsynede med Stempler og Underskrifter fra Regjeringen i Versailles, f. Ex. vedrørende Sprængningen af Ammunitions-Fabrikken i l'Avenue Rapp; men de turde ogsaa være falske.

Hermed har jeg da nu omtalt alle væsentlige Befalinger og Proclamationer, der ere udgaaede fra de valgte — lovlige saavel som ulovlige — Myndigheder under Oprøret i Paris. Jeg har ikke lagt Skjul paa eller forandret Nogetsomhelst, der kunde tale til Fordel eller til Skade for nogen af Parterne. Kun den ulykkelige — for den ene Part fortvivlede — Kamps Slutning staaer endnu tilbage. I denne Kamp blev der fra begge Sider lagt et beundringsværdigt Mod for Dagen.

Det Hus, fra hvis Tag jeg saae den trefarvede Fane vaie paa Montmartre, vendte ud til en Gade, der holdtes besat af de Federerede, og da Kampen fortsattes i Rue de Choiseul, hvor jeg havde mit Hjem, vendte jeg ikke tilbage hertil, men gik til den modsatte Side mod Øst, altsaa ind i den Del, som endnu holdtes af Communen; det var min Agt at gaa til Boulevard du Temple, hvor en Familie af mit Bekjendtskab boede.

Allerede i de nærmeste Gader, som gaa lodret paa Boulevarden, mærkede man Intet til Kampen; men der arbejdedes ivrigt paa Barricader, og jeg var maaske neppe kommen videre, hvis ikke en Kone, som saae min Forlegenhed, havde taget sig af mig og ført mig gennem en Del Gaarde og Gyder.

Paa Boulevard Sebastopol blev jeg standset ved en Barricade. Jeg lagde min Sten paa, men da det fordredes, at jeg skulde arbeide yderligere, afslog jeg det og forlangte at tale med den commanderende Officer.

»Her er ingen Officerer idag«, sagde en af Nationalgarderne; »vi ere Alle lige gode«, og en anden kom til: »En Haandsrækning, Borger! Det er Deres Frihed, vi dø for.«

»Jeg er Udlænding«, sagde jeg; »jeg er Dansk.«

»Gid vi Alle vare det«, udbrød en af Nationalgarderne; »det er en Skændsel at være Franskmand. Ja det er en anden Sag! saa gaa De kun, min Herre! — — og leve Danmark!«

»Og Frankrig!« tilføjede jeg og gik.

Der var Barricader overalt, paa hvert Hjørne, i hver Gade; udenfor det Hus, jeg søgte til, var en Barricade under Bygning.

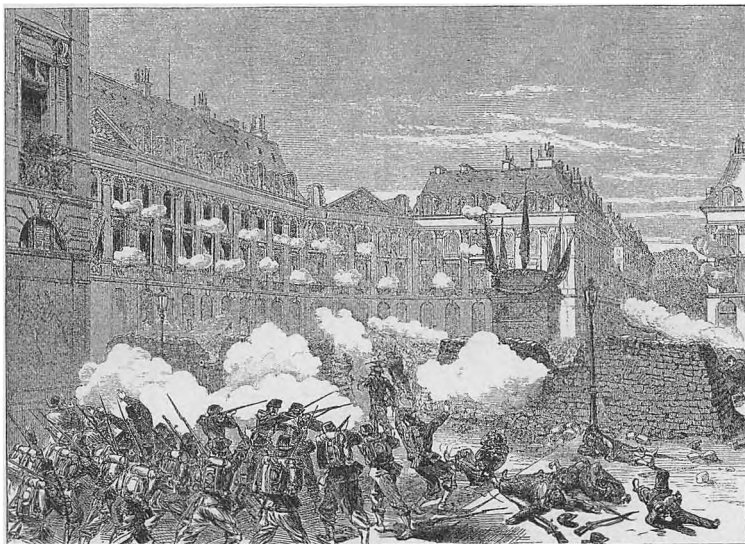
Af den Familie, som jeg vilde besøge, havde alle de mandlige Medlemmer forladt Paris af Frygt for at blive indrulleret i Nationalgarden; kun to kvindelige Personer, Moder og Datter, vare tilbage. Disse vare halvt fortumlede, satte sig hvert Øieblik tilbords, uden dog at spise Noget, reiste sig strax efter for at speide og lytte ved Vinduet og satte sig saa atter. Døren ud til Trappen stod aaben og Husets øvrige Beboere, baade Herskaber og Tjenestefolk, kom af og til ind til os, uden at det dog lod til, at de havde andet Ærende end at fortælle deres Mening.

Med Mørkets Frembrud brød Ilden løs. Himlen var oplyst, Flammerne slog høit i Veiret, Skyerne gav Gjenskin. Fra Altanen paa det Hus, hvori jeg opholdt mig, som laa paa den østlige Side af Boulevard du Temple, var der en fortrinlig Udsigt.

Mod Syd, ved Luxembourg, blussede det op, paa Quai d'Orsay, i Rue Royale, og i Rue Rivoli; om Aftenen kom Tuilerierne ibrand. Inden Besætningen forlod Slottet, satte den Ild paa det efter at have samlet en Del brændbare Stoffer i Midtpavillonen, som ved Midnat styrtede sammen og begravede den røde Fane i et Ildhav. Flammer og Ildsøiler hævede sig rundt omkring, Gnisterne kastedes høit op i Luften. Med Daggrøet forsvandt Ilden, og de sorte Skymasser væltede frem.

Tirsdag d. 23. var det kun Liniearmeens Fløie, der vare blevne skudte frem; i Centrum holdt de Federerede endnu Place de la Concorde til Nattens Frembrud.

Det er mærkeligt at se den Vedholdenhed, hvormed Versailles-Armeen fulgte sin Plan: at skyde sin Modstander tilbage foran sig; herved angrebes Barricaderne i Fronten, Modstanden forlængedes, de omgaaende Bevægelser, som netop i en Gadekamp ere af saa overordentlig Betydning, blev kun i meget ringe Grad benyttet.

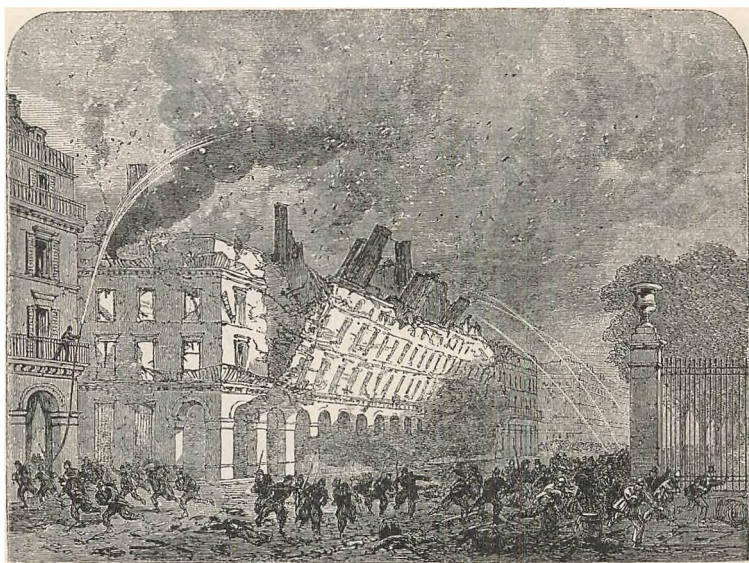
Kamp om Place Vendôme.

Onsdagen d. 24. Mai rykkede Tropperne frem til en omtrent lige Linie tværs igjennem Paris fra Bastion Nr. 34 mod Nord til Bastion Nr. 82 mod Syd. Herved var Place Vendôme, Børsen, Banken, Tuilerierne, Louvre, Luxembourg, Panthéon, og delvis Øerne i Seinen i Liniens Haand.

De Federerede satte, tildels ved Hjælp af Petroleum, Ild paa en stor Mængde Bygninger og gjorde et mislykket Forsøg

paa at afbrænde Notre-Dame; Kirkens Stole laa endnu nogen Tid forkullede midt i Skibet. For at slukke disse uhyre Ildebrande, telegrapheredes der til Provindserne, og endog fra Belgien og England sendtes Sprøiter til Hjælp.

I l'Hôtel-de-Ville, som samtidigt angrebes fra flere Sider, forsvarede de Federerede sig som Rasende. DOMBROWSKI, der var bleven dødeligt saaret bag en Barricade paa Montmartre, bragtes hertil; hans Lig førtes til Kirkegaarden Père Lachaise,

Faldende Huse i Rue Rivoli.

hvor et af Communens Medlemmer holdt en Tale, angreb Alt: Centralcomiteen, Communen, sig selv for kun at hæve Dombrowski, hvis Lig sænkedes i Jorden, svøbt i et rødt Flag, under en stærkere Kanonade end vel ved nogen anden Generals Ligbegængelse.

Paa den store Boulevard dreiede Kampen sig om Egnen ved Porte St. Denis og Porte St. Martin.

Jeg var her Øievidne til Striden. Linie-Artilleriet knaldede fra Boulevard Montmartre; fra alle Hjørner fattede det; de røde Buxer kom nærmere og nærmere. Forsvarerne løb op og ned ad Gaderne, ind og ud af Husene, Commando var der ikke Tale om, uden for saa vidt En og Anden, uafhængigt af sin militaire Stilling, ved sin Person bevirkede, at Andre adlød hans Befalinger. Men Communens active Styrke var svunden betydelig ind; mange af dens Tilhængere vare faldne eller fangne, endnu flere havde trukket

Æreslegionens Palais brænder.

sig ud af Kampen; Artilleriet var for Størstedelen tabt; foruden de spredte Kanoner bag de endnu ikke tagne Barricader, fandtes der paa høire Seinebred endnu kun vel monterede Batterier paa Buttes Chaumont og Père Lachaise. Derimod havde WROBLEWSKI paa venstre Seinebred samlet en Styrke paa 7—8000 M., forsynet med Artilleri, paa den dominerende Stilling *La Butte aux Cailles*; han ledede Forsvaret fortræffeligt, gjorde en heltmodig Modstand og viste hele Dagen alle Angreb tilbage.

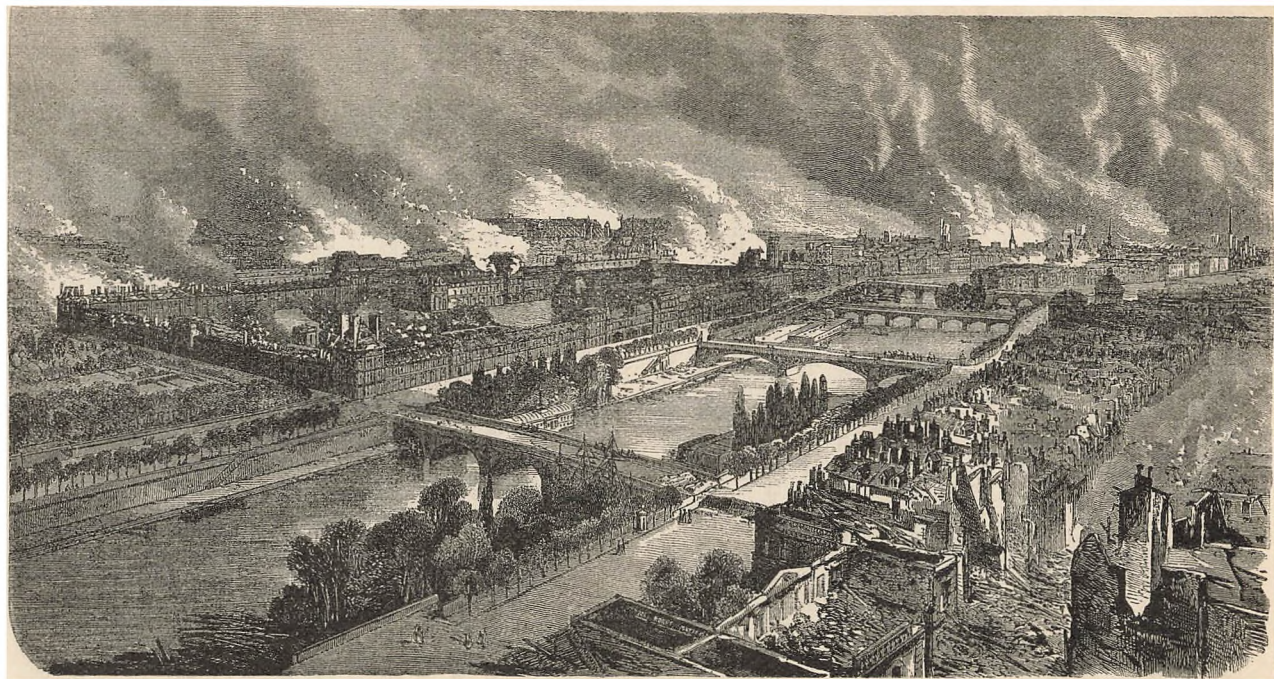
Medens onde og vilde Mennesker satte Ild paa Paris' Pragtbjgninger og paa en Masse private Huse — efter Opgivelse er der under Kampen i Paris bleven antændt c. 1400 Huse, hvoraf Halvdelen er nedbrændt — tog Communens Procureur, Borger RAOUL RIGAULT og hans Ven, THÉOPHILE FERRÉ, den Delegerede for Sikkerheden, sig af Gidslerne.

Som allerede omtalt havde Revolutionsmændene i Bevægelsens første Dage fanget en hel Del Gendarmer, Gadevogtere og *Politispioner*, men kort efter givet dem fri: ført dem ud til Enceinten og ladet dem løbe. Dette var ikke efter Raoul Rigaults Hoved. Han indsatte paalidelige Fængselsdirecteurer og sørgede for at faa Gidsler, som han indespærrede i Fængslerne.

Det første Gidsel, Raoul Rigault tog, var en gammel anseet Embedsmand ved Navn BONJEAN, President for Cassationsretten.

I Begyndelsen af April begyndte Forfølgelsen mod Præsterne; samtidigt indespærredes de Gendarmer og Politibetjente, som man kunde faa fat paa; tillige fængsledes en Del Folk, som erklæredes for at være *royalistiske Sbirrer*, *bonapartistiske Agenter*, *Vendéere*, eller som beskyldtes for at have fornærmet Nationalgarden, negtet at arbejde paa Barricaderne, røbet Forbindelse med Regjeringen i Versailles; senere sattes en Mængde ledige Liniesoldater fast, fordi de ikke vilde træde ind i Communens Hær. Alle disse Fængslede kunde betragtes som Gidsler; men forøvrigt var det en fuldstændig Skjønssag om de bleve det eller ei. Af saadanne Fanger havde Communen et Par Tusinde. Naar Fængslerne dog ikke vare overfyldte, laa det i, at Communen lod en Mængde af de Fængslede løbe.

Erkebisen og de fornemste Geislige indespærredes i Mazas. D. 12. April sendte Erkebisen ved den nordamerikanske Gesandts Medhjælp et Brev til Thiers, i hvilket han meddelte, at Communen var gaaet ind paa et Forslag, hvorefter BLANQUI skulde udvexles mod Erkebisen og et Par andre Fanger. Erkebisen henstillede Forslaget til Thiers' Visdom og Humanitet og anbefalede det paa det Bedste. Efter et Par Dages Ventetid, i hvilken Thiers raadførte sig med Regjeringens Medlemmer og forhørte sig om Nationalforsamlingens Stemning, afslog han Anmodningen. Dette Afslag

Tuileriernes Brand.

kunde vist være fuldt vel begrundet, skjøndt der neppe var nogen Fare for at forandre Communens Udsigter, enten Blanqui hørte til dets Raad eller ei. Brevet var blevet bragt til Versailles af en Geistlig, en af de Fængslede, som havde givet sit Ord paa at vende tilbage til Mazas, hvis Udvexlingen ikke kom istand; men han brød sit Ord og blev borte. Nogen Indignation herover finder man ikke hos de Ordensvenner, der have behandlet Communens Historie; de mene formodentlig, at overfor *Rakket* behøve *de gode Borgere* ikke at holde deres Ord. Overfor sig selv da?

D. 22. Mai mødte Raoul Rigault og hans Ven Dacosta i Mazas med en Ordre fra Velfærdscomiteen, hvorefter »Erkebispnen, President Bonjean og alle de Gidsler, som have nogen Betydning«, uopholdeligt skulle føres til La Roquette. Didhen blev der da ført c. 50 Gidsler, hvoraf c. 40 vare Geistlige.

Samme Dag var Raoul Rigault i Fængslerne paa Seineøen og havde ladet forstaa, at en Del af de derværende Gendarmer skulde skydes næste Dag som Gidsler; men næste Dag kom han der ikke.

Derimod gik Rigault d. 23. sent om Aftenen til Fængslet Sainte Pélagie, lod GUSTAVE CHAUDEY, Redacteur af *Le Siècle*, kalde, sagde ham, at hans sidste Time var kommen, dicterede til en Protocol, at Chaudey og tre Gendarmer, som fandtes i Fængslet, skulde skydes, »da Versailles' Tilhængere skyde ud ad Vinduerne og det er paa Tide at sætte en Stopper for disse Historier«.

Af Vagten blev der dannet en Executions-Peloton, Fangerne stilledes op ad en Mur i Fængselsgaarden, og Rigault, som var i Nationalgardeuniform, commanderede selv Ilden.

Executionen i St. Pélagie var RAOUL RIGAULTS sidste Bedrift. Mærkeligt nok forblev han i dette Qvarter, indtil Linietropperne næste Dag havde besat det; han søgte da, i Uniform som han var, ind i et Hotel, hvor han under et falsk Navn havde leiet et Værelse; men han blev greben, erklærede aabent, hvem han var og blev skudt paa Stedet. Hans sidste Ord vare: »Leve Communen! Ned med Morderne!«

D. 24. forlod de af Communen ansatte Embedsmænd St. Pélagie og la Santé, som d. 25. besattes af Liniearmeen. Til La Santé havde FERRÉ d. 22. sendt en skriftlig Ordre, hvorefter de derværende »Gendarmen og bonapartistiske Agenter« skulde skydes, hvis Linien angreb Fængslet; men Ordren blev ikke udført.

Den 24. om Morgenen mødte FERRÉ ved Conciergeriet, lod en af Fangerne ved Navn VAYSSET trække udenfor, føre til Henri 4.'s Statue ved Pont Neuf, skyde og kaste i Seinen.

L'Hôtel de Ville brænder.

Denne Vaysset var tre Dage forud bleven arresteret under følgende ganske interessante Forhold.

Naturligvis manglede det ikke paa gode Tilbud, stiledes til Regjeringen i Versailles, om at faa Ende paa Krigen, navnlig var der Overflod af saadanne i Retning af at kjøbe Tilhængere af Communen, Tilbud, som vel neppe alle vare ganske uinteresserede og hvortil der fordredes store Pengeoffre. »Der gik ikke en Dag«, siger Jules Simon, »uden at Thiers fremlagde saadanne Forslag

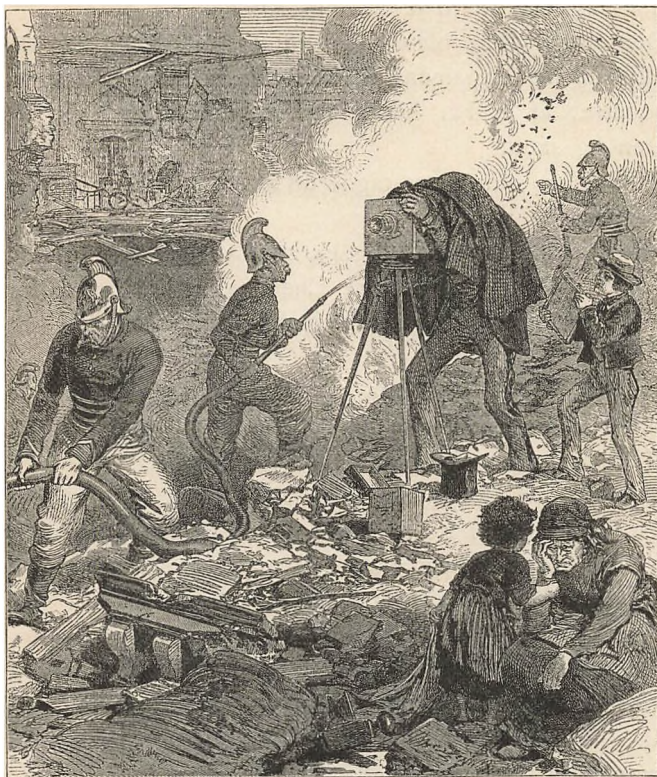
for Ministrene«. Det var særligt Communens Generaler, der skulde købes. En af Underhandlerne var GEORGES VAYSSET, en Landmand paa 60 Aar, som under Beleiringen havde været ansat ved Intendanturen i Paris. Han henvendte sig med Tilbud om Bestikkelse til General Dombrowskis Secretair, Alt lod til at gaa efter Ønske, og det blev aftalt, at Dombrowski skulde til Liniearmeen overlevere en Del af Paris' Enceinte, mod at faa en halv Million Frs. og frit Leide for sig og nogle Officerer. Der bestemtes et Møde mellem Parterne paa den neutrale Zone mellem den tyske og franske Demarcationslinie Syd for St. Denis, hvor Vaysset skulde udbetale Pengene; men den Embedsmand, der af Thiers havde faaet overdraget Behandlingen af denne Sag, vilde ikke give mere end 20.000 Frs., før han havde Beviser. Da Vaysset kom til Mødestedet d. 21. Mai, blev han arresteret af Communens Agenter og ført til Conciergeriet.

Velfærdscomiteen, som havde faaet Nys om Sagen, lod Dombrowsky kalde for sig. En af Communens Tilhængere, Journalisten LISSAGARAY, har i en Bog, som han har udgivet om Communen, fortalt, at han den Dag befandt sig i l'Hôtel-de-Ville i Communens Forsamlingssal; Dombrowski traadte ind og raabte: »Det lader til, at man beskylder mig for Forræderi!« hvortil et af Communens Medlemmer, Skomageren DEREURE — han, som d. 18. Marts i Egenskab af Maires Tilforordnede havde taget virksom Del i Begivenhederne paa Montmartre — svarede: »Hvis Dombrowski er Forræder, saa er jeg ogsaa Forræder. Jeg svarer for ham som for mig selv«. Dombrowski gik da ud og satte sig ved Officersbordet. Efter Maaltidet reiste han sig og trykkede enhver af de Tilstedeværende i Haanden, hvilket opfattedes som Tegn paa, at han vilde søge Døden; den fandt han ogsaa to Dage efter.

Hele denne Historie er vel nærmest Bevis paa, at Dombrowski ikke var tilfals; men af nogle af Communens Modstandere betragtes den som Bevis for det Modsatte; saaledes siger Jules Simon, der iøvrigt gengiver Begivenheden rigtigt, om Vaysset, at han var »en modig Borger, der tjente som Mellemed mellem

Regjeringen i Versailles og de Commune-generaler, der ønskede at sælge sig.

I La Roquettes to Fængsler, hvortil President Bonjean, Erkebisp og en Del Geistlige som sagt vare førte d. 22. fra Mazas,

Ruinerne photographeres

var der c. 1500 Fanger, der kunde betragtes som Gidsler. La Roquette ligger i den Del af Paris, der aabenbart maatte blive Communes sidste Tilflugtssted, derfor søgte ogsaa den sidste Rest af Communes Autoritet med Delescluze i Spidsen til det nærliggende Mairie i 11. Arrondissement. Flere Medlemmer af Communen, Velfærdscomiteen og Centralcomiteen vare tilstede her.

Elterat Ferré d. 24. om Morgen en havde ladet Vaysset skyde ved Conciergeriet, gik han til La Roquette og 11. Arrondissements Mairi og forlangte, at en Del Gidsler skulde skydes som Svar paa de Grusomheder, Linien havde begaaet. Man enedes om 6 Fanger, nemlig President Bonjean, Erkebisp en og 4 Præster; de bleve skudt i Fængslets Gaard d. 24. om Aften en Kl. 8.

Den næste Dag blev en Banquier ved Navn JECKER, der var bekjendt fra Napoleons Intervention i Mexico, taget ud af La Roquette, af et Par Mand ført forbi Père Lachaise ud mod Enceinten og skudt.

Af Gidsler, som bleve tagne ud af Fængslerne for at skydes, var der altsaa:

Fra Conciergeriet 1 (Vaysset, som var Spion).

Fra St. Pélagie 4 (Gustave Chaudey og tre Gendarmer).

Fra La Roquette 7 (Bonjean, Jecker, Erkebisp en og 4 Præster).

Ialt 12.

Desuden skete der paa to Steder følgende Nedskydning paa Gaden af Personer, som kunne regnes for Gidsler.

Udenfor Paris, i Nærheden af Fort Bicêtre, fandtes en Skole, som forestodes af Dominicanere. Disse bleve af de Federerede beskyldt for at staa i Forbindelse med Fjenden, deres Hus blev den 19. Mai besat af Communens Tropper og de selv med deres Medhjælpere ført til Fort Bicêtre. D. 24., da dette Fort var stærkt truet (d. 25. blev det besat af Linien), transporteredes Fangerne ind i Paris til 13. Arrondissements Mairi paa Place d'Italie, som af Communen kaldtes Place Duval, efter den ved Châtillon fusillerede General. Da Mairiet d. 25. blev beskudt af Liniens Artilleri, førtes Fangerne til et Fængsel i Avenue d'Italie.

Kampen rykkede nærmere; flygtende Federerede kom løbende fra alle Sider og meddelte, at Linien rykkede frem, at Panthéon var falden, at Les Buttes aux cailles var i Liniens Haand, at alle communistiske Fanger uden Skaansel bleve skudt ned. Nogle af de kæmpende Soldater og nogle bevæbnede Kvinder kom da til Fængslet og forlangte, at Dominicanerne skulde arbeide paa Barricaderne; men disse negtede at gjøre det. Rasende herover —

samtidigt viste Linien sig paa de nærmeste Gadehjørner — aabnede de Federerede Fængselsporten og sagde til de Fangne, at de skulde redde sig: Veien var fri. Dominicanerne og deres Medhjælpere løb da ud og søgte Redning ad Gaderne; de Federerede skød efter dem, maaske ogsaa Liniens Ild har dræbt nogle; af 20 bleve de 12 paa Pladsen, blandt dem 5 Dominicanere.

Gidsler skydes i La Roquette.

Den anden Nedsabling fandt Sted i Gaden Haxo mellem Père Lachaise og Volden.

D. 26. Mai om Eftermiddagen, da Communens Omraade var indskrænket til en Del af 11., 19. og 20. Arrondissement, bleve en Del Fanger fra La Roquette, nemlig 11 Præster, 4 Civile og c. 30 Gendarmere, samlede og under Bevogtning af en Snes Federerede ført gennem Gaderne. Meningen var at benytte dem til Underhandling med Armeen, saaledes at Communen tilbød at sætte dem og de Gidsler, der endnu fandtes i Fængslerne, i Frihed mod at Linien standsede Ilden og skaanede Fangerne.

Colonnen gik fra La Roquette til Père Lachaise og bøiede der tilvenstre ad Boulevard de Ménilmontant, Befolkningen viste

sig velvillig overfor Fangerne og raabte til dem, at de skulde redde sig, enten ved at løbe deres Vei eller ved at søge ind i Husene; men Fangerne gjorde intet Forsøg paa at undfly, og førtes videre ud mod Volden til nogle Høider, paa hvilke der var samlet en stor Menneskesværn, som saae ud over den brændende By og i Angst fulgte Kampens Gang. Fangerne modtoges her med Skjeldsord og Stenkast. Nogle slagne og saarede Federerede, bedækkede med Blod og Slam, kom til fra Buttes Chaumont og fordrede Fangernes Død. En uhyre Folkesværn fulgte efter Fangerne, som indlodes i 20. Arrondissements Mairi. Men kort efter forlod de atter Mairiet, Escorten havde ikke længere nogen Commando, Folkesværmen raabte, at Fangerne nyligt vare tagne i Kampen, Colonnen blev puffet frem igjennem forskellige Gader, indtil den sluttelig indeklemtes mellem nogle Havemure i Rue Haxo, og her bleve alle Fangerne, c. 50, skudt eller stødt ned.

Af det Foregaaende fremgaaer det, at der fra Fængslerne som Gidsler udtoges og skødes 12 Fanger, af hvilke 5 vare Geistlige; at der i Avenue d'Italie blev skudt 12 løsslupne Fanger, hvoraf 5 Geistlige; og at der i Rue Haxo blev dræbt 11 Præster, 4 Civile og c. 30 Gendarmere. Dette giver ialt c. 70 dræbte Gidsler, hvoraf 21 Geistlige, hvilket sidste Tal passer med Geistlighedens Opgjørelse. I Overcommandoens Indberetning til Regjeringen er Antallet af Personer, der bleve fusillerede af Communens Tilhængere og som betragtedes som Gidsler eller holdtes fangne af Kommunen, angivet til 64. Efter Maxime du Camps Opgjørelse bliver Tallet 76.

Det er et stort Antal Offre, de forbryderske Ophavsmænd fortjene sikkert den strengeste Straf; og den Modbydelighed, disse Mord have fremkaldt over hele Verden, er vel begrundet.

Men det bør dog bemærkes: for det Første, at disse Ugjeringer skete under en voldsom Ophidselse, i Dødsangst, tildels under selve Kampen, og dernæst, at Ordensvennerne ingensomhelst Ret have til at korse sig over de Revolutionaires Voldsomhed og blodige Færd, eller til at klage over Guillotinen og Nedsabling af Fanger; thi

Versailles' *Retfærdighed* var den blodigste, den mest lovstridige Hævn, der nogensinde er tagen; Regjeringens Tropper og Tilhængere have i en Uge udgydt mere Blod uden Lov og Dom i Paris end de Revolutionnaire med og uden Dom i alle Revolutioner tilsammen under deres flereaarige Herredømme.

Den parisiske Guillotine fra den store Revolution, der staaer som det mest rædselsfulde Skræmmebillede, krævede ialt 2742 Offre.

Transport af Fanger.

Tallet er vel ikke det Afgjørende; det er ikke dobbelt saa slet at dræbe to Mennesker, som at slaa eet ihjel, men Tallene kunne raabe saa højt, at man ikke kan lade dem ude af Betragtning.

Blodbadene i Avenue d'Italie og Rue Haxo foraarsagedes ved et Sammentræf af Tilfældigheder; de fandt ikke Sted ifølge overlagt Plan eller efter Ordre; herpaa fik man et tydeligt Bevis næste Dag, idet 1300 Fanger førtes fra La Roquette til Mairiet i 20. Arrondissement og tilbragte Natten her, indtil Linietropperne næste Dag besatte dette Qvarter, uden at de led nogensomhelst Overlast.

Naar man ikke regner de i Avenue d'Italie og Rue Haxo dræbte Fanger med blandt de skudte Gidsler, bliver der 12 tilbage. Af disse blev Vaysset neppe betragtet som Gidsel, men fusilleret som Straf for sit Forsøg paa at bestikke en af Communens øverste Embedsmænd.

Sandheden om Gidslernes Mord bliver da den, at af de 2000 Gidsler, som Communen havde, lod Communens Procureur, Raoul Rigault, 4 skyde, den Delegerede for Sikkerheden, Théophile Ferré, 7 skyde. Desuden ere c. 50 blevne skudte i Kampen eller dræbte af en Folkesværm.

Et blot nogenlunde nøiagtigt Tal over, hvormange af Communens Tilhængere, der mistede Livet under Kampen i Paris, er det ikke muligt at opgive. De fleste af Communens Historie-skrivere formindske eller overdrive Tallet, eftersom de ere Tilhængere eller Modstandere af Versailles; man seer Opgivelser fra 6000 til 40000. Marechal de Mac Mahon har for Undersøgelses-commissionen indskrænket sig til at sige, at Tallet var stort.

Jeg seer mig imidlertid istand til at kunne opgive nogle Tal, som indenfor deres vide Grændser turde være paalidelige, og som jeg har fra den bedste Kilde, nemlig fra de Mænd, til hvem det blev overdraget at søge Oplysninger i denne Retning.

Efter de Meldinger, der paa Forlangende vare indkomne indtil d. 5. Juni, havde de Federerede mistet 7—8000 Mand i Kampen bag Barricaderne, og der var bleven fusilleret: Militaire, Civile, Mænd, Kvinder, Oldinge — Alt iberegnet — 12 til 14000 Mennesker i Paris.

Hvormange af disse vare uskyldige? Hvormange ere faldne som Offre for personlig Hævn eller for Misforstaaelse?

Op ad Dagen d. 24. begyndte Granaterne at falde i det Qvarter, i hvilket jeg opholdt mig; ængstelige herover flygtede Husets Beboere ned i Kjælderne, og mine Damer fulgte Exemplet, idet de overlod mig Bevogtningen af Leiligheden og navnlig paa-lagde mig at passe godt paa Malerierne: jeg kunde ikke faa dem til at forstaa, at hvis Huset brændte, var man mere udsat i Kjældereren end udenfor. Fra Boulevarden førte en Gang igjennem flere tilstødende Gaarde til Boulevard Voltaire, der førte ind til Communens sikkreste Tilholdssted; denne Gang benyttedes som Forbindelsesvei og til Transport af Døde og Saarede. Efterhaanden

som disses Antal steg, requireredes Husets Leiligheder til dem; Dørene ud til Trappen skulde staa aaben; men de Værelser, jeg opholdt mig i, bleve dog mere et Samlingssted for hvilende end for saarede Nationalgardere, dels fordi man i Almindelighed ikke fik Tid til at medtage de Saarede, dels fordi man lige saa godt kunde lade dem ligge paa Gaden eller i Porten, da de der kunde faa samme Pleie som i Værelserne, nemlig slet ingen.

Transport af Fanger.

»Borger!« sagde en Nationalgarder til mig, »hvorfor har De intet Gevær? Der er Geværer nok til Patrioterne«.

Heri havde han Ret, da Tropperne tog c. 300.000 Geværer foruden dem, der kastedes i Seinen eller sloges istykker.

Jeg sagde, at jeg var Udlænding, og det blev anseet for en fyldestgørende Grund til at holde sig udenfor Stridighederne.

En Del andre Nationalgardere kom til.

»Hvor komme I fra?« spurgte en af de Tilstedeværende.

»Fra l'Hôtel-de-Ville. Der staaer det daarligt til«, svarede en Nyankommen. »Det er Forræderi Altsammen. Kommunen — ja Pokker i Vold med Kommunen! Men den røde Fane bliver

dog den sidste, der vaier over l'Hôtel-de-Ville. Hvis ikke Versailles' Granater allerede have sat Ild paa Huset, saa sørge Patrioterne for at gjøre det. Fangerne puttete vi ned i Kjælderne.

Nogle Andre, der kom til, sagde, at de havde kæmpet paa Boulevarden og sat Ild paa Theatret Porte St. Martin og de omkringliggende Huse. En af Huseierne havde tilbudt en stor Sum, dersom hans Hus maatte blive skaanet; men som gode Patrioter havde de givet Huseieren nogle Prygl, da de ikke satte Ild paa for egen Fordels Skyld, men for Republikkens Frelse.

Natten mellem d. 24. og 25. bar om muligt endnu mere Ødelæggelsens Præg end Natten forud. Ildsøilerne hævede sig til alle Sider; Kanonerne drønedes uafbrudt; kun de springende Granater og Geværernes Glimt afbrød Mørket i Gaderne. Et gennemtrængende Skrig lød nu og da.

Om Morgen var Kampen i fuld Gang under mine Vinduer. Liniesoldaterne stod paa Sidegadernes Hjørner og i Portene. En Snes Nationalgardere og to Kvinder skød fra Barricaderne; en Mængde Federerede opholdt sig i Porten eller paa Trappen eller laa og sov i Værelserne; gennem Passagen i Gaarden var der en stadig Færden.

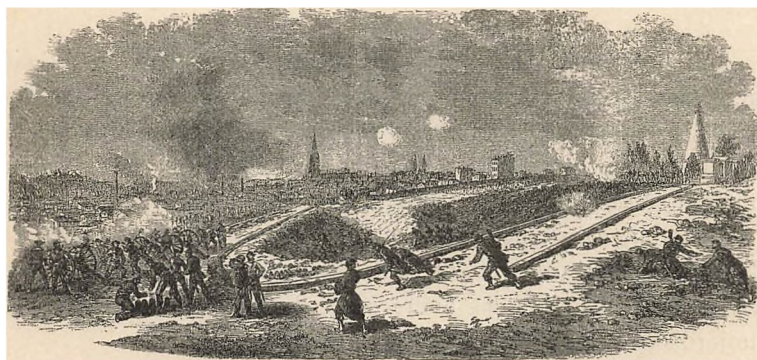
Det var Place du Château d'Eau, det gjaldt om; for at naa Belleville, maatte Linien herover; det var Indgangen til Hulen. Derfor var Hovedkvarteret her, Opmuntringen til Kampen udgik herfra; de ivrigste og mest uforfærdede Medlemmer af Communen vare her tilstede. Det var en Kamp paa Liv og Død, en Kamp uden Naade, en Kamp uden Haab, men den førtes med et beundringsværdigt Mod, en forbavsende Haardnakkethed.

En Masse Halm samledes i mit Hus; det lagdes i Porten og paa Trapperne forat Ilden i rette Øieblik kunde fænge og forplantes. De Saarede bleve lagt paa Halmen; mange af dem døde. Nationalgardere gik ind og ud af Leiligheden; de vare stille, i Almindelighed tavse. De satte som oftest Geværet fra sig, naar de kom ind i Stuen, og rullede en Cigaret; men mange af dem faldt strax i Søvn, overvældede som de vare af den flere Døgn Kamp.

Beboerne bleve i Kjælderne; kun engang kom en ung Pige op, fordi hun. — som hun sagde — i den klamme Kjælder havde faaet kolde Fødder, hvilket hun slet ikke kunde taale; kort efter gik hun tilbage til Kjælderen.

En af Kvinderne paa Barricaden blev saaret i Brystet; hun udstødte forfærdelige Hvin, da hun bares ind i Porten; et Øieblik efter døde hun.

»Vi kunne ikke længere holde Prinds Eugènes Caserne paa Place du Château d'Eau«, sagde en nyankommen Nationalgarder; »den vil snart blive sprængt i Luften«.

Den sidste Kamp om Père Lachaise.

En Nationalgarder, der havde røget en Cigaret, reiste sig, gik hen til et af Vinduerne, der efter den almindelige Ordre var lukket, aabnede det, lænede sig ud over Gelænderet, saae op mod Château d'Eau og fløitede en Melodi. Lidt efter forlod han Vinduet uden at lukke det, satte sig ved Fortepianoet og sang et Par Vers.

Derpaa tog han sit Gevær og gik ned til Barricaden.

Her tiltog Kampen i Voldsomhed.

Alle Nationalgardere, som ikke sov, forlod efterhaanden Værelset; jeg gik da hen til det aabentstaaende Vindue og fulgte herfra Striden nedenunder. Liniesoldaterne holdt sig skjult i Portene tæt ved. En Nationalgarder bag Barricaden sigtede paa

en Liniesoldat, der blottede sig; Soldaten faldt forover, ud paa Gaden; Nationalgarderen sprang stolt op paa Barricaden; men i det Samme traf en Kugle ham i Hovedet, han styrtede baglænds ned i Graven og blev liggende.

En anden Nationalgarder krøb op i et af Boulevardens Platantræer for at skyde herfra; faa Minutter efter faldt han død ned paa Fortovet.

Kampen fortsattes hele Dagen med voxende Raseri her om Indgangen til de folkelige Qvarterer, de Federeredes sidste Bolværk, uden nogen Afgjørelse; men Communens Tropper dreves langsomt tilbage.

Imidlertid var Linie-Armeens høire Fløi rykket betydeligt frem. Udenfor Paris faldt Forterne Montrouge, Bicêtre og Ivry med de foranliggende befæstede Høider ved Hautes-Bruyères og Villejuif i Armeens Haand; inde i Paris besattes hele venstre Seinebred. La butte aux caillies toges efter en morderisk Kamp, en Masse Fanger skødes ned, en Del af de Flygtende søgte at dække deres Retraite ved at sætte Ild paa, blandt andre Steder paa Les Gobelins, medens andre søgte Frelse i Kloakerne og de underjordiske Gange.

I Centrum rykkede Linien forbi L'Hôtel-de-Ville op langs Seinen, men mødte en heftig Modstand ved Le Pont d'Austerlitz, hvor en Barricade, der støttede sig til Le canal St. Martin, var bestykket med svært Artilleri. Tropperne fik da en kraftig Haandsrækning af Kanonbaadene.

Fra Tydskekrigens Tid laa Kanonbaadene, 14 i Antal, i Seinen ved Le Point du jour, kun bemandet med det nødvendige Personel til deres Bevogtning. D. 18. Marts glemte Regjeringen dem, som den glemte saa meget Andet, og først d. 28. besatte Communens Tropper Kanonbaadene, trak dem opad Seinen til Pont Neuf, udrustede dem og brugte dem i Kampen mod Versailles. D. 13. Mai aabnede Versailles-Armeen et Batteri paa L'île St. Germain, som tvang Kanonbaadene tilbage, og de bleve derefter lagte op i Seinen ved Pont de la Concorde, hvor Linien

fandt tre af dem i brugbar Stand, idet Communen ikke havde været saa forsynlig at uskadeliggjøre dem; de bleve strax bemandede, man fik fat i nogle civile Maskinfolk, og d. 25. deltog de med Virkning i Kampen, feiede Quaierne, tog de Federeredes Barricader i Ryggen og hjalp Linien fremad og over Broerne.

En Petroleuse skydes.

D. 25. om Aftenen havde Linietropperne besat Seinens Løb igjennem hele Paris, truede Place de la Bastille og var mod Nord naaet til Bastion Nr. 32.

Om Place du Château d'Eau fortsattes Kampen usvækket til Mørkets Frembrud; saa blev det mere stille; men Skydningen

holdt sig hele Natten; og de brændende Huse tæt omkring oplyste Gaderne.

Næste Morgen var Barricaden under mine Vinduer kun svagt besat; de Fleste havde indseet, at Modstand var umulig og havde benyttet Natten til at trække sig ud af Kampen. En halv Snøs Mand og en Kvinde holdt endnu Barricaden. Linien havde besat de nærmeste Huse og skød fra Vinduerne. Saasnart det gryede, tog Geværilden fat med Voldsomhed: nedfaldende Grene, Stenstumper og klirrende Ruder fløi omkring paa Boulevarden.

Et Par Nationalgardere forlod Barricaden og løb ind i Porten.

»I Skurke! I feige Niddinger!« raabte Kvinden efter dem, idet hun sprang op paa Barricaden og skød herfra.

Hun — en ung, stor og stærk Kvinde — stod ganske udækket midt paa Barricaden og fyrede, saasnart hun kunde faa sit Gevær ladet. Ret længe kunde hun ikke staa her; en Kugle traf hende, Geværet faldt ud af hendes Haand og hun styrtede hovedkulds ned i Graven, der allerede var opfyldt af Døde og Saarede. Rækken tyndedes; Nogle faldt, Andre flygtede; snart var der kun to Mand tilbage, de løb ind i Porten, Linien stormede frem og besteg Barricaden.

En Soldat, der sprang op paa Brystværnet paa det Sted, hvor den saarede Kvinde havde staaet, rettede sit Gevær mod hende, der laa i Graven bagved.

»Skyd ikke! Skyd ikke!« skreg hun i Dødsangst; men Soldaten trykkede løs.

De andre Saarede bleve ligeledes *forendte* — et Jagt-udtryk, der vel her turde være betegnende.

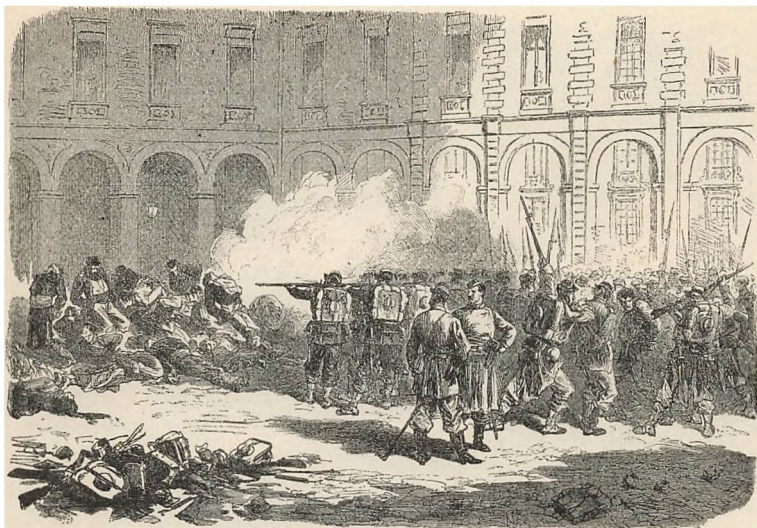
I dette Qvarter modtoges Soldaterne ikke, som paa Boulevard des Italiens, med jublende Tilraab som Befriere, men som tvungne Gjæster.

Endnu nogen Tid fortsattes Kampen i de tilstødende Huse; men de Federerede vare for svage, de bleve fangne eller stødte ned.

I den Gang, der gennem Gaarden førte bagud, vadede man i Blod.

Naar en Fange skulde skydes, stilledes han op ad en Mur, en Soldat skød ham i Brystet og en anden satte Bøssepiben til den Faldnes Hoved og brændte løs. Alle de Fanger, jeg har seet blive skudt, have gaaet Døden imøde med Uforsagthed eller Ligegyldighed.

En Snes Fanger vare paagrund af en eller anden Tilfældighed ikke blevne skudt og skulde føres bort.

Fanger skydes

»Her er En, der ikke kan følge med«, sagde en Soldat til sin Foresatte; »han har en Rift i Benet; hvad skal jeg gjøre med ham?«

»Skyd ham!« lød Svaret.

Beboerne begyndte at komme frem fra Kjælderne. Soldaterne vare ivrige med at bringe Halmen ud af Huset og lægge det op ad Barricaden paa Boulevarden. En af Soldaterne mente, at det lugtede af Petroleum.

»Har Linien taget Prinds Eugènes Caserne?« henvendte en af Beboerne sig til en Officer.

»Ja«, svarede denne.

»Mon den nu er sikker?« vedblev den Civile. »De Fede-
rerede sagde, at den skulde sprænges i Luften.«

»Det har ingen Fare«, svarede Officeren, »og det har heller
ikke været Communisternes Hensigt at sprænge den, eftersom de
havde samlet deres Saarede her. Da vi tog Casernen, smed vi
dem ud ad Vinduerne.«

Fanger skydes.

Medens Kampen fortsattes i de tilstødende Gader, gik jeg
over Boulevard du Temple og fulgte nogle Smaagader for at naa
mit Hjem.

Langs Fortovene og bag Barricaderne laa Ligene. Paa
Boulevard Sebastopol stod et Regiment med Geværerne satte i
Pyramider. Her var Kampen for længe siden forbi, man hørte
neppe den fjerne Infanteriild, kun en enkelt vildfarende Granat
susede af og til over vore Hoveder, kommende fra Kirkegaarden
Père Lachaise. Jeg var træt og satte mig paa en Bænk ved

Siden af en fattigt klædt Kone. Tæt ved stod en Del Officerer. En Mand førtes mellem to Soldater ud af et Hus. Han var i Skjorteærmer, bar et Par civile Buxer og en civil Hue. Soldaterne stillede ham op ad en af Boulevardens Kiosker. En laa allerede derinde og stak Benene ud. Fangen tog Huen af, holdt Hænderne paa Ryggen og saae roligt hen for sig. En Soldat skød ham i Brystet; da han var falden, skød en anden ham i Hovedet. Officererne vendte sig blot om ved Skuddet og talte videre.

»Hvad var det for en Mand?« spurgte jeg en af Soldaterne, der kom forbi.

»Han laa i Sengen og sagde, han var syg«, lød Svaret; »men under Sengklæderne fandt man hans Uniform«.

»I vare gode Republikanere i dette Qvarter«, sagde jeg lidt efter til den Kone, som sad ved Siden af mig.

»Ja, vi vare«, svarede hun.

»Er der bleven Mange fusilleret her?« spurgte jeg.

»Allesammen! Baade de, der sloges og de, der ikke sloges. Man har skudt dem, min Herre! som De nu har seet ham der blive skudt, og man har slæbt dem ved Haarene hen ad Gaden«.

Derpaa reiste hun sig og gik.

Paa Veien hjem gik jeg forbi Théâtre Français. Udenfor var der en stor Barricade, i hvis Grav der laa en Dynge Lig. Nogle Artillerister kom kjørende med et Par store Vogne, i hvilke der blev kastet 28 Lig. Et Par Mand gik ned i Graven og langede Ligene op. En Del Tilskuere stod og saae paa det. En af Haandlangerne trak Buxerne ned paa et af Ligene og gav det et Slag paa den blottede Bag. Publikum lo. Da Vognene kjørte bort, kom et Hjul til at støde mod et Ligs Hoved og hoppede over det.

»Det kan ikke skade«, sagde Kusken, »og er han ikke rigtig død, kan han have godt af det«.

I de følgende Dage gik jeg omkring i Paris for at betragte Ødelæggelsen.

Der var Lig i alle Gader, Mærker paa alle Husene. Paa

Place Vendôme har jeg talt c. 220 Lig, i Rue Luxembourg 30, i Rue Royale 200, ved en Barricade paa Boulevard Voltaire 30, ved Panthéon flere Hundrede, i en Gade paa Buttes Chaumont 200, ved at gaa gennem et Stykke af Rue de La Fayette over 100, og saa fremdeles.

Lyder det saa ikke som en kaad Spas, naar Regjeringen i en Meddelelse til Provindserne siger: »Oberst Ségoyer af 26. Jæger-Bataillon, som havde vovet sig for langt frem, er bleven taget af de Skurke, der forsvarede Bastillen og de have strax fusilleret ham, uden Agtelse for Krigslovene«.

Versailles-Armeens samlede Tab i Krigen mod Communen er opgivet til c. 900 Dræbte, 6600 Saarede, 200 Savnede.

D. 26. og 27. rykkede Armeen, som trængte til Hvil, kun langsomt frem; Bastillepladsen toges d. 26.; i Belleville sloges de Federerede, som her understøttedes af Befolkningen, fra Huse og Haver; Buttes Chaumont og Père Lachaise erobredes d. 27., og Communen var da indskrænket til en Del af 11. og 20. Arrondissement.

DELESCLUZE var falden i Kampen bag Château d'Eau; VERMOREL var dødelig saaret; EUDES, RANVIER, FERRÉ opmuntrede endnu til Kampen; men i den største Del af Paris herskede fuldstændig Ro.

Søndagen d. 28., Ugedagen efter Linietroppernes Indrykken i Paris, endte Kampen, La Roquette besattes om Morgenens, den ene Barricade faldt efter den anden, den sidste, paa Hjørnet af Rue St. Maur og Rue Fontaine du Roi, overgav sig om Eftermiddagen.

Communens Tilhængere havde nu kun eet Punkt tilbage, nemlig *Fortet Vincennes*, Øst for Paris. Dette Fort var blevet forladt af Regjeringstropperne, da disse trak sig til Versailles og blev derefter besat af Communens Tropper. Da Versailles-Armeen rykkede ind i Paris, besatte Tydskerne den neutrale Zone og indesluttede Fortet; d. 28. afløstes de tyske Tropper her af den

franske Liniearmee. Da de franske Tropper ikke vilde forhandle om Betingelser for Fortets Overgivelse, forsøgte Besætningen at overgive Fortet til Tydskerne; men disse afviste Forslagene, ligesom de havde tilbagevist communistiske Afdelingers Forsøg paa at flygte ud mod den af Tydskerne besatte Side. D. 29. overgav Fortet sig til Versailles-Armeen.

I Paris blev nu hvert Hul, hver Aabning kittet til af Frygt for Petroleuser; hvert Hus blev undersøgt fra Kjælder til Loft; alle Vaaben maatte afleveres, lige til Dolke og Fægtekaarder. Om Aftenen var Byen mørk og skummel, militaire Poster forbød

Lig af Fusillerede.

Færdselen; om Dagen pressedes de Spadserende til at arbeide ved Pumperne eller til at sløife Barricader.

Skjøndt det slette Veir, som det var faldet i med, gjorde dette Arbeide høiest ubehageligt, bar jeg min Sten bort, som jeg før havde lagt den paa. Men min engelske Ven, som jeg i disse Dage gik omkring med, vilde lige saa lidt nu som tidligere indlade sig paa Sligt.

Da vi Lørdag Aften d. 27. gik forbi Madeleine-Kirken, standsedes vi, beordredes til at arbeide ved en Sprøite i Rue Royale

og bleve, trods alle Modforestillinger, førte til Stedet; men her erklærede Englænderen bestemt ikke at ville pompe, da det ikke forlangtes af Nødvendighed, men kun af Lyst til at forulempe Folk, hvorimod han foreslog de tilstedeværende Officerer at arrestere ham eller at lade ham skyde, for hvilket Tilfælde han udbad sig et skriftligt Bevis for, at han var bleven skudt, fordi han havde negtet at pompe, hvilket Bevis han da vilde sende til det engelske Gesandtskab. Enden paa det blev, at jeg pumpede et Par Slag, og at man derpaa lod os gaa.

Skydningen syntes ophørt, vi troede, at Alt var forbi. Da vi skiltes, foreslog Englænderen mig, at vi næste Morgen skulde gaa til Père Lachaise; men jeg afslog Opfordringen paagrund af Træthed.

Da jeg næste Dag kom ind i en Cafe paa Boulevard des Italiens, hvor jeg pleiede at spise Frokost, sagde en af Opvarterne til mig, at den engelske Officer, med hvem jeg oftere havde været sammen, kort forinden var bleven ført forbi, barhovedet, mellem flere Tusinde Fanger.

Jeg gik strax til det engelske Gesandtskab for at faa ham befriet.

Sent om Aftenen kom han hen til mig og fortalte Følgende, som han lod indrykke i et Blad i London:

Om Morgen var han gaaet op til Buttes Chaumont; de udstillede Poster lod ham passere, men da han vendte tilbage, blev han standset og med Magt sat ind i en Flok Fanger, Unge og Gamle, Mænd og Kvinder, Soldater og Civile, Velklædte og Lasede, der i det Samme kom forbi. Som de Andre blev han tvunget til at gaa med bart Hoved og ført gennem hele Paris til L'Arc de Triomphe, hvor der gjordes Holdt. General DE GALIFFET modtog her Fangerne. Kort efter blev Englænderens Navn raabt op, han traadte frem for Generalen, som sagde, at der var kommen Meddelelse fra det engelske Gesandtskab om, at han var blandt Fangerne og at han nu skulde slutte sig til Generalens Følge.

General de Galiffet gik da ned langs Rækkerne, fulgt af nogle Gendarmer. Enhver, paa hvem Generalen pegede, blev

taget ud for strax at skydes; de Tilbageblevne skulde marchere til Versailles. I Almindelighed gjorde Generalen kun en Haandbevægelse; men undertiden ledsagedes hans Valg af Smaabemærk-

Jagt paa Federerede i Catacomberne.

ninger som: »Han der har Krudtslam paa Klæderne« — — »Han der har et nederdrægtigt Fjæs«.

En Mand toges — efter Englænderens Mening — ud, fordi han ingen Næse havde.

En Kvinde blandt de Udpegede kastede sig paa Knæ for Generalen, spredte Armene ud mod ham og forsikkrede i de mest hjerteskræende Udraab, at hun var uskyldig, at hendes Mand var død, at hun havde to smaa Børn, der vare alene hjemme, og hun anraabte om Naade.

»Madame«, svarede Generalen, »jeg har været i alle Theatre i Paris og jeg kjender denne Scene«.

Blandt de Udtagne var der to Soldater i Linieinfanteriets Uniform; de beskyldtes for Rømning, men de paastod, at de d. 18. Marts havde været paa Hospitalet, at de ikke havde deltaget i Kampen, de opfordrede høirøstet Enhver, der nogensinde havde seet dem i Nationalgardens Rækker, til at træde frem; men paa et Tegn af Generalen bleve de ført tilside.

En gammel Mand, der blev peget ud, erklærede at være over 60 Aar, den Aldersgrændse, Communen havde fastsat for Tjenesten.

Generalen opfordrede da alle de Fanger, der vare over 60 Aar, til at træde frem, og sagde derpaa til dem:

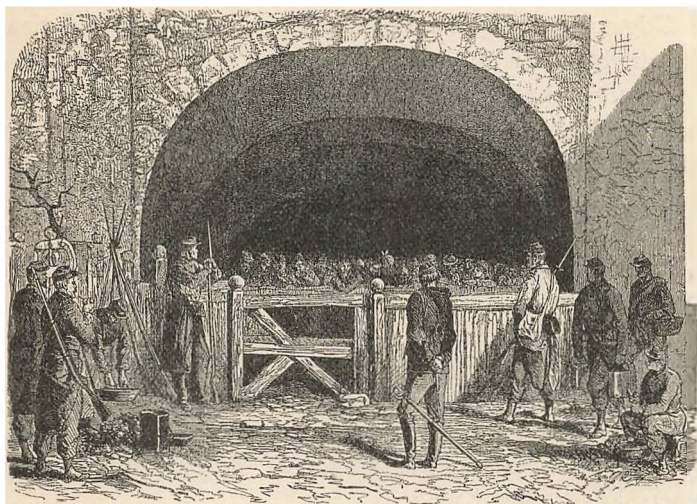
»I ere over 60 Aar, altsaa have I slet ingen Grund havt til at være med Nationalgarden; det have I alligevel været; derfor skulle I skydes først«.

Der var nu udtaget en 80—90 Fanger. Generalen anviste en Mur, som han sagde, egnede sig godt til at fusillere op ad, de Udpegede førtes herhen og bleve skudte, medens Resten af Colonnen, efter dette opmuntrende lille Holdt, fortsatte Marchen ad Versailles til.

Englænderen holdtes fangen i en Vagt til om Aftenen og blev da frigivet.

Det Ry, som General Galiffet havde erhvervet sig i Mexico og Algier for Mod og Grusomhed, bekræftedes ved Paris' Indtagelse. Man fortalte et Par Dage efter, at da Generalen var kjørt

igjennem en Gade i Paris og der fra et Hus blev skudt en Kugle efter ham, som ramte i Vognen, hilste Generalen op til Vinduet og forbød at gjøre Undersøgelse i Huset.

Fanger i Satory.

Kampen var endt. Følgende ligefremme Proclamation rettedes til Byens Indbyggere:

»DEN FRANSKE REPUBLIK.

Indbyggere i Paris.

Frankrigs Hær har frelst Eder. Paris er fri.

Vore Soldater have taget de sidste Stillinger, som Oprørerne holdt besat.

Idag er Striden endt. Orden, Arbejde, Sikkerhed vil vende tilbage.

28. Mai 1871.

DE MAC MAHON.

Fangernes Antal i Satory ved Versailles voxede for hver Dag, der gik; Tog af *Snigmordere* og *Petroleuser* passerede dagligt Portene; mange Lig fiskedes op af Seinen, og endnu en Maaned efter Paris' Indtagelse fandtes der communistiske Flygtninge fra Kampen i de underjordiske Gange; de turde ikke vove sig til Udgangen af Frygt for at blive skudt; de bleve efterhaanden fangne, dræbte eller døde af Sult og Nød.

I Satory skødes forholdsvis faa Fanger, hvorimod en stor Del af Fangerne skødes i Paris, ikke blot strax efter at de vare blevne tagne, men ogsaa efterat de vare ført til Fængslerne, og Fremgangsmaaden var ikke forskjellig fra den, Communen anvendte; kun var Antallet meget forskjelligt. Saaledes toges f. Ex. d. 28. Mai Halvandethundrede communistiske Fanger ud af Fængslet Mazas, førtes til Père Lachaise og bleve her skudt.

Nogle af Oprørets Ledere vare faldne i Kampen; mange vare fangne, endnu flere vare flygtede til Udlandet eller holdt sig skjult i Paris, hvor der blev gjort en vedholdende Jagt paa dem, og den var navnlig frugtbringende, da man fulgte en berømt Dommers Raad: Søg Kvinden.

Af de c. 70 Medlemmer, som Communeraadet talte, da Armeen rykkede ind i Paris, faldt DELESCLUZE og VERMOREL; RAOUL RIGAULT og VARLIN fusilleredes paa Stedet; FERRÉ og PHILIPPE fusilleredes senere i Satory; 20 Medlemmer fængsledes og dømtes til kortere eller længere Straf; Resten flygtede.

Af andre blandt de mest bekendte af Communens Mænd blev MILLIÈRE fusilleret i Paris; ROSSEL blev skudt i Satory d. 28. Nov. 1871; GAILLARD undkom; MOREAU, et virksomt Medlem af Centralcomiteen, blev fusilleret i Paris; LULLIER fanget.

For Krigsretten i Versailles fremstilledes c. 40.000 Anklagede, af hvilke en stor Mængde dømtes til Deportation til *La Nouvelle Calédonie*.

Nogen Tid efter Paris' Indtagelse var jeg i Satory.

En Morgen kom en ung Dame af mit Bekjendtskab til mig, badet i Taarer: hendes Morbror, en berømt Videnskabsmand, var

bleven arresteret og ført til Satory, og da de mandlige Medlemmer af hendes Familie havde forladt Paris, henvendte hun sig til mig med Anmodning om strax at følge hende til hendes Moder. Denne var syg og i høieste Grad bekymret for sin Broder, som under Beleiringen var bleven Chef for en Nationalgardebataillon; men han havde — efter Fruens Udsagn — ikke *marcheret* under Communen; imidlertid var han bleven fængslet og ført til Satory, og jeg blev nu anmodet om, sammen med den unge Pige, strax at tage til Versailles for at søge at faa Fangen frigivet. Vi naaede

Eftersyn af Fangernes Hænder.

først Versailles hen ad Aften og maatte kjøre til St. Germain for at søge Nattelogis. Den næste Morgen mødte vi i en af de store Caserner overfor Slottet i Versailles, hvor den General, under hvem Fangerne sorterede, havde sine Comptoirer. Adgangen til disse vare imidlertid opfyldt af Ansøgere, mest Kvinder, som stod opstillet i en dobbelt Række, der naaede gennem de lange Gange, helt ud paa Pladsen; Gendarmer holdt Orden; vi bleve anmodede om at stille os bagerst og vi vilde da — sagde man os — komme ind efter vor Tour, men neppe samme Dag, da de Forreste havde staaet over 24 Timer i Række.

Dette opgav vi strax, og jeg foreslog at tage tilbage til Paris; men min Ledsagerske fik da en lys Idee.

Der kom en ældre General gaaende gennem Gaarden; den unge Pige gik hen til ham, neiede for ham og sagde:

»Hr. General! Jeg har en Bøn til Dem«.

Generalen lettede paa Huen og sagde smilende: »Frøken! naar man er saa ung og saa smuk som De, er Ens Bøn tilstaaet forud«.

Place de la Concorde efter Krigen.

»Giv mig Deres Arm og før mig op til den General, under hvem Fangerne sorterer«, sagde den unge Pige, tog Generalens Arm og gav mig et Vink om at følge med.

Vi gik forbi den lange Række Ansøgere, bleve anbefalede til den almægtige General og fik af ham Løfte om, at naar vi vilde komme igjen et Par Dage efter, skulde Onkelens Sag være undersøgt og, hvis det var muligt, skulde vi da faa ham udleveret; tillige gav Generalen os en Seddel, der aabnede os Adgang til Satory. Her begav vi os da hen. Vi fik en Mand med af Portvagten, Onkelens, som laa paa Jorden i en Træbarak sammen med et stort Antal Fanger, blev kaldt udenfor, og vi fik Tilladelse til at tale med ham i fem Minutter; dog holdt vor militaire Ledsager sig i Nærheden.

Onkelen var snavset og tilsølet; han var ordknap, svarede paa vore Spørgsmaal, om hvorledes han havde det og hvad han ventede sig, med Skuldertræk og indskrænkede sig til at bede om at faa noget Tobak, hvilket han i høi Grad havde savnet.

Fra Satory.

Til den fastsatte Tid tog vi atter til Versailles, modtoges med Forekommenhed af Generalen og bragte Onkelen med hjem til Paris.

Dette Held bevirkede, at vi nogen Tid efter atter bleve sendt til Versailles for at befri en Ven af Huset, en rig Handlende,

der havde været Capitain i Nationalgarden. Det lykkedes os ogsaa at faa ham frigivet, men neppe var han kommen tilbage til Paris, før han udtalte sig voldsomt imod Regjeringen, han blev atter fængslet, ført til Satory, dømt og sendt til La Nouvelle Calédonie.

Medens Arbejderquartererne vare døde og mørke, begyndte Livet atter i det rige, prægtige Paris. Her vaiede et Flag fra hver Leilighed, og den livlige franske Fane gav Byen et festligt Udseende. Men man kunde ikke lade være at tænke paa, at denne stolte Fanes sidste Forsvarere unødvendigt havde udgydt saa meget Blod, at alle Flagene heri kunde farves lige saa røde som Communens.

Det røg endnu fra Tomterne — men Glarmestre og Murere tog alvorligt fat; og hurtigt reiste Frankrigs Hovedstad sig igjen.

Der strømmede nu en Masse Mennesker til for at se de Ødelæggelser, Communen havde foraarsaget. Men jeg havde seet nok; jeg var træt paa Sjæl og Legeme og forlod snart efter Paris.
